

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK: SIGURNOSNIH I MIROVNIH STUDIJA

**MIROVNE OPERACIJE EUROPSKE UNIJE I NJIHOV
DOPRINOS MEĐUNARODNOJ SIGURNOSTI**
-magistarski rad-

Kandidat
Emir Kršo
Broj indeksa: 71/II SPS

Mentor
doc.dr. Emir Vajzović

Sarajevo, maj, 2019.

SADRŽAJ

1. TEORIJSKO METODOLOŠKI UVOD	4
1.1. <i>Problem istraživanja</i>	6
1.2. <i>Predmet istraživanja</i>	8
1.2.1. <i>Činioci predmeta istraživanja</i>	9
1.2.2. <i>Postojeća naučna saznanja o predmetu istraživanja</i>	9
1.2.3. <i>Kategorijalno pojmovni sistem</i>	9
1.2.4. <i>Vremensko određenje predmeta istraživanja</i>	14
1.2.5. <i>Prostorno određenje predmeta istraživanja</i>	14
1.2.6. <i>Disciplinarno određenje predmeta istraživanja</i>	15
1.3. <i>Ciljevi istraživanja</i>	15
1.3.1. <i>Naučni ciljevi istraživanja</i>	15
1.3.2. <i>Društveni ciljevi istraživanja</i>	16
1.4. <i>Sistem hipoteza</i>	17
1.4.1. <i>Generalna hipoteza</i>	17
1.4.2. <i>Posebne hipoteze</i>	17
1.4.3. <i>Pojedinačne hipoteze</i>	18
1.4.4. <i>Indikatori</i>	18
1.5. <i>Načini istraživanja</i>	20
1.6. <i>Naučna i društvena opravdanost istraživanja</i>	21
1.7. <i>Vrijeme istraživanja</i>	22
2. HISTORIJSKI RAZVOJ IDEJE I PRAKSE MIROVNIH OPERACIJA	23
2.1. <i>Mirovne operacije OUN</i>	27
2.2. <i>Operacije podrške miru (NATO)</i>	29
3. RAZVOJ INSTITUCIJA I ZAJEDNIČKE SIGURNOSNE I ODBRAMBENE POLITIKE EU	32
3.1. <i>Zapadna unija / Zapadnoeuropska unija</i>	32
3.2. <i>Europska unija</i>	33
3.3. <i>Lisabonski ugovor</i>	36
3.4. <i>Institucije / organi Europske unije</i>	38
3.5. <i>Europska sigurnosna strategija</i>	44
3.6. <i>Globalna strategija EU</i>	45
3.7. <i>Zajednička sigurnosna i odbrambena politika EU i suradnja sa drugim organizacijama</i>	46
3.7.1. <i>Suradnja EU – UN u operacijama upravljanja krizom</i>	50
3.7.2. <i>Suradnja EU – NATO u operacijama upravljanja krizom: "Berlin plus"</i>	52
3.7.3. <i>Suradnja EU – AU, ASEAN i OSCE u operacijama upravljanja krizom</i>	54

3.8.	<i>Planiranje, komandovanje i kontrola civilnih – vojnih operacija Europske unije</i>	58
3.9.	<i>EU – troškovi odbrane – finansiranje mirovnih operacija</i>	62
3.10.	<i>EU – sigurnosni izazovi (organizovani kriminal, terorizam, migrantska kriza)</i>	69
3.11.	<i>Zaštita i unapređenje ljudskih prava i sloboda kroz mirovne operacije EU</i>	74
4.	MIROVNE OPERACIJE EU	76
4.1.	<i>Vrste mirovnih operacija</i>	78
4.2.	<i>Vojni pristup EU u mirovnim operacijama</i>	81
4.3.	<i>Civilni pristup EU u mirovnim operacijama</i>	83
4.4.	<i>Pregled mirovnih operacija/misija EU</i>	85
4.4.1.	<i>Mirovne operacija na području Europe</i>	92
4.4.2.	<i>Mirovne operacije na području Azije</i>	105
4.4.3.	<i>Mirovne operacije na području Bliskog istoka</i>	108
4.4.4.	<i>Mirovne operacije na području Afrike</i>	111
5.	BIH U MIROVNIM OPERACIJAMA	131
5.1.	<i>Razlozi učešća BiH u mirovnim operacijama</i>	135
5.2.	<i>Proces donošenja odluka za učešće BiH u mirovnim operacijama</i>	136
5.3.	<i>Zadaci, obaveze i prava pripadnika OSBiH i policijskih službenika u mirovnim operacijama</i>	138
5.4.	<i>Sudjelovanje pripadnika OSBiH i policijskih službenika BiH u mirovnim operacijama</i>	140
5.5.	<i>Prepreke učešća BiH u mirovnim operacijama</i>	144
5.6.	<i>Finansiranje učešća BiH u mirovnim operacijama</i>	145
6.	ZAKLJUČAK	146
7.	LITERATURA	155

1. TEORIJSKO METODOLOŠKI UVOD

Mirovne operacije kao jedan od značajnijih mehanizama vrhovne svjetske organizacije Ujedinjenih naroda, „predstavljaju izraz trajne opredijeljenosti onog naprednijeg dijela čovječanstva ka mirnijem i sigurnijem svijetu”¹ odnosno predstavljaju težnju ka uspostavljanju što pravednijeg, sigurnijeg i ujedinjenijeg svijeta. Za stvaranje što pravednijeg i sigurnijeg svijeta i kontinuirani razvoj čovječanstva neophodno je osiguranje mira kako između tako i unutar država i stvaranje takvog ambijenta koji prije svega podrazumijeva odsustvo rata. Naravno, pojam mira koji je dosta složen pojam ne možemo shvatiti kao puko stanje koje karakteriše odsustvo rata. Prema Rostowu, „mir se može definirati kao stanje društva kojeg karakterizira opće pridržavanje zakona, te su stoga koncept mira i koncept prava nerazdvojni”². Dalje Rostow konstatuje, „kako unutar društava, tako i među državama koje sačinjavaju društvo naroda, mir u skladu s pravom podrazumijeva određenu kvalitetu društvenih odnosa tako da se nijedna osoba u unutarnjem poretku i nijedna država unutar međunarodnog poretka ne treba ozbiljno bojati nasilja od strane drugih članova”³.

Od 1948. godine pa sve do 2003. godine mirovne operacije su se sprovodile pod okriljem organizacije Ujedinjenih naroda odnosno pod dijelovima oružanih snaga članica ove organizacije. Međutim, s obzirom na sve veću potrebu i susretanje s kompleksnijim zadacima i sigurnosnim izazovima, koji zahtijevaju visoki stepen sposobnosti, znanja, ljudskih resursa ali i materijalnih izdataka, posljednjih petnaestak godina mirovne operacije su postale instrument djelovanja još jedne organizacije a to je Europska unija. Europsko vijeće je 2001. godine, u Laekenu izjavilo da je Europska unija sposobna da sudjeluje i upravlja u kriznim i mirovnim operacijama, a već 2002. godine Europsko vijeće je odlučilo da sudjeluje u više različitih mirovnih operacija pod okriljem Europske unije. Kao glavni cilj ovog instrumenta prema riječima tadašnjeg visokog predstavnika Europske unije za vanjsku politiku i sigurnost Havieru Solana izdvojio se „doprinos sigurnijem a samim time i pravednijem svijetu”⁴. Na osnovu ovog cilja započeo je i prvi angažman europskih policijskih snaga u mirovnim operacijama koje su stacionirane u Bosnu i Hercegovinu, u januaru 2003. godine pod nazivom EUPM BiH. Ovu operaciju je slijedilo više drugih operacija, što vojnih što civilnih, koje su smještene kako u Europi tako i u Africi, Aziji, Bliskom istoku i međunarodnim vodama.

---

¹ Dželal Ibraković u Muhamed Smajić, *Mirovne operacije organizacije Ujedinjenih naroda* (Sarajevo, 2003), str. 9.

² Eugene V. Rostow, *Toward Managed Peace: The National Security Interests of the United States, 1759 to the Present* (New Haven and London: Yale University Press, 1993), str. 35.

³ Ibid.

⁴ Javier Solana, *A Secure Europe in a Better World: European Security Strategy* (Brussels, 2003).

Iako su se mirovne operacije do prije petnaestak godina sprovodile pod okriljem krovne organizacije Ujedinjenih naroda (čije su članice sve države Europske unije), uspostavljanje i formiranje mirovnih operacija (civilnih misija i vojnih operacija) pod okriljem Europske unije sigurno su ostavile prostor sumnji u humani karakter mirovnih operacija, koje bi prije svega trebale da se ogledaju kroz uspostavljanje i očuvanje mira, promicanje suradnje i razvijanja demokratije i vladavine prava odnosno pravednosti i osiguranja svjetske odnosno međunarodne sigurnosti. Ukoliko se mirovne operacije EU, temelje na teoriji rezolucije, po kojoj se prije svega mirovne operacije shvataju kao „važno sredstvo koje omogućava suzbijanje nasilja i sprječavanje eskalacije sporova u rat, koje pomaže u smanjenju intenziteta, napetosti i trajanja sukoba, kao i u stvaranju uslova za rekonstrukciju zemlje nakon sukoba”⁵ svaka sumnja u razloge za njihovo pokretanje će biti zasigurno brzo otklonjena.

Brojnost mirovnih operacija i angažman Europske unije, bilo da se odnosi na vojne operacije ili civilne misije (35 mirovnih operacija)⁶, koje je Europska unija poduzela širom svijeta su prije svega potvrda nastojanja Europske unije da se pozicionira kao sigurnosni faktor sposoban da osigura mir i sigurnost kako na prostoru europskog kontinenta, tako i u njegovom bližem ali i daljem okruženju.

Imajući u vidu da su mirovne operacije jedan od instrumenata za uspostavljanje i očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti koje se implementiraju kroz angažovanje vojnih i civilnih snaga u države ili područja zahvaćena konfliktom ili države i područja koja su ušla u post-konfliktno razdoblje kroz ovaj rad ćemo pokušati da konkretnije dođemo do odgovora na pitanje da li kroz mirovne operacije Europska unija želi da doprinese stvaranju sigurnijeg i pravednijeg svijeta utemeljenog na suradnji ili se iza svega kriju geopolitički, vojni i ekonomski interesi europskog bloka odnosno pojedinih članica tog saveza, jer ukoliko dođe do svjesnog zaobilaženja principa i načela na kojima se uspostavljaju mirovne operacije zarad interesnih ciljeva određenih organizacija, grupa država ili države povjerenje u ovaj instrument će sigurno biti dovedeno u pitanje a samim time i u mnogočemu otežan put ka mirnijem i sigurnijem svijetu.

Pravna osnova za pokretanje mirovnih operacija nalazi se u poglavljima VI, VII i VIII Povelje Ujedinjenih naroda odnosno u rezolucijama donesenim od strane Ujedinjenih naroda ili po

---

⁵ Hansen Wibke, Oliver Ramsbotham and Tom Woodhouse, *Hawks and Doves: Peacekeeping and Conflict Resolution* (Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, 2004), str. 8.

⁶ Ukupan broj mirovnih operacija koje su pokrenute pod okriljem EU a odnose se na period od januara 2003. godine pa do decembra 2018. godine.

osnovu provedbe međunarodnih mirovnih sporazuma. S obzirom na to da su mirovne operacije, složena, dinamična i multidimenzionalna pojava koja zahtjeva različite strategijske pristupe u različitim situacijama i različitim vremenskim i prostornim okvirima potreba za njihovim konstantnim analiziranjem i izučavanjem je više nego neophodna jer ne postoje univerzalna rješenja, pristupi i aktivnosti koje će dovesti do njihove uspješne realizacije.

Razmatrajući razloge zbog kojih su neke mirovne operacije uspješne za razliku od drugih različiti autori došli su do različitih nalaza. Jedna skupina autora tvrdi da je teško uopće uspoređivati mirovne operacije, obzirom da se svaka od njih odvija u drugačijim okolnostima. Tvrdi se, također, da veći izgled za uspjeh imaju one operacije koje su zasnovane na principima *uravnoteženosti i nepristranosti*, a da su neuspjesi mirovnih operacija rezultat neprecizno definiranih mandata⁷.

Na osnovu uvida u iznesena saznanja u radu i prepoznatljivost istraživačkog problema pokušat ćemo da dođemo do formiranja što konkretnijih i aktuelnijih stavova koji proizilaze iz naslova same teme. Kako bismo što preglednije i kvalitetnije prezentovali stavove i zapažanja koja proizilaze iz naslova same teme, u radu smo koristili Čikago stil citiranja i referenciranja preuzet iz *Priručnika za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima*⁸.

1.1. Problem istraživanja

Pokretanje mirovnih operacija generalno, a u našem slučaju pod okriljem Europske unije je složen zadatak koji bi prije svega trebao da se sprovodi na jasnim principima i načelima. Ukoliko dođe do svjesnog zaobilaženja principa i načela na kojima se uspostavljaju mirovne operacije zarad interesnih ciljeva određenih organizacija, grupa država ili države povjerenje u ovaj instrument će zasigurno biti dovedeno u pitanje a samim time i u mnogočemu otežan njihov doprinos međunarodnoj sigurnosti. Iako se u mnogim razlozima za implementaciju mirovnih operacija pridodaju pozitivne odrednice i humani karakter postoje isto tako razlozi zbog kojih određeni broj autora mirovne operacije Europske unije nastoje okarakterizirati kao sredstvo za ostvarivanje prije svega geopolitičkih, materijalnih ili nekih drugih ciljeva i

---

⁷ Fernando A. Chinchilla, *Deterrence, Protective and Preventive International Interventions in Civil War Contexts Bridging the Gap between International Relations and Comparative Politics in the Study of Conflict Resolution* (London-Ontario, 2005).

⁸ Akademija scenskih umjetnosti u Sarajevu, *Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima* (Sarajevo, 2011).

interesa određenih članica pa i same Europske unije smatrajući da na taj način mogu „odgovoriti globalnim izazovima i osigurati Europi onaj položaj i ulogu koja joj objektivno pripada”⁹, što donekle umanjuje njihovu objektivnu vrijednost ali i zbiljni doprinos međunarodnoj sigurnosti. Kako bi se to spriječilo prije same implementacije u određene države ili područja neophodno je studiozno razmatranje sudjelovanja u ponaosob svakoj misiji, efektima i kontraefektima. Uspostavljanje mirovnih operacija mora biti zasnovano na jasnim činjeničnim razlozima, na principima neophodnosti i pod uslovima koji pogoduju uspostavljanju mirovnih operacija. Upućivanje mirovnih operacija u države ili područja bez adekvatnih razloga, činjenica i uslova može dovesti do toga da se izgubi povjerenje u mirovne operacije a njihov neuspjeh može uticati na dodatno usložnjavanje odnosa između suprotstavljenih strana, odnosa u državi ili području pa samim time i negativno djelovati na međunarodni mir i sigurnost.

Nakon završetka hladnog rata pa s prenosom *Peterburških zadataka*¹⁰ iz Zapadnoeuropske unije (WEU) na sigurnosnu i odbrambenu politiku EU¹¹, došlo je do značajnih promjena u svim sferama međunarodnih odnosa, na terenu su se pojavili neki novi faktori koji su za sobom donijeli promjene koje su uticale na to da Europska unija uz UN i NATO postane jedna od najvažnijih organizacija za sigurnost. Već od početka samih sukoba na Balkanu 1991. godine, Europska unija je pratila situaciju u susjednim zemljama (kao što su Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Makedonija i Srbija) i sprovodila akcije, koje su bile više političkog i diplomatskog karaktera. Donošenjem deklaracije o Europskoj sigurnosnoj i odbrambenoj politici i sporazuma *Berlin Plus*¹² iz 2003. godine, Europska unija je i pravno dobila mogućnost za implementaciju mirovnih operacija, kako u zemljama regiona, tako i u cijelom svijetu. Ova nova mogućnost implementacije mirovnih operacija pod okriljem Europske unije počela se koristiti odmah nakon njenog pravnog regulisanja 2003. godine,

---

⁹ Saša Šegvić i Frano Belhodarsky, *Sigurnosno-odbrambena politika EU* (Split: Zbornik radova Pravnog fakulteta, god. 45, 2/2008), str. 359.

¹⁰ Zadaci iz Peterburga su integralni dio Europske sigurnosne i odbrambene politike i uključeni su u Ugovor o Europskoj uniji (1992.-1993.). Ovi zadaci odnose se na: humanitarne i zadatke spašavanja, zadatke održavanja mira, te upravljanje krizom uključujući i mirovne akcije. Zadaci su postavljeni Peterburškom deklaracijom koju je usvojilo Vijeće ministara Zapadnoeuropske unije 1992. godine. Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4913&langTag=bs-BA>, (13. juni 2018).

¹¹ Europska sigurnosna i odbrambena politika dio je Zajedničke vanjske i sigurnosne politike Europske unije. Njezin cilj je jačati sposobnost Europske unije za vanjsko djelovanje razvojem vlastitih civilnih i vojnih resursa za prevenciju sukoba i upravljanje kriznim situacijama na međunarodnoj razini te potpore miru i međunarodnoj sigurnosti u skladu s Poveljom UN. Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=5898&langTag=bs-BA>, (13. juni 2018).

¹² Aranžman Berlin plus dio je okvira za suradnju između Europske unije i Sjevernoatlantskog saveza (NATO) koji je usvojen 2003. godine. Na osnovu Aranžmana Berlin plus stvoren je okvir za suradnju EU i NATO-a u oblasti upravljanja krizama, odnosno otvoren je pristup Europske unije NATO resursima i kapacitetima te data mogućnost da vodi operacije. Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4539&langTag=bs-BA>, (13. juni 2018).

kada je Europsko vijeće odobrilo Europsku sigurnosnu i odbrambenu strategiju. Prva civilna-policajska misija Europske unije pokrenuta je u Bosni i Hercegovini, u januaru 2003. godine, a prva vojna operacija u Makedoniji, u martu 2003. godine. Većina prvih operacija EU je razmještena u konfliktnim područjima duž granica Europe, kao i jedna mirovna operacija koja je razmještena na teritoriji Demokratske Republike Kongo. U razdoblju od 2003. do 2018. godine, Europska unija je sudjelovala u 35 civilnih misija i vojnih operacija, iako je prema broju zabilježenih konflikata u istom tom periodu potreba za mirovnim operacijama bila veća¹³. Razloge uspostavljanja mirovnih operacija u jednim, a ne u drugim područjima, i njihov doprinos međunarodnoj sigurnosti, jedno je od glavnih problemskih pitanja ovog istraživanja kao i sama sposobnost Europske unije u prilagođavanju, upravljanju i sudjelovanju u različitim kriznim situacijama kroz mirovne operacije širom svijeta.

Na osnovu svega navedenog možemo postaviti nekoliko dodatnih problemskih pitanja kao što su: koji su to adekvatni razlozi za upućivanje mirovnih operacija u određenu državu ili područje, koji uslovi trebaju biti ispunjeni za implementaciju mirovnih operacija pod okriljem Europske unije, na koji način neadekvatno implementirane mirovne operacije postaju prepreka međunarodnoj sigurnosti?

1.2. *Predmet istraživanja*

Na osnovu prepoznatog problema istraživanja, koje ima teorijsko-empirijski karakter, dolazimo do predmeta istraživanja. Jedna od najvažnijih odredbi mirovnih operacija jeste stvaranje, osiguranje i izgradnja samoga mira odnosno „uspostavljanje sigurnosti kao najviše proklamirane vrijednosti čovjeka odnosno čovječanstva”¹⁴. Da bi se ova vrijednost mogla ostvariti, neophodno je da svi međunarodni, regionalni i državni subjekti zaduženi za sigurnost među kojima je i Europska unija, svoje razloge za uspostavu mirovnih operacija u određene države i područja zasnivaju na adekvatnim razlozima, načelima i uslovima neophodnim za njihovu implementaciju. Prema tome, predmet ovog istraživanja su mirovne operacije uspostavljene pod okriljem Europske unije u određene države i područja s posebnim osvrtom na doprinos tih operacija/misija međunarodnoj sigurnosti.

---

¹³ Prema Uppsala konflikt programu podataka (UCDP), broj oružanih sukoba u svijetu u 2017. godini je iznosio 49. Peace Research Institute Oslo (PRIO), <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Dupuy%2C%20Rustad%20Trends%20in%20Armed%20Conflict%2C%201946%E2%80%932017%2C%20Conflict%20Trends%205-2018.pdf>, (10. decembar 2018).

¹⁴ Vojin Dimitrijević i Radoslav Stojanović, *Međunarodni odnosi* (Beograd, 1996), str. 212.

1.2.1. Činioci predmeta istraživanja:

Prvi činilac predmeta istraživanja odnosni se na objašnjavanje nastanka i praktične upotrebe mirovnih operacija i suradnje Europske unije s ostalim organizacijama za sigurnost kao što su UN, AU, OSCE i NATO.

Drugi činilac predmeta istraživanja tiče se detaljnije elaboracije nastanka Europske unije, objašnjavanja njene strukture i institucija kao i detaljnije elaboracije Europske sigurnosne i odbrambene politike (ESOP) u izgradnji kako regionalne tako i međunarodne sigurnosti .

Treći činilac predmeta istraživanja tiče se objašnjavanja položaja mirovnih operacija u okvirima politike Europske unije, objašnjavanja razloga za intervenciju Europske unije u određene države i područja odnosno argumenata legitimacije za implementaciju mirovnih operacija u određene države ili područja. Kako su teorijske osnove i pravne odluke razlog za intervenciju, postojeće hipoteze i navedene teorijske stavove o intervencijama koristit ćemo kako bi provjerili razloge zbog kojih se uspostavljaju mirovne operacije pod okriljem EU u određene države i područja.

Četvrti činilac predmeta istraživanja odnosi se na pregled mirovnih operacija EU s posebnim osvrtom na doprinos Bosne i Hercegovine međunarodnom miru i sigurnosti.

1.2.2. Postojeća naučna saznanja o predmetu istraživanja

Postojeća naučna saznanja o mirovnim operacijama općenito kao i saznanja o mirovnim operacijama Europske unije uglavnom su svedena na objašnjavanje pravnih pretpostavki za pokretanje mirovnih operacija, a detaljne analize i razmatranja o razlozima implementacije mirovnih operacija u određene države i područja i njihovom doprinosu međunarodnoj sigurnosti su uglavnom izostajali.

1.2.3. Kategorijalno pojmovni sistem

Kako bi što jasnije razumjeli naslovnu tematiku a koja čini teorijsku osnovu ovog istraživanja potrebno je prije svega da definišemo kategorijalne pojmove i sinonime kao što su:

- Mir
- Mirovne operacije
- Europska unija
- Sigurnost

Pored ovih, predmet analize će biti i svi drugi pojmovi za kojima se ukaže potreba, a sve u cilju što efikasnije, jasnije i potpunije elaboracije predmetne teme. Prvi pojam koji ćemo definisati jeste:

MIR – Kroz literaturu postoje različite definicije pojma mir. Mi ćemo u ovome radu spomenuti nekoliko, prema mišljenju koje Mevlana Dželaludin Rumi iznosi u *Mesnevi*, pojam mira označava „stanje razumijevanja u međuljudskim odnosima, saglasnosti i dogovora među osobama koje potiču iz različitih civilizacijskih, kulturoloških i interesnih sfera te kao takve zastupaju i različite poglede na svijet“¹⁵. Prema Beridanu, u političkom smislu, mir predstavlja „stanje suprotno ratu, obratno od stanja rata, stanje koje prethodi ratu i koje slijedi iza njega“¹⁶. Prema Tadiću, pod pojmom mir se podrazumijeva „prestanak neprijateljstva među državama, među nacijama“. U tom smislu mir je međunarodno-pravni pojam. Dalje, prema istom autoru „mir je sve ono što je suprotno ratu, sve ono što nije sukob (oružani sukob), sve ono što isključuje svaki oblik nasilja“¹⁷. Sveobuhvatna definicija mira se može shvatiti i kao „odnos u kojem ne postoji nasilje niti sukob i da je to odnos koji omogućava suradnju i prosperitet čovjeka i subjekta međunarodnog prava i čovječanstva u cjelini“¹⁸.

MIROVNE OPERACIJE – U mirovnoj literaturi ne postoji jasna definicija mirovnih operacija, a čini se da niti jedna od važnih sigurnosnih organizacija, također, nema jasnu definiciju mirovnih operacija, iako se ovaj pojam relativno često koristi. Prema Jar van der Lijnu, ovaj pojam podrazumijeva „zbir različitih aktivnosti koje su poduzete od strane UN-a kao što su mirotvorstvo, očuvanje mira, mirovne provedbe i izgradnja mira“¹⁹. S obzirom na to da se tradicionalne mirovne operacije provode od strane vojnog osoblja, poznati govor generalnog sekretara UN-a Dag Hammarskjölda kaže da: „*Mirovne operacije nisu vojni posao, ali samo*

---

¹⁵ IRIB – Bosanski radio program, <http://bosnianold.ws.irib.ir/radiokultura/kulturne-teme/item/176005-pojam-i-nivoi-mira-u-mesnevi>, (14. juni 2018).

¹⁶ Izet Beridan, Ivo M. Tomić i Muharem Kreso, *Leksikon osnovnih vojnih i ratnih političko pravnih pojmova* (Sarajevo, 1996), str. 144.

¹⁷ Ljubomir Tadić, *Politolški leksikon* (Beograd: Leksika, 1996), str. 132.

¹⁸ Muhamed Smajić, *Mirovne operacije organizacije Ujedinjenih naroda* (Sarajevo, 2003), str. 14.

¹⁹ Jaïr van der Lijn, *Walking the Tightrope: Do UN Peacekeeping Operations Actually Contribute to durable peace* (Rozenberg Publishers, 2006), str. 2.

ih vojnik može obavljati". Međutim, daljim razvojem mirovnih operacija od klasičnih do onih s drugim kompleksnijim i multidimenzionalnim zadacima, pored vojnika, u njima je sve više prisutna i civilna komponenta a mirovne operacije su se počele sprovoditi pod okriljem regionalnih i drugih sigurnosnih organizacija. Uslijed toga, nastala je potreba za opširnijim definisanjem pojma mirovnih operacija. Prema Milleru, „mirovne operacije su aktivnosti koje poduzimaju Ujedinjeni narodi ili druge regionalne organizacije uz saglasnost UN-a, koje imaju za cilj stvaranje stabilnog i mirnog odnosa u konfliktnim područjima, uz pomoć civilnih ili vojnih sredstava”²⁰.

Mirovne operacije u najopćijem smislu predstavljaju održavanje javne sigurnosti, državnih službi u slučajevima prekida vatre u ratu i ratom zahvaćenim zonama od strane UN-a ili regionalnih vojnih, policijskih i civilnih snaga uz suglasnost nacionalne države na čijem su teritoriju raspoređene te snage. One uključuju koordinirane napore kako bi se osigurala stabilnost za vrijeme i poslije razdoblja ekstremnog nasilja i haotičnih situacija a sam obim mirovnih operacija se tokom godina postepeno proširivao tako da je pojam mirovnih operacija dobio znatno šire značenje koje posebno ukazuje na civilnu i humanitarnu aktivnost koje obavljaju mirovne snage, kao što su distribucija hrane, prijevoza i druge osnovne usluge, kao i uspostavljenje sigurnog utočišta. U najmanju ruku mirovne operacije su koncipirane kao operacije očuvanja mira koje se provode od strane vojnika i zemalja neutralnih u sukobu. Aktivnosti mirovnih snaga obično dijelimo na 4 tipa mirovnih operacija:

Prvi tip uključuje posredovanje u vatrom zahvaćenim sukobima. Ove misije se često šalju s ciljem sprječavanja protiv obnovljenih nasilnih sukoba kao trupe koje su naoružane lakim naoružanjem ali koje nemaju mandat da djeluju u slučaju napada na njih ili civile. Drugi tip operacija je provođenje pomoći ili osiguranja političke tranzicije. Takve misije su najuspješnije kada trupe imaju legitimitet građana i društva u kojima se provode i kada su odgovarajućeg opsega djelovanja i kada se neki tip vojne intervencije smatra potrebnim. Treći tip mirovnih operacija je kategoriziran kao operacije provođenja mira dok je četvrti tip uglavnom povezan s izgradnjom mira ili post-konfliktom rekonstrukcijom. Opsežna rasprava i zbunjenost okružuju pravne i praktične razlike među ovim misijama, kao i sve veća tendencija regionalnih organizacija za preuzimanje mirovne uloge²¹.

---

²⁰ Christopher E. Miller, eds., Mary E. King, *A glossary of terms and concepts in peace and conflict studies* (University for Peace, 2005), str. 61.

²¹ Ibid., str. 61-62.

Mirovne operacije u okviru provedbe Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU možemo podijeliti na *civilne misije i vojne operacije*, iako u nekim slučajevima imaju i karakter *civilno-vojnih operacija/misija*.

EUROPSKA UNIJA – „Europska unija je nadnacionalna zajednica europskih država nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je počeo 50-tih godina 20. stoljeća. Ona nije država ni međunarodna organizacija nego predstavlja *sui generis* tvorevinu. Ciljevi Europske unije su promocija ekonomskog i socijalnog napretka, balansiran i održiv razvoj, jačanje ekonomske i socijalne kohezije, uspostavljanje monetarne i ekonomske unije, afirmiranje vlastitog identiteta na međunarodnoj sceni, očuvanje i razvijanje Unije kao prostora slobode, pravde i sigurnosti te očuvanje i nadogradnja *acquis communautaire-a*. Europska unija funkcionira na principima legaliteta, autonomije, supremacije, supsidijarnosti, proporcionalnosti i solidarnosti te ima izgrađenu institucionalnu strukturu koju čine zajedničke institucije (Vijeće EU, Europska komisija, Europski parlament, Sud pravde Europskih zajednica i Europski revizorski sud), finansijski organi, interinstitucionalni organi, agencije te decentralizirani organi”²².

SIGURNOST – Pojam sigurnosti jedan je od najčešće upotrebljivanih i najslabije objašnjenih pojmova u terminologiji međunarodnih odnosa, kako u svakodnevnoj vanjskopolitičkoj komunikaciji, tako i u teoriji međunarodnih odnosa. Sigurnost se u međunarodnim odnosima pojavljuje kao najvažniji cilj međunarodnog djelovanja država i jedno od područja na kojem se dodiruju unutrašnja i vanjska politika²³. U našem istraživanju koristit ćemo se sa nekoliko proširenih definicija koje obuhvataju ekonomske, političke, socijalne i sigurnosne aspekte kako na individualnom, nacionalnom, tako i na globalnom nivou.

Sigurnost kao uvjet opstanka i djelovanja pojedinca, društva, države i međunarodne zajednice jedna je od temeljnih društvenih funkcija, odnosno, temeljni uvjet za život i za njegovo održanje. Predstavlja složen pojam koji se može iskazati ili je iskazan kroz mnoštvo definicija koje su uticale na razvoj pojma sigurnost. Pojam sigurnost potiče od latinske riječi *securitas* što doslovno znači sigurnost (odnosno „*securas*”, lat. bezbrižan, pouzdan, neustrašiv, čvrst, zaštićen). Jedna od definicija sigurnosti kaže da je to „subjektivno stanje u kojem se pojedinac ili kolektiv osjeća slobodan od prijetnji, tjeskobe ili opasnosti. Takve (ne)sigurnosti

---

²² Direkcija za europske integracije, *Pojmovnik europskih integracija* (Sarajevo, 2010), str. 73-74.

²³ Mario Nobile, *Pojam sigurnosti u terminologiji međunarodnih odnosa*, *Pol. misao*, Vol. XXV (Zagreb, 1988), str. 69-80.

obično su definirane u odnosu s nacionalnim državama, na primjer u vezi granice ili institucijama odgovornim za upravljanje. Sigurnost stoji uz kontinuum, prema tome, ne može se shvatiti u apsolutnom smislu. S obzirom na relativne percepcije, postizanje ili održavanje sigurnosti je gotovo uvijek sporno pitanje, obzirom na različite poglede na istu. Da bi se osigurala sigurnost na nacionalnoj razini, vlade moraju vjerovati u svoju sposobnost kako bi odvratile napade ili kako bi se branile od napada. S obzirom na subjektivnu prirodu definisanja sigurnosti, postoje očite poteškoće u definisanju iste. Niz aktivnosti su posljedično rezultirale da u ime sigurnosti mnoge vlade provode ekspanzionističku politiku, osvajačke ratove, utrkuju se u naoružanju, provode akte intervencija, preventivne vojne akcije i stvaranje saveza. Sigurnost u kojoj su vlade, tradicionalno isključivo odgovorne za osiguravanje vlastite sigurnosti, obično se naziva strateška sigurnost. Ne tako davno, rekonceptualizacija sigurnost je iznesena u rubrici kolektivne sigurnosti. To preoblikovanje počiva na razumijevanju da sigurnosne prijetnje nisu nužno političke prirode, iako posljedice takvih prijetnji na kraju mogu tražiti politička rješenja. Tendencija prijetnji po sigurnost u društvima nastaje više iz unutarnjih nego vanjskih čimbenika dok s druge strane, odgovornost formuliranja i provedbi sigurnosne strategije i politike se sve više proširuje izvan državnih organa i tijela, a nacija-država više nije jedini organ koji se štiti. Društva i pojedinci u društvu sve više postaju glavna briga. Ova šira doktrina uključuje kovanice novih terminologija, kao što su 'ljudska sigurnost', 'zajednička sigurnosti', 'kooperativna sigurnost', 'demokratska sigurnost', 'ekološka sigurnost', 'preventivna sigurnost'²⁴. Iz svega navedenog možemo zaključiti da je pojam sigurnosti multidimenzionalan a on se može prepoznati i u definiciji iz Leksikona sigurnosti, gdje piše da sigurnost „...podrazumijeva općenito stepen zaštićenosti: ljudi od različitih oblika njihova ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i društvenoj svojini, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, cjelokupnu zaštitu države od svih vidova njenoga ugrožavanja, a naposljetku sigurnost podrazumijeva stepen zaštite od ugrožavanja na planetarnom i kosmičkom nivou života općenito i ljudskoga roda u cijelosti. Svi nivoi sigurnosti: planetarni, državni i sigurnost čovjeka-pojedinca, te materijalnih i kulturnih dobara predstavljaju neraskidivu cjelinu”²⁵.

Kada je riječ o međunarodnoj sigurnosti, idealistička škola mišljenja pojam sigurnosti, odnosno međunarodne sigurnosti shvata kao „potrebu da se u jednom idealnom modelu međunarodnog sistema-odnosa postigne dovoljan nivo sigurnosti za sve njegove sudionike,

---

²⁴ Christopher E. Miller, eds., Mary E. King, *A glossary of terms and concepts in peace and conflict studies* (University for Peace, 2005), str. 70-71.

²⁵ Izet Beridan, Ivo M. Tomić i Muharem Kreso, *Leksikon sigurnosti* (Sarajevo: DES, 2001), str. 348.

države”²⁶. Kretajući se u tom smjeru prema Vukadinoviću, „...međunarodna sigurnost trebala bi značiti da se svi članovi međunarodne zajednice kao cjeline osjećaju sigurni i da u međunarodnom političkom sistemu postoje takvi odnosi, ili pak takvi mehanizmi, koji omogućavaju da se svim državama jamči i u praksi pruži sigurnost”²⁷. Međunarodna sigurnost nije „puki zbroj nacionalnih sigurnosti svih država, nego i opredjeljenje za odgovarajuće vrijednosti u međunarodnim odnosima”²⁸, odnosno „skup mjera koje će garantirati normalno postojanje svih država i eliminiranje rata”²⁹. Dalje prema Nobile, ona ne podrazumijeva samo „odsustvo svjetskog rata, već sadrži i one humanitarne vrijednosti za koje se zalaže Povelja UN”³⁰, kao i pravo na „neometanu i ravnopravnu participaciju države u međunarodnoj podjeli rada, na međunarodnom tržištu snage, kapitala i tehnologije, drugim riječima, pravo na neometan razvoj”³¹.

1.2.4. Vremensko određenje predmeta istraživanja

Vremensko određenje predmeta istraživanja u ovom istraživanju obuhvata period od pokretanja prve mirovne operacije pod okriljem Europske unije, tj. od 2003. godine pa do kraja 2018. godine.

1.2.5. Prostorno određenje predmeta istraživanja

Prostorno određenje predmeta istraživanja obuhvata prostor Europskog kontinenta, ali i svih drugih kontinenata i područja u kojima su implementirane mirovne operacije pod okriljem Europske unije, što znači da je ovo istraživanje bez prostornih ograničenja ako u vidu imamo cijeli svijet.

---

²⁶ Kenan Dautović, *Prevenција konflikta u međunarodnim odnosima* (Travnik, 2007), str. 74.

²⁷ Radovan Vukadinović u Kenan Dautović, *Prevenција konflikta u međunarodnim odnosima* (Travnik, 2007), str. 74.

²⁸ Mario Nobile, *Pojam sigurnosti u terminologiji međunarodnih odnosa, Pol. misao, Vol. XXV* (Zagreb, 1988), str. 69.

²⁹ Radovan Vukadinović u Mario Nobile, *Pojam sigurnosti u terminologiji međunarodnih odnosa, Pol. misao, Vol. XXV* (Zagreb, 1988), str. 75.

³⁰ Mario Nobile, *Pojam sigurnosti u terminologiji međunarodnih odnosa, Pol. misao, Vol. XXV* (Zagreb, 1988), str. 76.

³¹ Ibid.

1.2.6. Disciplinarno određenje predmeta istraživanja

Istraživanje u ovom projektu je interdisciplinarno jer se oslanja na naučna saznanja iz oblasti politologije, metodologije, prava (međunarodnog i humanitarnog), sociologije, te kroz interdisciplinarnu prizmu sigurnosnih i mirovnih studija. Bez uvida u ove nauke i naučne discipline nemoguće je u potpunosti sagledati razloge implementacije mirovnih operacija u određene države, područja i njihov doprinos sigurnijem svijetu.

1.3. Ciljevi istraživanja

Svako istraživanje ima svoje ciljeve, a ti ciljevi mogu biti kako naučni tako i društveni. Naučni ciljevi se odnose na „sticanje naučnog saznanja određenog obima i nivoa”³² a društveni ciljevi su „oni koji su usmjereni na dobrobit ljudi”³³. U nastavku izdvajamo naučne i društvene ciljeve ovog rada.

1.3.1. Naučni ciljevi istraživanja

Na osnovu saznanja o predmetu istraživanja izdvajaju se sljedeći naučni ciljevi istraživanja:

1.3.1.1. Naučna deskripcija

Naučnom deskripcijom razmotrit ćemo pojavu mirovnih operacija Europske unije, razloge za implementaciju mirovnih operacija Europske unije u određene države ili područja kao i njihov uticaj na sigurnosni aspekt u širem značenju.

---

³² Dževad Termiz, *Metodologija društvenih nauka* (Sarajevo, 2003), str. 170.

³³ Ibid.

1.3.1.2. Naučna eksplikacija

Naučnom eksplikacijom kao naučnim ciljem se nastoje steći „saznanja o uzročno posljedičnim odnosima, društvenim zakonima i naučna objašnjenja”³⁴, stoga je naučno eksplikacijski cilj ovoga rada utvrditi uzročno posljedične veze i odnose između mirovnih operacija u određena područja ili države i njihov uticaj na sigurnosni aspekt u širem smislu kako bismo došli do naučnog objašnjenja.

1.3.2. Društveni ciljevi istraživanja

S obzirom na to da su mirovne operacije Europske unije novijeg datuma, a složenost samih mirovnih operacija i nedostatak što naučnih što stručnih radova iz ove oblasti pogotovo na domaćim jezicima ovaj rad odnosno istraživanje će predstavljati svojevrsan izazov a društveni cilj ovoga rada se ogleda u prikupljanju, analizi i tumačenju razloga za uspostavljanja mirovnih operacija u određena područja i države i njihov doprinos međunarodnoj sigurnosti. S obzirom na to da Europska unija, odnosno, njene članice mogu odabrati gdje i kada će uspostaviti mirovne operacije, u kojem će od mnogo postojećih sukoba učestvovati, Europska unija mora prije svega izvagati razloge, argumente, rizike i interese u procesu donošenja odluka prije same intervencije. Ovim istraživanjem ćemo sagledati kretanja, razlike, te pokušati formirati potpunu sliku o doprinosu mirovnih operacija Europske unije međunarodnoj sigurnosti. Da sumiramo, društveni ciljevi ovog istraživanja su:

Objasniti razloge za uspostavljanje mirovnih operacija Europske unije u određene države i područja od njihovog nastanka 2003. godine pa sve do kraja 2018. godine;

Sagledati razvoj mirovnih operacija i razlike pri uspostavljanju mirovnih operacija Europske unije u različitim vremenskim periodima i uslovima;

Ukazati na doprinos mirovnih operacija Europske unije međunarodnoj sigurnosti.

Sagledavanjem pomenutih ciljeva ovo istraživanje će predstavljati dobru polaznu osnovu za neka buduća istraživanja ili radove iz ove oblasti.

---

³⁴ Gligorije Zaječaranović, *Osnovi metodologije nauke* (Beograd, 1987), str. 185.

1.4. *Sistem hipoteza:*

1.4.1. *Generalna hipoteza*

Mirovne operacije Europske unije se uspostavljaju i temelje na zajedničkoj odlučnosti zemalja članica Europske unije i njihovih partnera da prvenstveno sudjeluju u stvaranju stabilnog i mirnog odnosa u konfliktnim područjima, zaštiti ljudskih prava i sloboda, tako stvarajući povoljnije uslove za ekonomski razvoj i međunarodnu sigurnost a jednim dijelom u manjem obimu i radi sticanja vlastitih geopolitičkih, materijalnih ciljeva i interesa.

1.4.2. *Posebne hipoteze*

1.4.2.1. Što se nastoji ojačati suradnja Europske unije kao regionalne sigurnosne organizacije i njenih članica kroz više centralizovanih sistema to se povećava njihova uloga u doprinosu međunarodnoj sigurnosti.

1.4.2.2. Ako se vojne operacije i civilne misije pod okriljem Europske unije obavljaju i uspostavljaju na adekvatnim činjeničnim razlozima, na principima neophodnosti i na uslovima koje pogoduju uspostavljanju mirovnih operacija kako bi se uspostavila unutrašnja i vanjska sigurnost onda je njihov kredibilitet i šansa za uspjeh veća.

1.4.2.3. S obzirom na to da se mirovne operacije kao multidimenzionalna pojava provode u različitim situacijama i različitim vremenskim i prostornim okvirima, njihova uspješna realizacija ne zavisi samo od izbora strategije i odlučnosti Europske unije odnosno njenih članica već zavisi i od finansijskih sredstava, ljudskih resursa i sposobnosti.

1.4.3. Pojedinačne hipoteze

- 1.4.3.1. Mirovne operacije pod okriljem Europske unije u određene države i područja sprovode se kako bi se zaštitile i pomogle prijateljske vlade Europske unije i NATO saveza.
- 1.4.3.2. Zahtjevi, interesi i stavovi regionalne sigurnosne organizacije Europske unije usaglašeni su sa zahtjevima, interesima i stavovima OUN-a, NATO-a i drugih sigurnosnih organizacija.
- 1.4.3.3. Unutrašnja i vanjska sigurnost su usko povezane i utiču jedna na drugu. Ukoliko se ne postigne vanjska sigurnost, utoliko se ne može očekivati ni unutrašnja sigurnost kao i obratno ukoliko se ne postigne unutrašnja sigurnost utoliko se ne može očekivati ni vanjska sigurnost.
- 1.4.3.4. Uspostavljanje mirovnih operacija Europske unije u određena područja ili države događa se kako u demokratskim tako i u nedemokratskim vladavinama.
- 1.4.3.5. Mirovne operacije pod okriljem Europske unije se obavljaju na poziv države domaćina u kojoj postoje sukobi, na osnovu rezolucija koje su donijele UN ili na osnovu provedbe međunarodnih mirovnih sporazuma.
- 1.4.3.6. Veliki materijalni izdaci, uskraćeni ljudski resursi i tehnička sredstava Ujedinjenim narodima su ubrzali tranziciju mirovnih operacija na druge sigurnosne organizacije među kojima je i Europska unija.

1.4.4. Indikatori

- 1.4.4.1. *Petersburška deklaracija*, donesena u junu 1992. godine kojom su se ministri Zapadnoeuropske unije složili o potrebi preduzimanja mirovnih operacija, izgradnje mira, humanitarnih, spasilačkih i post-konfliktnih stabilizacijskih misija.
- 1.4.4.2. *Ugovor iz Amsterdama*, potpisan u oktobru 1997. godine, kojim je uspostavljena pozicija Visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU. Cilj ugovora je bio stvaranje političkih i institucionalnih preduslova kako bi se

Europska unija mogla suočiti sa izazovima kao što su: globalizacija ekonomije i njen uticaj na zapošljavanje, borba protiv terorizma, međunarodnog kriminala i trgovine drogama, problemi vezani za okoliš te izazovima petog kruga proširenja.

1.4.4.3. *Laeken deklaracija*, donesena u decembru 2001. godine, kojom je formalno operacionalizovana Europska sigurnosna i odbrambena politika. Ovom deklaracijom Europska unija obavezala se da će postati demokratičnija, transparentnija i djelotvornija.

1.4.4.4. *Sporazum Berlin plus*, potpisan decembra 2002. godine kojim je dozvoljeno Europskoj uniji da koristi resurse i kapacitete NATO-a u svojim operacijama i misijama.

1.4.4.5. *Europska sigurnosna strategija*, donesena decembra 2003. godine. Europsko Vijeće je usvojilo prvi dokument Europske unije kojim se zagovaraju strateški prioriteti za Uniju.

1.4.4.6. Značajan pokazatelj je i *Zajednička sigurnosna i odbrambena politika* pod kojom Europska unija planira i odgovara na međunarodne krize, upravlja krizama, gradi kapacitete zajedno sa svojim partnerima i štiti Europu putem vojnih i civilnih sredstava. Suradjući sa međunarodnim partnerima, Europska unija obavlja mirovne operacije uz saglasnost države domaćina ili pod mandatom Ujedinjenih naroda. Europska unija nadgleda granice, pruža sudsku i policijsku obuku, radi na razbijanju mreže za trgovinu ljudima, ometa kretanje nelegalnih tokova oružja i migracija. Ciljevi zajedničke sigurnosne i odbrambene politike su: štititi zajedničke vrijednosti i interese te ojačati sigurnost Unije, očuvati mir i ojačati međunarodnu sigurnost, promicati međunarodnu suradnju i razvijati demokratiju i vladavinu prava, uključujući ljudska prava. Također, njen je cilj osnažiti identitet Europske unije na međunarodnoj sceni i stvarati zajedničku odbrambenu politiku.

1.4.4.7. Od prve misije Europske unije 2003. godine pa do kraja 2018. godine ukupno je raspoređeno 35 operacija/misija u preko 20 različitih zemalja i područja.

1.4.4.8. *Globalna strategija EU*, donesena u junu 2016. godine, kojom Visoki predstavnik-potpredsjednik Europske unije postavlja strateške prioritete za EU, uključujući i zaštitu Europe.

1.4.4.9. Uspostavljanje mirovnih operacija Europske unije se temelji na UN *rezolucijama* i odlukama Vijeća EU kojim se preciziraju njihovi *mandati*.

1.5. *Načini istraživanja:*

Predmet istraživanja ovog rada jesu mirovne operacije Europske unije i njihov doprinos međunarodnoj sigurnosti. Shodno tome ovo istraživanje je teorijsko-empirijsko. Istraživanje je teorijsko jer se oslanja na razna teorijska saznanja o različitim vrstama i razlozima intervencije koje se provode od strane vojnika, civila i zemalja neutralnih u sukobu kroz mirovne operacije a empirijsko je zato što istražuje društveni značaj mirovnih operacija pod okriljem Europske unije odnosno njihov doprinos međunarodnoj sigurnosti.

Osnovne metode naučnog saznanja koje će biti korištene u ovom istraživanju su: analiza sadržaja dokumenata, dedukcija i komparativna metoda.

Pored osnovnih u našem istraživanju koristit ćemo i neke od opšte naučnih metoda, a to su:

- *Hipotetičko – deduktivna opšte naučna metoda* – ova metoda se primjenjuje jer se njen predmet odnosi na društvenu stvarnost i jer ona počiva na selektivnom i provjeravanom, potvrđenom društvenom iskustvu u različitim vremenima, na raznim mjestima i od mnoštva subjekata³⁵. Ova metoda se primjenjuje zbog toga što se njen predmet odnosi na društvenu stvarnost a mirovne operacije Europske unije svakako jesu dio društvene stvarnosti.
- *Analitičko – deduktivna* – koja će nam poslužiti da otkrijemo razloge, motive koji se mogu provjeriti u praksi. Ova metoda će nam pomoći kod otkrivanja razloga uspostavljanja mirovnih operacija Europske unije u određene države ili područja i njihovom uticaju na stvaranje sigurnijeg svijeta.
- *Komparativna metoda* – koja će nam pomoći da kompariramo određene društvene pojave međusobno, ali samo one pojave koje imaju određene „istosti, sličnosti ili

---

³⁵ Dževad Termiz, *Metodologija društvenih nauka* (Lukavac: NIK Grafit, 2009), str. 104.

različitosti³⁶. Da bi se valjano istražili osnovni aspekti mirovnih operacija Europske unije moraju se izvršiti određena poređenja između određenih pojava (slučajeva) koje su se desile i na osnovu njih iznositi osnovne zaključke.

Od metoda prikupljanja podataka koristit ćemo:

- *Metodu analize sadržaja dokumenata* - kao osnovnu metodu pribavljanja podataka u društvenim naukama, koja će nam uz aktiviranje naših misaonih i čulnih sposobnost pomoći će nam da otkrivamo, definiemo i analiziramo podatke.

1.6. Naučna i društvena opravdanost istraživanja:

1.6.1. Naučna opravdanost istraživanja

Budući da o mirovnim operacijama Europske unije i njihovom doprinosu međunarodnoj sigurnosti ne postoji mnogo naučnih saznanja, samim time će i ovo istraživanje učiniti vrijednijim, potrebnijim ali isto tako i kompleksnijim te će stoga zahtijevati permanentno analiziranje, praćenje pojava koje će se uz pomoć misaonih napora pretvoriti u naučna saznanja i činjenice. Stoga bi rezultati ovog istraživanja trebali da predstavljaju savremenija teorijska i praktična saznanja o ovoj pojavi u svjetskim okvirima, što bi značajno proširilo njena teorijska saznanja i doprinijelo ukupnom fondu naučno-teorijskog saznanja o mirovnim operacijama pod okriljem EU. Na taj način i ovo istraživanje bi bilo naučno opravdano.

1.6.2. Društvena opravdanost istraživanja

Mirovne operacije su jedan od instrumenata Europske unije, koje imaju cilj stvaranje stabilnog i mirnog odnosa u konfliktnim područjima ali i u područjima koja se nalaze u post-konfliktnom razdoblju i kao takve bi trebale da doprinesu smanjenju konflikta, ekonomske i socijalne nejednakosti, boljem poštivanju osnovnih ljudskih prava odnosno međunarodnoj sigurnosti. Kao prepreka implementaciji mirovnih operacija pod okriljem Europske unije navode se različiti politički, ekonomski interesi određene države ili grupe članica koji

---

³⁶ Ibid., str. 116-117.

negativno utiču na taj način da smanjuju povjerenje u ovaj instrument i njegov doprinos sigurnijem svijetu. Ovo istraživanje i njegovi rezultati trebaju omogućiti sa jedne strane valjano upoznavanje istraživane pojave, a sa druge strane podstaći svijest društva, i ukazati na važnost mirovnih operacija u njenom doprinosu međunarodnoj sigurnosti. Proučavanje mirovnih operacija s namjerom da se održi trajni mir i izgradi sigurniji svijet a smanje konflikti i nesigurnost ima veliku društvenu važnost. Stoga se i ovo istraživanje može smatrati društveno opravdanim i korisnim.

1.7. Vrijeme istraživanja

Istraživanje u ovom radu se odnosi na period od pokretanja prve mirovne operacije 1948. godine, s posebnim osvrtom na period od 2003. godine pa do kraja 2018. godine, kada su uspostavljene sve, bilo završene ili trenutno postojeće mirovne operacije Europske unije.

2. HISTORIJSKI RAZVOJ IDEJE I PRAKSE MIROVNIH OPERACIJA

Različiti sukobi na različitim nivoima su uticali na međunarodnu sigurnost i doveli su do toga da danas na „međunarodnoj sceni egzistiraju: Ujedinjeni narodi, NATO, Europska unija, Vijeće Europe i OSCE, organizacije koje svaka u svome domenu djeluju na polju regionalne suradnje i svjetske sigurnosti“³⁷. Kako bi se osigurala dugoročna sigurnost u nesigurnim područjima ili područjima koja to pretenduju da budu, potrebno je svakodnevno ulagati napore i jačati kako vojne tako i civilne sposobnosti kao i njihove instrumente koji će na temeljima usvojenih međunarodnih ugovora i sporazuma omogućiti efikasniju suradnju među glavnim sigurnosnim akterima (UN, Europska unija, NATO). Jedan od glavnih alata za upravljanje konfliktima, među glavnim međunarodnim akterima kriznog upravljanja su mirovne operacije, koje su prema Jakešević „jedinstven i dinamičan instrument koji je razvijen kako bi pomogao državama pogođenima sukobima da stvore uvjete za trajni mir“³⁸.

Kao što su se mirovne operacije kao alat za upravljanje konfliktima razvijale, tako se i razvijao njihov pojam. U međunarodnoj i domaćoj literaturi pojam mirovnih operacija se najčešće pripisuje za mirovne operacije poduzete od strane UN, dok se za mirovne operacije poduzete od strane NATO ili EU najčešće koristi pojam operacije podrške miru odnosno operacije za upravljanje krizom. Iako na prvu ne djeluje tako, ovi pojmovi u suštini predstavljaju tri strane jednakostraničnog trokuta. Radi što boljeg razumijevanja, pojam mirovne operacije u ovome radu ćemo koristiti kao krovni naziv za sve vrste operacija bilo da se radi o operacijama očuvanja, nametanja, izgradnje ili podrške miru, bilo da su poduzete od strane međunarodnih organizacija za upravljanje krizom (EU, NATO) ili Ujedinjenih naroda ali isto tako da nećemo bježati od drugih naziva iako ćemo ih koristiti u manjem obimu.

Ideju mirovnih operacija odnosno njene korijene susrećemo i prije perioda *Hladnog rata*³⁹, tačnije susrećemo je s osnivanjem Lige naroda 1917. godine, kroz koju je međunarodna zajednica pokušala institucionalizirati sistem sposoban da osigura sigurnost i mir u svijetu. Prema Butleru, mirovne operacije su „u početku postojanja UN-a uglavnom bile nastavak i

---

³⁷ Izet Beridan, *Politika i sigurnost* (Sarajevo, 2003), str. 161.

³⁸ Ružica Jakešević, *II Dio: Međunarodna politika i međunarodni odnosi* (Beograd: FPN godišnjak br. 5, juni 2011), str. 378.

³⁹ Hladni rat je razdoblje međunarodnih odnosa od kraja 1940-ih do početka 1990-ih, obilježeno međusobnim suprotstavljanjem i nadmetanjem SAD-a i SSSR-a te njihovih saveznika u globalnim geopolitičkim, gospodarskim i drugim odnosima. Učvršćen je bipolarnom strukturom međunarodnih odnosa (Istok–Zapad), nastalom nakon II. svjetskog rata. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, http://www.enciklopedija.hr/natuk_nica.aspx?ID=25798, (2. oktobar 2018).

proširenje sposobnosti promatračkih misija, kakve je sprovedila i Liga naroda⁴⁰, što nam govori da su mirovne operacije prošireni idejni koncept, preuzet upravo od Lige naroda.

Pravna osnova za pokretanje mirovnih operacija nalazi se u poglavljima VI, VII i VIII Povelje UN-a ali i u osnivačkim i sigurnosnim dokumentima drugih regionalnih organizacija koji svoje pravo najvećim dijelom crpe upravo iz navedenih poglavlja Povelje UN-a ali i međunarodnog prava. „Sam koncept mirovnih misija od početka njegove primjene do suvremenih trendova u 21. stoljeću prošao kroz brojne preinake, prilagođavajući se zahtjevima promijenjene prirode sukoba i sukladno tome potrebi za različitim sposobnostima osoblja uključenog u provođenje mirovnih misija i različitom strateškom okruženju (kako na regionalnoj tako i na globalnoj razini)⁴¹. Značajnu ulogu u razvoju mirovnih operacija je imala *Agenda (plan) za mir*, dokument koji je predstavljen 1992. godine od strane tadašnjeg generalnog sekretara UN-a, Boutros Boutros Galija koji donosi široke zaključke za kolektivnu sigurnosnu ulogu UN, u kojem centralna uloga pripada mirovnim operacijama. U skladu s tim dokumentom razvile su se tri vrste mirovnih aktivnosti: „*preventivna diplomatija, održavanje mira i nametanje mira*“⁴², koje su uključivale političke ali i ekonomske mjere i sredstva.

Mirovne operacije su instrument upravljanja konfliktima koji je nastao i razvijao se za vrijeme Hladnog rata, u periodu kada su odnosi između suprotstavljenih strana, prije svega SAD i SSSR-a, često uticali ili onemogućavali rad Vijeća sigurnosti UN-a. U početku su se mirovne operacije prije svega ograničavale na prekid sukoba i stvaranje stabilizacije na terenu koja će dovesti do povoljnijih uslova za pomirenje svih strana, ulažući diplomatske napore za rješavanje sukoba mirnim putem a prve misije su najčešće činile lahko naoružane vojne jedinice i nenaoružani vojni posmatrači. Operacije iz ovog perioda su poznate kao *tradicionalne mirovne operacije/misije ili operacije prve generacije* koje su se uglavnom odvijale pod direktnom komandom UN-a. Jedna od definicija tradicionalnih mirovnih operacija prve generacije kaže da mirovne operacije podrazumijevaju „nametanje neutralnih i lahko naoružanih interpozicionih snaga nakon prestanka oružanih neprijateljstava i uz odobrenje države na čijoj su teritoriji ove snage raspoređene kako bi se obeshrabilo obnavljanje vojnog sukoba i promovisalo okruženje pod kojim se osnovni spor može

---

⁴⁰ Michael J. Butler, *International Conflict Management* (New York: Taylor and Francis Group, 2009), str. 77.

⁴¹ Ružica Jakešević, *II Dio: Međunarodna politika i međunarodni odnosi* (Beograd: FPN godišnjak br. 5, juni 2011), str. 379.

⁴² Field Manual 100-23, *Peace Operations* (Washington DC, 30. decembar 1994), str. 2.

riješiti”⁴³. Prve takve operacije su bile, UN misija za nadgledanje (UNTSO) 1948. godine na Bliskom istoku, (UNMOGIP) misija u Kašmiru 1949. godine, (UNFICYP) misija raspoređena na Kipru poslije podjele tog otoka 1964. godine. Mandat ovih misija je ograničen na posmatranje i praćenje prekida vatre, osiguranje javne sigurnosti i sprečavanje ponovnog izbijanja sukoba. Sve tri spomenute misije su još uvijek aktivne.

Prva misija koja je eksplicitno označena kao mirovna operacija je bila UN Emergency Force (UNEF I) misija koja je bila raspoređena na Sinajskom poluotoku kao odgovor na Suesku krizu iz 1956. godine kako bi pratila prekid vatre i povlačenje britanskih, francuskih i izraelskih snaga s teritorije Egipta. Kao prva naoružana mirovna operacija UN-a, UNEF I je bio važan presedan za buduće misije UN-a⁴⁴.

Po završetku Hladnoga rata došlo je do značajne promjene u strateškom shvatanju mirovnih operacija. One su se iz *tradicionalnih/klasičnih misija/operacija* transformisale u *multidimenzionalne/multilateralne operacije/misije* ili *operacije druge generacije* osmišljene tako da osiguraju implementaciju sveobuhvatnih mirovnih sporazuma kroz složene višedimenzionalne zadatke čiji cilj nije samo da osigura preduslove za mirno rješenje sukoba već i dugoročni mir i sigurnost. Prema Vukićeviću, mirovne operacije druge generacije su „multifunkcionalan i multidisciplinarni spoljnopolitički proces OUN i regionalnih organizacija i institucija radi postizanja političkog dogovora, odnosno, kao oblik usklađenih neborbenih aktivnosti, borbenih dejstava OUN, regionalnih organizacija i institucija, na određenom prostoru i u određenom vremenu radi postizanja samoodrživog mira”⁴⁵. Karakteristično za ove vrste misija jeste to da pored vojne komponente koja ostaje primarna sve više se uključuje i ona civilna, sastavljena od različitih vrsta stručnjaka čija je osnovna zadaća da u svom domenu pomognu u ostvarenju mandata misije/operacije. Značajnu ulogu u razvoju multidimenzionalnih mirovnih operacija je imala Agenda (plan) za mir iz 1992. godine, koja je proširila aktivnosti i mandate djelovanja. Primjeri misija druge generacije su: misija UNPROFOR-a u bivšoj Jugoslaviji, čiji je cilj bio stvaranje uslova za mirovne pregovore između sukobljenih strana, demilitarizacija određenih područja, dopremanje humanitarne pomoći, nadgledanje prekida vatre i sprovođenje mirovnog sporazuma, zatim misija UNTAC u Kambodži, koja je imala za cilj da nakon dugotrajnog građanskog rata

---

⁴³ Paul F. Diehl, *International Peacekeeping-Perspectives on Security* (Johns Hopkins University Press, 1994), str. 13.

⁴⁴ Wibke Hansen, Oliver Ramsbotham and Tom Woodhouse, *Hawks and Doves: Peacekeeping and Conflict Resolution* (Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, 2004), str. 3.

⁴⁵ D. Vukićević, *Operacije u miru* (Beograd, 2009), str. 41.

organizuje izbore, demilitarizira stanovništvo, da obezbjedi povratak raseljenih lica i izbjeglica, promoviše vladavinu prava i radi na obnovi infrastrukture. Misija UNTAG u Namibiji je imala za cilj da promoviše nezavisnost Namibije, da nadgleda izbore i pomogne u izgradnji državnih organa, dok su misije UNOMUR i UNAMIR u Ruandi i Ugandi, imale cilj da nadgledaju mirovni sporazum kako bi se pomoglo u vraćanju povjerenja između sukobljenih etničkih Hutsa i Tutsa kao i nadgledanje granice između navedenih zemalja.

Treću generaciju čine mirovne operacije koje se nazivaju *hibridne operacije*, koje uključuju vojno, civilno osoblje i čitav niz potrebnih stručnjaka u zavisnosti od mandata i ciljeva misije/operacije. Odnose se na period poslije 2000. godine i pripisuju se najčešće operacijama UN-u, koje zbog nedovoljno vojnih kapaciteta i sposobnosti za obavljanje takvih operacija nisu u stanju da same obavljaju mirovne operacije. U poređenju sa misijama druge generacije ove misije se razlikuju u tome što u svom sastavu uključuju veliki broj aktera UN, EU, AU, NATO, OSCE i druge regionalne ili lokalne organizacije. Iako su sastavljene od više aktera, ove operacije se vode pod jednom komandom. Primjer mirovne operacije treće generacije nalazimo u misiji u Kongu pod nazivom MONUC koja je 1. jula 2010. godine preimenovana u MONUSCO. Misija se sastojala od vojnog osoblja ali je uključivala i čitav niz civilnih stručnjaka iz oblasti javne uprave, zdravstva, ljudskih prava i sloboda. Cilj mirovne operacije je bio da nadgleda prekid vatre, osigura suradnju sa svim oružanim frakcijama, osigura oslobađanje zarobljenika, zaštitu prava djece i žena, surađujući sa svim akterima koji posluju u regionu. Zatim, primjer je i misija na Kosovu u kojoj su NATO snage KFOR rukovodile sigurnosnim lancem komandovanja, dok se OEBS bavio aspektima izgradnje institucija ili misija u Darfuru UNAMID predvođena od strane UN a kojoj je značajnu podršku pružala Afrička unija.

„Prva mirovna operacija je formalno osnovana od strane Vijeća sigurnosti UN-a, prije 70. godina, tačnije 29. maja 1948. godine, nakon što je odobreno raspoređivanje vojnih posmatrača za nadzor nad prestankom neprijateljstva u prvom arapsko-izraelskom ratu, poznata kao UN Organizacija za nadgledanje (UNTSO)”⁴⁶. Posmatramo li historijski, od prve mirovne operacije rasporedene 1948. godine pa do kraja 2018. godine, dvije najveće organizacije koje koriste ovaj mirovni instrument u svom mirovnom djelovanju (UN i EU) na svom zajedničkom popisu imaju preko stotinu misija/operacija, koje su završene ili još uvijek

---

⁴⁶ Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), <https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2018/global-and-regional-trends-multilateral-peace-operations-2008-17>, (15. oktobar 2018).

traju. Da budemo precizniji, Ujedinjeni narodi do sada na svom popisu imaju ukupno 71 mirovnu operaciju⁴⁷ uz 35 misija/operacija EU.

2.1. Mirovne operacije OUN

U slučaju međunarodne krize i izbijanja mogućih sukoba, Vijeće sigurnosti UN-a, je ovlašteno da usvaja rezolucije koje identifikuju državu, organizaciju ili događaj koji predstavljaju prijetnju međunarodnom miru i sigurnosti i daje smjernice i mjere za korištenje tih sredstava, uključujući upotrebu sile s ciljem uspostavljanja međunarodnog mira i sigurnosti u određenoj regiji a sve u skladu s poglavljima VI, VII i VIII Povelje Ujedinjenih naroda. Iako mirovne operacije UN nisu eksplicitno predviđene Poveljom Ujedinjenih naroda, razvile su se u jedan od glavnih alata koje međunarodna zajednica koristi kako bi osigurala mir i sigurnost na svjetskom nivou. Jedan od bivših visokih zvaničnika UN-a, mirovne operacije UN definiše kao „operacije na terenu uspostavljene od strane Ujedinjenih naroda, uz saglasnost zainteresovanih strana, da pomognu u kontroli i rješavanju sukoba između njih, pod komandom i kontrolom Ujedinjenih naroda, zajedno sa državama članicama i vojnim i drugim osobljem i opremom koju dobrovoljno pružaju, postupajući nepristrano između strana, uz upotrebu sile u najmanjoj potrebnoj mjeri”⁴⁸.

Od prve mirovne operacije 1948. godine pa do danas, pod okriljem UN je uspostavljena ukupno 71 mirovna operacija u kojima je sudjelovalo osoblje iz oko 130 zemalja. Kao što postoji problem sa definisanjem pojma mirovnih operacija UN-a, postoji problem i kod klasifikacije mirovnih operacija. Postoji nekoliko klasifikacija mirovnih operacija UN, a mi ćemo u ovome radu pokušati predstaviti one najprihvaćenije.

Prema Buresu, mirovne operacije UN-a možemo podijeliti na:

- tradicionalne mirovne operacije – tipične za doba Hladnoga rata;
- nove mirovne operacije – tipične za doba poslije Hladnoga rata⁴⁹.

---

⁴⁷ UN lista mirovnih operacija od 1948. do 2017. godine, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/unpeacekeeping-operationlist_1.pdf, (15. oktobar 2018).

⁴⁸ Marrack Goulding, *International Affairs, The evolution of United Nations peacekeeping*, Vol. 69, Issue 3 (Oxford University, 1993), str. 455.

⁴⁹ Oldrich Bures, *Wanted: A Mid-Range Theory of International Peacekeeping*, Vol. 9, No. 3 (International Studies Review, 2007), str. 409.

Sličnu podjelu primjenjuju i Hansen, Ramsbotham i Woodhouse koji mirovne operacije UN klasifikuju prema:

- mirovnim operacijama do 1989. godine, koje su označene kao tradicionalne mirovne operacije;
- mirovne operacije nakon 1989. godine, koje su označene kao multidimenzionalne mirovne operacije⁵⁰.

U literaturi se također spominje podjela mirovnih operacija UN-a u skladu sa kombinacijom funkcija koje obavljaju, koja je spomenuta u Agendi za mir iz 1992. godine od tadašnjeg generalnog sekretara UN-a Boutros Boutros Galija, koji mirovne operacije dijeli na:

- sprečavanje sukoba ili preventivna diplomatija;
- uspostavljanje mira;
- očuvanje mira;
- izgradnja mira⁵¹.

Mirovne operacije UN (iako UN nije jedini akter zadužen za odobrenje i provedbu mirovnih operacija) su najstarije i najbrojnije mirovne operacije, što se prije svega ogleda u činjenici da je primarna odgovornost za održavanje međunarodnog mira i sigurnosti na Vijeću sigurnosti UN, iako Vijeće sigurnosti UN-a ne posjeduje monopol nad mirovnim aktivnostima. Od svoje prve mirovne operacije 1948. godine, pa do danas, mirovne operacije UN su doživjele istinsku transformaciju, prvenstveno zbog širenja odgovornosti i preuzimanje novih zadataka u mandatima mirovnih operacija, naročito poslije perioda nakon Hladnog rata.

UN mirovne operacije imaju jedinstvene snage, uključuju legitimitet, podjelu tereta i sposobnost raspoređivanja i održavanja trupa i policije iz cijelog svijeta, integrišući ih s civilnim mirovnim snagama kako bi napredovali u višedimenzionalnim mandatima. Mirotvorci UN-a pružaju sigurnost i političku podršku i podršku izgradnji mira kako bi pomogli zemljama da prevaziđu ranu tranziciju i prerastu iz sukoba u mir⁵². Tri osnovna načela mirovnih operacija UN-a su: *saglasnost, nepristranost i neupotreba sile*. Iako je jedan broj ovih principa osporavan, posebno u raspravama o primjeni mirovnih operacija u sukobu poslije perioda Hladnog rata, oni i danas definišu suštinu mirovnih operacija⁵³.

---

⁵⁰ Wibke Hansen, Oliver Ramsbotham and Tom Woodhouse, *Hawks and Doves: Peacekeeping and Conflict Resolution* (Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, 2004), str. 21.

⁵¹ An Agenda for Peace, *Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping* (New York, 1992).

⁵² United Nations – Peacekeeping, <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>, (20. oktobar 2018).

⁵³ Wibke Hansen, Oliver Ramsbotham and Tom Woodhouse, *Hawks and Doves: Peacekeeping and Conflict Resolution* (Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, 2004), str. 3.

2.2. Operacije podrške miru (NATO)

U najnovijim dokumentima i literaturi NATO-a⁵⁴, pojam mirovne operacije se najčešće zamjenjuje sintagmom operacije podrške miru koje obuhvataju širi opseg aktivnosti. One se definišu kao „mirovni proces koji se odlikuje odgovarajućim karakteristikama (sadržajem, strukturom snaga, odobrenom upotrebom oružja i multinacionalnošću) i koji realizuju međunarodni multidisciplinarni organi i snage (diplomatske, političke, vojne, humanitarne i nevladine), sprovode se nepristrasno bez definisanja protivnika, a njihovi sadržaji su multifunkcionalni i kompleksni”⁵⁵. NATO mirovne operacije su prema oficijelnoj NATO nomenklaturi podijeljene na četiri tipa: operacije očuvanja mira (peacekeeping), operacije nametanja mira (peace enforcement), operacije stvaranja mira (peace making) i operacije izgradnje mira (peace building)⁵⁶. Kroz NATO mirovne operacije, pripadnici različitih zemalja (najvećim dijelom europskih) rade na zajedničkom partnerstvu kako bi ostvarili jedinstveni cilj a to je kolektivna sigurnost tj. kako bi u konačnici „pomogli u rješavanju duboko ukorijenjenih problema, ublažavanju patnji i stvaranju uvjeta za samoodržive mirovne procese”⁵⁷. NATO je organizacija koja „promoviše demokratske vrijednosti i posvećena je mirnom rješavanju sporova, međutim, ako diplomatski naponi ne uspiju, on ima vojni kapacitet da samostalno ili u suradnji s drugim zemljama i međunarodnim organizacijama preduzima operacije kriznog upravljanja”⁵⁸, odnosno mirovne operacije.

Pravni okvir za angažman i pokretanje NATO mirovnih operacija se temelji na članu 5. Vašingtonske povelje⁵⁹, u poglavljima VI, VII i VIII Povelje UN-a kao i po osnovu poziva

---

⁵⁴ NATO je aktivan i vodeći donator mira i sigurnosti na međunarodnoj sceni. On promoviše demokratske vrijednosti i posvećen je mirnom rješavanju sporova. Međutim, ako diplomatski naponi ne uspiju, on ima vojni kapacitet da samostalno ili u suradnji sa drugim zemljama i međunarodnim organizacijama preduzima operacije kriznog upravljanja. NATO je organizacija za upravljanje krizama koja ima kapacitet da preduzme širok spektar vojnih operacija i misija. Oko 20.000 vojnih lica angažovano je u misijama NATO-a širom svijeta, često upravljajući složenim terenskim, vazdušnim i pomorskim operacijama u svim vrstama okoliša. Trenutno, NATO djeluje u Afganistanu, na Kosovu i na Mediteranu. North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm, (20. septembar 2018).

⁵⁵ D. Vukićević, *Operacije u miru* (Beograd, 2009), str. 42.

⁵⁶ Priručnik za NATO (Beograd, 2009), str. 51.

⁵⁷ Bisera Turković, *NATO od sigurnosnog saveza do savremenih izazova* (Sarajevo: Centar za sigurnosne studije: Sarajevo, 2006), str. 33.

⁵⁸ North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_52060.htm, (14. oktobar 2018).

⁵⁹ Član 5. Vašingtonske povelje glasi; Potpisnice su saglasne da će se oružani napad na jednu ili više njih, u Europi ili Sjevernoj Americi, smatrati napadom na sve njih, te se stoga slažu da će, u slučaju takvog oružanog napada, svaka od njih, pozivajući se na pravo pojedinačne ili zajedničke samoodbrane iz članka 51 Povelje Ujedinjenih naroda, pomoći potpisnici ili potpisnicama koje su napadnute, poduzimajući odmah, same i u skladu s drugim potpisnicama, korake koji se smatraju potrebnima, obuhvaćajući uporabu oružane sile, kako bi povratile i održale sigurnost sjevernoatlantskog područja. Svaki takav oružani napad i mjere poduzete kao rezultat tog napada odmah će se prijaviti Vijeću sigurnosti. Takve mjere će biti obustavljene

države članice ili partnerske države. Prve mirovne operacije koje su pokrenute od strane NATO-a su pokrenute na tlu europskog kontinenta, tačnije na području Balkana (BiH, Kosovu i Makedoniji) a NATO savez je značajnu podršku pružao i UN zaštitnim snagama u BiH (UNPROFOR). Nakon što je potpisan Dejtonski mirovni sporazum 14. decembra 1995. godine, pod NATO-m su uspostavljene Implementacijske snage (IFOR) zadužene za implementaciju vojnog aspekta *Sporazuma*, koje su dale značajan doprinos u izgradnji sigurnog okruženja neophodnog za *stvaranje mira*. Nakon isteka jednogodišnjeg mandata, sigurnosnu ulogu su preuzele Stabilizacijske snage NATO-a (SFOR) koje su radile ne *izgradnji mira* i koje su postavile temelj za uspješnu tranziciju NATO operacija na Europsku uniju (operacija Althea) u skladu sa Berlin-Plus aranžmanom iz 2004. godine. Prije toga, u Makedoniji 2003. godine, EU je preduzela prvu vojnu operaciju (Concordija), koja je naslijedila NATO operaciju Allied Harmony, koja je imala za cilj da obezbjedi sigurnost posmatračima EU i OEBSA u provedbi Ohridskog sporazuma potpisanog 2001. godine, koji je zaustavio sukob makedonske vlade i predstavnika albanaca u Makedoniji. Kada je u pitanju Kosovo, NATO snage su prisutne od 1999. godine i njihovo djelovanje je u skladu sa rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1244, na osnovu koje su formirane međunarodne mirovne snage pod nazivom KFOR, sa osnovnim zadatkom *stvaranja i izgradnje mira* nakon sukoba tj. kako bi se zaustavilo rasprostranjeno nasilje i humanitarna katastrofa. Mirovna operacija ISAF zadužena za *stvaranje i izgradnju mira* je prva NATO operacija izvan euroatlantskog područja ali i jedna od najbrojnijih i najmultinacionalnijih misija, preuzeta od strane NATO-a augusta 2003. godine, pokrenuta sa primarnim ciljem da obezbjedi efikasnu sigurnost širom zemlje i potpomogne nove afganistanske snage sigurnosti kako bi preuzele potpunu sigurnosnu odgovornost. S njenim okončanjem krajem 2014. godine, a početkom 2015. godine, pokrenuta je nova prelazna NATO mirovna misija pod nazivom (Odlučna podrška) čiji je fokus na obuci, savjetovanju i pomoći afganistanskoj vladi i snagama sigurnosti u izgradnji snažnog i stabilnog Afganistana. NATO misija za obuku iračkog osoblja pokrenuta je u julu 2004. godine na poziv iračke vlade i na osnovu usvojene rezolucije 1546 od strane Vijeća sigurnosti UN-a, kako bi Irak izgradio efikasne oružane snage i kako bi se obezbjedila vlastita sigurnost. Na samitu u Briselu u julu 2018. godine, pokrenuta je druga misija (NATO Irak), na zahtjev iračke vlade a u koordinaciji sa Globalnom koalicijom za borbu protiv ISIS-a, sa zadatkom da pruži obuku iračkim snagama, kako bi im pomogli u izgradnji kapaciteta neophodnih za borbu protiv terorizma, odnosno ponovnog pojavljivanja ISIS-a. Misija u Darfuru (Sudan) je prva misija NATO saveza na Afričkom kontinentu, u kojoj je NATO

---

kada Vijeće sigurnosti poduzme mjere potrebne za ponovnu uspostavu i održavanje međunarodnog mira i sigurnosti. Priručnik za NATO (Brisel, 2006), str. 389-390.

zajedno sa EU radio na podršci Afričkoj uniji u periodu od juna 2005. do 31. decembra 2007. godine, kroz osiguranje logističke podrške u vazдушnom prebacivanju mirovnih snaga u ratom zahvaćena područja i kroz obuku osoblja AU a sličan mandat je imala i misija podrške AU u Somaliji (Amisom), raspoređena od juna 2007. godine. Na zahtjev Afričke unije ali i UN-a, NATO snage su pružale i pomorske operacije u Somaliji koje uključuju aktivnosti kontra-piratstva a slične operacije protiv piratstva kako bi se osigurala sigurnost izvan Afričkog roga su vođene kroz operaciju (Allied Protector) u periodu mart-august 2009. godine i operaciju (Ocean Shield) odobrenu u augustu 2009. godine, koja je doprinijela međunarodnim naporima u borbi protiv ovog problema a koja je prekinuta u decembru 2016. godine nakon što je ispunila cilj, odnosno značajno smanjila piratske i oružane pljačke u ovom području. Nakon terorističkih napada 11. septembra, NATO je odmah poduzeo mjere za suprotstavljanje terorističkim aktivnostima i pokrenuo u oktobru 2001. godine operaciju pomorskog nadzora, (Active Endeavour). Nakon što je misija okončana u oktobru 2016. godine, naslijedila ju je operacija (Sea Guardian), usmjerena na pomorsku sigurnost, borbu protiv terorizma i podršku u izgradnji kapaciteta. Pored ovih misija i operacija NATO također vrši akcije spašavanja i humanitarne akcije kako bi zaštitio ugroženu populaciju od prirodnih, tehnoloških ili humanitarnih katastrofa. Primjeri su misija (AFOR) u Albaniji tokom 1999. godine koja je pokrenuta s ciljem pomoći u dijeljenju humanitarne pomoći albanskim izbjeglicama sa Kosova, akcija pomoći Pakistanskom narodu nakon razornog zemljotresa 8. oktobra 2015. godine, gdje je NATO pomogao pri raspodjeli hitne humanitarne opreme i sredstava kao i akcija raspoređivanja medicinskih jedinica i inženjera nakon uragana Katarina 29. augusta 2005. godine u SAD, a koja se ogledala u pomoći u koordinaciji hitno neophodnih sredstava i podršci u raspodjeli humanitarne pomoći. NATO također radi i na osiguranju javnih događaja, kao što su osiguranje Olimpijskih igara u Atini u periodu juni-septembar 2004. godine i samita u Rigi (Latvija) u novembru 2006. godine a značajnu ulogu u NATO širokom rasponu djelovanja zauzimaju i operacije osiguranja vazdušnog prostora saveznika koje nemaju vlastite borbene avione.

3. RAZVOJ INSTITUCIJA I ZAJEDNIČKE SIGURNOSNE I ODBRAMBENE POLITIKE EU

Institucije i sigurnosne politike Europske unije kakve imamo danas su rezultat skoro 70-godišnjeg djelovanja njenih država članica kako unutar tako i izvan institucionalnih okvira. Da bi što bolje razumjeli sigurnosnu i odbrambenu politiku EU i mirovne operacije uspostavljene pod okriljem EU neophodno je prije svega upoznati se sa najznačajnijim institucionalnim odrednicama kao i organizacijama koje su najviše uticale na kreiranje i oblikovanje sigurnosnih i odbrambenih politika EU, europsku ali i na međunarodnu sigurnost. Pored toga, potrebno je upoznati se i sa ugovorima i strategijama u okviru kojih se razvijala EU, i njene institucije zadužene za donošenje i sprovođenje sigurnosnih i odbrambenih politika.

3.1. *Zapadna unija / Zapadnoeuropska unija*

Zapadnoeuropska unija je formirana Briselskim ugovorom 1948. godine od strane pet zapadnoeuropskih zemalja (Belgije, Francuske, Holandije, Luksemburga i Velike Britanije) kao rezultat straha od ponovnog jačanja njemačkog i sovjetskog uticaja pogotovo u vojnom smislu ali i želje za suradnjom na socio-ekonomskom i kulturnom razvoju i napretku nakon Drugog svjetskog rata. Međutim, iako stvorena jednim dijelom iz sigurnosnih razloga, uloga te organizacije u sigurnosnim i odbrambenim zadacima je bila podređena tj. prepuštena NATO savezu i njegovim strukturama koji je i nakon 1954. godine stvaranjem proširene Zapadnoeuropske unije (u koju su pozvane i pridružene Zapadna Njemačka i Italija a kasnije Španija, Grčka i Portugal) ostao glavna komponenta sigurnosti u Europi iako su postojale inicijative za poduzimanje aktivnije uloge u njenom sigurnosnom i odbrambenom djelovanju. Sve do devedesetih godina 20. stoljeća, sigurnosna i odbrambena komponenta Zapadnoeuropske unije je ostala nepromijenjena tj. bila je pod kontrolom NATO-a, ali kraj Hladnoga rata početkom devedesetih godina je donio prekretnicu u polju sigurnosne i odbrambene politike. Usvajanjem Maastrichtskog ugovora u decembru 1991. godine, stvorena je Zajednička vanjska i sigurnosna politika pod kojom su se razvili mehanizmi za zajedničko vojno djelovanje članica, koji su formulisani kroz *Petersburške zadatke*, a u kojima NATO savez nije primarno uključen. Na ovaj način Zapadnoeuropska unija je postala sastavni dio Zajedničke vanjske sigurnosne i odbrambene politike. Nekoliko godina kasnije, tačnije 2. oktobra 1997. godine, potpisan je Ugovor iz Amsterdama (stupio na snagu 1. maja 1999.

godine) s kojim su stvoreni politički preduslovi za prenos odgovornosti sa Zapadnoeuropske unije na Europsku uniju, posebno u oblasti zajedničke sigurnosne i odbrambene politike kada je i uspostavljena funkcija *Visokog predstavnika EU za vanjsku i sigurnosnu politiku*⁶⁰. Ugovorom iz Nice (26. decembra 2001. godine) a koji je stupio na snagu 1. februara 2003. godine stvoren je politički okvir i struktura utemeljena na odlukama samita u Kelnu iz 1999. godine kojim je potvrđena jednoglasno odluka o uspostavljanju vlastitih odbrambenih i vojnih kapaciteta i odlukom samita u Helsinkiju 1999. godine kojim je donesena odluka o formiranju europskih snaga za brzu intervenciju, čime su nadležnosti Zapadnoeuropske unije u potpunosti prenesene na Europsku uniju, čime je, može se reći, „okonačana uloga ZEU u sferi sigurnosti i odbrane na europskom tlu”⁶¹. Iako je Zapadnoeuropska unija prestala formalno da postoji 30.06.2011. godine, ona zasigurno predstavlja preteču i neizostavni dio razvoja Europske unije i Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike kao njenog neodvojivog dijela.

3.2. *Europska unija*

Stvaranje Europske unije se smatra prekretnicom u izgradnji onog boljeg i naprednijeg svijeta, svijeta u kojem je sigurnost pored pravednosti i jednakosti jedan od najvažnijih elemenata razvoja. Iako na prvi pogled ne djeluje tako, pitanje sigurnosti bilo da se radi o užem ili širem kontekstu je složeno pitanje, na koje ni jedna država niti organizacija ne može sama da odgovori.

Današnji svijet prolazi kroz fazu teškog razdoblja u svom razvoju i suočava se sa nizom sigurnosnih izazova za čije rješenje mora prije svega postojati bliska interakcija između svih subjekata kako na nacionalnom tako i na međudržavnom nivou. Jedan od instrumenata za očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti, promicanja ljudskih prava i demokratije, solidarnosti, uzajamnog poštovanja, međunarodnog prava i načela Povelje UN-a su i mirovne operacije. Njihovo sprovođenje ne bi bilo moguće bez podrške i suradnje država, zajednica i

---

⁶⁰ Zadatak visokog predstavnika za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku je da pomaže predsjedništvu EU u pitanjima koja se odnose na zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku te da pomaže u formuliranju, pripremi i provedbi političkih odluka Vijeća EU-a. Također je njegov zadatak voditi, u ime Vijeća EU-a ili na zahtjev predsjedništva EU-om, politički dijalog s trećim stranama. Ugovorom iz Lisabona (2007./2009.) predviđeno je spajanje funkcije visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku s funkcijom povjerenika Europske komisije za vanjske poslove, te će visoki predstavnik ujedno biti i potpredsjednik Europske komisije, a također će stalno rukovoditi radom Vijeća EU-a za vanjske poslove. U radu će mu pomagati zajednička Europska služba za vanjske poslove (EEAS). Direkcija za europske integracije, <http://ww.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=5797&langTag=bs-BA>, (20. oktobar 2018).

⁶¹ Vlatko Cvrtila i Robert Barić, *Europska sigurnost, skripta za studente iz predmeta „Europska sigurnost“* (Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, 2004), str. 11.

organizacija koje su između ostalog zadužene za očuvanje mira i sigurnosti a koje u svojim temeljnim postulatima imaju ugrađene ove vrijednosti. Jedna takva zajednica je i Europska unija. Jedna od proširenih definicija kaže da je Europska unija „nacionalna zajednica europskih država nastala kao rezultat procesa suradnje i integracije koji je počeo 50-tih godina 20. stoljeća. Ona nije država ni međunarodna organizacija nego predstavlja *sui generis* tvorevinu. Ciljevi Europske unije su promocija ekonomskog i socijalnog napretka, balansirani i održivi razvoj, jačanje ekonomske i socijalne kohezije, uspostavljanje monetarne i ekonomske unije, afirmiranje vlastitog identiteta na međunarodnoj sceni, očuvanje i razvijanje Unije kao prostora slobode, pravde i sigurnosti te očuvanje i nadogradnja *acquis communautaire-a*”⁶².

Iako ideja o zajednici europskih država seže kroz daleku prošlost prvi značajni koraci ka sprovođenju te ideje su se ostvarili 1950. godine kao odgovor na do tada narušeno povjerenje među europskim državama nakon drugog svjetskog rata. Tadašnji francuski ministar vanjskih poslova Robert Šuman je smatrao je da bi Francuska i Njemačka mogle prevazići svoja neslaganja i unaprijediti ekonomsku suradnju te je u svom govoru 9. maja 1950. godine predložio osnivanje organizacije koja bi regulirala industriju ugljena i čelika s ciljem osiguranja mira između europskih pobjedničkih i pobijeđenih nacija kao ravnopravnih država koje surađuju u okviru zajedničkih institucija. Tako je 1951. godine Ugovorom u Parizu osnovana *Europska zajednica za ugljen i čelik (ECSC)*⁶³, koja je službeno počela djelovati godinu dana kasnije. Potpisnice Ugovora su Francuska, Zapadna Njemačka, Belgija, Italija, Luksemburg i Holandija. Ove zemlje su Rimskim ugovorima, potpisanim 25. maja 1957. godine odlučile osnovati Europsku zajednicu za atomsku energiju (Euratom) i Europsku ekonomsku zajednicu (EEZ) tj. stvaranje šireg zajedničkog tržišta koje obuhvata ukidanje carinskih naknada i uspostavljene zajedničkih trgovinskih i poljoprivrednih politika što je potaklo priključenje novih članica Danske, Irske i Ujedinjenog Kraljevstva koje se dogodilo 1973. godine. Godine 1981. Zajednicama je pristupila Grčka, a slijedile su je Španija i

---

⁶² Direkcija za europske integracije, *Pojmovnik europskih integracija* (Sarajevo, 2010), str. 85.

⁶³ Europska zajednica za ugljen i čelik je prva od tri europske zajednice, a uspostavljena je potpisivanjem Ugovora o Europskoj zajednici za ugljen i čelik 18. aprila 1951. u Parizu. Ugovor je stupio na snagu 23. jula 1952. Osnivači ove prve Europske zajednice su: Belgija, Francuska, Holandija, Italija, Luksemburg i Njemačka. Nastala je na osnovu Schumanovog plana u okviru kojeg je 1950. godine predloženo uspostavljanje zajedničke nadležnosti nad industrijom uglja i čelika poslijeratne Francuske i Njemačke, te drugih država koje im se odluče priključiti. Njen cilj bio je uspostavljanje zajedničkog okvira za proizvodnju i distribuciju uglja i čelika te autonomnog sistema institucija koji će time upravljati idućih 50 godina. Prema Ugovoru o Europskoj zajednici za ugljen i čelik, taj rok istekao je 23. jula 2002. godine, čime je ova zajednica prestala postojati. Pitanja vezana za ugljen i čelik su Ugovorom o Europskoj uniji (1992./1993.) prenesena u Ugovor o Europskoj zajednici (bivši Ugovor o Europskoj ekonomskoj zajednici) i dio su prvog stuba Europske unije (stub Zajednice). Direkcija za europske integracije, *Pojmovnik europskih integracija* (Sarajevo, 2010), str. 87-88.

Portugal 1986. godine. Politički reljef Europe se značajno izmijenio padom Berlinskog zida 1989. godine. To je dovelo do ujedinjenja Njemačke u oktobru 1990. te do prodiranja demokratije u države srednje i istočne Europe koje su se oslobodile uticaja Sovjetskog saveza koji je prestao da postoji decembra 1991. godine. Istovremeno su države članice EEZ-a pregovarale o novom ugovoru, kojeg je Europsko vijeće (sastanak predsjednika država i vlada) usvojilo u Maastrichtu u decembru 1991. godine. Dodatno uvodeći međuvladinu suradnju (u područjima poput vanjske politike i unutarnje sigurnosti) u postojeći sustav Zajednice, Ugovorom iz Maastrichta stvorena je *Europska unija*. Ugovor je stupio na snagu novembra 1993. godine. Još tri države, Austrija, Finska i Švedska pristupile su Europskoj uniji 1995. godine, čime je EU dostigla broj od 15 članica. U martu 2000. godine je usvojena *Lisabonska strategija* koja je sastavljena s ciljem da Europskoj uniji omogući konkurentnost na svjetskom tržištu s drugim velikim igračima poput Sjedinjenih Američkih Država, Kine i novih ekonomsko razvijenih zemalja. Dalji naponi europske administracije stvorili su uvjete za stvaranje jedinstvene valute (euro), koja je 1. januara 2002. godine zamijenila stare valute u 12 država Unije koje zajedno čine „euro-zonu“. S ciljem stabilizacije europskog kontinenta i proširenja uticaja, 10 država kandidata pristupilo je Europskoj uniji 1. maja 2004. godine a to su Bugarska, Češka, Mađarska, Poljska, Rumunjska i Slovačka), tri baltičke države koje su ranije bile dio Sovjetskog Saveza (Estonija, Latvija i Litva), jedna od republika bivše Jugoslavije (Slovenija) te dvije mediteranske zemlje (Kipar i Malta). Slijedile su Bugarska i Rumunija 1. januara 2007. godine, čime je broj članica EU-a porastao na 27. Kako bi se mogla nositi sa složenim izazovima 21. stoljeća, proširena Europska unija trebala je jednostavniju i učinkovitiju metodu odlučivanja. Ustav je stoga zamijenio Lisabonski ugovor koji je potpisan 13. decembra 2007. a stupio je na snagu 1. decembra 2009. godine kojim se dopunjuju prethodni ugovori te uvode brojne izmjene u Ustavu⁶⁴.

Priznanje za uspješan projekt Europskoj uniji je došlo 10. decembra 2012. godine, kada joj je dodijeljena Nobelova nagrada za mir za uspješnu borbu za mir, pomirenje, demokratiju i ljudska prava u Europi. Prilikom dodjele Nobelove nagrade za mir EU-u Norveški odbor za dodjelu Nobelove nagrade obrazložio je kako se ta odluka temelji na „stabilizacijskoj ulozi koju je EU-u imala u pretvaranju većeg dijela Europe iz kontinenta rata u kontinent mira”⁶⁵. Za pristupanje Europskoj uniji, potrebno je da zemlja članica ispuni niz uslova i kriterija

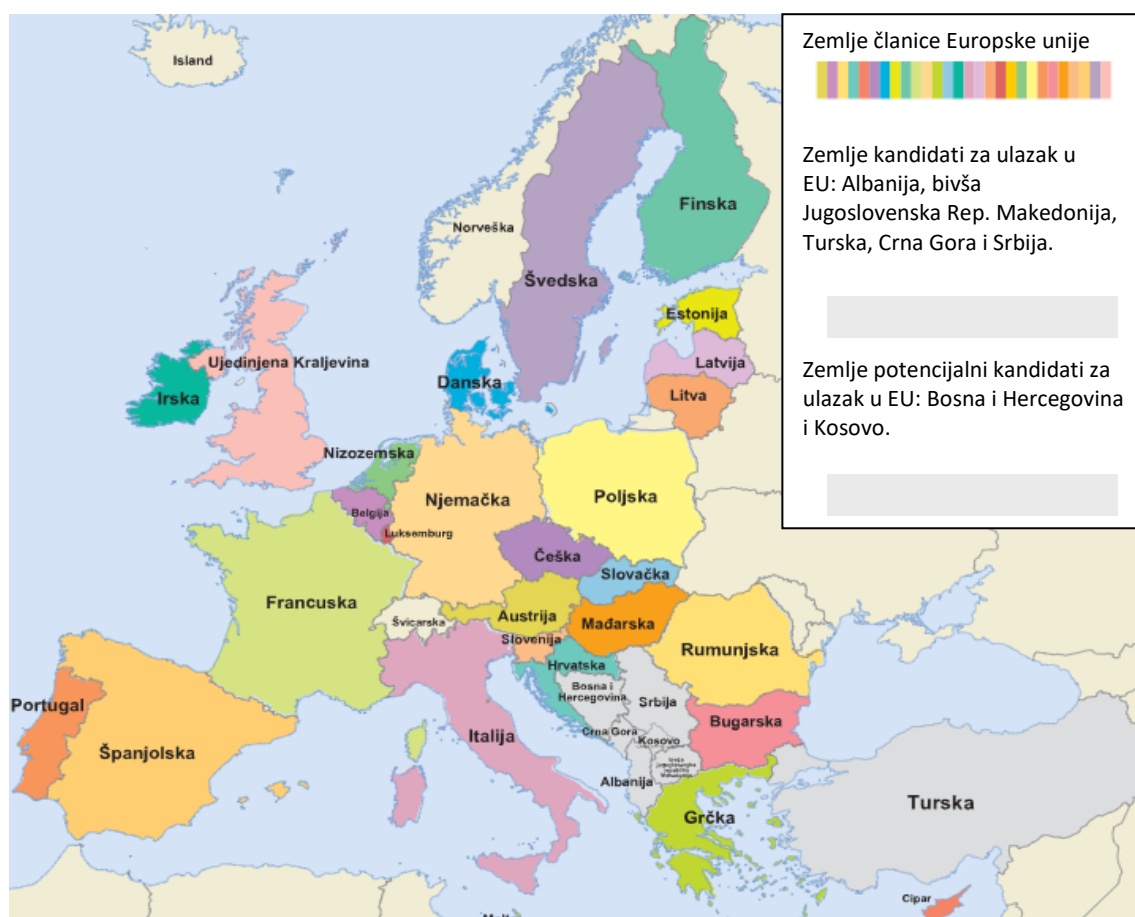
---

⁶⁴ Pascal Fontaine, *Europa u 12 lekcija* (Luksenburg: Ured za publikacije Europske unije, 2010), str. 11-13.

⁶⁵ Europska unija, https://europa.eu/european-union/about-eu/history/2010-today/2012/eu-nobel_hr, (29. septembar 2018).

donesenih od strane EU koji trebaju biti usvojeni i ratifikovani od strane Europskog parlamenta i parlamenta svih država članica. Posljednja država koja je pristupila Europskoj uniji je Hrvatska, 1. maja 2013. godine, čime je broj članica trenutno zaokružen na 28 zemalja.

Ilustracija 1: *Karta zemalja EU i zemalja kandidata i potencijalnih kandidata*

Preuzeta ilustracija. Izvor: Ured za publikacije Europske unije, *Europska unija - Što je i što čini*, Luksemburg, 2018, str. 15.

3.3. Lisabonski ugovor

Lisabonski ugovor Europske unije koji se naziva i Reformski ugovor je ugovor međunarodnog karaktera koji je potpisan 13. decembra 2007. godine u Lisabonu. Ugovorom iz Lisabona su izmijenjeni i dopunjeni postojeći temeljni Ugovor o osnivanju Europske zajednice (Rimski ugovor iz 1957. godine) i Ugovor o Europskoj uniji (Maastrichtski ugovor

iz 1992. godine), kasnije i Ugovor iz Amsterdama i Ugovor iz Nice. Ugovor je stupio na snagu 1. decembra 2009. godine nakon što je prošao proces ratifikacije u svim državama koje su članice Europske unije. Osnovni cilj Lisabonskog ugovora je „demokratizacija, povećanje učinkovitosti i transparentnosti institucija, postizanje većeg nivoa sigurnosti, redefiniranje vanjske politike kako bi Europska unija mogla spremno da odgovori na sve veće izazove globalizacije”⁶⁶. Pored toga Lisabonskim ugovorom se uvodi se niz promjena kao što su da „EU dobija pravni subjektivitet; napušta se struktura tri stuba; Europsko vijeće organizira se kao institucija, a njen predsjedavajući je ujedno i predsjedavajući EU”⁶⁷. Lisabonskim ugovorom je definirano da Visoki predstavnik za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU, sprovodi vanjsku politiku koju države članice dogovore u okviru Vijeća Europske unije. Trenutno funkciju visokog predstavnika za vanjsku i sigurnosnu politiku Europske unije obavlja Federica Mogherini, koja je na tu funkciju imenovana 1. novembra 2014. godine na petogodišnji mandat.

Lisabonskim ugovorom propisane su odredbe ZVSP/ZSOP. Lisabonskim ugovorom ZSOP je konačno dobila otvoren put u izgradnji jedinstvene odbrambene politike Europske unije koja je do tada većim dijelom bila pod kontrolom nacionalnih politika država članica čime je bila znatno smanjena njena efikasnost i doprinos u izgradnji sigurnijeg ambijenta. Nakon stupanja na snagu Lisabonskog ugovora, Europska unija je dobila mogućnost da uspostavlja i rukovodi misijama/operacijama kako u vlastitom tako i u širem okruženju.

Sve prethodno navedeno je potvrđeno Lisabonskim ugovorom, s posebnim osvrtom na poglavlje 2. Posebnih odredbi o Zajedničkoj vanjskoj i sigurnosnoj politici, u članku 42. kojom je potvrđena konstatacija da je „*Zajednička sigurnosna i odbrambena politika sastavni dio zajedničke vanjske i sigurnosne politike*”⁶⁸, ona se može sprovoditi „*civilnim i vojnim sredstvima*”⁶⁹ a Europska unija ih „*može koristiti u misijama izvan Unije za očuvanje mira, sprečavanje sukoba i jačanje međunarodne sigurnosti u skladu sa načelima Povelje Ujedinjenih naroda*”⁷⁰. U istom članku, stavka 4. stoji da sve odluke koje se odnose na zajedničku i odbrambenu politiku, uključujući i mirovne misije, „*Vijeće donosi jednoglasno, na prijedlog Visokoga predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku ili na*

---

⁶⁶ Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4891&langTag=bs-BA>, (16. septembar 2018).

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Lisabonski Ugovor Europske unije (2007), Vol. 16 (Zagreb-Split: Zbornik zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu, 2009), str. 58.

⁶⁹ Ibid., čl. 43, st. 1, str. 59.

⁷⁰ Ibid., čl. 42, st. 1, str. 58.

*inicijativu države članice*⁷¹ a u članku 42., stavka 7., se govori o odbrambenoj odredbi koja kaže „*ako je neka država članica žrtva oružane agresije na njezin teritorij, ostale države članice obavezne su pružiti joj pomoć i potporu svim raspoloživim sredstvima u skladu s odredbama članka 51. Povelje Ujedinjenih naroda*”⁷² kojim je dopuštena individualna ili kolektivna samoodbrana u slučaju oružanog napada. Sve te misije i operacije koje se sprovode pod okriljem Zajedničke odbrambene i sigurnosne politike EU precizirane su člankom 43. i one uključuju „*operacije razoružavanja, humanitarne zadaće i zadaće spašavanja, zadaće vojnog savjetovanja i pružanja pomoći, zadaće sprječavanja sukoba i održavanja mira, zadaće borbenih snaga u rješavanju kriza, uključujući uspostavu mira i stabilizaciju nakon sukoba*”⁷³.

3.4. *Institucije/organi Europske unije*

„Europska unija funkcionira na principima legaliteta, autonomije, supremacije, supsidijarnosti, proporcionalnosti i solidarnosti te ima izgrađenu institucionalnu strukturu koju čine zajedničke institucije i organi”⁷⁴.

Umjesto principom raspodjele vlasti (zakonodavna, izvršna i sudska) odnosi među organima Europske unije su uređeni kroz institucionalnu ravnotežu, ili balans. Princip institucionalne ravnoteže, ili balansa, podrazumijeva da institucije odnosno organi Europske unije djeluju isključivo u okviru svojih nadležnosti, koje su im date Osnivačkim ugovorima, odnosno posljednjim Lisabonskim ugovorom. Za bolje shvatanje funkcionisanja Europske unije, prije svega se trebamo upoznati s njenim institucionalnim okvirom.

Glavne institucije/organi Europske unije koje su definisane Lisabonskim ugovorom su: Europski parlament, Europsko vijeće, Vijeće Europske unije (Vijeće ministara), Europska komisija, Sud pravde Europske unije, Sud revizora i Europska centralna banka.

Pored ovih institucija i organa, Lisabonski ugovor predviđa pomoćna tijela savjetodavnog karaktera koji utiču na rad ovih prethodno nabrojanih tijela a to su Ekonomsko-socijalni komitet (odbor) i Komitet (odbor) regija.

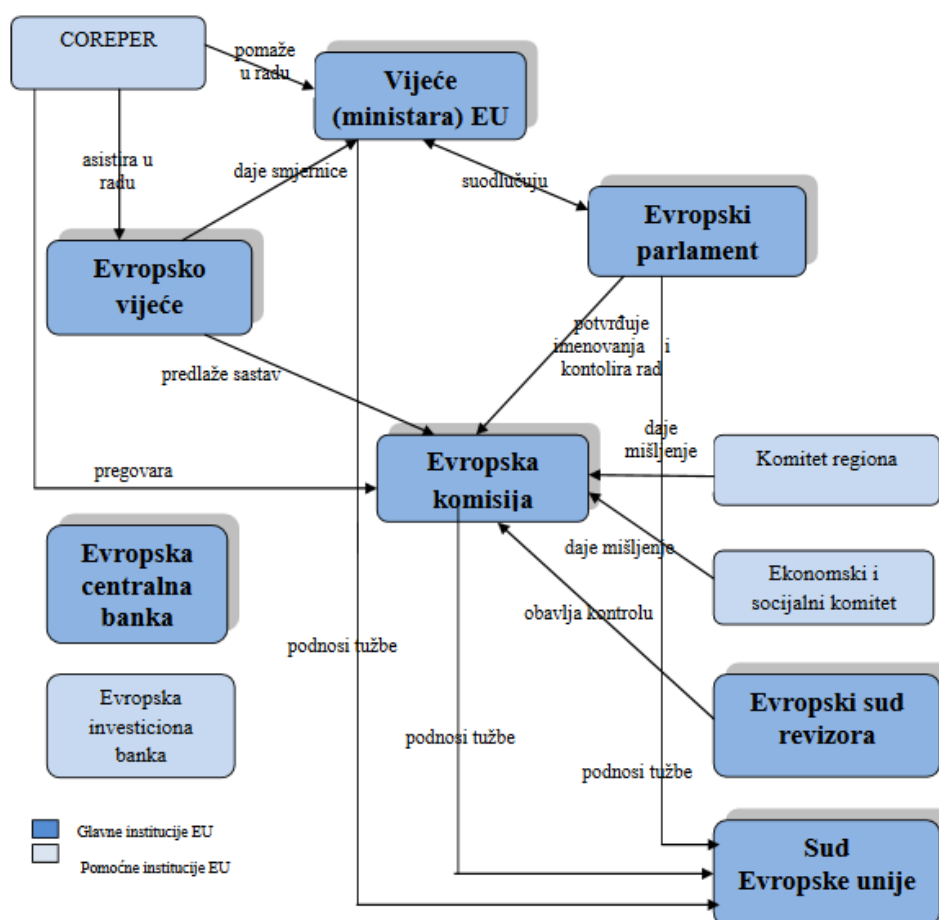
⁷¹ Ibid., čl. 43, st. 4, str. 59.

⁷² Ibid., čl. 42, st. 7, str. 59.

⁷³ Ibid., čl. 43, st. 1, str. 59.

⁷⁴ Direkcija za europske integracije, *Pojmovnik europskih integracija* (Sarajevo, 2010), str. 85.

Dijagram 1: Organizaciona shema supranacionalnih institucija Europske unije

Preuzet dijagram. Izvor: Istraživački sektor, Sekretarijat/tajništvo, Parlamentarna skupština BiH, Zajednička služba, istraživanje br. 089, Europska Unija, Sarajevo, 28.12.2010, str. 7.

Evropski parlament je jedan od najvažnijih organa u kojem se vrše političke rasprave i donose odluke na nivou Europske unije. Zastupnike u Europskom parlamentu biraju građani/glasači direktnim putem u svim državama članicama Europske unije i oni su zaduženi da zastupaju interese glasača pri izradi zakona EU-a te osiguravaju da ostale institucije EU-a rade na demokratski način. Parlament je izravno izabrano tijelo EU-a sa zakonodavnim, nadzornim i proračunskim ovlastima. Tokom godina postepeno su se proširivale ovlasti Parlamenta ali uobičajeno mišljenje koje vlada je da Evropski parlament ima vrlo malo ovlaštenja koja se tiču Zajedničke vanjske i sigurnosne politike a još manje u pogledu njegove sigurnosne i odbrambene komponente. Međutim, ukoliko detaljnije sagledamo ovlaštenja i postupke Parlamenta EU, možemo uočiti sasvim drugačiju sliku. „Specifična uloga Europskog parlamenta u ZVSP i ZSOP-u opisana je u članu 36. Zajedničkog ugovora o Europskoj uniji. Parlament ima pravo da ispita politiku i da pokrene inicijativu za razmatranje visokog

predstavnik za vanjsku politiku (čl. 36). EU parlament također vrši nadležnost nad budžetom politike (čl. 41). Dvaput godišnje, Europski parlament održava rasprave o napretku u implementaciji ZVSP i ZSOP, i usvaja izvještaje: jedan o ZVSP, koji je izradio Odbor za vanjske poslove, koji uključuje elemente koji se odnose na ZSOP, gdje je to neophodno; i jedan na ZSOP, koji je izradio Potkomitet za odbranu i sigurnost⁷⁵. „Politički okvir za konsultacije i dijalog sa Europskim parlamentom se razvija kako bi Parlamentu omogućio puno učešće u razvoju ZSOP. Prema Lisabonskom ugovoru, Europski parlament je partner koji oblikuje vanjske odnose Unije i zadužen je za rješavanje izazova pružanja podrške javnosti ZSOP -u, kako je opisano u Izvještaju o implementaciji europske sigurnosne strategije iz 2008. godine“⁷⁶. „Europski parlament održava redovne zajedničke konsultativne sastanke sa Vijećem, Europskom službom za spoljnu akciju i Komisijom. Ovi sastanci omogućavaju razmjenu informacija o misijama i operacijama ZSOP, o implementaciji budžeta ZVSP dijeleći interese i zabrinutosti. Oni su dio konsultacija između Parlamenta i drugih institucija EU uključenih u ZVSP i ZSOP koji su se odvijali nakon izjave visokog predstavnika za vanjsku politiku o političkoj odgovornosti 2010. godine. Parlament je zaključio niz međuinstitucionalnih sporazuma o ZSOP: kao napomena je Međuinstitucionalni sporazum od 20. novembra 2002. godine, koji Europskom parlamentu omogućava pristup osjetnim informacijama Vijeća u oblasti sigurnosne i odbrambene politike i sporazum o budžetskoj disciplini i zdravom finansijskom upravljanju iz 2006. godine, što je dovelo do redovnog političkog dijaloga sa predsjedavajućim Političkog i sigurnosnog komiteta. Kao ključnu ulogu koju organizacija Sjevernoatlantskog saveza (NATO) igra u osiguranju europske sigurnosti, Europski parlament sudjeluje u Parlamentarnoj skupštini NATO-a s ciljem razvijanja odnosa između EU i NATO uz poštovanje nezavisne prirode i EU i NATO-a“⁷⁷. Glavna zasjedanja cjelokupnog Parlamenta, poznata kao *plenarne sjednice*, održavaju se u Strasbourgu 12 puta godišnje. Dodatne plenarne sjednice održavaju se u Briselu. Sastanci odbora također se održavaju u Briselu. Parlament broji 751 *zastupnika*⁷⁸ koji se biraju na period od 5. godina.

---

⁷⁵ Grupa autora, Handbook –*The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 59.

⁷⁶ Ibid., str. 59-60.

⁷⁷ Ibid., str. 60-61.

⁷⁸ Broj zastupnika u Europskom parlamentu iz svake države članice EU-a približno je razmjern njezinu broju stanovnika, pri čemu slijedi načelo opadajuće proporcionalnosti: ni jedna država članica ne može imati manje od šest ni više od 96 zastupnika u Europskom parlamentu, a njihov ukupan broj ne može biti veći od 751 (750 i predsjednik). Zastupnici u Europskom parlamentu svrstani su prema političkom opredjeljenju, a ne nacionalnosti. Europski parlament, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_hr, (30. septembar 2018).

Europsko vijeće određuje opće političko usmjerenje i prioritete EU, bavi se složenim ili osjetljivim pitanjima koja nije moguće riješiti na nižim razinama međudržavne suradnje. Europsko vijeće nije zakonodavna institucija EU i stoga ne pregovara niti donosi zakone EU ali predstavlja najvišu razinu političke suradnje između zemalja EU. Europsko vijeće utvrđuje program politike EU, obično usvajanjem *zaključaka* na sastancima Europskog vijeća, u kojima se utvrđuju problematična pitanja i mjere koje treba poduzeti. Članovi Europskog vijeća su šefovi država ili vlada 28 država članica EU-a, predsjednik Europskog vijeća i predsjednik Europske komisije. Europsko vijeće odluke uglavnom donosi konsenzusom. Ipak, u posebnim slučajevima predviđenima u ugovorima EU, odluke se donose jednoglasno ili kvalificiranom većinom. Obično se sastaje četiri puta u godini u Briselu. U glasanju ne sudjeluje ni predsjednik Europskog vijeća ni predsjednik Komisije već samo šefovi država i vlada⁷⁹. Kada je u pitanju Zajednička vanjska sigurnosna politika i Zajednička sigurnosna i odbrambena politika, Europsko vijeće je izuzetno bitan organ EU jer jedna od nadležnosti Europskog vijeća je da određuje Zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU. „Prema članu 22. Ugovora o Europskoj uniji, Europsko vijeće će identifikovati strateške interese i ciljeve EU na osnovu sljedećih načela, kako je navedeno u članu 21. Ugovora o Europskoj uniji: demokratija, vladavina prava, univerzalnost i nedjeljivost ljudskih prava i osnovnih sloboda, poštovanje ljudskog dostojanstva, jednakosti i solidarnost, i poštovanje Povelje UN-a o narodima i međunarodnom pravu. Pored toga, član 26. Ugovora o Europskoj uniji navodi da će Europsko vijeće identifikovati strateške interese Unije, utvrditi ciljeve i definirati opće smjernice za ZSOP, uključujući pitanja koja imaju implikacije odbrane i donošenju neophodnih odluka“⁸⁰.

Vijeće Europske unije ili Vijeće ministara jedno od najvažnijih tijela čija je glavna zadaća izrada i donošenje zakonodavstva EU, koordinacija politika država članica EU, razvijanje vanjske sigurnosne i odbrambene politike na temelju smjernica Europskog vijeća te donošenje godišnjeg proračuna zajedno sa Europskim parlamentom. Vijeće EU nema stalnih članova. Vijeće Europske unije ili Vijeće ministara sačinjava 28 ministara vlada zemalja članica Unije. Sastav Vijeća mijenja se zavisno o području o kojem se odlučuje. Za donošenje odluka uglavnom je potrebna kvalificirana većina: 55% država članica (s trenutačnih 28 članica to znači 16 zemalja) koje predstavljaju najmanje 65% ukupnog stanovništva EU. Za sprečavanje donošenja odluke potrebne su najmanje četiri države članice (koje predstavljaju najmanje

---

⁷⁹ Europsko vijeće, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_hr, (30. septembar 2018).

⁸⁰ Grupa autora, *Handbook –The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 46.

35% ukupnog stanovništva EU) iznimka su osjetljive teme, primjerice vanjska politika i oporezivanje, za koje je potrebna jednoglasna odluka (suglasnost svih zemalja) a obična većina je potrebna za postupna i upravna pitanja⁸¹. Vijeće se sastaje 70-80 puta godišnje. Sastanci se održavaju u Briselu, osim tijekom tri mjeseca kada se, u skladu s dugogodišnjim dogovorom, održavaju u Luksemburgu. Predsjedništvo Vijeća mijenja se svakih šest mjeseci. Dok drugim tijelima Unije predsjedava osoba, Vijećem predsjedava država članica⁸².

Europska komisija je tijelo koje štiti opšte interese Unije te je najveći zagovornik unutarnjih integracija EU. Ona je tijelo koje predlaže izradu zakona i propisa EU, tijelo koje ima izvršne ovlasti, provodeći odluke Europskog parlamenta i Vijeća EU. Nadležnost Europske komisije je također da upravlja budžetom, pregovara i predstavlja države članice u vanjskim odnosima. „Za razliku od većine drugih oblasti politike EU, uloga Europske komisije u ZSOP je drugačija od one koje se tiču Visokog predstavnika i država članica, Komisija je ključni akter u punoj realizaciji ciljeva ZSOP. Član 21(3) Lisabonskog ugovora poziva Vijeće i Komisiju, uz pomoć Visokog predstavnika, da surađuju kako bi se osigurala konzistentnost između različitih oblasti eksternog djelovanja Unije i između tih područja i drugih politika”⁸³. „Komisija nije samo značajan akter kada je u pitanju direktno sprovođenje ZSOP - upravljanje budžetom - i indirektno - osiguranje koordinacije sa instrumentima koji nisu iz ZSOP, također je značajan doprinos međudepartmentalnom procesu koji vodi do pripreme intervencija ZSOP i do njihove diskusije u Vijeću“⁸⁴. Zakonski akti Europske unije se mogu donositi samo na prijedlog Komisije s izuzećem zakonodavnih akata koji se tiču pravosudne i policijske suradnje ali i zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Europska komisija se sastoji od 28 članova (po jedan iz svake države članice EU-a) i biraju se na mandat od 5 godina za čije imenovanje je potrebna saglasnost Europskog parlamenta. Komisijom upravlja predsjednik komisije. Sastanci se održavaju u Briselu. „Predsjednik određuje političko usmjerenje Komisije, što povjerenicima omogućuje da zajedno donesu odluke o strateškim ciljevima i izrade godišnji program rada. Odluke se donose na temelju načela kolektivne odgovornosti. Svi su povjerenici jednaki u postupku odlučivanja i snose jednaku odgovornost za donesene odluke. Nisu ovlašteni samostalno donositi odluke, osim ako im se to odobri u

---

⁸¹ Vijeće EU, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_hr, (30. septembar 2018).

⁸² Ured za publikacije Europske unije, *Europsko vijeće i vijeće, dom država članica* (Luksemburg, 2018), str. 17.

⁸³ Grupa autora, *Handbook –The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 55.

⁸⁴ Ibid., str. 56.

određenim okolnostima”⁸⁵.

Sud Europske unije je pravosudni organ EU čiji je osnovni zadatak da osigurava da se pravo EU-a jednako tumači i primjenjuje u svim zemljama EU-a, osigurava da zemlje i institucije EU-a poštuju pravo EU-a. Sud EU-a čine dva suda:

- Sud – rješava zahtjeve za prethodne odluke koje podnose nacionalni sudovi, određene postupke za poništenje i žalbe (po jedan sudac iz svake zemlje EU-a i 11 nezavisnih odvjetnika)
- Opći sud – donosi odluke u postupcima za poništenje koje su pokrenuli pojedinci, poduzeća i u nekim slučajevima, vlade država članica EU-a (47 sudaca). Taj će broj 2019. narasti na 56 (po dva suca iz svake zemlje EU).

Svakog suca i nezavisnog odvjetnika zajedno imenuju nacionalne vlade na šestogodišnji mandat, koji se može obnoviti. Za svaki sud sudije biraju predsjednika na trogodišnji mandat, koji se može obnoviti. Sjedište suda je u Luksemburgu⁸⁶. Sud Europske unije nema nadležnosti nad Zajedničkom sigurnosnom i odbrambenom politikom Europske unije.

Europski revizorski sud je institucija zadužena da vrši provjeru finansijskih prihoda i rashoda Europske unije, kako tijela i organizacija, tako i pojedinih osoba koje upravljaju finansijskim sredstvima Europske unije. Sastav suda čini po jedan sudija iz svake članice Europske unije koji se biraju na mandat od šest godina. Sjedište suda je u Luksemburgu. „Kao neovisni vanjski revizor EU, Europski revizorski sud štiti interese poreznih obveznika EU. Nema zakonske ovlasti, već pridonosi unapređivanju načina na koji Europska komisija upravlja proračunom EU i izvješćuje o finansijama EU”⁸⁷.

Europska centralna banka je institucija Europske unije, koja uz centralne banke država članica Europske unije sprovodi ekonomsku i monetarnu politiku sa glavnim ciljem da održava stabilnost cijena i usluga te pospješuje ekonomske politike u Uniji. Sastoji se od predsjednika i potpredsjednika Europske centralne banke i guvernera centralne banke, svake članice Europske unije. Europska centralna banka ima sjedište u Frankfurtu.

---

⁸⁵ Europska komisija, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_hr, (01. oktobar 2018).

⁸⁶ Sud Europske unije, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_hr, (01. oktobar 2018).

⁸⁷ Europski revizorski sud, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-court-auditors_hr, (01. oktobar 2018).

3.5. *Europska sigurnosna strategija*

Razvoj Europske sigurnosne i odbrambene politike je prošao dug put a jedna od važnijih stanica u njenom razvoju je bila Europska sigurnosna strategija donesena 12. decembra 2003. godine u Briselu. Odmah nakon usvajanja, Europska sigurnosna strategija je postala referentni okvir u kreiranju sigurnosne i odbrambene politike kako u vlastitom tako i u međunarodnom okruženju. Sa Europskom sigurnosnom strategijom su uspostavljeni strategijski sigurnosni i odbrambeni okviri i politike EU a operacionalizacijom civilnih operacija i vojnih misija isti su i praktično potvrđeni. Osnovni cilj Europske sigurnosne strategije je potvrđen u samom naslovu Europske sigurnosne strategije, „*Sigurna Europa u boljem svijetu*”, čime je konstatovano da sigurnost Europe zavisi od stabilnosti i sigurnosti međunarodnog sistema.

„Ključni strategijski principi na kojima se zasnivaju vanjski odnosi EU su:

- *prevencija*, spremnost za djelovanje prije nego se kriza desi, nikada nije prerano za prevenciju krizne situacije;
- *sveobuhvatan (cjelovit) pristup*, sigurnosna, ekonomska, politička i socijalna dimenzija kriznih situacija su neodvojive i nemoguće ih je rješavati pristupom kroz samo jednu dimenziju, već isključivo sveobuhvatnim pristupom;
- *multilateralizam*, samo u suradnji sa „drugima“ može se adekvatno odgovoriti na savremene sigurnosne izazove”⁸⁸.

Europskom sigurnosnom strategijom su se po prvi put uspostavili principi i jasni ciljevi za unapređenje sigurnosnih interesa EU i date preporuke za provođenje aktivnosti u oblasti zajedničke sigurnosne i odbrambene politike u borbi protiv sigurnosnih izazova i prijetnji. Tri ključne prijetnje naglašene u sigurnosnoj strategiji su: širenje oružja za masovno uništenje, terorizam i organizovani kriminal. Europska sigurnosna strategija je „definirala glavne izazove za europsku sigurnost i modalitete suočavanja s njima te je na taj način, u institucionalnom, doktrinarnom i implementacijskom smislu, finaliziran proces stvaranja preduvjeta za afirmiranje EU kao političko-sigurnosnog faktora na globalnom planu. Naravno, sve je navedeno značajno doprinijelo legitimitetu EU uopće te unaprijedilo njezinu suradnju s raznim međunarodnim organizacijama koje se bave mirovnim aktivnostima u

---

⁸⁸ Grupa autora, *Handbook –The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2000), str. 18.

svijetu”⁸⁹. Bez obzira na neupitan doprinos u izgradnji Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU, sa ove vremenske distance ne možemo a da ne spomenemo i njene nedostatke pogotovo nakon brojnih sigurnosnih problema kao što su terorizam, migracije, rat u Siriji ali i ruska intervencija u njenom susjedstvu (Ukrajini) koji se ogledaju u „*mehkoj moći*”⁹⁰ EU zasnovanoj prije svega na preventivnom angažovanju i korištenju diplomatskih napora za postizanje ciljeva koje najčešće ne daju prave rezultate a ne tvrdih vojnih aktivnosti odnosno „*tvrde moći*”⁹¹.

3.6. Globalna strategija EU

Globalna strategija Europske unije koja je donesena 28. juna 2016. godine je važan korak ka unapređenju Zajedničke vanjske sigurnosne politike odnosno Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike. Ona stavlja naglasak na sigurnost Europske unije, u kojoj je Zajednička sigurnosna i odbrambena politika jedan od pet širokih prioriteta Europske unije. Globalna strategija EU je može se reći jednim dijelom nastala kao rezultat očekivanja njenih građana ali i partnera Europske unije da EU preuzme odgovornost u osiguranju sigurnosti na globalnoj razini. Globalnom strategijom se ne nastoje promicati ne samo sigurnosni aspekti već i temeljna načela i vrijednosti na kojima je nastala Europska unija ali kroz međunarodne sisteme utemeljene na suradnji i multilateralizmu u čijem su središtu Ujedinjeni narodi. Vanjsko djelovanje Europske unije u Globalnoj strategiji se temelji na interesima koji su

---

⁸⁹ Sandro Knezović i Iva Kornfein, *Zbornik radova - Sigurnost i obrana Republike Hrvatske u euroatlantskom kontekstu/ Europska unija kao globalni čimbenik sigurnosti i važnost stabilne jugoistočne Europe* (Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2009), str. 27.

⁹⁰ Tvorac koncepta „*mehke moći*” je Nye S. Joseph. Prema njemu, mekana moć je sposobnost da se utiče na ponašanje drugih da bi dobili ishod koji želimo. Postoji nekoliko načina na koje se to može ostvariti: možemo ih primorati prijetnjama, možemo ih podsticati plaćanjem ili ih privući i podsticati da žele ono što želimo, ona koautira ljude, ali ih ne prisiljava. Joseph S. Nye, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* (New York: Basic Books, 1990). Dalje, razrađujući koncept mekane sile ili moći, on zaključuje da, mehko ovlaštenje mogu koristiti ne samo države, već i svi akteri u međunarodnoj politici, kao što su nevladine organizacije ili međunarodne institucije. Joseph S. Nyeu *Soft Power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004). U djelu, *Budućnost moći* (2011), Joseph S. Nye, ponavlja da je mekana moć deskriptivni a ne normativni koncept. Zbog toga mekana moć može biti korištena u zločinačke svrhe. Hitler, Staljin i Mao su imali veliku moć u očima svojih sljedbenika, ali to nije bilo dobro. Nije nužno bolje preokrenuti umove nego zavrnuti ruke. Nye također tvrdi da mekana moć nije u suprotnosti sa teorijom realizma za međunarodne odnose. Mekana moć nije oblik idealizma ili liberalizma, već je samo oblik moći, jedan od načina za postizanje željenih ishoda. Joseph S. Nye, *The Future of Power* (New York: Public Affairs, 2011), str. 81-82.

⁹¹ Za razliku od mekane moći, tvrda snaga ili moć je koncept koji podrazumijeva primjenu sredstava vojne sile ili drugih prinudnih strategija za postizanje željenog ishoda. Prema Joseph S. Nye, tvrda moć podrazumijeva, sposobnost upotrebe šargarepe i štapova ekonomske i vojne moći kako bi drugi mogli da prate našu volju. Ovde "šargarepa" predstavlja podsticaje kao što su smanjenje trgovinskih barijera, ponuda saveza ili obećanje o vojnoj zaštiti. S druge strane, "štapovi" predstavljaju prijetnje - uključujući korištenje prisilne diplomatije, prijetnju vojne intervencije ili sprovođenje ekonomskih sankcija. Joseph S. Nye, „*Propaganda Isn't the Way: Soft Power*” (International Herald Tribune, 10. jan. 2003).

ugrađeni u temeljne vrijednosti EU a to su promicanje mira i sigurnosti, blagostanja, demokratije i globalnog poretka utemeljenog na međunarodnim pravilima. Jedno od snažnijih uporišta za postizanje mira i sigurnosti prije svega u vlastitom dvorištu a kojim se odobrava djelovanje EU izvan njenih granica sadržano je i u globalnoj strategiji i potvrđeno rečenicom „naša sigurnost u vlastitim zemljama ovisi o miru izvan naših granica”. Globalnom strategijom EU nastoji ne samo promicati vlastite interese i vrijednosti već i opšte poznate težnje koje će doprinijeti miroljubivom i održivom svijetu i međunarodnoj sigurnosti a odgovornost u preuzetoj globalnoj ulozi koja se temelji na zajedničkom angažmanu i suradnji treba biti *zajednička*. Preuzimanje zajedničke odgovornosti podrazumijeva integrisani pristup u sukobu kroz provedu *sveobuhvatnog pristupa*, koji podrazumijeva da će „EU djelovati u svim fazama ciklusa sukoba te bez odgode u pogledu sprječavanja, reagirat će odgovorno i odlučno na krize, ulagati u stabilizaciju i izbjegavati prijevremeni prekid svog angažmana u slučaju izbijanja nove krize”⁹². Kako bi se navedeno ostvarilo potrebno je provesti niz odgovornih politika posebno u oblasti sigurnosti i odbrane, politika koje bi osnažile Uniju i koje bi je stavile je na poziciju važnog globalnog igrača, sposobnog i voljnog da utiče na poboljšanje međunarodne sigurnosti. Kroz globalnu strategiju je izražena namjera EU da izraste u važnog globalnog igrača ali igrača u okviru globalnog poretka koji je utemeljen na načelu multilateralizma koji se oslanja na međunarodno pravo uključujući i opšte deklaracije o ljudskim pravima u čijem je središtu Povelja UN-a odnosno Ujedinjeni narodi. Koliko i da li Globalna strategija EU doprinosi međunarodnom miru i sigurnosti još uvijek je rano govoriti, to će zasigurno biti tema mnogih budućih naučnih radova i analiza kako u okviru institucija EU tako i van nje, ali možemo zaključiti da Globalna strategija EU nesumnjivo predstavlja snažan sigurnosni okvir koji nudi jasna rješenja u oblasti sigurnosti ne samo za europsku već i međunarodnu sigurnost.

3.7. *Zajednička sigurnosna i odbrambena politika EU i suradnja sa drugim organizacijama*

Historijski gledano, prvi korak u stvaranju Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU je pokušaj stvaranja Europske odbrambene zajednice 1954. godine a pravna osnova joj je data 1991. godine. usvajanjem Ugovora o Europskoj uniji kojim je uvedena vanjska sigurnosna politika a kojom Europska unija preuzima odgovornost za sva pitanja koja se odnose na njenu

---

⁹² Globalna strategija Europske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku, *Zajednička vizija, zajedničko djelovanje: jača Europa* (2016), str. 7.

sigurnost. „Ugovorom iz Amsterdama (1997./1999.) osigurana je pravna osnova za operativni razvoj sigurnosne i odbrambene politike. Tim je ugovorom Europskoj uniji omogućeno da u okviru europske sigurnosne i odbrambene politike pokreće humanitarne i operacije spašavanja, operacije očuvanja mira, te da koristi vojne snage prilikom upravljanja kriznim situacijama, uključujući i operacije uspostave mira (Peterburški zadaci Zapadnoeuropske unije). Europskoj uniji u okviru Europske sigurnosne i odbrambene politike je također omogućeno i pokretanje preventivnih operacija. U svrhu daljnjeg razvoja europske sigurnosne i odbrambene politike postignut je dogovor o formiranju snaga za brzo djelovanje (50.000 – 60.000 u roku od 60 dana; djelovanje najmanje godinu dana), o stvaranju policijskih snaga (5.000 policajaca za potrebe civilnih aspekata upravljanja krizama, 1.000 u roku 30 dana), te o osnivanju pokretnih borbenih trupa EU. Odlukom Europskog vijeća iz Nice 2000. godine osnovana su trajna politička i vojna tijela koja čine institucionalnu strukturu Europske sigurnosne i odbrambene politike”⁹³.

Prema Zajedničkoj sigurnosnoj i odbrambenoj politici, zadatak EU je da planira i odgovara na međunarodne krize te da zajedno sa svojim partnerima izgrađuje kapacitete i štiti Europu putem vojnih i civilnih sredstava. Ginsberg i Penks smatraju da je da je Zajednička sigurnosna i odbrambena politika „alat koji pomaže EU i njenim državama članicama da brzo i efikasnije odgovore na regionalne i međunarodne krize, konflikte i elementarne nepogode odnosno da stvori korisne sigurnosne rezultate za države domaćine i društvo, čime se ojačava europska i globalna sigurnost”⁹⁴. Prema Lisabonskom ugovoru Zajednička sigurnosna i odbrambena politika je sastavni dio Zajedničke vanjske sigurnosne politike ... „napravljena je kao sredstvo za upravljanje krizom i predviđa progresivnu definiciju zajedničke odbrambene politike EU, čime će se konsolidovati razvoj operativnih (civilnih i vojnih) sposobnosti za mirovne operacije, sprečavanje sukoba i jačanje međunarodne sigurnosti, u potpunosti u skladu s principima Povelje Ujedinjenih naroda”⁹⁵. Od svog formiranja, ZSOP je imala značajnu ulogu upravljanja krizama kako u užem, tako i u širem okviru djelovanja, što je i suštinski dio šireg pristupa kojim se nastoji zaštititi prostor Europe i izgraditi njeni kapaciteti. Suradnja Europske unije i drugih država i međunarodnih organizacija kao što su UN, NATO, OSCE, AU, predstavlja jednu od ključnih karika u izgradnji međunarodnog mira i sigurnosti, a koliko je ta suradnja važna za Europu govori obraćanje Federice Moghernini, visoke predstavnice

---

⁹³ Direkcija za europske integracije BiH, *Pojmovnik europskih integracija* (Sarajevo, 2010), str. 92.

⁹⁴ Roy H. Ginsberg and Susan E. Penksa, *The European Union in Global Security - The Politics of Impact*, (London, 2012), str. 98.

⁹⁵ Grupa autora, *Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 78.

Europske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku, tokom prve plenarne sjednice na 22. ministarskom samitu Organizacije za europsku bezbjednost i suradnju (OSCE) koja je izjavila „kako je suradnja ta koja će sagraditi sigurnost i mir u Europi”⁹⁶. Suradnja predstavlja jedan od tri temeljna stuba Europske unije, i proizilazi iz vanjske politike Europske unije. U suštini možemo zaključiti da „ono što se postiže kroz suradnju možda još nije naročito vidljivo ili bitno za kratkoročnu efikasnost ZSOP, ali to je jedna dimenzija šireg političkog okruženja u kojoj EU polahko pronalazi svoje mjesto. Time se maksimizira njen uticaj, stoga suradnja u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike može koristiti pri prelasku sa tehničkog nivoa na viši politički nivo”⁹⁷. Citat iz Europske sigurnosne strategije „postoji malo problema ili prijetnji kojima se možemo baviti sami. Prijetnje su opisane kao zajedničke prijetnje i dijele se sa našim najbližim partnerima. Međunarodna suradnja je nužnost. Moramo nastaviti izvršavati naše ciljeve kroz multilateralnu suradnju u međunarodnim organizacijama i kroz partnerstvo s ključnim akterima”⁹⁸, predstavlja temelj za suradnju EU sa zemljama partnerima i međunarodnim organizacijama u upravljanju krizom. U skladu s tim, EU je razvila efikasnu i uravnoteženu suradnju i zaključila okvirne sporazume i angažmane s velikim brojem država i organizacija. „Do sada je oko 45 trećih zemalja doprinijelo misijama i operacijama ZSOP”⁹⁹ a „u aprilu 2018. godine angažovano je ukupno 288 pripadnika koji dolaze iz 12 trećih zemalja, od oko ukupno 4.000 angažovanih”¹⁰⁰.

---

⁹⁶ Fokus, <https://www.fokus.ba/eu-fokus/mogherini-na-sjednici-samita-osce-a-suradnja-ce-sagraditi-bezbjednost/144985/>, (20. septembar 2018).

⁹⁷ EU Institute for Security Studies, *CSDP: getting third states on board*, Brief Issue 6/2014 (07. mart 2014), str. 4.

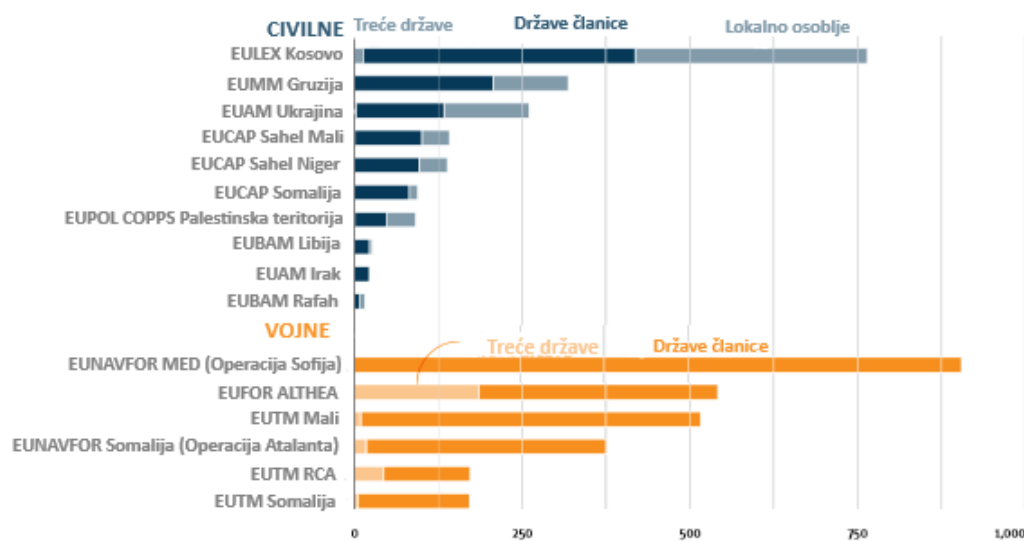
⁹⁸ Javier Solana, *A Secure Europe in a Better World: European Security Strategy* (Brussels, 2003), str. 13.

⁹⁹ Grupa autora, *Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 174.

¹⁰⁰ Pisani dokazi Kancelarije za inostrane i komonvelte (BSD0014). UK parliament, <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldcom/132/13207.htm#footnote-212-backlink>, (20. septembar 2018).

Dijagram 2: Učešće osoblja EU i trećih zemalja u trenutnim misijama i operacijama EU

Preuzet dijagram. Izvor: Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018*, (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 134.

Zajednička sigurnosna i odbrambena politika od samog početka je otvoren projekat. Sveobuhvatan pristup ne znači samo skiciranje svih raspoloživih snaga EU, već i suradnju s međunarodnim i regionalnim organizacijama, kao što su UN, NATO, OSCE i Afrička unija, kao i sa zemljama koje nisu članice EU. Europska unija i njeni partneri mogu uzajamno iskoristiti znanje, stručnost i specifične sposobnosti jedni od drugih, čime ih približavaju jedna drugoj. Europska unija razvija partnerstva kroz ZSOP u četiri glavna područja:

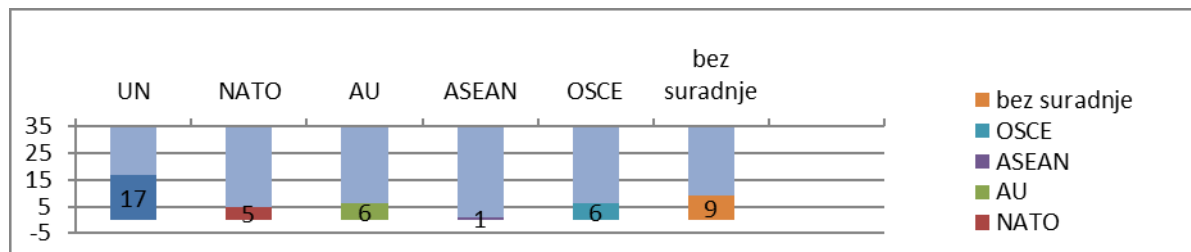
- Suradnja sa međunarodnim organizacijama i regionalnim i međunarodnim forumima;
- Učešće u misijama i operacijama ZSOP-a;
- Dijalozi i seminari za sigurnost i odbranu (ZSOP);
- Izgradnja kapaciteta¹⁰¹.

Prema istraživanju Di Mauro, Krotz i Wright na temelju 35 mirovnih operacija koje su uspostavljene pod okriljem EU, pored suradnje sa trećim državama, ostvarena je značajna suradnja i sa međunarodnim i regionalnim organizacijama. Sa OSCE-om je ostvarena suradnja u 6 mirovnih operacija, sa UN-om u 17 mirovnih operacija, sa NATO-om 5,

¹⁰¹ Grupa autora, *Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 170.

ASEAN-om u 1 i sa Afričkom unijom je ostvarena suradnja u 6 mirovnih operacija¹⁰². U 9 mirovnih operacija/misija EU nije zabilježena značajnija suradnja sa drugim organizacijama.

Dijagram 3: *Suradnja EU sa drugim organizacijama*

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European* (European University Institute, 2017).

Kako druge regionalne organizacije i države surađuju i sudjeluju u mirovnim operacijama pod okriljem EU, tako i EU sa svojim raspoloživim kapacitetima djeluje u mnogim operacijama širom svijeta kao element podrške drugim organizacijama.

3.7.1. Suradnja EU – UN u operacijama upravljanja krizom

Suradnja Europske unije i Ujedinjenih naroda je određena Ugovorom o Europskoj uniji tj. Lisabonskim ugovorom, u članu 21. poglavlja općih odredbi o vanjskom djelovanju, u kojem stoji da djelovanje Unije treba biti u skladu sa „poštovanjem načela Povelje Ujedinjenih naroda i međunarodnog prava”¹⁰³...dalje u istom članu stoji da Unija treba nastojati da „promiče multilateralna rješenja zajedničkih problema, osobito u okviru Ujedinjenih naroda”¹⁰⁴. U skladu s tim članom suradnja između EU i UN-a je neminovna, posebno u polju mirovnih operacija odnosno operacija upravljanja krizom. Relativno, veliki broj mirovnih operacija pokrenutih pod okriljem EU od njene prve misije 2003. godine pa do danas (ukupno 35 misija i operacija) je rezultat prije svega težnje EU da odgovori na veliki broj sukoba u svijetu (iako je po broju sukoba stvarna potreba za mirovnim operacijama i

¹⁰² Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide*, version 2.0 European (European University Institute, 2017), str. 31-33.

¹⁰³ Član 21. Ugovora o Europskoj uniji, stav 1.

¹⁰⁴ Ibid.

veća) i izraste u jednog od glavnih sigurnosnih aktera u skladu sa Globalnom strategijom EU a sa druge strane je rezultat sve većeg broja poziva od strane Ujedinjenih naroda da se i druge regionalne organizacije uključe sa svojim kapacitetima i resursima kao podrška u mirovnim operacijama zbog toga što nisu u stanju da osiguraju na vrijeme neophodne vojne resurse potrebne kod izbijanja sukoba i krize.

Naravno, aspiracije EU kao globalnog igrača sa globalnim interesima i odgovornostima nisu da sudjeluju u mirovnim operacijama pod vodstvom UN-a, već da vode operacije pod okriljem EU jer biti efikasan i sposoban igrač pored visokih finansijskih izdataka i resursa u konfliktnim područjima zahtjeva i odgovarajući nivo strateške autonomije, slobode djelovanja i spremnosti što se ne može ostvariti ukoliko se operacije ne vode pod okriljem Europske unije. Bez obzira na navedeno, suradnja između ovih organizacija se nastavila razvijati, dobri primjeri su: „suradnja u Maliju i Centralnoafričkoj Republici, gdje EU i UN koordiniraju potporu nacionalnim sigurnosnim i odbrambenim sektorima, na način da su misije EU raspoređene uz mirovne operacije UN-a. Prekogranične operacije EU su također sprovedene u cilju podrške mirovnim misijama UN, kao što je operacija EUFOR RCA u Centralnoafričkoj Republici. EU i UN zajedno rade na operacijama i misijama za upravljanje kriznim situacijama EU, primjeri su, Mali, Centralnoafrička Republika, Somalija, Libija, Afrički rog i Zapadni Balkan. Strateško partnerstvo između UN-a i EU u mirovnim i operacijama upravljanja krizom, koje se trenutno primjenjuje, predviđa prioritete za period 2015-2018, uključujući između ostalog, brzu reakciju, reformu sektora sigurnosti, razmjenu informacija i analizu i podršku afričkom miru i sigurnosnoj arhitekturi. Fokus je na uspostavljanju modaliteta i procedura kako bi se omogućila bliža suradnja. Partnerstvo također sadrži redovni dijalog na visokom nivou, uključujući i dvogodišnji Upravni odbor EU-UN za upravljanje krizama, redovne sastanke ambasadora iz Političkog i sigurnosnog odbora EU i Vijeća sigurnosti UN-a, učešće podsekretara UN-a za mirovne operacije na sastancima zemalja članica EU na visokom nivou (npr. sjednice neformalnih ministara odbrane, sastanci Političkog i sigurnosnog odbora) i godišnja posjeta Visokog predstavnika EU, Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda”¹⁰⁵.

Suradnja EU i UN-a je dodatno prožeta činjenicom koja govori da Europska unija pored finansiranja mirovnih operacija pod vlastitim okriljem također ulaže velika finansijska sredstva u mirovne operacije koje se vode pod okriljem UN-a. „U razgovoru u Vijeću

---

¹⁰⁵ Grupa autora, *Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 171.

sigurnosti Ujedinjenih naroda 9. maja 2017. godine, Visoki predstavnik EU je podsjetio da države članice EU doprinose skoro 40 posto budžeta UN-a za mirovne operacije¹⁰⁶. Kada je riječ o ljudskom doprinosu pojedinačnih država članica EU misijama UN-a „u augustu 2016. godine, UN je prijavio 100.950 osoba raspoređenih u mirovne operacije UN-a. Zemlje članice EU, sa izuzetkom Luksemburga i Malte, su kolektivno doprinosile sa 5549 osoba ili 5,5% ukupnog međunarodnog doprinosa misijama UN-a, raspoređenih među zemljama članicama EU¹⁰⁷, što dovodi do zaključka da su države članice EU trenutno sklonije da više doprinose mirovnim operacijama UN-a finansijskim a manje s ljudskim resursima.

3.7.2. Suradnja EU - NATO u operacijama upravljanja krizom: "Berlin plus"

Institucionalizovani odnos između NATO-a i Europske unije je pokrenut 2001. godine, nadovezujući se na korake preduzete tokom 1990-ih da bi se promovirala veća europska odgovornost u pitanjima odbrane (NATO-Zapadnoeuropska suradnja). Politički principi odnosa su navedeni decembra 2002. godine u Deklaraciji NATO-EU o europskoj sigurnosno-odbrambenom politici. Strateško partnerstvo i temelj u upravljanju krizom između EU i NATO-a počiva na tzv. *Berlin-Plus* aranžmanu koji je usvojen u decembru 2002. godine, kojim je: otvoren pristup Europske unije resursima i kapacitetima NATO-a te data mogućnost EU da sama vodi operacije¹⁰⁸.

Ovi aranžmani su prvi put implementirani u proljeće 2003. godine za operacije u regiji zapadnog Balkana, Concordia u Makedoniji, a zatim za tekuće operacije EUFOR Althea u BiH do operacija na Kosovu UNMIK a partnerstvo je nastavljeno kroz suradnju u ostalim regionima kao što su operacije u Afganistanu pod imenom ISAF, suradnje u misijama u Darfuru (Sudan) i antipiratskoj misiji EUNAVFOR Atalanta u Somaliji.

S obzirom na to da Europska unija i NATO dijele većinu članica (22) i imaju zajedničke vrijednosti njihova suradnja je kako neophodna tako i neminovna. Pored suradnje u

---

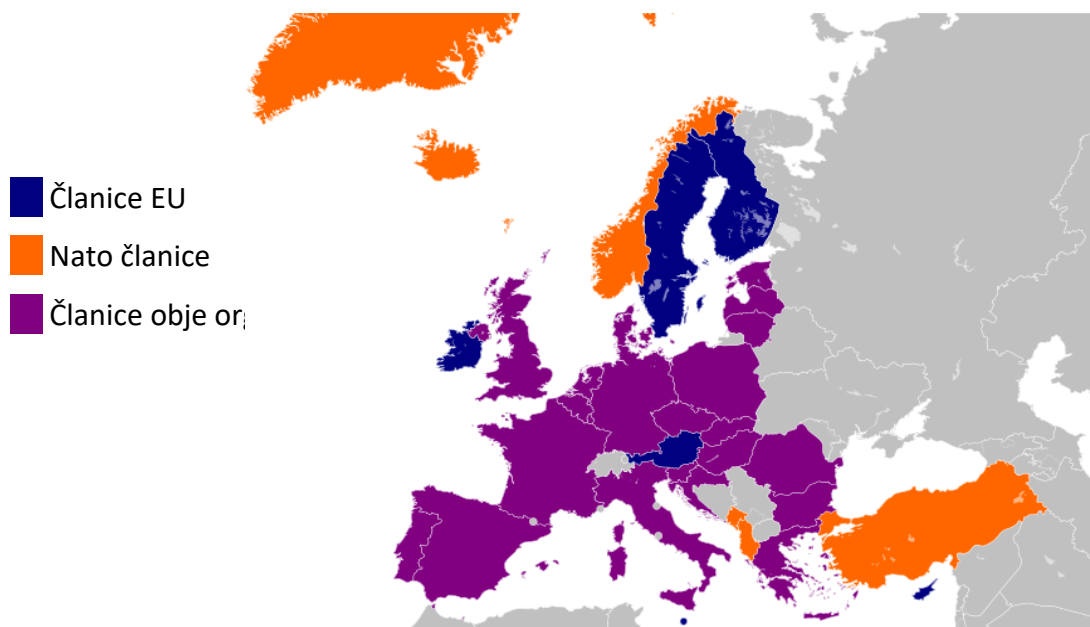
¹⁰⁶ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 35.

¹⁰⁷ European Parliamentary Research Service Blog, <https://epthinktank.eu/2016/11/22/the-european-council-and-eu-efforts-to-strengthen-the-partnership-with-the-united-nations-on-crisis-management/eu-ms-personnel-contributions-to-un/>, (18. oktobar 2018).

¹⁰⁸ North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm, (20. oktobar 2018).

operacijama upravljanja krizom Europska unija i NATO svoje partnerstvo nastoje proširiti i na druga sigurnosna pitanja.

Ilustracija 2: *Karta koja prikazuje europsko članstvo u EU i NATO savezu*¹⁰⁹

Preuzeta ilustracija. Izvor: Wikimedia Commons

Na samitu u Lisabonu 2010. godine, saveznici su naglasili svoju odlučnost da poboljšaju strateško partnerstvo između NATO-a i EU. Strategijski koncept iz 2010. godine obavezao je Alijansu da surađuje sa drugim međunarodnim organizacijama kako bi spriječila krize, upravljala konfliktima i stabilizirala postkonfliktne situacije. U Varšavi u julu 2016. godine, dvije organizacije su predstavile područja za ojačanu suradnju u svjetlu zajedničkih izazova na istoku i jugu, uključujući borbu protiv hibridnih prijetnji, povećanje otpornosti, izgradnju odbrambenih kapaciteta, sajber odbranu, pomorsku sigurnost i vježbe. Kao nastavak, u decembru 2016. godine, ministri inostranih poslova NATO-a odobrili su 42 mjere za unapređenje suradnje između NATO-a i EU u dogovorenim oblastima. Dalje oblasti zajedničkog rada dogovorene su u decembru 2017. godine. Dana 10. jula 2018. godine, u zajedničkoj deklaraciji, ove dvije organizacije su se složile da se fokusiraju na brz napredak u oblastima vojne mobilnosti, borbe protiv terorizma i jačanja otpornosti na hemijske, biološke, radiološke i nuklearne rizike, kao i promovisanje ravnopravnosti žena, mira i sigurnosti.

¹⁰⁹ Wikimedia Commons, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:EU_and_NATO.svg, (20. oktobar 2018).

Lideri savezničkih zemalja pozdravili su ovu zajedničku deklaraciju na samitu u Briselu u julu 2018. godine i opipljive rezultate postignute od 2016. godine. Oni su prepoznali da je razvoj odbrambenih sposobnosti Europe, izbjegavajući nepotrebno dupliranje, ključan u zajedničkim naporima da se euroatlantsko područje zaštiti i doprinese u transatlantskoj podjeli tereta. Bliska suradnja između NATO-a i EU je važan element u razvoju međunarodnog *sveobuhvatnog pristupa* kriznog upravljanja u mirovnim operacijama, što zahtjeva djelotvornu primjenu i vojnih i civilnih sredstava¹¹⁰.

Naravno, za djelotvornu primjenu vojnih i civilnih sredstava, potrebna su i značajna finansijska sredstva koja će biti usmjerena na troškove opreme. Prema nedavno objavljenim podacima NATO-a, na bazi nacionalnih troškova potrošnje potvrđeno je da se *22 države članice EU a koje su ujedno i članice NATO-a, kreću ka ispunjavanju svojih obaveza da 20% sredstava za odbranu troše na opremu*¹¹¹. Trend troškova odbrane u posljednjih sedam godina koje Europska unija izdvaja a samim time i NATO je dosta uravnotežen. Prema nedavno objavljenim podacima NATO-a iz 2018. godine, isti je za posljednje tri godine u blagom porastu.

3.7.3. *Suradnja EU - AU, ASEAN i OSCE u operacijama upravljanja krizom*

Osim sa UN i NATO, Europska unija je razvila blisku suradnju i partnerstvo u oblasti mira i sigurnosti i u operacijama upravljanja krizom sa Afričkom unijom (AU). „Na samitu u Lisabonu o strateškom partnerstvu AU-EU, koji je održan u decembru 2007. godine, usvojena je zajednička EU-Afrička strategija u kojoj su mir i sigurnost potvrđene kao pretpostavke za politički, ekonomski i društveni razvoj. Na EU-Afričkom samitu, održanom u novembru 2010. godine u Tripoliju, usvojen je drugi Akcioni plan Zajedničke strategije EU-Afričke, koji se nadovezuje na iste prioritete i dostignuća u istih osam tematskih prioritetnih oblasti koje su dogovorene u Lisabonu 2007. godine. Mir i sigurnost je jedno od osam strateških oblasti koje povezuju ova dva kontinenta, i suradnju u ovoj oblasti stoga treba nastaviti na način da se produbi i poboljša kako bi Afrika imala autonomne kapacitete za stvaranje povoljnog okruženja za razvoj. Partnerstvo sa Afričkom unijom ima tri posebna aspekta: jačanje političkog dijaloga, izgradnja operativnog afričkog mira i sigurnosti i pružanje predvidljivih

---

¹¹⁰ North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm, (21. oktobar 2018).

¹¹¹ North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_03/20180315_180315-pr2018-16-en.pdf, (21. oktobar 2018).

financijskih sredstava za mirovne operacije AU-a”¹¹². Rezultat desetogodišnje suradnje između Europske i Afričke unije koja je proizašla iz Zajedničke strategije EU-AU je taj da je EU postala „glavni strani ulagač, ključni pružatelj sigurnosti i prvi partner u razvoju i humanitarnoj pomoći”¹¹³. U prilog tome ide činjenica da od 35 završenih ili postojećih civilnih i vojnih operacija pod vodstvom EU-a, 19 je razmješteno u Africi, a od trenutnih 6 vojnih operacija pod vodstvom EU, pet ih je razmješteno u Africi kao i dvije civilne operacije. „EU je samo putem Instrumenta mirovne pomoći za Afriku (engl. APF) od 2004. godine usmjerila znatna financijska sredstva u iznosu većem od 2 milijarde eura. To je dodatak uz važne programe pomoći u vezi sa sigurnosti/borbom protiv terorizma/radikalizacije na nacionalnoj razini i druge aktivnosti koje provode EU i pojedinačne države članice”¹¹⁴.

Na petom samitu EU-AU koja je održana u Abidjanu, Obala Slonovače, 29. i 30. novembra 2017. godine, EU i AU su ponovo potvrdile svoju posvećenost prema četiri strateška prioriteta identifikovanim u Strategiji EU-Afrika (usvojena 2007. godine), uključujući: ekonomske mogućnosti za mlade, mir i sigurnost, mobilnost i migracije i suradnju na upravljanju. Na samitu, *Novi EU plan vanjskih investicija* (EIP) predstavljen liderima EU i AU, ima za cilj da do 2020. godine investira u vrijednosti od 44 milijarde eura u Afriku. Pored jačanja programa razmjene između EU i Afrike (npr. ERASMUS + program), partneri su se također složili da zajedno rade na suzbijanju problema poput krijumčarenja migranata i neregularnih migracija. Sa posebnim fokusom na Libiju, EU, AU i UN su se složile da pokrenu zajedničku radnu jedinicu za migracije kako bi spasili i zaštitili živote u regionu, ubrzali dobrovoljni povratak i ubrzali preseljenje za ljude kojima je potrebna međunarodna zaštita¹¹⁵.

---

¹¹² European External Action Service, http://eeas.europa.eu/csdp/capabilities/eu-support-african-capabilities/index_en.htm, (21. oktobar 2018).

¹¹³ U Afriku je ušlo 32 milijarde EUR izravnih stranih ulaganja 2015. (33% ukupnog dotoka izravnih stranih ulaganja u Afriku). U 2016. 33,5% afričkog uvoza i 41% afričkog izvoza odnosilo se na EU. Europska investicijska banka (EIB) također osigurava više od 2 milijarde EUR godišnjeg finansiranja u Africi. Trenutačno, sedam civilnih i vojnih misija Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU-a (ZSOP) razmješteno je u Africi, uključujući operaciju Atalanta. Zajednička razvojna pomoć Africi u iznosu od 21 milijarde EUR (EU i države članice) 2015. (50% ukupne razvojne pomoći Africi). EUR-LEX, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A52017JC0017#footnote15>, (21. oktobar 2018).

¹¹⁴ Europska komisija, Zajednička komunikacija Europskom parlamentu i Vijeću, novi poticaj partnerstva Afrike i EU-a. EUR-LEX, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A52017JC0017#footnote15>, (21. oktobar 2018).

¹¹⁵ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 33.

Sve prethodno navedeno nam govori da suradnja između Europske i Afričke unije ima budućnost, budućnost koja se kreće u pravcu dalje izgradnje kapaciteta, posebno u oblasti sigurnosti i odbrane, odnosno provedbe ZVOP a sve u skladu sa Globalnom strategijom EU kojom Europska unija želi potvrditi svoj dominantni položaj pružatelja sigurnosti i glavnog partnera u budućim odnosima.

Suradnja EU i ASEAN-a je do sada najvećim dijelom bila ekonomske prirode, a manje je pokrivala oblasti sigurnosti i odbrane stoga se njihovi odnosi i suradnja prije svega odnosila na rješavanje trgovinskih i ekonomskim problema a sigurnost i sigurnosni izazovi su bili u drugom planu. Mogućnost da se EU predstavi kao sigurnosni igrač se pojavila 2003. godine. nakon bombardovanja na Baliu, kada su usvojili zajedničku deklaraciju u suradnji u borbi protiv terorizma. Međutim prva posmatračka misija EU u Aziji u kojoj je važnu ulogu igrala suradnja sa ASEAN-om se desila 2005. godine, kroz AMM misiju u Indoneziji. Iako se misija smatrala uspješnom ona nije dala dovoljan podstrek EU da se ozbiljnije uključi u neka ozbiljnija buduća sigurnosna pitanja i izazove u ovom dijelu svijeta. „Voljnost EU da pojača suradnju sa svojim azijskim partnerima pretvara se u multilateralne aktivnosti. Na primjer, od jeseni 2013. do proljeća 2014. godine, EU je suosnovala sa Mjanmarom, ASEAN regionalni forum (ARF), Međusrodnu grupu za podršku za izgradnju mjera povjerenja i preventivnu diplomatiju. Tri izdanja EU-ASEAN dijaloga na visokom nivou o pomorskoj sigurnosti dopunjavale su i dodavale vrijednost tekućim ASEAN (Asocijacija zemalja jugoistočne Azije) mehanizmima i procesima u ovoj oblasti. Između 2017. i 2020. godine EU će zajedno sa Vijetnamom i Australijom predsjedavati i po prvi put održati ARF-ov međusezijski sastanak o pomorskoj sigurnosti. EU također redovno sudjeluje u vježbama kojima upravlja ARF, humanitarne pomoći i pomoći u slučaju katastrofa, te na radionicama o pitanjima poput pomorske sigurnosti i posredovanja. U 2016. godini zvaničnici EU su pozvani da prisustvuju multilateralnoj pomorskoj vježbi Komodo, u organizaciji Indonezije, i pridružili se zajedničkoj kinesko-američkoj vježbi za spašavanje od katastrofa, po prvi put”¹¹⁶. „Od 5. do 6. jula 2017. godine, EU i Asocijacija zemalja jugoistočne Azije (ASEAN) proslavili su 40 godina suradnje. Da bi obilježili ovu priliku, Visoki predstavnik EU, posjetio je Filipine da predsjedava godišnjom post-ministarskom konferencijom EU-ASEAN u Manili. Na konferenciji, Visoki predstavnik i 10 ASEAN ministara odlučili su usvojiti Plan EU-Azija za akciju za 2018-2022. Plan će se fokusirati na pomorsku sigurnost, humanitarnu pomoć i pomoć u nesreći i suradnju u mirovnim i kriznim operacijama. Također postoji veći fokus na

---

¹¹⁶ Grupa autora, *Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 174.

suradnji u oblasti sigurnosti i odbrane u borbi protiv terorizma i transnacionalnog kriminala. Ministri EU i ASEAN-a rade na sporazumu EU-ASEAN i Sveobuhvatnom sporazumu o vazdušnom saobraćaju (CATA) - takvi sporazumi bi bili prvi između ovih regionalnih organizacija”¹¹⁷. Sve ovo navedeno govori da bez obzira na dugogodišnje partnerstvo između EU i ASEAN-a prvenstveno u ekonomskom polju te povećane suradnje na *mehkim sigurnosnim problemima* kao što su pomorska sigurnost, vazdušni saobraćaj, pitanja u vezi klimatskih promjena, namjera EU je i dalje da „njena sigurnosna uloga ostane pasivna, bez želje da produbi svoj uticaj u ovome dijelu svijeta”¹¹⁸.

Što se tiče partnerstva i interakcije Organizacije za sigurnost i suradnju u Europi (engl. OSCE) i Europske unije, ona je tokom svih godina može se reći na visokom nivou. Kako obje organizacije imaju vlastite misije na terenu, javila se potreba za većom i boljom suradnjom koja je postala posebno izražena nakon donošenja Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike 2003. godine. „Sa pokretanjem svoje sigurnosne strategije, EU se dotakla prijetnji i izazova sa kojima se tradicionalno susretao i OSCE. Fokusiranje Europske unije na ljudsku sigurnost dovelo je do preklapanja sa ljudskom dimenzijom OSCE-a i njihovim sveobuhvatnim sigurnosnom konceptom (koji također uključuje političko-vojnu dimenziju i ekonomsku i ekološku dimenziju). Uprkos činjenici da su obje organizacije ostale veoma različite u pravnom i političkom smislu, njihov program politike se sve više preklapao”¹¹⁹. Među prvim misijama koje su uspostavljene i u kojima je ostvarena značajna suradnja između ove dvije organizacije je misija OSCE-a u BiH 1994. godine, pokrenuta s ciljem da pruži pomoć u osiguranju trajnog mira i sigurnosti i izgradnji stabilne i sigurne demokratske države. OSCE je također prisutan sa misijama u Albaniji, Kosovu, Crnoj Gori, Srbiji, Makedoniji, Moldovi, *s centrima i kancelarijama u Centralnoj Aziji* a tokom posljednjih godina EU i OSCE su posebno surađivali na sigurnosnim pitanjima u vezi sa kriznom situacijom u Ukrajini kroz podršku i angažman u specijalnoj nadzornoj misiji koja ima trenutno mandat do 31. marta 2019. godine.

---

¹¹⁷ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 33-34.

¹¹⁸ KAS, *Security politics in Asia and Europe* (Singapore, 2009), str. 23.

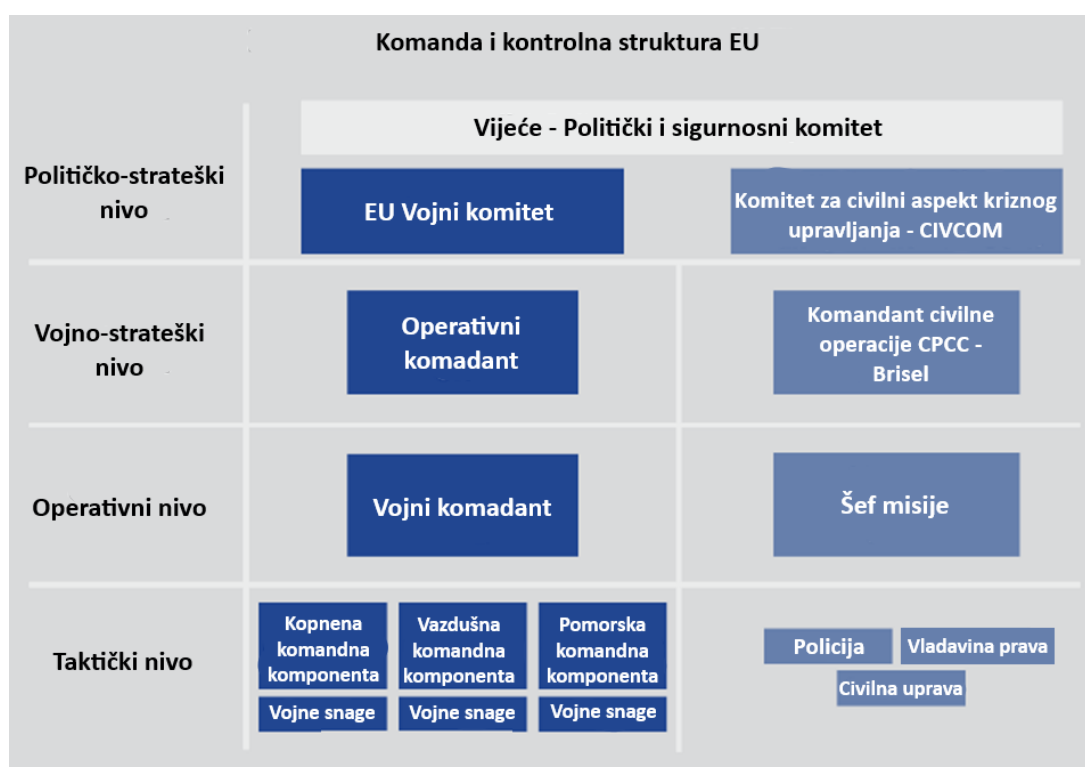
¹¹⁹ Grupa autora, *The SAGE Handbook of European Foreign Policy: Two Volume Set*, eds., Knud Erik Jrgensen, Aasne Kalland Aarstad, Edith Driescens, Katie Laatikainen&Ben Tonra (SAGE Publishing, 2015), str. 740.

3.8. Planiranje, komandovanje i kontrola civilnih-vojnih operacija Europske unije

Od 2003. godine pa do kraja 2018. godine, Europska unija je pokrenula i sudjelovala u 35 mirovnih misija/operacija u preko 20 zemalja širom svijeta. Naravno, bez obzira na stečeno iskustvo koje je sticano kroz različite misije i operacije od operacija razoružanja, humanitarnih i spasilačkih misija, misija vojne i civilne pomoći, uključujući i misije postkonfliktne stabilizacije, kod planiranja bilo civilnih misija ili vojnih operacija u kriznim situacijama treba biti ispoštovan čitav niz procedura kako bi proces odlučivanja odnosno upućivanja misija/operacija imao što manje manjkavosti a rezultati bili što uspješniji bez obzira da li se radi o prevenciji, intervenciji ili izgradnji mira nakon sukoba.

U priručniku Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike stoji da planiranje kriznog odgovora počinje čim se identifikuje nastala kriza od strane EU prije svega na političkom nivou a ono se dalje prenosi na niz uključenih tijela i struktura koje obuhvataju *političko-strateški nivo* (nivo institucija EU), *vojno-strateški nivo* (nivo operativnih komandi EU), *operativni nivo* (na nivou komande snaga) i *taktički nivo* (na nivou komandnih komponenti).

Dijagram 4: Komanda i kontrolna struktura EU u operacijama kriznog upravljanja

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor: Priručnik Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike

Dalje, u tu svrhu, EU je razvila izuzetan višestepeni proces odlučivanja koji je prilagođen Zajedničkoj sigurnosnoj i odbrambenoj politici a koji obuhvata 5 faza:

1. Faza praćenja i ranog upozorenja

Ova faza predstavlja dnevnu rutinu kriznog upravljanja, koja se sastoji od praćenja, predviđanja krize i ozbiljnih prijetnji. U ovoj fazi u skladu sa odredbama stalnih angažmana NATO konzula, UN i drugih međunarodnih, regionalnih i nevladinih organizacija redovno se konsultuju ili sudjeluju u političkom dijalogu, planiranju i koordinaciji¹²⁰.

2. Faza izrade koncepta za upravljanje krizom

Ukoliko Politički sigurnosni komitet (*engl. Political and Security Committee - PSC*) smatra da su akcije odgovarajuće, kada i ako izbije kriza (ili na preventivan način), izrađuje se *koncept upravljanja krizom*¹²¹ (*engl. Crisis Management Concept*), koji identifikuje političke interese EU, strateške opcije i krajnji cilj. Za vojne operacije je oformljen operativni štab i imenovan komandir operacije dok je Civilno planiranje i provođenje (*engl. The Civilian Planning and Conduct Capability - CPCC*) glavni štab za sve civilne misije; stoga, nije potrebno donositi posebnu odluku o formiranju štaba za civilne misije. Međutim, za odluku Vijeća, za civilne misije, potrebna je aneksirana „izjava o uticaju na budžet”, koja nije potrebna za vojne operacije (*mehanizam Athena*)¹²².

3. Planiranje operacija

U ovoj fazi izrađuje se *koncept operacija i operativni plan*. Oba dokumenta izdaje komandant operacije i njegov tim. Komandant operacije predstavlja koncept operacija, Političkom sigurnosnom komitetu, koji ga podnosi Vijeću na odobrenje, ako je potrebno. Sve dok Vijeće

---

¹²⁰ Grupa autora, *Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria), 2017, str. 79.

¹²¹ Koncept upravljanja krizom je koncepcijska okosnica operacija za upravljanje krizama, jer obezbjeđuje koherentnost i sveobuhvatnost instrumenata i alata EU u oblasti upravljanja krizama. Ne može se upravljati "jednim modelom za sve" pretpostavka, jer se iskazuju kroz različite i složene varijable, od faze krize do svoje prirodne lokacije. Ove varijable se ocjenjuju kroz periodične zajedničke procjene od strane Sekretarijata Vijeća i Komisije, prikupljanja informacija i konsultacija sa međunarodnim i regionalnim organizacijama, kao i sa Centrom za obavještajne i situacione situacije Europske unije, koji prikuplja, obrađuje i izvještava nadležna tijela za donošenje odluka i krizno upravljanje. Koncept upravljanja krizom izrađuje Direkcija za upravljanje kriznim situacijama i planiranje (*engl. CMPD*), koja je primarna služba za političko strateško planiranje ZSOP-a, uz podršku Vojnog štaba EU (*engl. European Union Military Staff - EUMS*) i Civilnih kapaciteta za planiranje i ponašanje (*engl. CPCC*). Konceptom upravljanja krizom se analizira situacija i predlažu opcije. Visoki predstavnik, dostavlja koncept upravljanja krizom Političkom sigurnosnom komitetu, koji prikuplja savjete od Vojnog komiteta Europske unije (*engl. European Union Military Committee - EUMC*) i Odbora za civilne aspekte upravljanja krizom (*engl. Committee for Civilian Aspects of Crisis Management - CIVCOM-a*), u zavisnosti koji je angažman u pitanju. Kada se koncept upravljanja krizom usaglasi sa političkim sigurnosnim komitetom, dokument se prosljeđuje Vijeću na odobrenje. Odluka Vijeća o "uspostavljanju misije / operacije" je rezultat ovog procesa. Grupa autora, *Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 80.

¹²² *Ibid.*, str. 79-80.

ne odobri koncept operacija, komandir operacije (odgovoran za vođenje vojske i izvještavanje o njenom napretku Vojnom komitetu Europske unije) pokreneće proces generisanja sile.

Ovaj proces je posebno važan, jer njegov uspjeh zavisi od političke posvećenosti država članica, da oforme vojne snage i da predstavljaju države koje sudjeluju u vojnim trupama. Oba sporazuma o statusu snaga i plan operativnog plana uključuju složene savjete i ciklus preporuka prije nego što Vijeće usvoji pravila angažovanja (vojne operacije) ili pravila za korištenje sile (civilne misije sa izvršnim mandatom). Ova faza je finalizirana odlukom Vijeća o "pokretanju operacije/misije"¹²³.

4. Faza razvoja i implementacija

Odabrane mjere se primjenjuju s političkom kontrolom i strateškim pravcem Političkog sigurnosnog komiteta, koje je pod nadležnošću Vijeća. U toj fazi, Vojni komitet EU prati i izvještava o izvršenju Politički sigurnosni komitet. Za civilne misije, šef misije je odgovoran za komandu i kontrolu, dok je komandant civilne operacije onaj koji izvještava i odgovara prema Političkom sigurnosnom komitetu¹²⁴.

5. Faza strateškog osvrta: održavati, refokusirati ili prekinuti

Vođenje misija i operacija redovno se razmatraju, posebno njihovi mandati i strukture. Rezultat ovih pregleda može biti da misija/operacija ostane sa neizmijenjenim mandatom, da preusmjeri svoje prioritete ili da se završi. Ova faza zahtjeva (ponovnu) procjenu situacije i reviziju operacije/misije od strane Političkog sigurnosnog komiteta, koji prosljeđuje preporuku Vijeću kako bi ispitala aktivnosti preduzete od država članica. Akcija ZSOP-a također može biti prekinuta bez ikakve prepreke ako se u odluci Vijeća ne spominje krajnji datum. Druga opcija za prekid misije/operacije ZSOP-a je nova odluka Vijeća, koja će navesti da je misija ostvarena i da će se misija ZSOP-a završiti u određeno vrijeme¹²⁵.

Bez jasno planiranih ciljeva, mandata, obezbjeđenih neophodnih ljudskih i materijalnih resursa i suradnje na svim nivoima, svaka operacija/misija je osuđena na propast. Zbog toga je blagovremeno planiranje jedan od preduslova za uspješnu mirovnu operaciju/misiju u koju treba uključiti ne samo interesnu grupu zemalja koje sudjeluju u mirovnim operacijama već i zemlju domaćina i pogođenu populaciju. Naravno, postoje i drugi primjeri kod kojih i pored svih ispoštovanih procedura planiranja, mirovne misije se suočavaju sa problemima posebno u fazi implementiranja, kada se odgovornost prenosi iz sjedišta na teren jer se u procesu planiranja rijetko pojavljuje tim koji upravlja operacijom kao što je npr. slučaj sa vojnom

---

¹²³ Ibid., str. 81.

¹²⁴ Ibid., str. 81-82.

¹²⁵ Ibid., str. 82.

operacijom Europske unije u Čadu i Centralnoj Afričkoj Republici (EUFOR Chad/RCA) gdje prilikom planiranja operacije nisu uzeta u obzir potrebe lokalnog stanovništva i gdje je došlo i do povećanja broja raseljenih lica nakon intervencije EU.

Sve civilne misije su pod komandom Civilnog planiranja i sposobnog vođenja (engl. Civilian planning and conduct capability), diplomatskog servisa Europske unije za vanjsku akciju. „Pod političkom kontrolom i strateškim pravcima Političkog sigurnosnog komiteta i sveobuhvatnim ovlaštenjem Visokog predstavnika, Civilno planiranje i sposobno vođenje osigurava efikasno planiranje i sprovođenje civilnih operacija kriznog upravljanja ZSOP, kao i pravilno sprovođenje svih zadataka vezanih za misiju”¹²⁶.

Za komandovanje i kontrolu vojnih operacija Europska unija koristi: *NATO kapacitete, kapacitete članica Unije ili kapacitete Operativnog centra u Vojnom štabu EU*. „Prva je opcija da se pribjegne planiranju i korištenju NATO sredstava prema uslovima iz Sporazuma EU-NATO Berlin Plus 2003. (samo operacija Althea u Bosni i Hercegovini koristi ovaj format danas). Druga opcija je da se pribjegne korištenju jednog od pet nacionalnih sjedišta za potrebe operativne kontrole EU (u Francuskoj, Njemačkoj, Grčkoj, Italiji i Velikoj Britaniji), namijenjenim za autonomne operacije EU (svih pet nacionalnih sjedišta je korišteno od strane EU). A treća opcija, koja do danas nije implementirana, jeste nacrt Operativnog centra EU koji je aktiviran tek (od marta 2012. do decembra 2016. godine) za ciljeve koordinacije aktivnosti ZSOP na području Afričkog roga i Sahela”¹²⁷. Operativni centar EU je lociran u Briselu.

Paralelno, u slučaju manjih *neizvršnih*¹²⁸ vojnih operacija, opcija koja je u početku bila preferirana je da se nastavi bez sjedišta operacije na vojnom strateškom nivou. Vojni strateški, operativni i taktički nivo komande bili su spojeni, dok je komandant misije preuzeo sve nivoe odgovornosti uz pomoć elementa podrške u Briselu (u okviru Vojnog štaba EU-a). Kao posljedica toga, sjedišta operacije nisu aktivirana za tri postojeće misije EU za obuku, u Somaliji, Maliju i Centralnoafričkoj Republici¹²⁹.

---

¹²⁶ European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5392/csdp-structure-instruments-and-agencies_en, (23. oktobar 2018).

¹²⁷ EU Institute for Security Studies, *MPCC: Towards an EU military command ?* Brief Issue 17/2017, (07. juni 2017), str. 2.

¹²⁸ Neizvršne misije su operacije koje podržavaju zemlju domaćina samo sa savjetodavnom ulogom.

¹²⁹ EU Institute for Security Studies, *MPCC: Towards an EU military command ?* Brief Issue 17/2017 (07. juni 2017), str. 2.

3.9. EU – troškovi odbrane – finansiranje mirovnih operacija

Iako europske zemlje i dalje ulažu značajne resurse u održavanje i razvoj oružanih snaga i vojnih kapaciteta, finansiranje mirovnih operacija/misija postalo je problematično pitanje zbog sve veće složenosti misija/operacija i širokog spektra učesnika u mirovnim operacijama čiji finansijski resursi nisu garantovani. Međutim, iako sa ekonomskim teškoćama u posljednjih nekoliko godina, Europska unija i dalje finansira veliki broj složenih mirovnih operacija širom svijeta, posebno u Africi gdje je najvećim dijelom usmjereno djelovanje EU u području sigurnosti gdje je trenutno razmješteno pet vojnih operacija i dvije civilne misije EU.

Civilne misije se finansiraju iz budžeta Zajedničke vanjske i sigurnosne politike dok se odredbama ugovora o Europskoj uniji tačnije (članom 41.2), zabranjuje finansiranje vojnih operacija iz budžeta EU. „Kao posljedicu, najveći dio rashoda koji proizlaze iz vojnih operacija podržavaju države članice na osnovu *troškova gdje leže*. Paralelno, neke zajedničke troškove za operacije kao što su transport, smještaj, gorivo i srodni troškovi finansiraju države članice kroz mehanizam pod nazivom *Athena*¹³⁰ koji se dopunjava prema ključu zasnovanom na bruto nacionalnom dohotku (BND). Trenutno šest aktivnih vojnih misija i operacija EU ima koristi od finansiranja u okviru mehanizma Athena, uključujući tri EUTM-a za CAR, Mali i Somaliju, EUFOR Althea u Bosni i Hercegovini, EUNAVFOR Atalanta u rogu Afrike i EUNAVFOR MED Operacija Sofija u centralnom Mediteranu. Odluka Savjeta Athene revidirana je 2015. godine ((CFSP) 2015/528 (27. marta 2015.)), a u toku je ponovljena revizija. Budžet Athene iz 2017. godine iznosio je približno 61 milion eura u obavezi u poređenju sa približno 70 miliona eura u obavezi u 2016. godini”¹³¹. Athena mehanizam pokriva približno 10-15% ukupnih troškova vojne operacije.

Prema istraživanju Di Mauro, Krotz i Wright na temelju 35 mirovnih operacija zaključno sa decembrom 2016. godine, EU misija sa najmanjim troškovima je policijska misija u Makedoniji EUPAT koja je imala ukupne troškove 1,5 miliona eura a daleko najskuplja misija je EULEX Kosovo sa ukupnim troškovima do decembra 2016. godine u iznosu 811,73

---

¹³⁰ Athena je mehanizam za upravljanje finansiranjem zajedničkih troškova vojnih operacija EU-a u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU-a (ZSOP). Mehanizam Athena je 1. marta 2004. uspostavilo Vijeće Europske unije. Finansiranju vojnih operacija EU-a doprinosi 27 država članica EU-a, dok je Danska odlučila da neće sudjelovati u vojnim pitanjima ZSOP. Consilium Europa, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/athena/>, (23. oktobar 2018).

¹³¹ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (EU Institute for Security Studies: Paris, 2018), str. 129.

miliona eura, zatim slijedi EUPOL Afghanistan sa ukupnim troškovima 428,04 miliona eura i EUPM BiH sa ukupnim troškovima u iznosu 159,3 miliona eura do decembra 2016. godine¹³².

Tabela 1: Prikaz troškova vojnih operacija i civilnih misija po regionima zaključno sa decembrom 2016. godine (u mil. eura)

Europa	Civilne	Ukupni troškovi	Vojne	Ukupni troškovi	Kombinovane	
1	EULEX Kosovo	811,73	Concordia	4,7		
2	EUAM Ukrajina	27,5	EUFOR Althea	71,7		
3	EUBAM Ukrajina/Moldavija	125,1				
4	EUMM Gruzija	135,98				
5	EUPOL PROXIMA	31				
6	EUPM BiH	159,30				
7	Eujust Themis	2				
8	EUPAT	1,5				
9	EUPT Kosovo	57,50				
Troškovi	1.351,61		76,4			
Ukupni troškovi	1.428,01					

Bliski istok	Civilne	Ukupni troškovi	Vojne	Ukupni troškovi	Kombinovane	
1	EUBAM Rafah	27,32				
2	EUPOL COPS	76,69				
3	EUJUST LEX Irak	112,10				
Troškovi	216,11					
Ukupni troškovi	216,11					

Azija	Civilne	Ukupni troškovi	Vojne	Ukupni troškovi	Kombinovane	
1	EUPOL Afghanistan	428,04				
2	AMM	15,3				
Troškovi	443,34					
Ukupni troškovi	443,34					

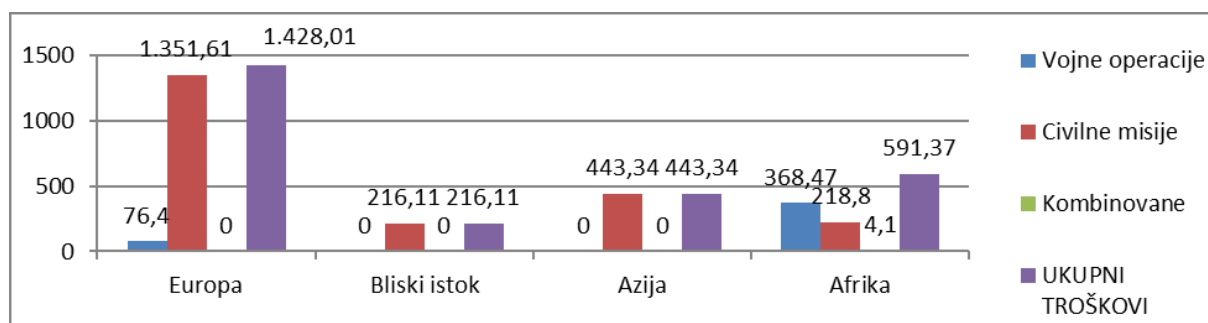
Afrika	Civilne	Ukupni troškovi	Vojne	Ukupni troškovi	Kombinovane	
1	EUCAP Nestor	57,36	EUSEC DR Kongo	33,4	Suport to AMIS II	4,1

¹³² Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide*, version 2.0 European (European University Institute, 2017), str. 12-13.

2	EUCAP Sahel Niger	31,27	ARTEMIS DRC	7		
3	EUBAM Libija	56,20	EUTM Mali	46,1		
4	EUCAP Sahel Mali	16,9	EUTM Somalija	49,5		
5	EUPOL DR Kongo	33,4	EUFOR Tchad RCA	99,2		
6	EUAVSEC Južni Sudan	11,52	EUFOR DR Kongo	16,7		
7	Eupol Kinshasa	4,3	EUNAVFOR Somalija Operacija ATALANTA	55,33		
8	EU SSR Guinea-Bissau	7,85	EUNAVFOR MED – Operacija SOFIJA	11,82		
9			EUTM RCA	18,8		
10			EUFOR RCA	30,62		
Troškovi	218,8		368,47		4,1	
Ukupni troškovi	591,37					

Autor tabele: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European* (European University Institute, 2017).

Dijagram 5: Troškovi vojnih operacija i civilnih misija po regionima

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European* (European University Institute, 2017).

Novi finansijski okvir za mirovne operacije pod okriljem EU je predstavljen od strane Visoke predstavnice za spoljnu politiku Federice Mogherini 13. juna 2018. godine. Ovaj Europski instrument mirovne pomoći će omogućiti finansiranje svih vanjskih aktivnosti zajedničke vanjske i sigurnosne politike, predviđen je za razdoblje od 2021. do 2027. godine, u

vrijednosti 10,5 milijardi eura (u poređenju sa sadašnjih cca. 3 milijarde eura). Ovaj novi instrument mirovne pomoći predviđeno je da se finansira od strane država članica na temelju raspodjele bruto nacionalnog dohotka. Obzirom da se trenutno vojne misije i operacije ZSOP finansiraju isključivo iz mehanizma Athena, novim Europskim instrumentom mirovne pomoći nastojat će se ukinuti navedena ograničenja, a novi način finansiranja zajedničkih troškova vojnih operacija i misija EU-a će omogućiti i poboljšati suradnju sa drugim organizacijama i partnerima na globalnom nivou. Europskim instrumentom mirovne pomoći osigurat će se trajna dostupnost finansiranja iz EU uz mogućnost brzog odgovora na krize i pružanje druge hitne pomoći. Cilj je stoga mehanizmom ukloniti postojeće manjkavosti instrumenata EU te omogućiti EU opsežnije i brže djelovanje. Na taj će se način Europskim instrumentom mirovne pomoći u najvećoj mogućoj mjeri povećati učinak, djelotvornost i održivost sveukupnog vanjskog djelovanja EU u području mira i sigurnosti¹³³.

Kada je riječ o troškovima odbrane, okvir *PESCO*¹³⁴ se zasniva na 20 obavezujućih obaveza koje države članice učesnice teže u ostvarivanju na godišnjem nivou. Kao što je prikazano na dijagramu 6., na osnovu podataka iz IISS-a, 25 zemalja članica PESCO-a potrošilo je 182,9 milijardi dolara u 2017. godini. Ovo je povećanje od 7,7% (ili 12,8 milijardi dolara) za potrošnju u odnosu na 2015. godinu, kada je PESCO (25) uložio 170,1 milijardi dolara. Troškovi odbrane EU između 2015. i 2017. povećani su za 6,1% ili 14 milijardi dolara. Sve u svemu, IISS procjenjuje da je EU (28) potrošila 244 milijarde dolara na odbranu u 2017. godini u poređenju sa 232 milijarde dolara u 2016. godini. Prema podacima iz NATO-a, članice EU u okviru saveza povećale su kolektivnu potrošnju za odbranu za oko 6% ili 13 miliona dolara. NATO izračunava ukupne troškove odbrane EU-NATO (22) na 230 milijardi dolara u 2017. godini u poređenju sa 219 milijardi dolara u 2016. godini. Što se tiče trošenja odbrane kao učešća BDP-a, IISS izračunava da je između 2015. i 2017. godine EU doživjela povisoko povećanje od 4,9%, a 2017. godine ukupna prosječna potrošnja EU u procentima od BDP-a iznosila je 1,29%. U istom periodu, podaci IISS-a pokazuju da je PESCO-25 u prosjeku povećao potrošnju za odbranu od 5,7% učešća u BDP-u, iako je prosječan udio u ovom trogodišnjem periodu iznosio 1,26%. Prema procjenama NATO-a, 22 članica EU

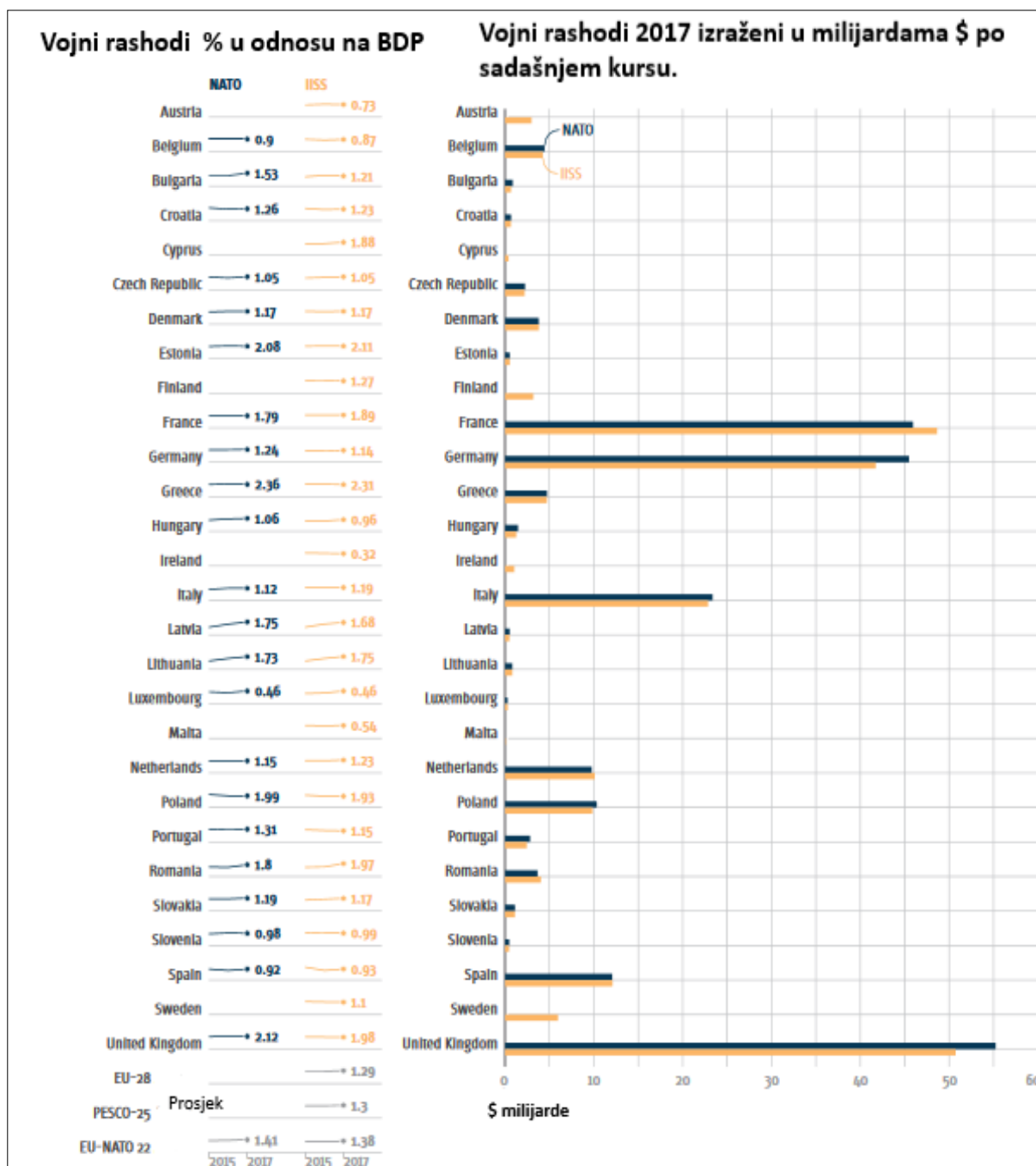
---

¹³³ European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/47006/pitanja-i-odgovori-europski-instrument-mirovne-pomo%C4%87i_hr, (23. oktobar 2018).

¹³⁴ PESCO je ambiciozan, obavezujući i inkluzivan okvir koji ima za cilj podsticanje suradnje između država članica EU u oblasti razvoja odbrambenih sposobnosti i operacije. U svjetlu promjenljivog sigurnosnog okruženja, Globalna strategija EU za spoljnu i sigurnosnu politiku (EUGS) započela je proces bliže suradnje u oblasti sigurnosti i odbrane. Zemlje članice EU su se složile da pojačaju rad Europske unije u ovoj oblasti i priznaju da su jačanje koordinacije, povećanje ulaganja u odbranu i suradnju u razvijanju odbrambenih sposobnosti ključni zahtjevi za postizanje ciljeva. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-Homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en, (24. oktobar 2018).

saveza povećali su svoj prosječni dio BDP-a za 6,2%, a 2017. godine procijenjeni prosjek iznosio je ukupno 1,38%¹³⁵.

Dijagram 6: *Troškovi odbrane zemalja članica Europske unije*

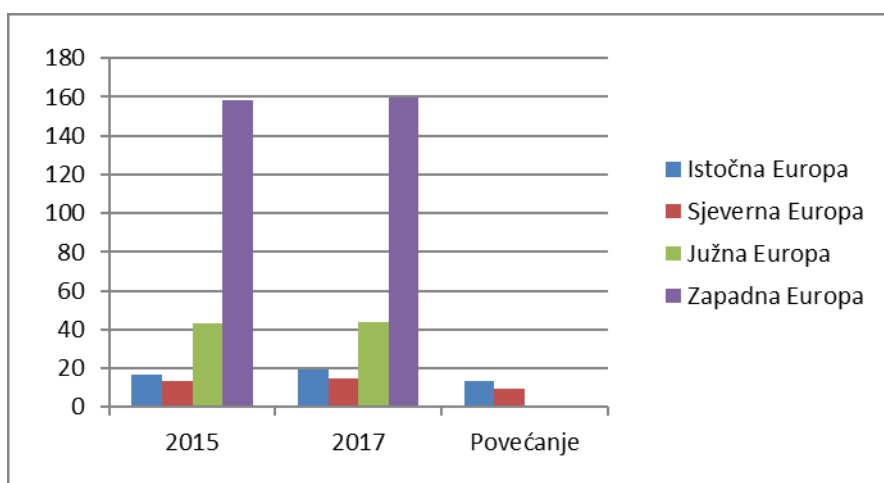

Preuzet dijagram. Izvor: Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 131.

¹³⁵ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018*, (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 129.

Troškovi odbrane u EU (28) također imaju regionalne karakteristike. Prema podacima IISS-a za 2017. godinu, Istočna Europa ima najveći porast potrošnje za odbranu u periodu 2015-2017. Povećanje od 13,2% (sa 16,9 milijardi dolara u 2015. na 19,1 milijardi dolara u 2017. godini). Pet od šest zemalja koje su klasifikovane kao *istočnoeuropske*¹³⁶ države povećale su nacionalnu potrošnju za odbranu tokom trogodišnjeg perioda. U Sjevernoj Europi došlo je do povećanja troškova od 9,6% (sa 13,5 milijardi dolara u 2015. godini na 14,8 milijardi dolara u 2017. godini) u svih šest zemalja koje su klasifikovane kao *sjevernoeuropske*¹³⁷. Južna Europa je doživjela 1,1% povećanje troškova (sa 43,3 milijarde dolara u 2015. godini na 43,7 milijardi dolara u 2017. godini), tj. pet od osam zemalja koje su klasifikovane kao *južnoeuropske*¹³⁸ su povećavale nacionalnu potrošnju. Zapadna Europa je povećala potrošnju odbrane od 2015. do 2017. godine u iznosu 1% (sa 158,2 milijarde dolara u 2015. na 159,8 milijardi dolara u 2017. godini). Prema proračunima IISS-a, samo jedna od osam *zapadnoeuropskih*¹³⁹ država nije uspjela povećati svoju nacionalnu potrošnju za odbranu tokom perioda 2015-2017¹⁴⁰.

Dijagram 7: Troškovi odbrane po regijama EU

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018).

¹³⁶ Bugarska, Češka Republika, Mađarska, Poljska, Rumunija i Slovačka.

¹³⁷ Danska, Estonija, Finska, Latvija, Litvanija i Švedska.

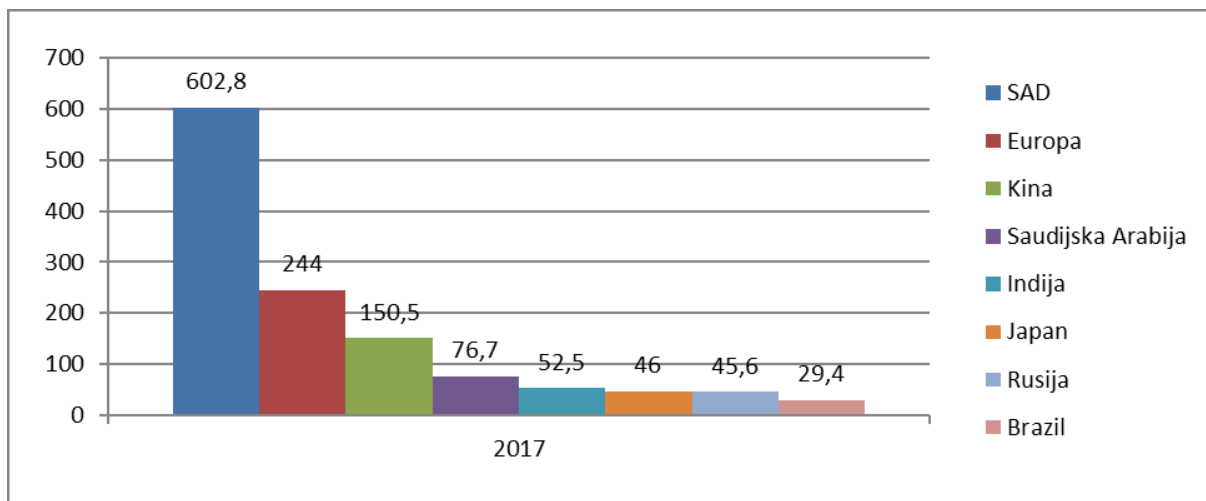
¹³⁸ Hrvatska, Kipar, Grčka, Italija, Malta, Portugal, Slovenija i Španija.

¹³⁹ Austrija, Belgija, Francuska, Njemačka, Irska, Luksemburg, Holandija i Ujedinjeno Kraljevstvo.

¹⁴⁰ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018*, (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 130-132.

Što se tiče globalne potrošnje u 2017. godini, IISS-a pokazuje da je EU (28) i dalje jedan od najvećih izvora troškova za odbranu sa 244 milijarde dolara. SAD kao najveći svjetski potrošač na odbranu 2017. godine sa 602,8 milijardi dolara dostigla je povećanje od 2,2% u odnosu na 589,6 milijardi dolara potrošenih 2015. godine. Kina je potrošila oko 150,5 milijardi dolara za odbranu u 2017. godini, što predstavlja povećanje od 5,7% na 142,2 milijarde dolara koje je potrošila u 2015. godini. 76,7 milijardi dolara potrošenih od strane Saudijske Arabije 2017. godine je pad od 6,3% u odnosu na 81,9 milijardi dolara potrošenih u 2015. godini. U Indiji je potrošnja za odbranu dostigla 52,5 milijarde dolara u 2017. godini, što je povećanje od 17,1% u odnosu na 44,8 milijarde dolara koje je Indija potrošila u 2015. godini. Japanska potrošnja za odbranu porasla je za 11,8% od 2015. do 2017. godine. Japan je uložio 46 milijardi dolara u odbranu u 2017. godini u poređenju sa 41 milijardom dolara u 2015. godini. Ukupna odbrambena potrošnja Rusije je u istom periodu pala za 12,7%, u 2017. godini je potrošeno 45,6 milijardi dolara u odnosu na 52,2 milijardi dolara uloženih u 2015. godini. Brazil je u 2017. godini potrošio 29,4 milijarde dolara na odbranu, što znači povećanje potrošnje od 24,3% u odnosu na 23,7 milijarde dolara u 2015. godini¹⁴¹.

Dijagram 8: *Troškovi odbrane u 2017. godini u svjetskim okvirima*

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Daniel Fiott and Jakob Bund, EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018 (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018).

Europski obrasci potrošnje otkrivaju kako ekonomska ograničenja mogu uticati na budžet za odbranu a više indirektno, na ukupnu vojnu spremnost pa u konačnici i na sredstva koja će

¹⁴¹ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 132.

biti izdvojena za mirovne operacije. Višestruki izazovi koji ugrožavaju sigurnost Europe signaliziraju da će se sredstva za odbranu opet morati povećati ali to opet ne znači da će sredstva za odbranu, a jednim dijelom i za same mirovne operacije biti i kvalitetno i na najbolji mogući način iskorištena.

3.10. EU – sigurnosni izazovi (*organizovani kriminal, terorizam, migrantska kriza*)

Organizovani kriminal, teroristički napadi i migrantska kriza predstavljaju najprisutniju dimenziju (ne)sigurnosti u Europi koja pogađa Europsku uniju i njene građane ali koja je sve više prisutna i sa kojom se sve više susreće osoblje EU u mirovnim operacijama/misijama širom svijeta. Ovi sigurnosni izazovi utiču kako na unutrašnju tako i na vanjsku sigurnost EU i njenih građana i njihova veza je može se reći nerazdvojiva jer je unutrašnja sigurnost naličje vanjske sigurnosti Europske unije, a koja je opet važan i neodvojiv dio međunarodne sigurnosti. S obzirom da nijedan pojedinac, država, organizacija ne može sama odgovoriti na današnje sigurnosne izazove i probleme, kako unutrašnje tako i vanjske, „svi nivoi, od individualnog do globalnog, moraju biti dio jedne sveobuhvatne preventivne strategije ukoliko se želi postići potrebni nivo sigurnosti na svjetskom nivou, a posljedično i potrebni nivo mira”¹⁴².

3.10.1. Organizovani kriminal

Iako se sa problemom organizovanog kriminala suočavaju u manjem obimu nego ostali regioni, EU i njeni građani nisu lišeni i izolovani od posljedica organizovanog kriminala. Izraženiji pojavnici organizovanog kriminala sa kojima se EU susreće su prisutni i u mirovnim operacijama gdje se EU i njihovi partneri sve više suočavaju sa organizovanim kriminalom kao prijetnjom koja utiče na međunarodnu sigurnost i izgradnju mira. Postoji mnogo definicija organizovanog kriminala ali Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, organizovani kriminal definiše kao „organizovanu kriminalnu grupu” odnosno „strukturiranu grupu od tri ili više osoba, koja postoji u određenom vremenskom periodu i koja postupa u dogovoru sa ciljem izvršenja jednog ili više

---

¹⁴² Kenan Dautović, *Prevenција konflikta u međunarodnim odnosima* (Travnik, 2007), str. 84.

ozbiljnih zločina ili prekršaja...kako bi direktno ili indirektno stekli finansijsku ili drugu materijalnu korist "¹⁴³.

Uloga organizovanog kriminala u konfliktnim područjima i njihov odnos prema mirovnim operacijama se jasno razlikovao u različitim kontekstima. Kada organizovani kriminal podržava napore za mirovne procese, razlika između kriminala i sukoba je zamućena. Njegova podrška može biti konkurencija državi kako bi nastavili pobunu, na primjer, talibanska Haqqani mreža koja upravlja opijumsko narko-ekonomijom u Afganistanu. Mogu također podržavati ratne zapovjednike u stvaranju sopstvenih protudržava kao alternativa sveobuhvatnom stanju, kao što je slučaj u Afganistanu i Somaliji. U drugom kontekstu, organizovani kriminal može izbjeći prisustvo države, naseliti se u regionima u kojima je država odsutna i iskoristi tu prazninu kako bi sa vlastitim naoružanim grupama iskoristili prirodne resurse. Zemlje kao što su Centralnoafrička Republika (CAR), Obala Slonovače, Demokratska Republika Kongo (DRC), Liberija i Sijera Leone su se suočile sa pljačkom prirodnih resursa, uključujući koltan, dijamante, zlato i drva. U drugoj ulozi, organizovani kriminal može biti partner mirovnih operacija jer je dobio pristup ili kontrolu nad vladom domaćina. Neki kriminalni članovi su možda nastavili svoje kriminalne aktivnosti unutar vlade, primjer, na Kosovu, gdje je njihovo uklanjanje problematično jer se isti smatraju ratnim herojima¹⁴⁴.

Problem organizovanog kriminala sa kojim se susreće EU je ozbiljno pitanje kojem treba posvetiti značajnu pažnju, pogotovo prilikom planiranja i rukovođenja mirovnih operacija jer kako kaže Jair Van Der Lijn parafrazirajući jednim dijelom Kemp, Shaw i Boutellis, u djelu „*Slon u sobi*”, „organizovani kriminal može imati grabežljivu vezu sa državom kada je u nasilnom takmičenju, ali može i da koegzistira sa državom u parazitski ili simbiotski odnos u zavisnosti od toga da li je cilj dobivanje državnih resursa. Stoga, izazovi organizovanog kriminala mogu biti direktnog ili indirektnog značaja za multilateralne mirovne operacije. Direktno, mogu se ophoditi kao prepreka ili izbjegavati mirovne procese. Indirektno, mogu smanjiti efikasnost mirovnih operacija, posebno dugoročnih, doprinoseći kontinuiranu krhkost zemalja i njihovih mirovnih procesa u svojoj ulozi partnera¹⁴⁵.

---

¹⁴³ Član 2. Konvencije Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, (15. novembar 2000).

¹⁴⁴ Jair Van Der Lijn, *Multilateral peace operations and the challenges of organized crime* (Stockholm International Peace Research Institute, februar 2018), str. 3.

¹⁴⁵ Ibid., str. 2

3.10.2. Terorizam

Terorizam kao sigurnosni problem, odnosno borba protiv terorizma predstavlja jedan od ključnih zadataka koji Europska unija koristi u provođenju sigurnosne i odbrambene politike bilo da se susreće na teritoriji ili izvan teritorija Europske unije. S obzirom na veliki broj terorističkih napada koji se desio u posljednjih petnaestak godina, bilo da se radi o terorističkim napadima na tlu EU ili van nje, isti su rezultirali donošenjem čitavog niza politika i strategija za borbu protiv terorizma ali i konkretnih akcija i misija koje su pokrenute od strane EU. Pravna osnova za pokretanje operacija se nalazi se u članu 222. Ugovora o funkcionisanju Europske unije a riječ je o tzv. „*klauzuli solidarnosti*” a koja obuhvata prirodne katastrofe kao i terorizam (uključujući zaštitu od terorističkih napada i eventualno upravljanje posljedicama tih napada), a ukoliko se ista aktivira, Unija mora angažovati sve resurse i alate koji su joj na raspolaganju, uključujući i vojsku. U mnogim regionima terorizam je glavni uzrok nestabilnosti i najčešće se pojavljuje tamo gdje je državni aparat slab ili nespreman da se odupre nasilju „protiv dijelova vlasti ili civilnoga stanovništva kako bi se ostvarili politički, vjerski, ideološki ili drugi ciljevi. Glavni instrumenti terorizma su najbrutalniji oblici nasilja, ubojstava i teških zločina s tendencijom masovnih razmjera uništenja”¹⁴⁶.

„S obzirom da su civilne misije ZSOP savršeno pogodne kako bi se pomoglo državnim organima da se nose sa rastućim prijetnjama koje su u konačnici povezane sa unutrašnjom sigurnošću EU, uključujući pitanja migracija (isti osnovni uzroci) potrebno je u mandatima civilnih misija detaljnije razmotriti aspekte terorizma. Međutim, nije dovoljno osigurati dobar rad policije ili vladavinu prava. Neophodno je riješiti više specifičnih aspekata borbe protiv terorizma kako bi se efikasno bavili ovom pojavom: to znači razmjenu informacija vezanih za terorizam, prilagođavanje nacionalnih zakonodavstva međunarodnim standardima, rad na razvijanju praksi za sprovođenje zakona i sudstvo itd. Ovo su možda manje poznate oblasti za postojeće strukture ZSOP EU, ali se to lako može riješiti kako bi se osiguralo da budući mandati ZSOP-a obuhvataju, u zavisnosti od raspoloživih resursa, ciljne ciljeve i zadatke koji su relevantni za terorizam. To je neophodno i u interesu EU i u skladu sa prerogativima nedavno usvojene Globalne strategije sigurnosti za Europsku uniju, koja poziva na integrisaniji pristup koristeći spoljne instrumente EU kako bi se zadovoljile interne i eksterne

---

¹⁴⁶ Siniša Tatalović and Jakešević, Ružica, *Terrorism in the Western Balkans – the Croatian, Experience and Position u: The Fight Against Terrorism and Crisis Management in the Western Balkans* (IOS Press, 2008), str. 132.

sigurnosne potrebe”¹⁴⁷. Kako bi se zadovoljile sigurnosne potrebe, mnoge misije EU, iako se eksplicitno ne odnose na terorizam u svojim mandatima imaju raspoređene stručnjake iz oblasti terorizma, kao vid preventivnog djelovanja. Primjeri su, misija EULEX Kosovo, u kojoj je raspoređen stručnjak za koordinaciju inicijative na Zapadnom Balkanu za rješavanje terorizma i radikalizacije, dvije civilne misije EU raspoređene u Sahelu, u oblasti reforme sektora sigurnosti, u kojima je raspoređen po jedan stručnjak iz oblasti terorizma a EU sa svojim osobljem iz oblasti terorizma sudjeluje i u područjima u kojima EU nema raspoređene misije, kao što su Alžir, Jordan, Liban, Pakistan i Tunis, gdje su uloženi znatni naponi i pružena pomoć u borbi protiv terorizma.

„U junskom izvještaju EU o terorizmu 2017. godine, Europol je u 2016. godini zabilježio ukupno 142 neuspjela, osujećena i izvršena teroristička napada, 142 umrle žrtve i izvršeno je 1.002 hapšenja vezana za terorizam. Vijeće EU usvojilo je zaključke o spoljnoj akciji EU o borbi protiv terorizma, u kojem je pristalo na jačanje suradnje u borbi protiv terorizma sa svojim partnerima na bilateralnom, regionalnom i multilateralnom nivou. Kao dio svoje strategije borbe protiv terorizma i nasilnog ekstremizma van granica EU, 14. septembra 2017. godine, EU je usvojila novi program za jačanje kapaciteta državnih aktera za borbu protiv terorizma i rješavanje osnovnih faktora koji doprinose nasilnom ekstremizmu”¹⁴⁸.

3.10.3. Migrantska kriza

Migrantska kriza je jedan od najvećih sigurnosnih izazova sa kojim se susreće EU i njene članice u posljednjih nekoliko godina. Prema Smajiću, „migracije kao društveni fenomen generirane su najčešće određenim socijalnim odnosno društvenim devijacijama na određenom prostoru i teritoriju”¹⁴⁹ a takve devijacije najčešće pogađaju neuređene ili ratom zahvaćene države „čije centralne institucije nisu u mogućnosti da vrše efektivnu upravu i kontrolu nad svojim teritorijem”¹⁵⁰. Iako ZSOP nije glavni instrument EU i njenih članica za rješavanje ovog složenog problema ona predstavlja dio sveobuhvatnog okvira za krizno upravljanje.

---

¹⁴⁷ Grupa autora, Handbook – *The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 118.

¹⁴⁸ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 162-163.

¹⁴⁹ Mirza Smajić, *Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih „umjetnih“ manjina* (Forum za sigurnosne studije, god. 1, br. 1, 2017), str.159.

¹⁵⁰ Izet Beridan, Sead Turčalo i Mirza Smajić, *Međunarodna zajednica i izazovi humano sigurnosti u postkonfliktnom društvu*, IV. Međunarodna konferencija „Dani kriznog upravljanja”, Zbornik radova (Velika Gorica-Hrvatska, 25-26. maj 2011), str. 525.

Misije i operacije Europske unije koje se bave pitanjima migracija su raspoređene u nekoliko država i područja koje se susreću sa problemom neregularnih migracija. Osiguranje spoljnih granica EU i njenih država članica je pod kontrolom Komisije od strane koje su pokrenute brojne inicijative i mjere kako bi zaštitile i ojačale europske granice kao što su formiranje Europske agende za migracije, Europske granične i obalne straže i *EUROSUR-a*¹⁵¹. Frontex¹⁵² procjenjuje da je gotovo 185.000 ilegalnih migranata stiglo u Europu 2017. godine, uglavnom putem centralnog mediteranskog puta. Najviše iz Zapadne Afrike, roga Afrike, Sirije, Iraka i Bangladeša¹⁵³. Jedan od alata EU koji se bavi problemom migracija u okviru ZSOP su mirovne operacije EU.

„U mnogim misijama i operacijama pod okriljem EU, migracije su implicitno ili eksplicitno spomenute u mandatima. Zadaci uključuju podržavanje zemalja domaćina kroz pružanje obuke i savjeta za vojne i sigurnosne snage, izgradnju institucija za održivu vladavinu prava, a time i izgradnju lokalnih kapaciteta sa osnovnim ciljem stvaranja uslova za ekonomski rast i prosperitet. EUFOR Althea, EUCAP Sahel Niger, EUNAVFOR MED Sofija, EUTM Mali i mnoge druge mogu biti navedene kao primjeri. Međutim, pošto se ZSOP uglavnom fokusira na sigurnosne aspekte podrške EU i njenim partnerskim zemljama u upravljanju migracionim tokovima na njihovim granicama, postoji nekoliko ključnih oblasti u kojima bi podrška ZSOP mogla imati dodatnu vrijednost. Misije i operacije ZSOP mogle bi da rade zajedno sa europskom graničnom i obalskom stražom, kao i drugim specijalizovanim agencijama EU za unapređenje zaštite granice i pomorske sigurnosti u cilju borbe protiv prekograničnog kriminala i ometanja mreža šverca i time štedeći više života. Moguće oblasti poboljšana podrške ZSOP, kako je opisano gore mogu biti:

- granični nadzor i sprečavanje postojanja nekontrolisanih graničnih prelaza, posebno za kopnene i morske granice;
- obrada neregularnih migranata, posebno pružajući obuku i tehničku pomoć, kao i izgradnju kapaciteta za tzv. "hotspotove";

---

¹⁵¹ Europski sistem za nadzor granice (EUROSUR) je višenamjenski sistem za suradnju između država članica EU i Frontex-a, kako bi se poboljšala situacijska svest i povećala sposobnost reagovanja na vanjskim granicama. Cilj je spriječiti prekogranični kriminal i nepravilne migracije i doprinijeti zaštiti života migranata. Sastoji se iz svih zemalja šengenskog područja i Bugarske, Rumunije i Hrvatske. European Commission, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en, (26. oktobar 2018).

¹⁵² Agencija za europsku graničnu i obalnu stražu – Frontex, pomaže zemljama EU-a i zemljama pridruženima šengenskom prostoru pri upravljanju njihovim vanjskim granicama. On također pomaže pri usklađivanju graničnih kontrola u cijelom EU-u. Agencija olakšava suradnju među graničnim tijelima u svim zemljama EU-a tako što im pruža tehničku potporu i prenosi stručna znanja. European Commission, https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_hr, (26. oktobar 2018).

¹⁵³ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 161.

- aktivnosti provođenja zakona protiv mreže krijumčarenja, putem jačanja razmjene informacija;
- reforma sektora sigurnosti u zemljama porijekla ili tranzita”¹⁵⁴.

Iako EU ulaže značajne napore za rješavanje problema nelegalnih migracija, prije svega kroz finansijske intervencije i pomoć zahvaćenim državama, rješavanje ovog ozbiljnog sigurnosnog problema, treba tražiti u temeljnim uzrocima tog raseljavanja, sprječavanju širenja i suzbijanju neregularnih kanala za migracije kroz regulisane zakonske odredbe, raditi na daljnjoj suradnji sa akterima izvan Europske unije, jer bilo kakvo ignorisanje ovog problema može dovesti do ozbiljnih posljedica koje mogu uticati na „funkcioniranje same Europske unije, ali i na njene temeljne osnove i vrijednosti kao što su sloboda, sigurnost i pravda”.¹⁵⁵

3.11. *Zaštita i unaprjeđenje ljudskih prava i sloboda kroz mirovne operacije EU*

Ljudska prava i slobode i njihova promocija predstavljaju osnovu Zajedničke odbrambene i sigurnosne politike i smatraju se temeljem na kojima se gradi mir i sigurnost kako u europskim tako i u međunarodnim okvirima i one su sadržane i proizilaze iz Ugovora o Europskoj uniji. Iako mirovne operacije EU u svojim mandatima i akcijama ističu ljudska prava i slobode bilo kao dio užeg ili šireg djelovanja, mirovne operacije Europske unije se sve više u konfliktnim situacijama suočavaju sa kršenjem ljudskih prava i sloboda stoga je njihova zaštita i unaprjeđenje prijeko potrebna. Kako bi se obezbjedila efikasna implementacija ljudskih prava u okviru ZSOP Europske unije, doneseni su principi i načela za sve aktere koji sudjeluju u njenom sprovođenju bilo da se odnose na države članice, komisije ili mirovnu misiju/operaciju.

„Politički i sigurnosni komitet je u junu 2006. godine usvojio članak pod naslovom *Integrisanje ljudskih prava u ZSOP*. U dokumentu su prikazani osnovni principi integracije ljudskih prava i navedene su brojne mjere implementacije za misije, države članice i komisije, koje uključuju:

- osiguranje neophodne ekspertize za ljudska prava u sjedištu štabova i misijama;

¹⁵⁴ Grupa autora, *Handbook –The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 109.

¹⁵⁵ Mirza Smajić, *Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih „umjetnih“ manjina* (Forum za sigurnosne studije, god. 1, br. 1, 2017), str.164.

- pružanje obuke o ljudskim pravima osoblju misije;
- integriranje aspekata ljudskih prava kao dio mjera za borbu ili tehničke pomoći pružene u kontekstu misija i operacija;
- obezbeđenje odgovarajućih procedura izvještavanja o specifičnim misijama i integrisanje naučenih lekcija o aspektima ljudskih prava u misijama i operacijama;
- suradnja sa drugim međunarodnim akterima.

U kontekstu operacija i misija pod okriljem EU, integracija ljudskih prava uključuje sistematski integrisanje aspekata ljudskih prava u sve faze misija i operacije ZSOP, od faze ranog planiranja do implementacije i pregleda. Politika integrisanja u glavne tokove treba posvetiti posebnu pažnju potrebama i stanju djece pogođene oružanim sukobom i drugim ugroženim grupama”¹⁵⁶.

Kako bi unaprijedili ljudska prava i slobode, proteklih petnaestak godina EU i države članice su donijele i usvojile čitav niz dokumenata i planova o ljudskim pravima među kojima su: ljudska prava i demokratija: strateški okvir EU i EU akcioni plan iz 2012. godine, tranziciona pravda i međunarodno humanitarno pravo u ZSOP a na terenu tj. u većini misija i operacija su uključeni savjetnici za ljudska prava.

---

¹⁵⁶ Grupa autora, Handbook – *The Common Security and Defence Policy of the European Union*, third edition (Vienna/Austria, 2017), str. 144.

4. MIROVNE OPERACIJE EU

Konkretan korak ka definisanju Europske unije kao važnog međunarodnog sigurnosnog aktera se desio nakon debakla Europske unije prilikom pokušaja sprječavanja sukoba na području bivše Jugoslavije. Europska unija je kako politički tako i vojno bila podređena od strane SAD i NATO saveza a korijen njenog neuspjeha se ogledao i u činjenici da Europska unija nije posjedovala vlastite vojne snage već je sukobe pokušala zaustaviti kroz političku diplomatiju i primjenu *mehke sile*. Nakon tog neuspjeha Europska unija se oprijedjelila da napravi zaokret u sigurnosnim shvatanjima stvaranjem vojne dimenzije koja će biti nezavisna od NATO-a. Konkretno mjere koje su dovele do konkretnih akcija desile su se sa formiranjem vojnih snaga za realizaciju Petersburških zadataka i usvajanjem Europske sigurnosne i odbrambene politike 2003. godine čime su se stvorili preduvjeti da Europska unija i njene članice preduzmu značajnije mjere i aktivnosti u sprječavanju i rješavanju sukoba i daljoj izgradnji mira i međunarodne sigurnosti. Sa usvajanjem sigurnosnih politika i mjera njenog djelovanja kako unutar tako i izvan EU, proširila se i upotreba mirovnih operacija od strane Europske unije koja je na taj način dobila značajniju i izraženiju ulogu u međunarodnoj sigurnosti i koja je postala konkretna adresa za prevenciju i rješavanje problema u postkonfliktnim kriznim situacijama u mnogo većem obimu i kapacitetu nego ranije. Jedan od razloga zbog čega je to tako jeste i sama brzina raspoređivanja operacija od strane EU, bez obzira na geografsku lokaciju, koja na koordiniran način i nezavisno ili u suradnji sa drugim međunarodnim sigurnosnim akterima djeluje u konfliktnim područjima, dupunjujući pa i zamjenjujući svojim kapacitetima djelatnost UN-a ali i drugih sigurnosnih organizacija.

Da li mirovne operacije Europske unije doprinose i koliko doprinose međunarodnom miru i sigurnosti teško je procijeniti. Brojni sigurnosni autoriteti i autori literature u oblasti međunarodnih odnosa imaju različite poglede. Tako su Bellamy i Williams mišljenja da se njihov doprinos može utvrditi kvalitetnom procjenom „u smislu njihovog legitimiteta, njihove efikasnosti u postizanju njihovog mandata i njihove sposobnosti da doprinesu stabilnom miru i sigurnosti u određenom regionu”¹⁵⁷. Kada je riječ o legitimitetu mirovnih operacija od strane organizacija i država K Coleman je shvata kroz piramidu međunarodne legitimacije na čijem je vrhu UN, organizacija koja može da predvodi mirovne operacije sa najvećim stepenom međunarodnog legitimiteta, regionalne organizacije među kojima je i Europska unija su ispod njih a na dnu su pojedinačne države koje prema Coleman mogu pokretati i voditi mirovne

---

¹⁵⁷ Alex J. Bellamy and Paul D. Williams, *Quarterly Journal: International Security*, vol. 29. no. 4, “*Who's Keeping the Peace? Regionalization and Contemporary Peace Operations*” (Spring, 2005), str. 157.

operacije same ali sa manjim legitimitetom i manjom šansom za postizanje ciljeva nego države koje djeluju kao dio šire koalicije¹⁵⁸. Prema Tardy i Windmaru, princip legitimnosti se prije svega zasniva na činjenici da je sama priroda institucija EU i politička posvećenost osnovni izvor legitimiteta za vođenje operacija upravljanja krizama. A sa stanovišta primjene principa, da bi operacija uspjela, legitimnost operacija mora biti priznata od svih strana. Da bi se postigla i ojačala ova krajnja država, moraju se poštovati međunarodni zakoni, posebno oni koje primjenjuju Ujedinjeni narodi¹⁵⁹. EU je mišljenja da ukoliko postoji dodijeljen mandat od strane UN za mirovnu operaciju, isti se može smatrati „vrhovnim izvorom pravnog i moralnog međunarodnog autoriteta i političkog legitimiteta”¹⁶⁰.

Da mirovne operacije općenito doprinose međunarodnoj sigurnosti slažu se Fortna i Howard koji smatraju da je u unutrašnjim i međudržavnim oružanim sukobima mir trajniji kada se raspoređuju mirovne operacije od strane međunarodnih organizacija nego kada su države ostavljene da same održavaju mir¹⁶¹ a Doyle i Sambanis također smatraju da je izgradnja mira uspješnija u prisustvu UN-a i drugih mirovnih organizacija nego što to nije slučaj¹⁶².

Mnogi relevantni autoriteti u oblasti međunarodnih odnosa i analitičari mirovnih operacija su pokušali definisati koji to faktori utiču na pozitivan ishod odnosno čine uspjeh mirovne operacije/misije vjerovatnijim. Tako se po Diehlu do odgovora može doći kroz kombinaciju:

1. operativnih faktora, odnosno provjerom načina na koji se organizuju i izvršavaju mirovne operacije,
2. kontekstualnih faktora vezanih za predmetni sukob,
3. faktora ponašanja, kao što su broj i ponašanje stranaka i politika susjednih i drugih uticajnih država¹⁶³.

Koliko i na koji način mirovne operacije Europske unije doprinose međunarodnoj sigurnosti kroz ovaj rad ćemo pokušati prikazati detaljnijom analizom različitih faktora koji mogu da utiču na ishod mirovne operacije a samim tim i na njihov doprinos međunarodnoj sigurnosti

---

¹⁵⁸ Katharina P. Coleman, *International organisations and peace enforcement: The politics of international legitimacy* (Cambridge University Press, 2007), str. 57.

¹⁵⁹ Thierry Tardy and Erik Windmar, *The EU and Peace Operations* (Genova: Centre for Security Policy, 2003), str. 11.

¹⁶⁰ Jolyon Howorth, *Security and Defence Policy in the European Union* (New York: Palgrave Macmillan, 2007), str. 202.

¹⁶¹ Virginia P. Fortna and Lise M. Howard, *Pitfalls and Prospects in the Peacekeeping Literature*, *The Annual Review of Political Science* (New York: Columbia University, 2008), str. 289.

¹⁶² Michael Doyle and Nicholas Sambanis, *Making war and building peace: United Nations peace operations* (Princeton University Press, 2006).

¹⁶³ Paul F. Diehl, *Peace operations* (Polity Press UK, 2008), str. 132.

počevši od provjere legitimiteta pokrenute misije/operacije, vrste korištene operacije/misije, njihovog trajanja, veličine i izdvojenih finansijskih sredstava pa do analize efekata koji su doprinijeli povećanju sukoba ili ipak njihovom smanjenju što je jedan od glavnih ciljeva mirovnih operacija.

4.1. Vrste mirovnih operacija

Kao što je slučaj sa UN i NATO savezom i Europska unija ne koristi standardizovanu terminologiju za svoje mirovne operacije, što možemo prepisati činjenici da je većina članica Europske unije, članica i NATO saveza, tako da EU u nekim slučajevima koristi NATO terminologiju a u drugim slučajevima koristi terminologiju UN-a. Najčešći izraz koji se u stručnoj literaturi kako stranoj tako i domaćoj koristi za mirovne operacije Europske unije jeste „operacije za upravljanje krizom” ili „krizne operacije” koje obuhvataju uspostavljanje, očuvanje, izgradnju i nametanje mira kao i humanitarne operacije spašavanja. Prema Zajedničkoj sigurnosnoj i odbrambenoj politici, zadatak EU je da planira i odgovara na međunarodne krize. Europska unija nastoji da upravlja krizama, i da zajedno sa svojim partnerima izgrađuje kapacitete i štiti Europu putem vojnih i civilnih sredstava. Koja vrsta mirovnih operacija će se koristiti zavisi prije svega od političke klime, prirode krize i trenutne situacije u sigurnosnom okruženju.

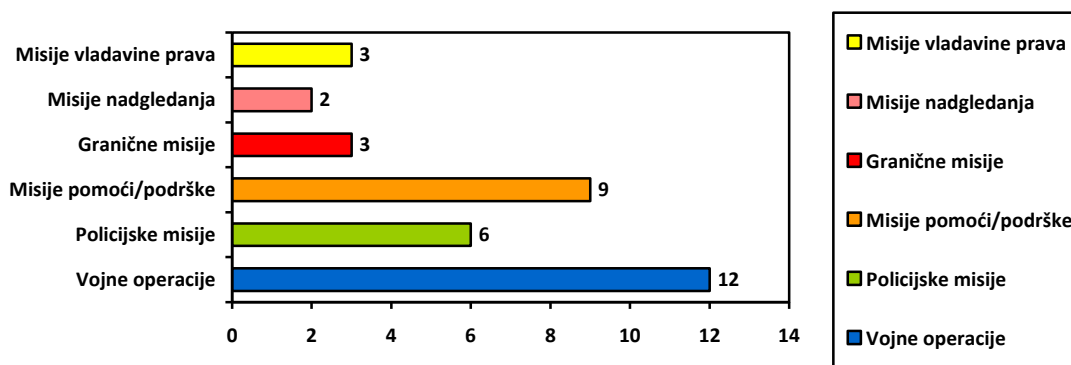
Mirovne operacije EU ili operacije za upravljanje krizom EU su osnovni instrument EU za korištenje koncentrisanih snaga i resursa na određenom prostoru i u određenom trenutku bilo da se radi o vojnim ili civilnim sredstvima ili je u pitanju njihova kombinacija. Prema tome osnovna podjela mirovnih operacija EU prema ZSOP bi bila na : *vojne operacije* i *civilne misije* a u nekim slučajevima one mogu imati i karakteristike dvostrukog pristupa koji uključuje *kombinaciju vojnih i civilnih kapaciteta*. U okviru ZSOP vojne aktivnosti se nazivaju *operacije* dok se civilne aktivnosti nazivaju *misije*.

Prema sadržaju operacije upravljanja krizom EU se mogu podijeliti na:

- Operacije EU u okviru Petersburški zadataka koji su definisani članom 17. stavkom 2. Ugovora u Europskoj uniji a koje uključuju:
  - humanitarne i zadatke spašavanja,
  - operacije očuvanja ili održavanja mira, uključujući i složene operacije izgradnje mira,

- operacije borbenih snaga u kriznom upravljanju, koje uključuju mirovne akcije pod kojima se provode operacije nametanja mira.
- Operacije EU u okviru Sigurnosne strategije EU iz 2003. godine, uključuju:
  - operacije koje se odnose na reforme sektora sigurnosti,
  - zajedničke operacije za razoružavanje,
  - podršku trećim zemljama u borbi protiv terorizma.
- Operacije EU prema Lisabonskom ugovoru (civilne i vojne) se sprovode u skladu sa članom 42. i 43. kako bi se osiguralo:
  - održavanje mira,
  - prevencija konflikta,
  - jačanje međunarodne sigurnosti, koje uključuje:
    - zajedničke operacije za razoružavanje,
    - humanitarne zadaće i zadatke spašavanja,
    - zadatke vojnog savjetovanja i pružanja pomoći,
    - operacije borbenih snaga u kriznom upravljanju, koje uključuju operacije uspostavljanja mira i stabilizacije u post-konfliktnom periodu.
- U okviru ZSOP Europske unije, razlikujemo tipove operacija/misija po osnovu funkcija raspoređenog osoblja u operacijama/misijama koje mogu biti sačinjene od vojne ili policijske komponente ili civilnih službenika. One uključuju:
  - vojne operacije;
  - policijske misije;
  - misije pomoći/podrške;
  - misije vladavine prava;
  - granične misije;
  - misije nadgledanja.

Dijagram 9: Tipovi 35 operacija/misija EU po osnovu funkcija raspoređenog osoblja u operacijama/misijama

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European* (European University Institute, 2017).

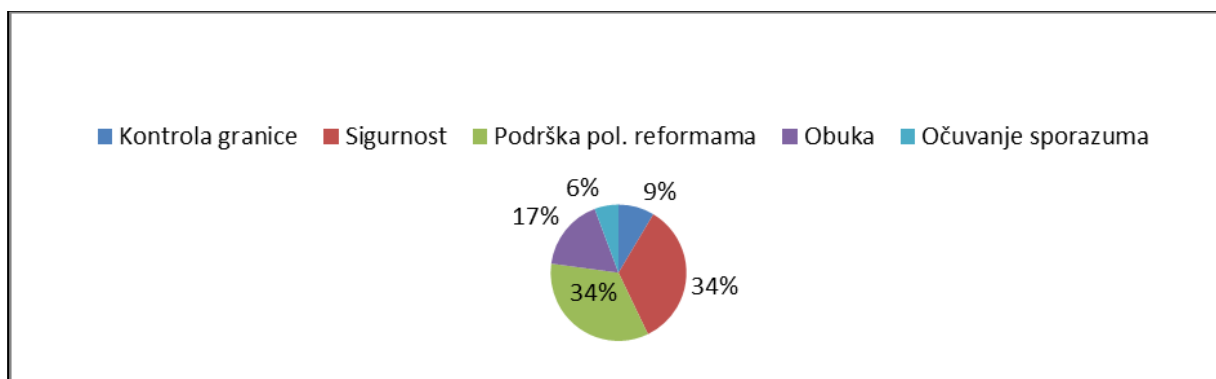
U zavisnosti od cilja misije/operacije prema Di Mauro, Krotz i Wright, možemo razlikovati 5 kategorija mirovnih operacija EU prema vrsti mandata:

1. kontrola granice (operacije i misije u cilju praćenja i kontrole granica);
2. sigurnost (osiguranje sigurnosti i pacifikacije - sve vojne misije);
3. podrška političkim reformama (uglavnom vojnih i policijskih);
4. obuka (trening) osoblja u ciljanoj zemlji (uglavnom policijskih službenika, oficira, administracije);
5. misije i operacije koje se bave uglavnom očuvanjem i pridržavanjem sporazuma dogovorenih između strana u sukobu¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European* (European University Institute, 2017), str. 30.

Dijagram 10: Kategorija 35 operacija/misija EU po osnovu funkcija raspoređenog osoblja u operacijama/misijama

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European* (European University Institute, 2017).

U složenim operacijama, mandati mirovnih operacija se mogu međusobno preklapati, u zavisnosti od kategorije, faza krize ili konflikta.

4.2. Vojni pristup EU u mirovnim operacijama

Vojne operacije EU u operacijama upravljanja krizom u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike uključuju pored operacija evakuacije i humanitarne pomoći i operacije održavanja ili očuvanja mira kao i operacije koje uključuju primjenu borbenih grupa u upravljanju krizom pri uspostavljanju mira ili kako ih neki shvataju kao operacije nametanja mira. Pored navedenih operacija one obuhvataju i novije vrste operacija koje uključuju vojnu obuku i savjetodavnu ulogu. Ove vojne operacije definisane su članom 43 Lisabonskog ugovora i Petersburškim zadacima. Prva vojna operacija uspostavljena od strane EU je vojna operacija u Makedoniji 2003. godine pod nazivom Concordia a trenutno je pod okriljem EU raspoređeno šest vojnih operacija, sa oko 2.700 raspoređenog vojnog osoblja. Vojne operacije obavljaju različite vrste zadataka u okviru ZSOP, one se provode širom svijeta i predstavljaju značajan operativni instrument u okviru sveobuhvatnog pristupa EU.

Vojni odbor Europske unije (EUMC) osnovan Odlukom Vijeća 2001/79/ZVSP od 22. januara 2001. godine. EUMC je najviše vojno tijelo osnovano u okviru Vijeća. On:

- vodi sve vojne aktivnosti u okviru EU-a, posebno planiranje i izvršavanje vojnih misija i operacija u skladu sa zajedničkom sigurnosnom i odbrambenom politikom (ZSOP) te razvoj vojnih sposobnosti,
- pruža vojne savjete Političkom i sigurnosnom odboru (PSO), koji je odgovoran za zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU-a (ZVSP) i za zajedničku sigurnosnu i odbrambenu politiku (ZSOP), te daje preporuke u pogledu vojnih pitanja.

EUMC čine načelnici stožera država članica, koje redovito zastupaju njihovi stalni vojni predstavnici, ima stalnog predsjedatelja koji se bira na sastanku EUMC-a na razini načelnika stožera, a imenuje ga Vijeće¹⁶⁵. EUMC također nadgleda Vojni štab Europske unije (EUMS). Vojni štab Europske unije (EUMS) je izvor vojne ekspertize u okviru Europske službe za spoljnu akciju (EEAS). Uloga EUMS-a je da pruži rano upozorenje, procjenu situacije, strateško planiranje, komunikacije i informacione sisteme, razvoj koncepta, obuku i obrazovanje, kao i podršku partnerstvu. Radi pod direktnim ovlašćivanjem Visokog predstavnika / potpredsjednika, koji vodi EEAS i predsjedava Vijećem za vanjske poslove i odbranu. EEAS koordinira spoljne akcije EU. Kao diplomatska služba EU, ona je također odgovorna za razvoj i sprovođenje Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike. Vojska se može koristiti u čitavom spektru krizne prevencije, reagovanja i upravljanja; od podrške humanitarnoj pomoći, civilne zaštite, reforme sektora sigurnosti, stabilizacije i evakuacije građana do složenijih vojnih operacija kao što su održavanje mira i sprovođenje mira. U dogovoru sa Vojnim odborom EU i partnerima, EEAS stvara okolnosti u kojima vojska može voditi svoje operacije i misije zajedno sa svojim civilnim partnerima na terenu¹⁶⁶. U okviru Vojnog štaba (EUMS) koji je dio Europske službe za spoljnu akciju (EEAS), uspostavljeni su stalni operativni kapaciteti za vojno planiranje i ponašanje (MPCC) na vojnom strateškom nivou za neizvršne vojne misije. Oni uključuju izgradnju, pokretanje, održavanje i oporavak snaga Europske unije. Ovo omogućava osoblju misije na terenu da se koncentriše na specifične aktivnosti svoje misije, uz bolju podršku koju pruža Brisel. Do osnivanja MPCC-a, neizvršne vojne misije EU komandovale su komandanti misija, raspoređeni na terenu, čime je spajalo vojno-strateške, operativne i taktičke nivoe komandovanja. Što je stvaralo poteškoće u planiranju i ponašanju, ponekad ostavljajući misije raspoređene na opasnim lokacijama kojima je potrebna proaktivnija podrška od strateškog sjedišta sa pristupom većem broju sredstava. MPCC izvještava Političko sigurnosni komitet (PSC) i obavještava Vojni komitet

¹⁶⁵ Europsko vijeće, <https://www.consilium.europa.eu/hr/council-eu/preparatory-bodies/european-union-military-committee/>, (16. novembar 2018).

¹⁶⁶ European External Action Service, [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/5436/The%20European%20Union%20Military%20Staff%20\(EUMS\)](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/5436/The%20European%20Union%20Military%20Staff%20(EUMS)), (16. novembar 2018).

EU (EUMC). Trenutne tri neizvršne misije EU za obuku su raspoređene u Centralnoafričkoj Republici, Maliju i Somaliji.¹⁶⁷ Iako je vojni pristup prisutan širom svijeta, „ove operacije su rijetko rješenje za razmatrane krize. U najboljem slučaju one stvaraju prostor za postizanje političkog rješenja, ali po pravilu nisu mehanizmi za rješavanje sukoba”¹⁶⁸.

4.3. *Civilni pristup EU u mirovnim operacijama*

Pored vojnog pristupa, Europska unija u operacijama/misijama za upravljanje krizom širom svijeta nerijetko koristi i civilni pristup. Prva civilna misija uspostavljena od strane EU je Policijska misija u Bosni i Hercegovini 2003. godine a trenutno je pod okriljem EU raspoređeno deset civilnih misija, sa oko 1.900 raspoređenog osoblja. Europska unija nastoji da promoviše mir, ljudska prava i demokratiju kroz civilni pristup koji se temelji na četiri osnovne funkcije koje su usvojene na sastanku Europskog vijeća 2000. godine u Feiri, a to su: jačanje policije, vladavine prava, civilne uprave i zaštita civila. Iako ne postoji jasna definicija civilnog upravljanja krizom, u jednom od radova Instituta za sigurnosne studije je definisana kao „intervencija ne-vojnog osoblja u krizi koja može biti nasilna ili nenasilna, sa namjerom da spriječi dalju eskalaciju krize i omogućiti njegovu rezoluciju”¹⁶⁹.

Civilni pristup u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike je uglavnom usmjeren ka osiguranju što veće stabilnosti i sigurnosti u zemlji u kojoj je misija prisutna i unaprjeđenju postkonfliktnih reformi koje će doprinijeti oporavku i izgradnji sigurnosnih institucija i administrativnog aparata a u konačnici i međunarodne sigurnosti. Sveobuhvatna procjena doprinosa civilnih misija međunarodnom miru i sigurnosti trebalo bi da uzme u obzir pozitivna kretanja i aspekte koji naglašavaju prednosti EU u kriznom upravljanju. „Operacije ZSOP su postale jedan instrument globalnog upravljanja krizama, koji je i sam podložan ogromnim ograničenjima i kao takav predstavlja značajan doprinos multilateralnim naporima ka međunarodnom miru i sigurnosti”¹⁷⁰.

---

¹⁶⁷ European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/27763/military-planning-and-conduct-capability-mpcc_en, (16. novembar 2018).

¹⁶⁸ Thierry Tardy, *CSDP in action. What contribution to international security?* (Paris: Chaillot Papers, 2015), str. 23.

¹⁶⁹ Grupa autora, *Civilian crisis management: the EU way* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2006), str. 16.

¹⁷⁰ Thierry Tardy, *CSDP in action. What contribution to international security?* (Paris: Chaillot Papers, 2015), str. 41.

Veći broj mirovnih operacija koje su posljednjih godina pokrenute od strane EU u odnosu na druge sigurnosne organizacije je rezultat nastojanja EU da izraste u jednog od glavnih globalnih aktera civilnog kriznog upravljanja u skladu sa Globalnom strategijom za vanjsku i sigurnosnu politiku i integrisanog pristupa. U zaključcima Vijeća Europske unije je naglašeno da „civilna ZSOP odgovara na određene situacije, bazirane na prioritetima EU za vanjske aktivnosti i procijenjenim potrebama i zahtjevima zemlje domaćina. Ovaj odgovor se sprovodi u koherentnosti i suradnji sa relevantnim instrumentima EU i državama članicama EU i drugim aktivnostima međunarodnih partnera u okviru integrisanog pristupa”¹⁷¹. Civilni pristup u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike je značajan instrument EU kojim se nastoji prevenirati ili smanjiti eskalacija konflikta i koji se koristi kod rješavanja sigurnosnih izazova kao što su terorizam, neregularne migracije, organizovani i sajber kriminal.

Odjeljenje za civilno planiranje i sposobno vođenje operacija (CPCC)¹⁷² je direkcija europske službe za vanjsku akciju koja služi kao operativni štab za civilne misije EU. Individualno i kolektivno, civilne misije EU, unaprjeđuju stabilnost i izgrađuju otpor kroz jačanje vladavine prava na strateškom i operativnom nivou u krhkim sredinama. Mandati civilnih misija ZSOP usaglašeni su od strane država članica EU, a isporuke su vođene od strane strateškog rukovodstva komandanta civilnih operacija i pod političkim nadzorom Političkog i sigurnosnog komiteta / Visokog predstavnika-potpredsjednika¹⁷³.

Lista misija i operacija koje uključuju vrstu civilnih misija EU koje bi Europska unija trebala biti u stanju da preduzme usvojena je od strane Vijeća EU u novembru 2016. godine i ona uključuje:

- hitan civilni odgovor,
- zamjenske/izvršne civilne misije,
- izgradnja civilnih kapaciteta i misije reforme sektora sigurnosti (nadgledanje, mentorstvo i savjetovanje, obuka), između ostalog, policije, uspostava vladavine

---

¹⁷¹ Vijeće Europske unije, Zaključci Vijeća o jačanju civilne ZSOP, Brisel, 28. maj 2018, 9288/18, str. 2, <https://www.consilium.europa.eu/media/35380/st09288-en18.pdf>, (16. oktobar 2018).

¹⁷² Odjeljenje za civilno planiranje i sposobno vođenje operacija (ili "operacije") - CPCC je u svakodnevnom kontaktu sa svim civilnim misijama ZSOP. Podržava šefove misija i osoblja Misije da ispune svoje mandate u ime komandanta civilne operacije, i osigurava da se politički ciljevi Visokog predstavnika i država članica prate od strane misija. Divizija se sastoji od tri geografski organizovana odjeljenja (Europa, Afrika, Azija / Bliski Istok) sastavljenih od zvaničnika AD i AST-a, SNE-a, uključujući stručnjake u oblasti policije, vladavine prava i pitanja pomorstva. Izvor: Direkcija Europske službe za vanjsku akciju.

¹⁷³ European External Action Service, [https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20\(CPCC\)](https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20(CPCC)), (16. novembar 2018).

prava, upravljanje granicama, borba protiv terorizma, otpornost, odgovor na hibridne prijetnje, civilne uprave, kao i civilnih misija za nadgledanje¹⁷⁴.

Ambicije Europske unije da izraste u globalnog aktera sigurnosti pored suradnje podrazumijevaju i proširenje zadataka i aktivnosti u oblasti sigurnosti i civilnih mandata ZSOP.

Pored vojnih i civilnih misija postoje i primjeri kombinovanih misija ili zadataka, gdje civilne misije surađuju sa vojnim misijama kao što je slučaj u Somaliji i jednim dijelom u Maliju ili primjeri gdje nacionalne snage sa vojnim statusom (Eurogendfor), izvršavaju zadatke civilne prirode kao što je slučaj u Ukrajini.

4.4. Pregled mirovnih operacija/misija EU

Od svoje prve mirovne operacije pod okriljem Europske unije 2003. godine pa do danas ukupno je pokrenuto 35 mirovnih operacija u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU, na području Europe, Azije, Bliskog Istoka, Afrike kao i u međunarodnim vodama.

Tabela 2: Pregled mirovnih operacija EU

Datum odluke	Naziv misije/operacije	Trajanje mirovne operacije zaključno sa dec. 2018.	Raspoređena udržavi	Region	Vrsta operacije	Angažovanost EU	Suradnja
04.02.2008.	EULEX Kosovo	još traje - 130 mj.	Kosovo	Južna Europa	civilna	Visoka	OSCE UN
22.07.2014.	EUAM Ukrajina	još traje - 53 mj.	Ukrajina	Istočna Europa	civilna	Srednja	OSCE
05.11.2005.	EUBAM Ukrajina - Moldavija	još traje - 157 mj.	Moldavija - Ukrajina	Istočna Europa	civilna	Srednja	OSCE
15.09.2008.	EUMM Gruzija	još traje - 123 mj.	Gruzija	Istočna Europa	civilna	Visoka	OSCE UN

¹⁷⁴ Radni dokument Europske službe za vanjsku akciju 1281, Prioriteti za civilno upravljanje krizama (Brisel, 13. oktobar 2017), str. 3.

25.11.2005.	EUBAM Rafah	još traje - 157 mj.	Palestinska teritorija	Bliski istok	civilna	Niska	Bez suradnje
14.11.2005.	EUPOL COPS	još traje - 157 mj.	Palestinska teritorija	Bliski istok	civilna	Srednja	Bez suradnje
30.05.2007.	EUPOL Afganistan	31.12.2016. - 115 mj.	Afganistan	Južna Azija	civilna	Visoka	NATO UN
16.07.2012.	EUCAP Nestor	još traje - 77 mj.	Međunarodne vode - Somalija	Istočna Afrika	civilna	Srednja	UN AU
16.07.2012.	EUCAP Sahel Niger	još traje - 77 mj.	Niger	Zapadna Afrika	civilna	Niska	Bez suradnje
22.05.2013.	EUBAM Libija	još traje - 67 mj.	Libija	Sjeverna Afrika	civilna	Srednja	UN
15.04.2014.	EUCAP Sahel Mali	još traje - 56 mj.	Mali	Zapadna Afrika	civilna	Niska	UN
02.05.2005.	EUSEC DR Kongo	30.06.2016. - 133 mj.	DR Kongo	Srednja Afrika	vojna	Niska	Bez suradnje
12.06.2007.	EUPOL DR Kongo	30.09.2014. - 87 mj.	DR Kongo	Srednja Afrika	civilna	Niska	UN
18.06.2012.	EUAVSEC Južni Sudan	17.01.2014. - 17 mj.	Južni Sudan	Istočna Afrika	civilna	Srednja	Bez suradnje
07.03.2005.	EUJUST LEX Irak	31.12.2013. - 105 mj.	Irak	Bliski istok	civilna	Srednja	Bez suradnje
23.09.2003.	EUPOL PROXIMA	14.12.2005. - 27 mj.	Makedonija	Južna Europa	civilna	Visoka	OSCE
09.12.2004.	Eupol Kinshsa	30.06.2007. - 30 mj.	DR Kongo	Srednja Afrika	civilna	Niska	UN
11.03.2002.	EUPM BiH	30.06.2012. - 123 mj.	Bosna i Hercegovina	Južna Europa	civilna	Visoka	OSCE UN NATO
09.09.2005.	AMM	15.12.2006. - 15 mj.	Indonezija	Južno-istočna Azija	civilna	Srednja	ASEAN
28.06.2004.	Eujust Themis	15.07.2005. - 13 mj.	Gruzija	Istočna Europa	civilna	Srednja	Bez suradnje
18.07.2005.	Suport to AMIS II	31.12.2007. - 29 mj.	Darfur (Sudan)	Istočna Afrika	civilno - vojna	Srednja	AU
12.02.2008.	EU SSR GUINEA - BISSAU	30.09.2010. - 31 mj.	Gvineja Bisau	Zapadna Afrika	civilna	Niska	Bez suradnje
18.03.2003.	Concordia	15.12.2003. - 9 mj.	Makedonija	Južna Europa	vojna	Srednja	NATO
05.06.2003.	ARTEMIS DRC	01.09.2003. - 3 mj.	DR Kongo	Srednja Afrika	vojna	Srednja	UN
22.11.2004.	EUFOR Althea	još traje - 169 mj.	Bosna i Hercegovina	Južna Europa	vojna	Visoka	NATO
17.01.2013.	EUTM Mali	još traje - 71 mj.	Mali	Zapadna Afrika	vojna	Srednja	UN
31.03.2010.	EUTM Somalija	još traje - 105 mj.	Somalija	Istočna Afrika	vojna	Srednja	UN AU

15.10.2007.	EUFOR Tchad RCA	15.03.2009. - 17 mj.	Čad - Centralnoafrička Republika	Srednja Afrika	vojna	Srednja	UN
27.04.2006.	EUFOR DR KONGO	30.11.2006. - 7 mj.	DR Kongo	Srednja Afrika	vojna	Visoka	UN
10.11.2006.	EUNAVFOR Somalija - Operacija ATALANTA	još traje - 145 mj.	Međunarodne vode - Somalija	Istočna Afrika	vojna	Visoka	UN NATO AU
18.05.2015.	EUNAVFOR MED - Operacija SOFIJA	još traje - 163 mj.	Međunarodne vode	Sjeverna Afrika	vojna	Visoka	UN NATO AU
10.02.2014.	EUFOR RCA	15.03.2015. - 13 mj.	Centralnoafrička Republika	Srednja Afrika	vojna	Niska	UN AU
19.04.2016.	EUTM RCA	još traje - 32 mj.	Centralnoafrička Republika	Srednja Afrika	vojna	Niska	UN
24.11.2005.	EUPAT	14.06.2006. - 7 mj.	Makedonija	Južna Europa	civilna	Srednja	Bez suradnje
10.04.2006.	EUPT Kosovo	31.03.2008. - 23 mj.	Kosovo	Južna Europa	civilna	Niska	UN NATO

*Propisi za geografske regije korišteni u radu: Statistički odjel UN-a, dostupno i na:

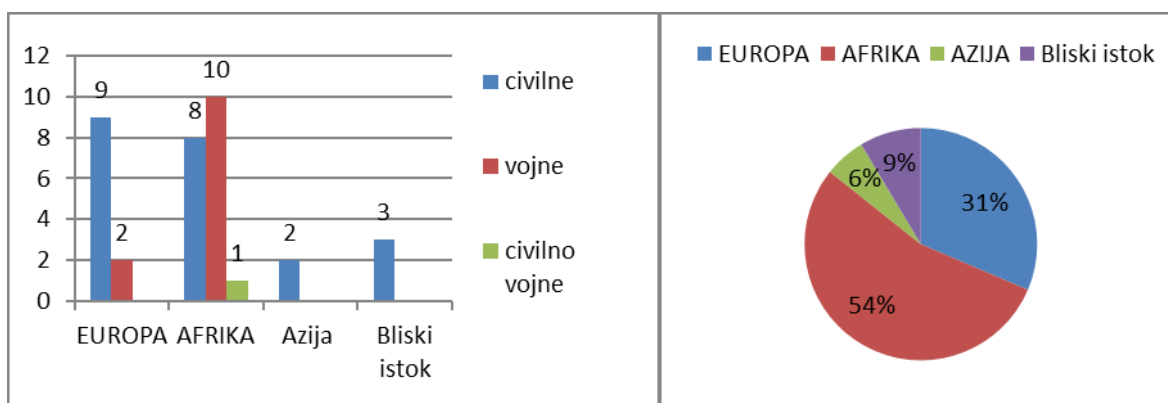
<https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/>, (16. novembar 2018).

Autor tabele: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European (European University Institute, 2017).

Iz gore navedenog pregleda mirovnih operacija može se vidjeti koliko su mirovne operacije široko geografski raspoređene. Iako je u terminologiji UN-a, Europska unija regionalna organizacija, prvenstveno zbog činjenice koja govori da su sve članice EU, europske države. Prema Povelji UN-a i rezoluciji 45/57, regionalne organizacije imaju ulogu kako u regionalnoj tako i u međunarodnoj suradnji. Ali specifična uloga regionalne organizacije je da na regionalnom nivou pruži podršku međunarodnim naporima za održavanje mira i sigurnosti. Iz te perspektive logično bi bilo da europska sigurnosna organizacija kao što je EU, raspoređuje mirovne operacije u Europi i neposrednim regionima. Međutim praksa Europske unije je da djeluje van svojih granica i okruženja. Europska unija sprovodi mirovne operacije kako u Europi, tako i u drugim regionima, Aziji, Bliskom istoku, međunarodnim vodama i Africi, u kojoj ima raspoređen najveći broj mirovnih operacija.

Do sada je EU od ukupno 35 mirovnih operacija, 11 pokrenula u Europi, 19 u Africi, 2 u Aziji, 3 na Bliskom istoku. Iz navedenog možemo zaključiti da iako je EU regionalna organizacija, ona nije fokusirana samo na svoj region, već i na druge dijelove svijeta, a posebno na Afriku.

Dijagram 11: Pregled mirovnih operacija u odnosu na region i vrstu operacije po regionu

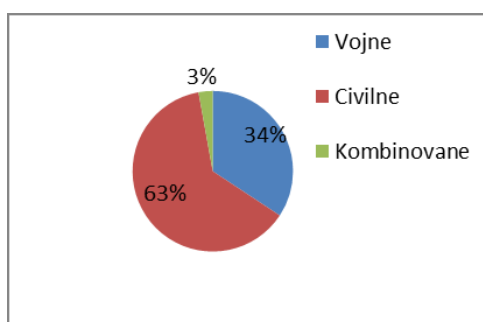
Autor dijagrama: Emir Kršo.

Kada je riječ o vrsti mirovnih operacija EU prema osnovnoj podjeli u okviru ZSOP EU: 12 operacija se odnosi na vojne misije, 22 na civilne operacije i 1 misija koja ima civilno – vojni karakter. „Civilne misije ZSOP u EU bile su ključni instrument za međunarodno upravljanje krizama. Međutim, dani velikih civilnih misija, kao što su one koje je EU rasporedila na Kosovu, Gruziji i Bosni, sada su iza nas. One su ustupile mjesto manjim naporima za savjetovanje i izgradnju kapaciteta, kao što su EUCAP Sahel Niger, EUTM Somalija ili EUTM u Centralnoafričkoj Republici (sve sa manje od 200 zaposlenih)”¹⁷⁵.

¹⁷⁵ Tobias Pietz, *Flexibility and Stabilization Actions: EU Crisis Management One Year After the Global Strategy* (ZIF Policy Briefings, septembar 2017).

Dijagram 12: Podjela mirovnih operacija u odnosu vrstu operacije/misije prema ZSOP

Autor dijagrama: Emir Kršo.

Prema kategoriji mirovnih operacija EU koje su određene prema vrsti mandata od 35 operacija EU: 3 operacije se odnose na kontrolu granice, 12 na sigurnost (sve vojne misije), 12 na podršku političkim reformama, 6 na obuku (trening) osoblja u ciljanoj zemlji (uglavnom policijskih službenika, oficira, administracije) i 2 misije/operacije koje se bave uglavnom očuvanjem i pridržavanjem sporazuma dogovorenih između strana u sukobu. Naravno, mandati misija nisu striktno određeni, u složenim operacijama, mandati mirovnih operacija se mogu međusobno preklapati, u zavisnosti od kategorije, faza krize ili konflikta.

Kada je riječ o ukupnoj angažovanosti EU u određenoj misiji, možemo je kategorisati kao visoku, srednju i nisku. Ona je prema istraživanju Di Mauro, Krotz i Wright određena na osnovu proporcionalnog broja država članica koje su sudjelovale u operacijama i misijama u vrijeme početne odluke, broja osoblja koje je angažovano u misiji za vrijeme njenog vrhunca, i raspodjele trupa odnosno osoblja među državama članicama koje surađuju na vrhuncu mirovnih operacija (EU zemlje).

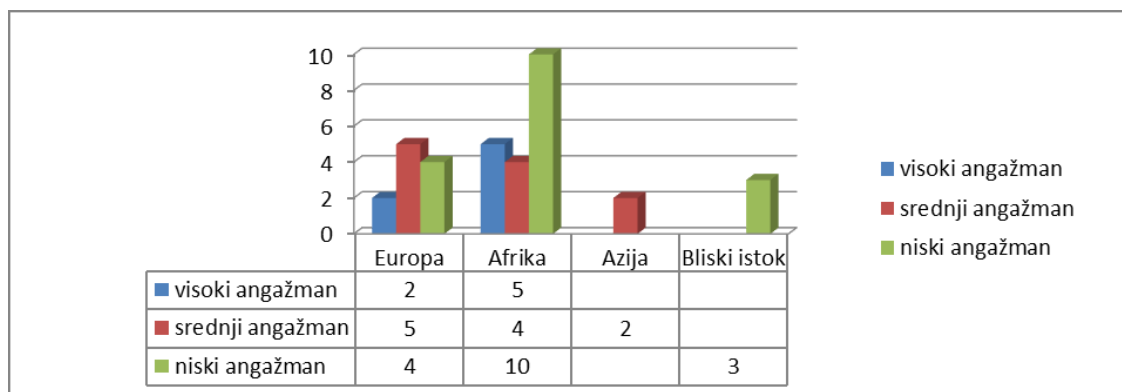
Prema broju država članica koje su sudjelovale u operacijama i misijama u vrijeme početne odluke: 16 visoka (više od 66% država članica učesnica), 15 srednja (između 34% do 66% država članica), 4 nizak angažman (manje od 33% država članica)¹⁷⁶.

Prema broju osoblja koje je angažovano u misiji za vrijeme njenog vrhunca: 7 visoki angažman: više od 1000 osoblja, 11 srednji angažman (između 100 i 999 osoblja) i 17 nizak angažman (manje od 100 osoblja)¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide*, version 2.0 European (European University Institute, 2017), str. 34.

¹⁷⁷ Ibid.

Dijagram 13: Pregled operacija/misija na osnovu ukupnog broja raspoređenog osoblja po regionima

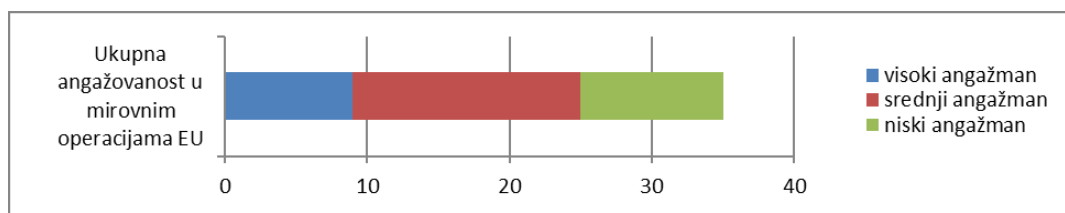

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European* (European University Institute, 2017).

Prema raspodjeli trupa odnosno osoblja među državama članicama koje surađuju na vrhuncu operacija i misija: visoki angažman: 19 visoki: (nijedna država članica ne doprinosi sa više od 33% ukupnih trupa ili osoblja), 9 srednji angažman: (jedna država članica doprinosi između 33-50% ukupnih trupa ili raspoređenog osoblja, 7 nizak angažman: (jedna država članica doprinosi više od 50% od ukupnog raspoređenog osoblja)¹⁷⁸.

Prema ukupnoj angažovanosti na osnovu prethodna tri parametra u određenoj misiji/operaciji: 9 misija/operacija možemo okarakterisati kao misije/operacije sa visokim angažmanom, 16 sa srednjim i 10 misija/operacija sa niskim angažmanom.

Dijagram 14: Ukupna angažovanost u EU mirovnim operacijama

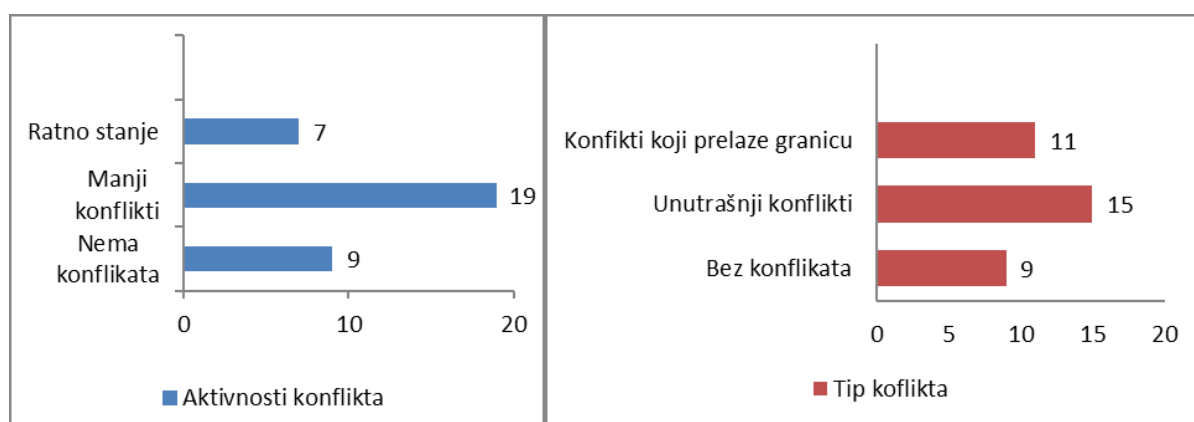

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European* (European University Institute, 2017).

¹⁷⁸ Ibid., str. 35.

Kada je riječ o intenzitetu i tipu konflikta prema istraživanju Di Mauro, Krotz i Wright na temelju 35 mirovnih operacija u kojima djeluje EU a koji su rađeni na osnovu aktivnosti konflikta 3 godine prije same intervencije EU: nema zabilježenih konflikata 9 mirovnih operacija, manji konflikti 19 mirovnih operacija, ratno stanje 7 mirovnih operacija. Prema tipu konflikata: u 9 mirovnih operacija nisu zabilježeni konflikti, u 15 mirovnih operacija su zabilježeni unutrašnji konflikti a u 11 operacija su zabilježeni konflikti koji prelaze granice države u koju je upućena misija¹⁷⁹.

Dijagram 15: *Intenzitet i tip konflikta koji preovladava u 35 mirovnih operacija pod okriljem EU*

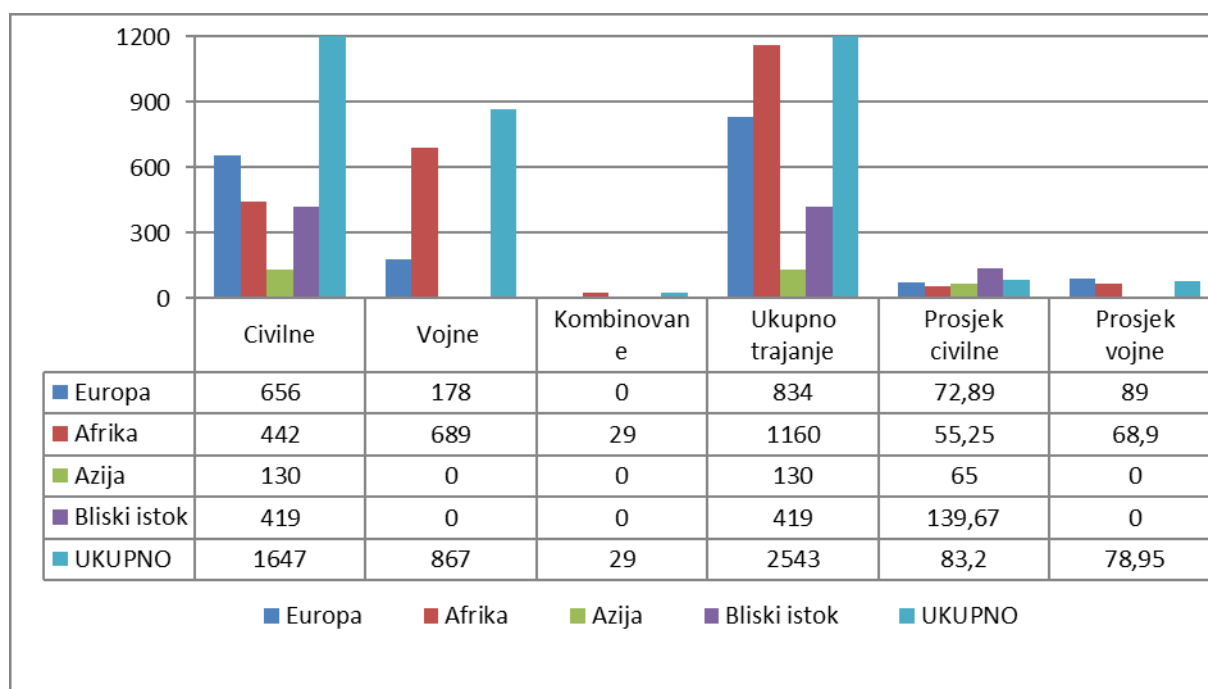

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European (European University Institute, 2017).

U zavisnosti od ciljeva mirovne operacije/misije, vrste misije/operacije, regiona u kojem je misija raspoređena i stanja na terenu zavisi i dužina trajanja mirovne operacije. Zbog razlike u formiranju mirovnih operacija EU, od donošenja odluke, pokretanja i njihovog operativnog djelovanja kako bi što preciznije došli do podataka o dužini trajanja mirovnih operacija EU, kao datum početka mirovne operacije smo uzeli datum donošenja odluke za pokretanje mirovne operacije a krajnji datum je decembar 2018. godine.

¹⁷⁹ Ibid., str. 42-43.

Dijagram 16: Dužina trajanja mirovnih operacija EU (u mjesecima)

Autor dijagrama: Emir Kršo.

4.4.1. Mirovne operacija na području Europe

EUFOR ALTHEA je vojna operacija Europske unije u Bosni i Hercegovini u okviru Europske sigurnosne i odbrambene politike. Althea je inače bila grčka božica ozdravljenja i sam naziv operacije ukazuje na spremnost Europske unije da kroz operaciju Althea pomogne u ozdravljenju zemlje i zarastanju rana njenim narodima nakon ratnih dešavanja. Tako da se može zaključiti da je mirovna operacija Althea vojni prilog Europske unije za stabilizaciju i integraciju Bosne i Hercegovine u europsku porodicu naroda. Althea je treća po redu, ali najveća i najstarija vojna operacija pokrenuta od strane Europske unije. Pravni okvir za raspoređivanje vojnih snaga Europske unije je dat usvajanjem rezolucije 1575 od strane Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda koja je jednoglasno usvojena 22.11.2004. godine a potvrđena odlukom Vijeća EU tri dana kasnije 2004/803 tj. 25.11.2004. godine. Navedena rezolucija je ovlastila države članice koje djeluju kroz ili u suradnji sa Europskom unijom da uspostave multinacionalne stabilizacijske snage (EUFOR) sa zajedničkom komandom, kao pravnog nasljednika SFOR-a, s ciljem provedbe Aneksa 1-A i Aneksa 2 Dejtonskog mirovnog sporazuma. Misija je pokrenuta 2. decembra 2004. godine. Odluka Europske unije

da pokrene mirovnu operaciju Althea uslijedila je nakon odluke NATO-a da zaključi svoju misiju SFOR-a. Operacija se sprovodi uz korištenje NATO kapaciteta i sposobnosti u okviru sporazuma „Berlin plus“. Ključni ciljevi ove mirovne misije su osiguranje izgradnje kapaciteta i obuke u Oružanim snagama Bosne i Hercegovine (OSBiH), podržavajući ih u napredovanju prema standardima NATO-a, sprječavanje ponovnog izbijanja nasilja i osiguranje provedbe preostalih aspekata Dejtonskog mirovnog sporazuma kao i osiguranje sigurnog i stabilnog okruženja u BiH, u skladu sa svojim mandatom, kao i da bi se ispunili osnovni zadaci iz Plana implementacije misije OHR-a i Procesu stabilizacije i pridruživanja (PSP). Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Na početku misije broj snaga je iznosio 7.000 vojnika, i više puta je reduciran u skladu sa procjenom situacije i stanjem na terenu. U februaru 2007. godine, broj vojnika je smanjen na oko 1.600 a nakon restrukturiranja u 2012. godini, nivo EUFOR trupa je sveden na oko 600, uglavnom fokusiranih na izgradnju kapaciteta i obuku Oružanih snaga BiH. U strukturi operacija su učestvovala 22 zemlje od kojih 5 zemalja koje nisu članice Europske unije (Albanija, Čile, Makedonija, Turska i Švicarska). Država sa najviše angažovanog osoblja je Austrija. Osnovne odluke o radu misije donosi Vijeće Europske unije a budžet za EUFOR Althea tj. za zajedničke troškove vojnih operacije EU se dijele između svih zemalja koje sudjeluju u mirovnim operacijama. Vijeće sigurnosti UN-a je 06.11.2018. godine rezolucijom UN-a 2443 produžilo mandat misiji na godinu dana. Prema dostupnim informacijama EUFOR BiH, budžet ove misije za posljednji mandat od 01. jula 2018. do 31. augusta 2019. godine iznosi 7,5 miliona eura. Iako Europska unija svih ovih godina ulaže značajna finansijska sredstva i pruža podršku institucijama BiH na putu ka pridruživanju BiH u EU, iako je sigurnosno okruženje svih ovih godina prisustva misije Althea mirno i stabilno, političko uplitanje susjednih zemalja i unutrašnji izazovi sa kojima se suočava BiH i njeni građani doprinijeli su tome da:

„Rukovodstvo tri konstitutivna naroda i dalje ima različite poglede na to kako bi BiH trebala izgledati.

Da su javne institucije skupe, fragmentirane i djelomično disfunkcionalne.

Pomirenje je proces, koji je presudan za napredak, ide polahko.

Da je politički dijalog u posljednjih nekoliko mjeseci je zabilježio značajno povećanje nacionalnih retorika.

Da kratki izborni ciklusi (opšti i lokalni izbori koji se izmjenjuju u dvogodišnjem ritmu) ne doprinose političkom kontinuitetu”¹⁸⁰.

---

¹⁸⁰ HQ EUFOR Public Affairs Office, *Operation Althea European Union force in BiH* – information booklet (Sarajevo, novembar 2018), str. 9.

Percipiranje BiH kao zemlje naroda a ne građana i mehka politika koju EU sprovodi u BiH, prebacujući glavnu odgovornost na vladajuće strukture je dovelo do toga da nakon skoro 15 godina od uspostavljanja misije EUFOR Althea, BiH ima nefunkcionalan državni aparat, a s obzirom na potencijal i nedovoljno razvijenu ekonomiju. Iako je osiguranje mira i donekle reforma sigurnosnog sektora postignuta, „po mišljenju nekih članica EU, zemlja koja traži članstvo u EU ne bi trebala imati vojnu misiju EU sa mandatom UN-a na svom tlu kao krajnji garant miru i stabilnosti. EU aspirant bi trebao biti u stanju osigurati unutrašnji poredak bez pomoći spoljašnjeg vojnog prisustva. U tom pogledu, iako je vojna funkcija EU u Bosni evoluirala od odvrćanja do uloge sigurnosti, vojno prisustvo bi u određenoj fazi moglo postati prepreka napretku ka članstvu u EU”¹⁸¹.

CONCORDIA je prva vojna mirovna operacija poduzeta od strane Europske unije, koja je rezultirala uspješnom intervencijom EU u sukobu u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji, gdje je EU imala mogućnost da po prvi put koristi instrumente zajedničke vanjske i sigurnosne politike kreirane po Ugovoru iz Amsterdama 1999. godine. Misija je uspostavljena na osnovu odluke Vijeća EU 2003/92 od 27. januara 2003. godine a pokrenuta je 18. marta 2003. godine. Misija je pokrenuta na poziv vlade Republike Makedonije kako bi se osigurala podrška u sprovođenju „Ohridskog sporazuma”¹⁸² i osiguranje sigurnosti posmatrača EU i OSCE-a. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Možda najvažnija stavka proistekla iz ove misije jeste signal EU da je sposobna za preuzimanje novih mirovnih operacija na području Balkana, tako da je Concordia stvorila pretpostavku za mirovnu operaciju u BiH EUFOR Althea. Concordia je operacija koja je pokrenuta u specifičnom regionalnom kontekstu predstavljala je i izazov za ESOP (sada ZSOP) ne samo u unutrašnjoj nego i vanjskoj primjeni. Concordia je dala uspješan doprinos konsolidiranoj ulozi EU kao sigurnosnog lidera, ali i u izgradnji odnosa EU i NATO-a u pristupu kriznog upravljanja. Concordia je prva operacija EU u čijoj se realizaciji EU oslanjala na NATO sredstva i sposobnosti u skladu sa sporazumom „Berlin plus“. Ona je slijed NATO operacije Amber Fox (9/2001-12/2002) i Allied Harmony (12/2002-3/2003). U operaciji je sudjelovalo oko 350 vojnika, dosta reduciran broj u odnosu na snage NATO-a koje su brojale oko 3.500 vojnika na početku.“Operativni zadaci misije uključuju praćenje i

---

¹⁸¹ Nikola Williams, *Bosnia and the EU: Time to end Operation Althea* (commentary april, 2018). European leadership network, <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/bosnia-and-the-eu-time-to-end-operation-althea/>, (28. novembar 2018).

¹⁸² Ohridski sporazum je mirovni sporazum potpisan između makedonske vlade i predstavnika Albanaca u Makedoniji 13. avgusta 2001. Sporazumom je završen sukob Nacionalne oslobodilačke armije i makedonskih snaga sigurnosti i njime su unapređena prava Albanaca u Republici Makedoniji. Iako je sudjelovala u oružanom sukobu, Oslobodilačka nacionalna armija nije sudjelovala direktno u pregovorima. Wikipedia, https://sh.wikipedia.org/wiki/Ohridski_sporazum, (28. novembar 2018).

kontrolu situacije u bivšim kriznim područjima, kao i osiguranje stabilnosti i sprečavanja povratka etnički motiviranog nasilja”¹⁸³. U ovoj mirovnoj operaciji je sudjelovalo 27 zemalja, od kojih je 13 zemalja članica EU a zemlje sa najvećim kontingentom su Francuska (145), zatim Italija (27), Njemačka i Belgija (sa po 26). Budžet za misiju je podignut od početnih 4,7 miliona eura na 6,2 miliona eura. Nakon prvog mandata mirovna operacija Concordia je produžena na šest mjeseci i formalno je trajala do 15. decembra 2003. godine, nakon koje je uslijedila je civilna policijska operacija, EUPOL Proxima¹⁸⁴. Uspješnom realizacijom, ove relativno male i kratke vojne operacije, EU je uspostavila i vojnu dimenziju, ne samo u okviru svog prisustva na Balkanu, već i u okviru cijelog područja međunarodne sigurnosne i odbrambene politike, čime je EU potvrdila svoju opredijeljenost za uspostavu mira i sigurnosti, kroz provođenje vojnih operacija, sa kojima je i praktično provjerena i potvrđena efikasnost sporazuma „Berlin-plus“ i suradnja sa NATO savezom.

EUPOL PROXIMA je civilna-policijska mirovna misija Europske unije u bivšoj jugoslavenskoj republici Makedoniji. Misija je uspostavljena nakon poziva vlade Europskoj uniji i odluke Vijeća Europe 2003/681 od 23. septembra 2003. godine. To je druga policijska misija koja je provedena pod okriljem Europske sigurnosne i odbrambene politike, ali za razliku od policijske misije EU u Bosni i Hercegovini (EUPM) koja je preuzeta od UN-ovih međunarodnih policijskih snaga (IPTF), prva je koja je u potpunosti sprovedena pod okriljem EU. U skladu sa ciljevima Okvirnog sporazuma i Procesu stabilizacije i pridruživanja (PSP) cilj misije je bio postepeno stabiliziranje sigurnosne situacije a mandat misije je prije svega bio da pruži podršku makedonskim vlastima, uključujući borbu protiv organiziranog kriminala, podršku u reformi policije i granične policije, izgradnje povjerenja među lokalnim stanovništvom i poboljšanje suradnje sa susjednim zemljama i promovisanje europskih policijskih standarda. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. Misija je imala dva mandata i trajala je od 15. decembra 2003. godine do 14. decembra 2005. godine. Budžet misije je u prvom mandatu iznosio 15 miliona eura a u drugom mandatu 15,95 miliona eura. U misiji je sudjelovalo 28 država od kojih 4 nisu članice EU (Norveška, Švicarska, Turska, Ukrajina). Kroz misiju je angažovano oko 200 osoba koje su činili policijsko, civilno i međunarodno stručno osoblje¹⁸⁵. Država sa najviše angažovanog osoblja u misiji je Njemačka. Uspjeh misije EUPOL Proxima se ogleda prije svega u

---

¹⁸³ International Security Information Service, *Putting “Berlin Plus” into Practice: Taking over from NATO in fYROM*, European Security Review, no. 16 (Brussels, februar 2003), str. 2-4.

¹⁸⁴ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 177.

¹⁸⁵ Ibid.

stečenom iskustvu i naučenim lekcijama koje su proizašle iz izazova sa kojima se EU suočila u ovoj misiji, kao što su, kratka faza planiranja, neuređeni propisi o nabavkama, sukobi između različitih institucija EU koji su ometali koordinaciju i uticali na tempo reformi, tako da se prije svega zbog logističko-administrativnih problema teško može izmjeriti doprinos ove misije u reformama koje su završene prije ili nastavljene poslije završetka misije EUPOL Proxima.

EUPAT je savjetodavni policijski tim Europske unije koji je EU pokrenula u Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji u okviru Europske sigurnosne i odbrambene politike. Misija je uspostavljena nakon odluke Vijeća EU 2005/826 od 24. novembra 2005. godine. Lansiranje *EUPAT* misije prati prestanak 14. decembra 2005. godine mandata EU misije Proxima. Zadatak ove misije bio je nastavak podrške i razvoja efikasnih i profesionalnih policijskih snaga u skladu sa europskim policijskim standardima. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. *EUPAT* aktivnosti su se fokusirale na srednje i više razine upravljanja. Misija *EUPAT* je bila fokusirana na implementaciju reforme policije, suradnju između policije i pravosuđa, profesionalnu standardizaciju i interne kontrole. Također „misija je aktivno doprinosila uspostavljanju kulture ljudskih prava, iako joj mandat nije izričito bio podizati ljudska prava”¹⁸⁶. *EUPAT* je uključivao oko 30 policijskih savjetnika iz 16 zemalja članica EU. Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Misija je trajala od 15. decembra 2005. godine do 14. juna 2006. godine a budžet misije je iznosio 1,5 miliona eura¹⁸⁷. Misija se suočavala sa sličnim izazovima kao i misija EUPOL Proxima, njen značaj u doprinosu međunarodnoj sigurnosti se ogleda u tome što je *EUPAT* pokazao put kojim bi se razvili mehanizmi za razmjenu informacija i priprema za buduće mirovne operacije EU.

EUPM BiH je policijska misija Europske unije u Bosni i Hercegovini. Misija *EUPM*-a, je uslijedila nakon okončanja mandata IPTF-a i trajala je do 30. juna 2012. godine. *EUPM* je oformljena na osnovu odluke Vijeća EU 2002/210 od 11. marta 2002. godine a pokrenuta 1. januara 2003. godine u sklopu Europske sigurnosne i odbrambene politike i predstavlja prvu civilnu operaciju upravljanja krizom EU u okviru ESOP. Djelovanje policijske misije EU, kao sastavnog dijela šireg pristupa EU u jačanju vladavine prava u BiH i regiji doživjelo je nekoliko transformacija i usmjereno je na pružanje podrške agencijama za provođenje zakona

---

¹⁸⁶ Jana Arloth, Frauke Seidensticker, *The ESDP Crisis Management Operations of the European Union and Human Rights* (Berlin: German Institute for Human Rights, 2007), str. 46.

¹⁸⁷ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 188.

u krivično-pravnom sistemu u borbi protiv organiziranog kriminala i korupcije, u intenziviranju suradnje između policije i tužilaštava i njihovoj reformi do njegovanja regionalne i međunarodne suradnje. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. U EUPM misiji su sudjelovale 34 zemlje, odnosno 27 država članica EU te Island, Kanada, Norveška, Rusija, Švicarska, Turska i Ukrajina. Države sa najviše angažovanog osoblja su Italija i Njemačka. Prema podacima iz zajedničkog izvještaja Instituta Europske unije za sigurnosne studije iz 2013. godine u prvoj godini misije 2003. godine je angažovano najviše osoblja, tačnije 889 osoba koje je bilo sačinjeno od 556 međunarodnih pripadnika (498 policajaca i 58 civilnih službenika) uz 333 osobe iz Bosne i Hercegovine a u posljednjoj godini mandata 2012. godine, prije okončanja misije, broj angažovanih je iznosio 77 od kojih se 33 odnose na međunarodne pripadnike (13 policajaca i 20 civilnih službenika) uz 44 angažovane osobe iz Bosne i Hercegovine. Prema podacima iz istog izvještaja za period 2002-2012 budžet misije je iznosio ukupno 110,01 miliona eura¹⁸⁸. Nakon završetka misije, podrška Europske unije BiH se nastavila putem Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) te Ureda specijalnog predstavnika EU koji je nastavio rad na ključnim zadacima EUPM-a. ESOP je ovom civilnom misijom može se reći dokazala svoju vrijednost, jer u vrijeme kada je pokrenuta ova misija to je bila težnja a danas su operacije upravljanja krizom realnost na terenu i značajan alat koji doprinosi kako Europskoj tako i međunarodnoj sigurnosti. Što se tiče BiH, policijska misija Europske unije (EUPM) doprinijela je stabiliziranju prilika, jačanju vladavine prava te je bila značajan sudionik na planu unapređenja sigurnosne situacije u Bosni i Hercegovini i imala je važnu ulogu u njenom razvoju. „U pogledu nekih od najvažnijih poboljšanja, misija je uspjela učiniti lokalnu policiju odgovornijom (npr. uspostavljanjem, obukom i mentorstvom jedinica unutrašnje kontrole, koje istražuju policijski prekršaj), u profesionalizaciji policijske obuke (npr. razvoj kroz nastavni plan i program), u implantiranju savremenog upravljanja ljudskim resursima u policijskom aparatu (npr. razradom sistema zapošljavanja i promocije rodne i etničke pripadnosti)”¹⁸⁹. Međutim i pored svih poboljšanja, policija se i dalje suočava s nizom problema, počevši od nedostatka ljudskih i tehničkih resursa, političkog uplitanja u slučajeve organizovanog kriminala na visokom nivou kao i nepotpunom reformom policije. Ipak, bilo bi nepravedno tražiti uzroke i nedostatke u ovoj misiji, jer ovi razlozi se prije svega mogu naći u političkom, ekonomskom i kulturnom području koje se nalazi izvan okvira misije¹⁹⁰.

---

¹⁸⁸ Tobias Flessenkemper and Damien Helly, *Ten years after: lessons from the EUPM in Bosnia and Herzegovina 2002-2012* (Paris: Institute for Security Studies, 2013), str. 81-82.

¹⁸⁹ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 169.

¹⁹⁰ Ibid., str. 170.

EUJUST Themis je civilna misija Europske unije za jačanje pravne države u Gruziji. Pokrenuta je 16. jula 2004. godine na osnovu poziva vlade Gruzije i na osnovu odluke Vijeća EU 2004/523 od 28. juna 2004. Ovo je prva misija osiguranja vladavine prava koju je pokrenula Europska unija u kontekstu politike europske sigurnosti i odbrane u okviru ESOP. Kroz ovu misiju EU je imala cilj da podrži tranzicijski proces u Gruziji. Misija je pokrenuta 15. jula 2004. i trajala je do 15. jula 2005. godine i to je bila ujedno i prva misija pokrenuta pod okriljem Europske sigurnosne i odbrambene politike na prostoru bivšeg Sovjetskog Saveza ali njeno raspoređivanje je bilo opterećeno društvenim previranjima zbog etničkih sukoba u Južnoj Osetiji i Abhaziji. Mirovnom misijom u Gruziji EU je proširila do tada ograničeno djelovanje ESOP koje je bilo uglavnom ograničeno na prostoru Balkana, tako da je misija u Gruziji predstavljala izlaz Europskoj uniji na svjetsku scenu globalnih aktera. Naravno osim spomenutog razloga značajan faktor pri donošenju odluke za pokretanje misije na ovom području je i to što je „EU imala energetske interese u regiji, jer je Gruzija bila ključna zemlja za tranzitnu rutu gasa i nafte iz Centralne Azije i Kaspijskog mora u Europu”¹⁹¹. Osnovni zadaci ove misije su bili da pruži pomoć vladinim institucijama u izradi reforme pravosuđa, da pomogne gruzijskim vlastima u borbi protiv korupcije kao i da podrži razvoj međunarodne i regionalne suradnje u oblasti krivičnog pravosuđa. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. U misiji je bilo angažovano 10 visokih stručnjaka EU (uključujući sudije, tužioce) koji su raspoređeni na ključnim pozicijama unutar gruzijske vlade uz podršku nacionalnih asistenata. Osoblje u ovoj misiji je angažovano iz 10 zemalja (Litvanije, Latvije, Danske, Švedske, Nizozemske, Poljske, Italije, Njemačke, Francuske, Estonije). Budžet misije je iznosio 2,05 miliona eura¹⁹². Nedostatak kvalitetnog broja osoblja, kratak period misije, značio je da misija ima i ograničen politički uticaj i ovlasti u primjeni reformi. Uprkos brojnim izazovima, misija je imala relativan uspjeh, prvenstveno zahvaljujući angažovanim savjetnicima koji su bili upoznati sa lokalnim zakonima i pravima čije je poznavanje bilo ključno za provedene reforme.

EUPT KOSOVO je civilna misija Europske unije na Kosovu, koja je trajala od aprila 2006. godine do 31. marta 2008. godine. Misija je pokrenuta na osnovu odluke Vijeća EU, 2006/304 od 10. aprila 2006. godine o osnivanju EU tima za planiranje (EUPT Kosovo) u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike a kojoj je prethodila rezolucija Vijeća sigurnosti UN 1244, kojom je otvoren postupak utvrđivanja budućeg statusa Kosova te poziv

---

¹⁹¹ Nicu Popescu, *Europe's Unrecognised Neighbours – The EU in Abkhazia and south Ossetia* (Centre for European policy studie, 2007), str. 5.

¹⁹² Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 201.

predstavnik UN-a Jessena Petersena, da EU pokrene misiju na Kosovu. Mandat misije je bio planiranje i priprema terena za preuzimanje zadataka privremene civilne uprave na Kosovu pod rukovodstvom Ujedinjenih naroda (UNMIK-a) i uspostavljanje moguće EU operacije za upravljanje krizom tj. dalje provedbe ESOP u oblasti vladavine prava. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. Europska unija je kroz EUPT misiju koordinirala i usko surađivala sa svim relevantnim akterima prisutnim na terenu, UN/UNMIK, OEBS, NATO, KFOR kao i SAD i Rusijom kako bi se osigurala ne samo sigurnost građana Kosova već i šira regionalna stabilnost i međunarodna sigurnost. U misiji EUPT Kosovo bilo je angažovano oko 80 međunarodnih pripadnika i 55 lokalnih službenika strukturiranih u četiri tima: ured šefa EUPT Kosovo, policijski tim, pravni i administrativni tim. Kada je u pitanju budžet ove misije, prema Odluci Vijeća EU 2006/304 od 10. aprila 2006. finansijski referentni iznos koji je namijenjen pokrivanju troškova za EUPT Kosovo za period 10. april 2006. do 31. decembar 2006. je iznosio oko 3 miliona eura¹⁹³, za period od 1. januara 2007. godine to 31. maja 2007. godine je iznosio 10,54 miliona eura¹⁹⁴, za period od 1. juna 2007. godine do 1. septembra 2007. (kasnije produžen do 30. novembra 2007. godine) je iznosio 43,95 miliona eura¹⁹⁵ a za period od 1. decembra 2007. do 31. marta 2008. referentni iznos se povećao na ukupno 76,5 miliona eura, kako bi se pokrili troškovi koji se odnose na mandat EUPT Kosovo¹⁹⁶. Evaluacije misije i njen uticaj na sigurnosne reforme nisu poznate jer je EUPT Kosovo prije svega bila osnovana kako bi se EU pripremila za predstojeću misiju EULEX Kosovo.

EULEX KOSOVO je civilna misija EU na Kosovu koja podržava Kosovo na njegovom putu ka europskim integracijama u oblasti vladavine prava. Pravni osnov misije utvrđen je odlukom Vijeća EU 2008/12 od 04. februara 2008. god. U skladu sa tim, EULEX radi u sklopu opšteg okvira rezolucije 1244 Vijeća sigurnosti UN. Misija EULEX-a (operativna faza) na Kosovu je uspostavljena u decembru 2008. godine je sa opštim ciljem da podrži kosovske institucije, pravosudne organe i agencije za sprovođenje zakona. Misija djeluje u sklopu Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU i to je najveća civilna misija koja je pokrenuta od strane EU. U toku prve dvije godine misije (2008-2010) ona je bila podrška organima vlasti kroz nadgledanje, savjetovanje i izgradnju institucija (tj. pravosuđa, policije i carine). Misija je podijeljena na dva sektora: Izvršni sektor i Sektor za jačanje. Izvršni sektor

---

¹⁹³ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2006/304/CFSP of 10 April 2006, Article 9.

¹⁹⁴ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2006/918/CFSP of 11 December 2006, Article 9.

¹⁹⁵ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2007/334/CFSP of 14 May 2007, Article 2.

¹⁹⁶ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2007/778/CFSP of 29 November 2007, Article 2.

radi na istragama, krivičnom gonjenju i donošenju presuda u osjetljivim predmetima, sprovodeći svoje izvršne nadležnosti. Sektor za jačanje nadgleda, podučava i savjetuje lokalne partnere u oblastima policije, pravosuđa i carine¹⁹⁷. Kasnije sa novim mandatom EULEX je dobio izvršne ovlasti u sprovođenju i osiguranju vladavine prava, posebno u vezi sa istragama i krivičnim gonjenjem teških i osjetljivih krivičnih dijela i dodatnim zadatkom da pomogne u dijalogu Beograda i Prištine. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. Mandat misije je posljednji put produžen u junu 2018. godine na period od dvadesetčetiri mjeseca koji ističe 14. juna 2020. godine sa preusmjerenim mandatom misije i prenosom pravosudnog izvršnog mandata na organe Kosova koji će preuzeti odgovornost za sve prenesene istrage, krivična gonjenja i suđenja. Misija će zadržati određene izvršne odgovornosti u oblastima zaštite svjedoka i podrške specijalizovanim vijećima i specijalnom tužilaštvu, kao i odgovornost za održavanje i promociju sigurnosti kao i drugog odgovornog osoblja. Misijom upravlja politički i sigurnosni komitet EU, pod nadzorom Vijeća (ministara) EU. U navedenoj misiji je angažovano svih 28 članica EU uključujući Tursku, Švicarsku, Norvešku, Kanadu i Sjedinjene Američke Države. „U septembru 2009. godine, angažovana su 1.642 člana međunarodnog osoblja i 1.000 lokalnih službenika. Predviđena snaga pune misije: 1.900 člana međunarodnog osoblja i 1.100 lokalnih zaposlenih”¹⁹⁸. Sa izmijenjenim mandatom misije uporedo je i smanjen broj zaposlenih tako da su trenutno u misiji angažovana ukupno 503 što lokalna, što strana člana osoblja. Države sa najviše angažovanog osoblja su Francuska i Italija. Budžet misije za posljednji mandat (15. juni 2018. godine – 14. juni 2020. godine) iznosi 169,8 miliona eura. Za sprovođenje mandata misije EULEX-a na Kosovu je namijenjeno 83,6 miliona eura a 86,2 miliona za podršku specijalističkim vijećima i specijalnom tužilaštvu na Kosovu¹⁹⁹. U poređenju sa budžetom za period februar 2008. do juna 2010. isti je umanjen za cca. 95 miliona eura kada je iznosio 265 miliona eura²⁰⁰. Uspjeh ove misije u mnogome je i simboličan, ona predstavlja novi test sposobnosti EU da preuzme odgovornost za sigurnost na svom kontinentu. Iako je nebrojno puta naglašeno da je misija EULEX-a posvećena uključivanju ljudskih prava i rodnih perspektiva i standarda, borbi protiv korupcije i organiziranog kriminala i održavanju političke stabilnosti njen uspjeh je upitan, pogotovo uzmemo li kao parametre samo uložena

---

¹⁹⁷ Eulex Kosovo, <http://www.eulex-kosovo.eu/?page=3,44,197>, (04. decembar 2018).

¹⁹⁸ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 353.

¹⁹⁹ European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/08/eulex-kosovo-new-role-for-the-eu-rule-of-law-mission/#>, (04. decembar 2018).

²⁰⁰ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 353.

financijska sredstva, ljudske kapacitete, period trajanja misije i svakodnevne tenzije koje su i danas nakon deset godina od njenog uspostavljanja prisutne na terenu.

EUMM GRUZIJA je civilna misija EU pokrenuta na osnovu odluke 2008/736 Vijeća EU 15. septembra 2008. godine o uspostavi civilne posmatračke misije u Gruziji. Misija je raspoređena 1. oktobra 2008. godine, u skladu sa Sporazumom o 6 tačaka. Misija se sprovodi u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU. Učešćem u ovoj misiji Vijeće EU se obavezalo da će u suradnji s partnerima, posebno Ujedinjenim narodima (UN) i Organizacijom za sigurnost i suradnju u Europi (OSCE-om) uložiti svaki napor kako bi došli do mirnog i trajnog rješenja sukoba u Gruziji uz implementaciju zadataka koji bi doveli do ispunjenja ciljeva. Četiri glavna mandatna zadatka EUMM su: stabilizacija (misija treba da prati, analizira i izvještava o stanju koje se odnosi na proces stabilizacije), normalizacija (analizirati i izvještavati o normalizaciji civilnog upravljanja u sukobljenim regijama i uspostaviti efikasne strukture za provođenje zakona i javnog reda), izgradnja povjerenja (da doprinese smanjenju napetosti kroz povezivanje sukobljenih strana) i informisanje (da podrži procese donošenja odluka u Briselu pružanjem informacija o stanju na terenu). Glavni ciljevi misije su da doprinesu dugoročnoj stabilnosti u cijeloj Gruziji i široj okolini i stabilizaciji situacije i smanjenje rizika nastavka neprijateljstava. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: očuvanje i pridržavanje sporazuma između strana u sukobu. Komplikovanost misije koja se pored tehničkih problema suočavala s nemogućnošću provedbe pojedinih zadataka dodatno je usložio odnos sa Rusijom, što je jedan od najtežih aspekata ove operacije ali i ukupnog vanjskog odnosa. Odluka da se rasporedi misija u Gruziji i brzina reagovanja u situaciji ozbiljne krize je pokazatelj jedinstva EU i njene snage da donese teške političke odluke za veoma kratko vrijeme. Stoga se može zaključiti da EUMM predstavlja uspjeh u provođenju ZSOP. Od početka misije mandat EUMM je produžavan nekoliko puta, a posljednji put 3. decembra 2018. godine, ne period dvije godine, u trajanju do 14. decembra 2020. godine. U misiji EUMM su trenutno angažovana 204 međunarodna civilna posmatrača a približan broj osoblja je prisutan od samog početka misije. Dokaz posvećenosti EU ovoj misiji je činjenica da su svoj doprinos misiji dale sve zemlje EU, a trenutno su u misiji prisutne 24 članice Europske unije. Tekući budžet misije za period 2018 - 2020 iznosi 38,2 miliona eura²⁰¹ u poređenju sa početnim periodom 2008 - 2010 kada je iznosio 49,6 miliona eura²⁰². Država sa najviše angažovanog osoblja je Njemačka. EUMM Gruzija je jedna od

---

²⁰¹ EUMM, https://eumm.eu/en/about_eumm/facts_and_figures, (05. decembar 2018).

²⁰² Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 379.

najznačajnijih ali i političko najkomplikovanijih misija u okviru ZSOP. Njeno raspoređivanje je pomoglo da se okonča oružani sukob između Gruzije i Rusije u augustu 2008. godine i da značajno stabilizira situaciju duž gruzijske teritorije i odmetnute regije Južne Osetije i Abhazije.

EUBAM Moldavija i Ukrajina je civilna misija EU smještena na granici između Moldavije i Ukrajine, koja je pokrenuta 30. novembra 2005. godine na osnovu odluke Vijeća EU 2005/776 od 5. novembra 2005. godine. Misija je oformljena s ciljem da pomogne lokalnim vlastima u borbi protiv ilegalne trgovine, trgovine ljudima, borbi protiv šverca, organiziranog kriminala i korupcije. Misiju dijelom finansira Europska komisija što znači da strogo gledano nije misija koja se sprovodi u okviru ZSOP. EUBAM aktivnosti imaju za cilj promovirati ekonomski razvoj i poboljšanje međudržavne ali i regionalne sigurnosti. EUBAM je najvećim dijelom misija savjetodavnog karaktera, koja nema izvršne ovlasti. Misija ima za cilj da unaprijedi prekograničnu suradnju i izgradi povjerenje, koje će pomoći da se poboljša efikasnost, transparentnost i sigurnost duž moldavske i ukrajinske granice i omogući napredak ka dostizanju europskih standarda za upravljanje granicama. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: kontrola granice. Misija je pokrenuta na osnovu zajedničkog poziva EU od strane predsjednika Moldavije i Ukrajine Vladimira Voronjina i Viktora Juščenka da EU pruži podršku ukupnoj izgradnji kapaciteta za upravljanje granicom, uključujući carine, na granici između Moldavije i Ukrajine. U pozivu se posebno isticao poziv EU da pomogne u stvaranju 'međunarodne carinske kontrole, efikasnih mehanizama nadgledanja granice. Mandat misije je do sada produžavan nekoliko puta, a posljednji put odlukom Vijeća EU iz decembra 2017. godine mandat misije je produžen do 30. novembra 2020. godine. „U misiji je trenutno angažovan 51 ekspert iz 11 članica EU i 79 članova koji dolaze iz nacionalnih kontingenata Moldavije i Ukrajine. Država sa najviše angažovanog osoblja je Njemačka. Financijski referentni iznos namijenjen pokrivanju troškova misije EUBAM Moldavija i Ukrajina za razdoblje od decembra 2017. godine do novembra 2020. godine iznosi 15 miliona eura”²⁰³. U početnom periodu misije budžet za razdoblje decembar 2005. - novembar 2007. je iznosio 20,2 miliona eura i finansiran je iz Mehanizama za brzu reakciju i 24 miliona eura za razdoblje decembar 2007. - novembar 2009. koji je finansiran od strane Europskog instrumenta za susjedstvo i partnerstvo. U januaru 2008. godine snage misije su činile 233 osobe (122 člana međunarodnog osoblja i 111 lokalnih službenika) koji su dolazili iz svih

---

²⁰³ Annual report, 1. december 2016 - 30. november 2017, *European union border assistance mission to Moldova and Ukraine*, Odesa, Ukraine, str. 30. EUBAM, http://eubam.org/wp-content/uploads/2018/03/Report_2017_ENG.pdf, (05. decembar 2018).

država članica (osim Irske, Luksemburga, Malte, Španije i Švedske) i 3 pripadnika iz trećih država (Gruzije, Kazastana i Tadžikistana)²⁰⁴. Raspoređivanje misije na ovom prostoru pokazuje spremnost EU da preuzme ulogu lidera u promociji stabilnosti u rješavanju konflikata u susjedstvu. Rad ove misije je pomogao da se ozakoni trgovinska aktivnost u regionu Pridnjestrovlje, pružajući neutralan savjet i podršku koja je pomogla moldavskim vlastima da dobiju ozakonjenu trgovinu, poboljšanje stručnih kapaciteta, sistemsku analizu rizika, bolji analitički pregled sigurnosti granice, jaču međuagencijsku i prekograničnu suradnju.

EUAM UKRAJINA je savjetodavna civilna misija Europske unije za reformu sektora civilne sigurnosti u Ukrajini. Pravni okvir za raspoređivanje ove misije je donesen odlukom Vijeća EU 2014/486 od 22. jula 2014. godine koja je donesena na osnovu poziva Ukrajinskih vlasti. EUAM misija je službeno pokrenuta 1. decembra 2014. godine i predstavlja akciju i odgovor od strane EU na krizu u Ukrajini. Misija EUAM ima za cilj da pomogne ukrajinskim vlastima u reformi civilnog sektora sigurnosti kroz strateške savjete i praktičnu podršku za određene reformske mjere zasnovane na standardima EU i međunarodnim principima dobrog upravljanja i ljudskih prava. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. Preciznije, mandat EUAM Ukrajina je da savjetuje i podržava, obučiti ukrajinske organe u civilnom sektoru sigurnosti u konceptualnom planiranju i implementaciji efikasnih i održivih reformi u agencijama koje provode zakon (policija, granična služba, nacionalna garda i sigurnosne službe), osigurava provedbu vladavine prava (u pravosuđu i javnom tužilaštvu), također u svjetlu dobrog upravljanja institucijama (zalaže se za borbu protiv korupcije, poštivanje ljudskih prava, reformu javne uprave i strateško komuniciranje). Misija u Ukrajini je treća misija koja se sprovodi na području zemalja bivšeg Sovjetskog Saveza i uključenost Rusije u sukobu je dodatno otežavalo samo upućivanje misije zbog toga je misija umjesto vojni kako su neke zemlje zagovarale imala civilni karakter s opredijeljenošću savjetodavnog a ne izvršnog tijela kako njeno prisustvo ne bi bilo provokativno za Rusiju. Ono što je zanimljivo za ovu misiju jeste da misija iako je upućena za vrijeme konfliktne faze između Ukrajine i Rusije ona je potpuno isključena iz navedenog sukoba. Prema podacima službenog lista EU finansijski referentni iznos namijenjen pokrivanju rashoda povezanih s misijom EUAM Ukrajina za period od 1. decembra 2017. do 31. maja 2019. iznosi 33,8 miliona eura²⁰⁵, što je za oko 20,7 miliona eura veći iznos od

---

²⁰⁴ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 276.

²⁰⁵ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2017/2371/CFSP of 18 December 2017, Article 1.

iznosa iz prvog mandatnog perioda od 1. decembra 2014. do 30. novembra 2015. godine kada je iznosio 13,1 miliona eura²⁰⁶. Mandat EUAM misije je produžavan nekoliko puta a posljednji put je produžen odlukom Vijeća EU 20. novembra 2017. godine sa trajanjem do 31. maja 2019. godine. U misiji su trenutno angažovane 262 osobe (132 člana međunarodnog osoblja i 130 lokalnih službenika). Međunarodno osoblje dolazi iz 22 države članice EU i tri partnerske zemlje (Kanade, Norveške i Švicarske)²⁰⁷. U junu 2015. godine, misija je brojala 175 osoba (101 član međunarodnog osoblja i 74 lokalna službenika)²⁰⁸. Iako su prošle četiri godine od njenog pokretanja i dalje su prisutni brojni problemi koji ometaju reforme u civilnom sektoru sigurnosti, kao što su nespremnost i otpornost na promjene, rupe u zakonodavstvu, nedovoljna finansijska sredstva, nezadovoljavajući nivo profesionalnih standarda, nedostatak koordinacije između agencija i korupcija.

EUNAVFOR MED SOFIJA je vojna operacija EU u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike na području centralnog dijela južnog Mediterana koja predstavlja sveobuhvatan odgovor EU na migracije, koja se bavi ne samo njenom fizičkom komponentom, već i njegovim osnovnim uzrocima, uključujući konflikte, siromaštvo, klimatske promjene i progon. Misija je uspostavljena na osnovu odluke Vijeća EU 2015/778 od 18. maja. 2015. godine a operativna je postala 22. juna 2015. godine. Osnovni mandat misije je preduzimanje sistemskih napora za identifikaciju, hvatanje i odlaganje brodova i zaustavljanje krijumčarenja migranata ili trgovaca ljudima kako bi se spriječili dalji gubici života na moru, da bi sa kasnijim mandatima obuhvatila i obuka libijske obalske straže i mornarice i sprovođenje embarga UN-a na oružje na otvorenom moru na obalama Libije. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Svoj doprinos ovoj misiji je dalo 27 država članica EU a vojne snage prema podacima kancelarije za medije pomorskih snaga mediteranske operacije Sofija iz aprila 2018. su mogle računati na 5 brodova (jedna platforma za slijetanje Italije, po jedna fregata iz Španije i Njemačka, jedan pomoćni brod Velike Britanije i jedan patrolni brod iz Francuske), 2 helikoptera (jedan iz Italije, jedan iz Španije) i 4 aviona (dva iz Luksemburga i po jedan iz Španije i Poljske). Država sa najviše angažovanog osoblja je Italija. Vojnu imovinu i osoblje obezbjeđuju države članice pri čemu se tekući troškovi i troškovi osoblja ispunjavaju na nacionalnoj osnovi. Zajednički budžet je dogovoren i nadgledan putem mehanizma Athena. Za period 27. juli 2017. do 31. decembra

---

²⁰⁶ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2014/800/CFSP of 17 November 2014, Article 3.

²⁰⁷ EUAM Ukraine, <http://www.euam-ukraine.eu/wp-content/uploads/2018/02/Factsheet-Eng.pdf>, (05. decembar 2018).

²⁰⁸ Club Bruxelles, EUAM Ukraine factsheet, <http://club.bruxelles2.eu/wp-content/uploads/2016/05/euam-ukraine-fich@1506.pdf>, (05. decembar 2018).

2018. referentni iznos za zajedničke troškove operacije EUNAVFOR MED SOFIJA iznosi 6 miliona eura²⁰⁹, što je približan iznos kao kod prethodnog mandata za period od 28. jula 2016. do 27. jula 2017. kada je budžet misije iznosio 6,7 miliona eura²¹⁰. Ukupan broj angažovanog osoblja prema press izvještaju misije na dan 13. decembar 2016. godine je iznosio 1666²¹¹. Sadašnji mandat misije traje do 31. decembra 2018. godine. Iako EUNAVFOR MED Sofija nije operacija spašavanja, već operacija čiji je cilj suzbijanje nelegalnih migracije iz Sjeverne Afrike u Europu, za nešto više od tri godine od pokretanja misije je spašeno oko 45.000 migranata, a u sklopu misije je obučeno 237 libijskih stražara, zaustavljeno je oko 550 brodova, procesuirano oko 150 osoba za koje se sumnja da su trgovci ljudima i izvršeno je oko 2200 kontrola u vezi sa embargom na oružje²¹². Ukoliko bi uspješnost misije mogli mjeriti sa brojem spašenih migranata, nema sumnje da bi misija dobila visoku ocjenu, međutim iako je „operacija Sofija preduzela korisne poslove potrage i spašavanja, ona nije na bilo koji način odvrtila tok migranata, ometala mrežu švercera ili ometala poslovanje ljudi koji su krijumčarili na centralnom mediteranskom putu”²¹³ što se ogleda u činjenici da se „nepravilna migracija u Europu na centralnoj Mediteranskoj ruti povećala za 18% u 2016. godini, a za 19% u prvih šest mjeseci 2017. u odnosu na 2016. godinu”²¹⁴.

1.1.1. Mirovne operacije na području Azije

AMM INDONEZIJA je civilna misija Europske unije koja je pokrenuta u okviru Europske sigurnosne i odbrambene politike. Misija je imala zadatak da prati provedbu različitih aspekata mirovnog sporazuma iz Memoranduma o razumijevanju koji je potpisan između vlade Indonezije (GOI) i pokreta za Slobodni Aceh (GAM). Odluka o pokretanju misije AMM je donesena na osnovu službenog poziva od strane vlade Indonezije i uz punu podršku rukovodstva GAM-a pravno je utemeljena na osnovu odluke Vijeća EU 2005/643 od 9. septembra 2005. godine. Nakon privremenog prisustva nakon potpisivanja Memoranduma o

---

²⁰⁹ Operation Sophia, <https://www.operationsofija.eu/wp-content/uploads/2018/04/Mission.pdf>, (05. decembar 2018).

²¹⁰ European External Action Service, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eunavfor_med_mission_19_june_2017_en.pdf, (05. decembar 2018).

²¹¹ European External Action Service, https://eeas.europa.eu/csdpmissionsoperations/eunavformed/12215/assets_en, (05. decembar 2018).

²¹² ANSAMED, http://www.ansamed.info/ansamed/en/news/sections/generalnews/2018/08/28/migrants-2292-saved-by-operation-sofija-in-2018_a53f9211-70fb-4f27-853b-1f1fa70d4ee5.html, (05. decembar 2018).

²¹³ European Union Committee (published by the Authority of the House of Lords), 2nd Report of Session 2017–19, *Operation Sofija: a failed mission* (London, juli 2017), str. 3.

²¹⁴ Ibid., str. 2.

razumijevanju, misija AMM je službeno pokrenuta 15. septembra 2005. godine, na period od 6 mjeseci koji je nakon toga produžen do 15. decembra 2006. godine. Cilj AMM misije je bio da doprinese mirnom, sveobuhvatnom i održivom rješenju sukoba u Aceh-u. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: očuvanje i pridržavanje sporazuma dogovorenih između strana u sukobu. U misiji je na samom početku u periodu od 15. septembra do 31. decembra 2005. angažovano 125 posmatrača iz EU i 93 iz ASEAN-a da bi taj broj u posljednjem tromjesečju u periodu od 15. septembra do 15. decembra 2006. godine smanjen na 29 posmatrača koja dolaze iz Europske unije i 7 ASEAN posmatrača²¹⁵. Nadzor mirovnog procesa u Aceh-u je sprovodilo osoblje iz 13 zemalja EU, iz Norveške i Švicarske u suradnji sa osobljem iz pet zemalja ASEAN (Tajlanda, Malezije, Bruneja, Filipina i Singapura). Država sa najviše angažovanog osoblja je Finska. Troškovi misije su finansirani iz budžeta ZSOP Europske unije (9 miliona eura) i doprinosa država članica koje sudjeluju u misiji (6 miliona eura)²¹⁶. AMM je prva EU misija očuvanja mira u Aziji i prva suradnja sa zemljama ASEAN ove vrste. Neki od ključnih zadataka ove misije bili su nadgledanje procesa demobilizacije GAM pripadnika i uništenja svog naoružanja, nadgledanje i izmještanje vojnih snaga i policijskog osoblja, nadgledanje stanja ljudskih prava i pružanje pomoći u ovom polju, nadgledanje procesa izmjene zakona i poštivanja Memoranduma o razumijevanju i suradnja sa drugim strankama. AMM misija EU se može smatrati uspješnom zahvaljujući pet ključnih razloga: prvo, predanosti mirovnom procesu GAM pokreta i indonežanskih vlasti; drugo, kvalitetnog rukovodstva i nepristranosti šefa misije; treće, dodatne podrške pojedinih zemalja članica EU u set-up fazi; četvrto, brze amnestije od strane Komisije sigurnosnih aranžmana (COSA); i na kraju, smanjenog fokusa na implementaciji elemenata ljudskih prava na početku procesa, što je omogućilo da AMM konačno završi svoju misiju u vrlo osjetljivom kontekstu Indonezijske politike²¹⁷. Pokretanjem AMM misije, i potpuno preuzimanjem uloge globalnog aktera, EU je naglasila svoju predanost mirovnom procesu u Aceh-u, kao i miru i stabilnosti u regiji kao cjelini. EU je pokazala svoju sposobnost da se dopre do regionalnih partnera, stvarajući uvjete za trajni mir, sigurnost i pravdu²¹⁸. Angažman EU u Aceh-u je dobar primjer konsolidacije mirovnog procesa i osiguranja održivog političkog rješenja koji su doprinijeli međunarodnoj sigurnosti, barem u ovome dijelu svijeta, ali zasigurno da bez

---

²¹⁵ Kirsten E. Schulze, *Mission not so impossible: the AMM and the transition from conflict to peace in Aceh 2005–2006* (Singapore: S. Rajaratnam, School of International Studies, 2007), str. 8.

²¹⁶ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 265.

²¹⁷ Kirsten E. Schulze, *Mission not so impossible: the AMM and the transition from conflict to peace in Aceh 2005–2006* (Singapore: S. Rajaratnam, School of International Studies, 2007), str. 2.

²¹⁸ EU Council Secretariat, *Factsheet-EU monitoring mission in Aceh (Indonesia)*, (decembar, 2006), str. 2.

političke vizije vlade Indonezije i pokreta GAM, poštivanja preuzetih obaveza, i podrške naroda Aceha, misija AMM ne bi bila tako uspješna.

EUPOL AFGANISTAN je civilna policijska misija Europske unije koja se sprovodila u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2007/369 od 30. maja 2007. godine. Misija nije imala izvršni mandat, koncipirana je na način tako da djeluje u partnerstvu s afganistanskom vladom u svrhu jačanja njezinih civilnih institucija i policijskih snaga. Cilj misije je bio da doprinese uspostavljanju održivog i efikasnog civilnog angažmana koji će osigurati odgovarajuću interakciju sa širokim pravosudnim sistemom Afganistana. Tri glavne aktivnosti EUPOL-a su bile: institucijska reforma Ministarstva unutarnjih poslova, profesionalizacija afganistanske nacionalne policije i razvoj veza između pravosuđa i policije sa snažnim naglaskom na uključivanje borbe protiv korupcije, promovirajući ljudska prava i rodno osviještene politike u svojim aktivnostima. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. EUPOL je obavljao svoje zadatke ulažući zajedničke napore sa vladom i u bliskoj suradnji sa brojnim domaćim i međunarodnim partnerima kao što su NATO/ISAF, UN (misija UN-a za pomoć Afganistanu (UNAMA)). Podršku misiji EUPOL su pružali policijski stručnjaci i stručnjaci za vladavinu prava iz 24 države članice EU i tri države van okvira EU (Norveške, Kanade i Novog Zelanda) putem savjetovanja s relevantnim afganistanskim institucijama. Na početku misije je bilo raspoređeno oko 400 pripadnika međunarodnog osoblja da bi se broj postepeno smanjivao što je bio nedovoljan tj. „suviše mali da bi napravio značajnu razliku u civilnim ishodima u Afganistanu”²¹⁹. Prema posljednjim dostupnim informacijama u decembru 2015. godine, EUPOL je imao raspoređeno oko 156 međunarodnih i 166 članova lokalnog osoblja sa budžetom misije za posljednju godinu mandata, za period 1. januar 2016. godine do 31. decembra 2016. u iznosu 43,7 miliona eura,²²⁰ što je približno budžetu sa početka mandata kada je iznosio 43,6 miliona eura²²¹. Država sa najviše angažovanog osoblja je Finska. Misija EUPOL Afganistan je okončana 31. decembra 2016. godine. Mišljenja o uspješnosti misije u Afganistanu su podijeljena, dok je jedni smatraju uspješnom navodeći uvođenje civilne policije u obuci nacionalnih šefova policija, pristupe koji su ohrabрили afganistanske vlasti na sprovođenje reformi kao uključivanje i uspostavljanje obuke službenika kroz pojedine obrazovne institucije, drugi smatraju da su nedovoljni resursi kako oni u ljudskom tako i oni u

---

²¹⁹ Qayoom Suroush, *Assessing EUPOL Impact on Afgan Police Reform (2007 - 2016)* (Kabul, 2018), str. 12.

²²⁰ Common security and defence policy, *Factsheet-EU police mission in Afganistan*, (januar, 2016).

²²¹ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2007/369/CFSP of 30 May 2007, Article 13.

finansijskom smislu, nedostatak kohezivnog plana i neefikasnost u okviru projekta u velikoj mjeri uticali na uspješnost ove misije²²².

1.1.2. Mirovne operacije na području Bliskog Istoka

EUJUST LEX (IRAK) je civilna misija Europske unije, koja je pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike EU i ona predstavlja prva integrisanu misiju vladavine prava koju je Europska unija preduzela kako bi podržala Irak u njenoj tranziciji od diktature do demokratije. Misija je zvanično počela sa djelovanjem 1. jula 2005. godine na osnovu odluke Vijeća EU od 7. marta 2005. godine 2005/190 kojoj je prethodio poziv iračkog premijera. Glavni cilj misije je bio da pomogne u jačanju i promociji ljudskih prava u Iraku, kao i da pruži mogućnost profesionalnog usavršavanja i razvoja pravosudnog sistema u ovoj zemlji i većina aktivnosti EUJUST LEX su bile usmjerene je na izgradnju povjerenja i suradnje između policije, pravosuđa i tužilaštva, savjetovanje i obuku iračkih vlasti u područjima upravljanja i drugim područjima u skladu sa potrebama, na taj način promovišući EU. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. Kroz svoje programe obuke, angažovano osoblje je tokom mandata obučilo više od 7.000 srednje i visoko rangiranih iračkih zvaničnika a par mjeseci prije zatvaranja misije, EUJUST LEX Irak je uspješno završio sve svoje operativne aktivnosti. U misiji je u posljednjem mandatu angažovano 66 osoba (53 međunarodna stručnjaka i 13 lokalnih službenika) raspoređenih iz 20 zemalja EU i Norveške. Od početka, 1. jula 2013. godine do 30. juna 2014. godine uključujući i fazu likvidacije nakon zatvaranja budžet misije je iznosio oko 15,4 miliona eura²²³ dok je finansijski referentni iznos koji je namijenjen pokrivanju troškova misije za prvu godinu mandata iznosio 10 miliona eura²²⁴. Država sa najviše angažovanog osoblja je Rumunija. Mandat misije je produžavan četiri puta, nakon čega je Vijeće EU donijelo odluku da se misija EUJUST LEX Irak završi 31. decembra 2013. godine nakon nepunih devet godina. Uprkos ograničenjima i problemima sa kojima se susretala, misija je postigla uspjeh, prvenstveno zbog toga što je pružila jasne pouke za buduće misije u okviru ZSOP, a prilog u tome ide i činjenica da su svi vidovi obuke održavani u državama članicama EU, zasnovani su

---

²²² ACADEMIA, http://www.academia.edu/24071276/EUPOL_Afghanistan_What_can_the_EU_learn, (06. decembar 2018).

²²³ Common security and defence policy, *Factsheet-EU integrated rule of law mission for Iraq (EUJUST LEX Iraq)*, (januar, 2014).

²²⁴ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2005/190/CFSP of 7 March 2005, Article 11.

na usaglašenim programima i predstavljaju jedinstvenu politiku djelovanja Europske unije i njenih članica.

EUPOL COPS (PALESTINSKA TERITORIJA) je policijska misija EU civilnog karaktera na teritoriji Palestine pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike te predstavlja dio širih napora EU u pružanju potpore izgradnji palestinske države u nastojanju pronalaska sveobuhvatnog rješenja izraelsko-palestinskog sukoba koje se temelji na postojanju dviju država. Pravna osnova za pokretanje misije je donesena 14. novembra 2005. godine na osnovu odluke Vijeća Europe 2005/797 tj. nakon razmjene pisama između palestinskog premijera i specijalnog predstavnika EU-a za mirovni proces na Bliskom istoku. Misija je zvanično raspoređena 1. januara 2006. godine. Misija EUPOL COPS predstavlja nastavak aktivnosti Koordinacionog ureda EU predstavlja izraz lidera EU i njihovu spremnost da podrže palestinske vlasti u preuzimanju odgovornosti za red i zakon, posebno u poboljšanju svoje civilne policije i kapaciteta za provedbu zakona. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. Kako je EU na čelu podrške miru na Bliskom istoku tako je EUPOL COPS važan element u poboljšanju sigurnosti na okupiranim palestinskim teritorijima. Ovo je jedna od misija koja je raspoređena na palestinskim teritorijima kao izraz zajedničke politike u okviru ZSOP djelujući zajedno sa misijom EUBAM Rafah, koja je zadužena za kontrolu prekograničnih kretanja, koja je bitan stub za spoljne politike. Zajedničko djelovanje dvije misije predstavlja progresivno oblikovanje Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike koja bi mogla dovesti do zajedničke europske odbrane. Cilj misije je da doprinese uspostavljanju održive i efikasne policije kao i da pomogne palestinskim vlastima u reformama i uspostavljanu vladavine prava u skladu sa međunarodnim standardima kao i izgradnju institucija sigurnosti, uključujući i reformu krivičnog pravosuđa. Prema najnovijim podacima koji su preuzeti sa službene stranice misije, u misiji je trenutno angažovano 112 osoba, 72 međunarodna stručnjaka koji dolaze iz 27 država članica EU uz podršku osoblja iz Kanade, Turske i Norveške i 40 lokalnih službenika. Budžet misije za period 1. juli 2018. do 30. juni 2019. godine iznosi 12.66 miliona eura²²⁵ što je značajno povećanje u odnosu na početni finansijski referentni iznos namijenjen za pokrivanje troškova misije za 2005. godinu kada je iznosio 2,5 miliona eura i 3,6 miliona eura koliko je iznosio za 2006. godinu²²⁶. Država sa najviše angažovanog osoblja je Italija.

---

²²⁵ EUPOL COPPS, <http://eupolcopps.eu/en/content/what-eupol-copps>, (06. decembar 2018).

²²⁶ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2005/797/CFSP of 14 November 2005, Article 14.

U periodu od raspoređivanja misije pa sve do danas, dosta je postignuto a naglasak je na uspostavljanu vladavine prava i reformi krivičnog pravosuđa. Također bitna stavka je i izgradnja temelja palestinske civilne policije kao i prelazak iz misije čiji je zadatak bio da obezbijedi tehničke kapacitete (oprema, infrastruktura, sjedište, itd.) u misiju čiji je zadatak izgradnja kapaciteta kroz svoje programe obuke trenera, indirektno obučivši 8.000 pripadnika palestinske civilne policije (uključujući 1.300 specijalnih policijskih snaga), od kojih je obučeno direktno 118 trenera. Iako misija nema direktan uticaj na politički proces, ona je postala integralni sastojak sektora sigurnosti na palestinskim teritorijama, koji je zauzvrat ključni element političkog procesa. Diplomatski i politički doseg same misije je svakako ograničen, ali saradnja sa palestinskom civilnom policijom i ministarstvom unutrašnjih poslova i pravosuđa, kao i posjete zvaničnika EU imaju značajno političko i moralno značenje u očima palestinskih članova vlade²²⁷.

EUBAM RAFAH je civilna misija pomoći na graničnom prelazu Rafa (teritorija Palestine) pokrenuta od strane Europske unije u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike kako bi nadgledala rad graničnog prelaza između Gaze i Egipta, nakon Sporazuma o kretanju i pristupu koji je zaključen između Izraela i Palestinske uprave 15. novembra 2005. godine. Pravna osnova za uspostavljanje misije je donesena 25. novembra 2005. godine na osnovu odluke Vijeća Europe 2005/889. Mandat misije EUBAM Rafah je da aktivno nadgleda, provjerava i ocjenjuje učinak Palestinske uprave u vezi sa implementacijom dogovorenih principa kao i da doprinosi izgradnji kapaciteta palestinske granične kontrole. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: kontrola granice. Ova misija predstavlja doprinos EU bliskoistočnom mirovnom procesu i veoma je značajna u pogledu sigurnosti, jer obezbjeđuje slobodu kretanja za 1,5 miliona Palestinaca koji žive u pojasu Gaze. U tome ide u prilog i činjenica koja govori da je preko 450 hiljada putnika prešlo granicu za vrijeme njenog trajanja, dok nije suspendovana 13. juna 2007. godine zbog preuzimanja kontrole u pojasu Gaze od strane Hamasa, što je uzmemo li prosjek oko 1500 putnika dnevno. Ovaj prelaz je zbog svog položaja i važnosti značajno pitanje kako za jednu tako i za drugu stranu, i zasigurno će biti uključen u sve buduće sporazume koje se odnose na pitanja Gaze a njegovo ponovno otvaranje tj. stavljanje pod kontrolu misije zavisi prije svega od političke situacije i dogovora između palestinskih i izraelskih vlasti. Iako su sve operacije suspendovane, EUBAM Rafah misija je u pripravnosti da se ponovo reaktivira ukoliko se stvore politički i sigurnosni uslovi, što je više puta naglašeno i od strane Vijeća EU. Misija je sastavljena

---

²²⁷ ISIS EUROPE blog, <https://isiseurope.wordpress.com/2013/11/06/eupol-copps-success-on-quicksand/>, (06. decembar 2018).

uglavnom od policajaca, graničnih policajaca i carinskih službenika. S obzirom da je misija suspendovana, broj osoblja je smanjen, tako da je „trenutno u misiji angažovano 8 međunarodnih članova koji dolaze iz Italije, Francuske i Njemačke i 9 lokalnih službenika”²²⁸ koji su posvećeni održavanju operativne kontrole misije. Mandat misije je produžavan nekoliko puta a posljednji put je produžen 29. juna 2018. na godinu dana od 1. jula 2018. do 30. juna 2019. godine sa budžetom misije u iznosu 2,04 miliona eura,²²⁹ koji je očekivano manji, uzmemo li u obzir da je misija suspendovana i značajno redukovana u odnosu na period pred samu suspenziju kada je budžet misije za jednogodišnji period od sredine 2006. do sredine 2007. godine iznosio 5,9 miliona eura i kada su bila angažovana 72 međunarodna člana i 11 lokalnih službenika koji su dolazili iz 21 države članice EU²³⁰. Država sa najviše angažovanog osoblja je Italija. EUBAM Rafah misija ima ograničene aktivnosti, međutim ukoliko EU kao najveći donator Palestinske uprave i najveći trgovinski partner Izraela želi da osigura trajni mir na ovom prostoru, trebala bi da iskoristi svoje ekonomske i diplomatske poluge kao sredstvo kojim će potaknuti sukobljene strane na kompromisno pomirenje koje će dovesti do ponovnog otvaranja prelaza. Također, EU bi trebala prekinuti politiku „bez kontakta” sa Hamasom kako bi se omogućilo pomirenje i posredovanje između dvije suprotstavljene palestinske partije Hamas-Fatah, čije je pomirenje ključno za održivu palestinsku državu ali i ponovo otvaranje prelaza.

1.1.3. Mirovne operacije na području Afrike

ARTEMIS KONGO je vojna mirovna operacija EU koja je pokrenuta u Demokratskoj Republici Kongo. Predstavlja prvu vojnu autonomnu operaciju pokrenutu od strane EU i prvu vojnu operaciju pokrenutu van Europe a nezavisnu od NATO-a. Sprovedena je u suradnji sa UN-om i predstavlja važnu stepenicu u razvoju ESOP. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2003/423 od 5. juna 2003. godine a operativna je postala 12. juna. 2003. godine. Operacija je također sprovedena u skladu sa rezolucijom 1484 Vijeća sigurnosti UN-a koja je donesena 30. maja 2003. godine. Glavni cilj operacije je bio da doprinese stabilizaciji sigurnosnih uslova i poboljšanju humanitarne situacije kako bi se osigurala zaštita raseljenih lica u izbjegličkim kampovima u Buniji u Demokratskoj Republici Kongo. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Operacija je imala tromjesečni mandat da

---

²²⁸ EUBAM RAFAH, <http://www.eubam-rafah.eu/en/node/5054>, (15. decembar 2018).

²²⁹ EUBAM RAFAH, <http://www.eubam-rafah.eu/en/node/5319>, (15. decembar 2018).

²³⁰ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 300.

obezbjedi privremenu silu koja će osigurati tranziciju u ojačanu misiju UN-a u Demokratskoj Republici Kongo (UMMOC). U misiji je bilo angažovano oko 2000 vojnika, okvirna nacija u ovoj mirovnoj operaciji je bila Francuska čije su trupe činile 90% osoblja, dok je ostatak činilo osoblje iz 14 zemalja EU uključujući i treće zemlje (Brazil, Kanadu i Južnu Afriku). Prema podacima službenog lista EU finansijski referentni iznos troškova operacije ARTEMIS Kongo za period od 12. juna 2003. do 1. septembra 2003. je iznosio 7 miliona eura²³¹. Bez francuskog pristanka da interveniše na poziv UN-a, ova operacija možda ne bi nikada ni bila pokrenuta tako da „zapravo, Artemis je bila više francuska operacija sa pokrićem EU, nego operacija EU koja je vođena od Francuske”²³². Bez obzira na sve, operacija Artemis se smatrala „izuzetno pozitivnim eksperimentom u suradnji između UN i regionalne organizacije, u domenu mira i sigurnosti”²³³.

EUFOR DR KONGO je vojna mirovna operacija podrške misiji Organizacije Ujedinjenih naroda u Demokratskoj Republici Kongo (MONUC) tokom izbornog procesa. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2006/319 od 27. aprila 2006. godine. Operacija je također sprovedena u skladu sa rezolucijom 1671 Vijeća sigurnosti UN-a od 25. aprila 2006. godine i uz potpunu saglasnost vlasti Demokratske Republike Kongo. Glavni cilj operacije je bio da pruži podršku misiji Organizacije Ujedinjenih naroda u Demokratskoj Republici Kongo (MONUC) za vrijeme održavanja opštih izbora. Operacija je imala zadatak da obezbjedi podršku i sigurnost osoblju UN-a, da zaštiti aerodrom u Kinaši, kao i da zaštiti civile i obezbjediti njihovu evakuaciju u slučaju potrebe. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Operacija je imala četveromjesečni mandat, trajala je od 30. jula do 30. novembra 2006. godine. U misiji je bilo angažovano oko 2400 vojnika, koji su dolazili iz 21 države članice EU uključujući Tursku i Švicarsku.²³⁴ Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Ukupni troškovi operacije iznosili su oko 100 miliona eura. Kroz mehanizam finansiranja zajedničkih troškova Athena je obezbjeđeno oko 23 miliona eura, Njemačka je dala oko 26 miliona eura, Francuska oko 27 miliona eura a preostali troškovi ostalih država nisu u potpunosti dostupni²³⁵. Iako se mirovna operacija EUFOR DR KONGO smatra dobrim primjerom uspješne i efikasne vojne intervencije, pogotovo u europskim krugovima, postoje i oprečna mišljenja, kao što je mišljenje Međunarodne krizne grupe, koja smatra da „ni

---

²³¹ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2003/423/CFSP of 5 June 2003, Article 14.

²³² European Commission, *Faster and more united? The debate about Europe's crisis response capacity* (Luksemburg, maj 2007), str. 153.

²³³ Ibid., str. 154.

²³⁴ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 314.

²³⁵ Ibid., str. 315.

MONUC niti trupe EU u Kinšasi nisu djelovale dovoljno brzo da spriječe eskalaciju nasilja²³⁶ ili mišljenja koja dolaze od nekih Europskih posmatrača koji smatraju EUFOR DR KONGO „kozmetičkom operacijom”²³⁷, koja ne bi bila u stanju da se suoči sa ozbiljnijim vojnim izazovima. Ovakva mišljenja su može se reći rezultat pogrešnih percepcija, jer je misija UN-a MONUC ta koja je bila zadužena za cjelokupnu situaciju za razliku od EUFOR DR KONGO koja je imala drugačiji karakter. Generalno gledajući operacija je ispunila svoj mandat, „uspješno je podržala MONUC u osiguranju izbornog procesa u DRK čime je pokazala vanjsku efikasnost”²³⁸ i „sposobnost EU da vojno interveniše u korist međunarodne sigurnosti”²³⁹.

EUFOR TCHAD/RCA je vojna operacija Europske unije na prostoru Čada i Centralnoafričke Republike, pokrenuta u okviru Europske sigurnosne i odbrambene politike. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2007/677 od 15. oktobra 2007. godine, pokrenuta je 28. januara 2008. godine a operativna je postala 15. marta 2008. godine uz jednogodišnji mandat, do 15. marta 2009. godine nakon čega je predata UN-u tj. nastavljena pod misijom MINURCAT. Operacija je također sprovedena u skladu sa rezolucijom 1778 Vijeća sigurnosti UN-a od 25. septembra 2007. godine uz saglasnost vlade Čada i Centralnoafričke Republike. Mandat i ciljevi EUFOR TCHAD/RCA su koordinirani sa multidimenzionalnim prisustvom UN-a u regionu istočnog Čada i na sjeveroistoku Centralnoafričke Republike radi poboljšanja sigurnosti u tim regionima. Glavni ciljevi operacije su bili: osigurati sigurnost i zaštitu civila u izbjegličkim kampovima u dvije zemlje, olakšati isporuku humanitarne pomoći pomažući poboljšanju sigurnosti u području operacija, osigurati zaštitu, sigurnost i slobodu kretanja svog, osoblja UN-a i osoblja nevladinih organizacija koje je prisutno u izbjegličkim kampovima. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. EUFOR TCHAD/RCA je jedna od najmultilateralnijih vojnih operacija u Afici, koja je za vrijeme potpune raspoređenosti brojala 3700 vojnika, a kojoj su svoj doprinos dale 23 države članice EU, uz 3 treće zemlje (Albaniju, Rusiju i Hrvatsku koja u to vrijeme nije bila članica EU)²⁴⁰. Referentni iznos namijenjen za troškove operacije predstavljen od strane sekretarijata Vijeća

---

²³⁶ International Crisis Group, *Securing Congo's Elections: Lessons from the Kinshasa Showdown* (2. oktobar 2006), str. 4.

²³⁷ Jean-Yves Haine and Bastian Giegerich, *In Congo, a cosmetic EU operation* (International Herald Tribune, 12. juni 2006).

²³⁸ Claudia Paris, *EU-UN cooperation in military crisis management: the experience of EUFOR RD Congo in 2006* (Institute for Security Studies, 2008), str. 20.

²³⁹ Ibid., str. 21.

²⁴⁰ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 340.

EU je iznosio 119,6 miliona eura²⁴¹ a „ukupni troškovi, uključujući i bilateralne doprinose, procijenjeni su na oko 1 milijardu eura”²⁴². Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Ako bi gledali na doprinos ove misije međunarodnoj sigurnosti kroz ispunjenje mandatnih zadataka kao što je „sprovedba više od 2000 hiljade patrola kratkog dometa i 440 daljih kontrola, 500 akcija vazduhoplovstva, deaktivaciju 350 neeksplozivnih ubojnih sredstava, pomoći u stvaranju uslova za operativnost UN-ove misije MINURCAT, omogućavanje dobrovoljnog vraćanja 10.000 ljudi u 22 sela, osiguranje sigurnosti za rad humanitarnih organizacija, pružajući pomoć lokalnom stanovništvu kroz 3000 medicinskih konsultacija i 65 hirurških zahvata”²⁴³ misija bi se mogla smatrati uspješnom, barem vojno, uprkos ograničenom uticaju na terenu. Međutim, gledajući šire, ograničeno poboljšanje sigurnosne situacije je rezultat ograničenog uticaja na terenu zbog „nedostatka političke volje da se uključe u političku krizu u Čadu, nedostatku političke volje da se vojno angažuje na duži vremenski period i nedostatak političke volje da se obezbijede adekvatni resursi za operaciju”²⁴⁴.

ATALANTA (EUNAVFOR Somalija) je vojna mirovna operacija Europske unije pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike koja djeluje u području koje pokriva Južno Crveno more, Adenski zaljev i veliki dio Indijskog okeana, uključujući Sejšele, Mauricijus i Komore a obuhvata i priobalnu teritoriju Somalije, kao i teritorijalne i unutrašnje vode. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2008/851 od 10. novembra 2006. godine i nekoliko rezolucija UN-a i međunarodnog prava a operativna je postala 8. decembra 2008. godine. Operacija Atalanta je prva pomorska operacija koju je sprovela EU i predstavlja sveobuhvatni integrisani pristup EU za sprječavanje i suzbijanje piratstva u Indijskom okeanu i dio je sveobuhvatnog pristupa EU za mirnu, stabilnu i demokratsku Somaliju. Mandat operacije je da štiti brodove Svjetskog programa za hranu, plovila misije Afričke unije u Somaliji i druge ugrožene prevoze, zatim da radi na sprječavanju, suzbijanju piraterije i oružanih pljački, da prati ribolovne aktivnosti na obalama Somalije kao i da podržava druge misije EU i međunarodne organizacije koje rade na jačanju pomorske sigurnosti. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Operacija Atalanta surađuje sa kombinovanim pomorskim snagama pod vodstvom SAD-a, NATO operacijom za zaštitu od

---

²⁴¹ EU Council secretariat - European security and defence policy, *EU Military Operation in Eastern Chad and North Eastern Central African Republic*, (mart, 2009).

²⁴² Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 342.

²⁴³ EU Council secretariat - European security and defence policy, *EU Military Operation in Eastern Chad and North Eastern Central African Republic*, (mart, 2009).

²⁴⁴ Bjoern H. Seibert, *Operation EUFOR TCHAD/RCA and European union's common security and defence policy* (Strategic Studies Institute, 2010), str. 42.

piraterije Ocean Shield i nezavisnim nacionalnim jedinicama iz zemalja kao što su Kina, Indija, Japan, Koreja, Rusija i ostalim zemljama koje su posvećene borbi protiv piratstva, ali sa različitim mandatima i ciljevima misije. Prema oficijelnoj stranici misije sastav EUNAVFOR se stalno mijenja zbog česte rotacije jedinica i varira u zavisnosti od sezone monsuna u Indijskom okeanu. Međutim, ona obično sadrži oko 600 ljudi, 1-3 plovila za površinske borbe i 1-2 protumorska aviona za nadgledanje pomorstva²⁴⁵. Vijeće EU je 30. jula 2018. godine donijelo odluku kojom je produžilo mandat operacije ATALANTA do decembra 2020. godine. Prema navedenoj odluci, budžet za zajedničke troškove operacije za period od 1. januara 2019. do 31. decembra 2020. godine iznosi 11,77 miliona eura²⁴⁶, dok je zajednički budžet za troškove operacije za prvih 12 mjeseci operacije iznosio 8,4 miliona eura²⁴⁷. Misiju trenutno podržava 19 država članica EU i dvije partnerske zemlje (Srbija i Crna Gora). Države sa najviše angažovanog osoblja su Njemačka, Francuska i Španija. Mirovna operacija EUNAVFOR Atalanta značajno doprinosi sigurnosti regiona ali i međunarodnoj sigurnosti a u prilog tome ide i činjenica koja govori da je u posljednjih deset godina, EUNAVFOR Atalanta u velikoj mjeri pomogla da se smanji uticaj piraterije u Somaliji. Sa 176 napada u 2011. godini, incidenti su se smanjili na ukupno 4 neuspjela napada u 2018. godini, od oktobra 2016. godine nije bilo talačkih niti otmica brodova, također EUNAVFOR Atalanta je sa 100% uspjehom osiguravala sigurnu isporuku 1,8 miliona tona pomoći Svjetskog programa hrane (WFP) prema somalijskim lukama. EUNAVFOR Atalanta je uspjela da smanji štetu nastalu kao posljedica piraterije, sa 7 milijardi dolara u 2011. godini na 1,4 milijarde dolara do kraja 2017. godine. Do današnjeg dana, od 166 osumnjičenih koji su se našli pred sudovima, 145 je dobilo osuđujuću a 21 oslobađajuću presudu²⁴⁸.

EUTM Somalija je vojna mirovna operacija Europske unije pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike pokrenuta s ciljem da doprinese razvoju stabilnosti, prosperiteta i sigurnosti u Somaliji. Operacija je uspostavljena osnovu odluke Vijeća EU 2010/197 od 31. marta 2010. godine a operativna je postala 10. aprila 2010. godine. Mandat misije je da kroz trening i obuku sigurnosnih snaga Somalije doprinese jačanju tranzicione savezne vlade (TFG) i institucija Somalije, sa fokusom na pružanje specifičnog mentorstva, savjeta, prilagođene obuke i izgradnje kapaciteta kako bi doprinijeli razvoju Somalijske

---

²⁴⁵ EUNAVFOR, <https://eunavfor.eu/mission/>, (16. decembar 2018).

²⁴⁶ European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/07/30/eunavfor-somalia-operation-atalanta-council-decides-on-new-headquarters-and-new-head-of-operation/>, (16. decembar 2018).

²⁴⁷ Giovanni Grevi, Damien Helly and Daniel Keohane, *European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009)* (Paris: Institute for Security Studies, 2009), str. 391.

²⁴⁸ European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/55058/eunavfor-atalanta-10-years-fighting-piracy-somalia_en, (16. decembar 2018).

nacionalne armije, sa fokusom na pružanje efikasne i održive sigurnosti u zemlji. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. U početku je obuka somalijskog osoblja zbog nepovoljne sigurnosne situacije u to vrijeme održavana u Ugandi u suradnji sa Ugandskim narodnim odbrambenim snagama da bi početkom 2014. godine preseljena u Mogadiš (Somaliju). Operacija EUTM Somalija je dio sveobuhvatnog pristupa EU koji se sastoji od diplomatskih napora, razvojne i humanitarne pomoći te sigurnosnog angažmana koja se paralelno odvija u suradnji sa druge dvije operacije/misije EU, EUNAVFOR ATALANTA koja doprinosi borbi protiv piraterije sa somalijske obale i EUCAP NESTOR, misije za razvoj pomorskih sigurnosnih kapaciteta na području Afričkog roga i Zapadnog Indijskog okeana. Pored suradnje sa ove dvije misije/operacije, ističe se suradnja i sa UN misijom MINUSCA, suradnja sa misijom Afričke unije AMISOM, europskom delegacijom (EUDEL) u Centralnoafričkoj Republici, ambasadam Francuske, Kine i SAD kao i sa Afričkom unijom. U misiji su trenutno angažovane 193 osobe koje dolaze iz 12 država članica EU i jedne partnerske zemlje (Srbije)²⁴⁹. Država sa najviše angažovanog osoblja je Španija. Vijeće EU je produžilo mandat misije EUTM Somalija do 31. decembra 2020. godine i dogovorilo budžet od 22,9 miliona eura za period od 1. januara 2019. do 31. decembra 2020. godine²⁵⁰, dok je za prethodni mandatni period od 1. januara 2017. do 31. decembra 2018. godine budžet iznosio 27 miliona eura²⁵¹. EUTM Somalija i naponi angažovanog osoblja da kroz obuku somalijskih sigurnosnih snaga i pružanje savjeta utiču na povećanje sposobnosti i kapaciteta nacionalne armije sa fokusom na pružanje efikasne i održive sigurnosti u zemlji su pozitivno djelovali na sigurnosne, razvojne i humanitarne prilike u Somaliji. Međutim, neusklađenost u pogledu ciljeva misije kako unutar EU institucija tako i na terenu uticali su na to da sveobuhvatni pristup EU u Somaliji čiji je dio i EUTM Somalija nije iskorišten na pravi način, prvenstveno zbog toga što je onemogućio koordinaciju i pravovremeno djelovanje unutar istog.

EUTM Mali je vojna operacija Europske unije za osposobljavanje oružanih snaga Malija, koja je uspostavljena u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike na osnovu odluke Vijeća EU 2013/34 od 17. januara 2013. a operativna je postala narednog mjeseca, u februaru 2013. godine. Uspostavljanju ove operacije je prethodio poziv od strane predsjednika Republike Malija i donošenje rezolucije UN 2071 od 12. oktobra 2012. godine, kojom je

---

²⁴⁹ EUTM Somalia, <https://www.eutm-somalia.eu/about-us/>, (16. decembar 2018).

²⁵⁰ European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/11/19/somalia-eu-training-mission-extended-budget-agreed-and-mandate-amended/>, (16. decembar 2018).

²⁵¹ European External Action Service, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eutm_factsheet_0.pdf, (16. decembar 2018).

izražena zabrinutost u vezi s mogućim posljedicama po regiju i šire područje zbog nestabilnosti na sjeveru Malija, naglasivši potrebu za brzim reagovanjem, kako bi se očuvala stabilnost u regiji Sahel, upućujući poziv međunarodnim partnerima, uključujući i Uniju, da vojsci i sigurnosnim snagama Malija pruže pomoć, stručno znanje, osposobljavanje i podršku u jačanju njihovih sposobnosti. Cilj misije je da odgovori na operativne potrebe Oružanih snaga Malija kroz obuku i pružanje podrške, kroz davanje savjeta u komandovanju i kontroli, logističkom lancu i ljudskim resursima, poštivajući odredbe međunarodnog humanitarnog prava koji će omogućiti zaštitu civila i ljudskih prava. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Iako je EUTM Mali vojna operacija ona nema izvršne ovlasti, tj. nije uključena u borbene operacije. EUTM Mali operacija je dio sveobuhvatnog pristupa krizi u regiji Sahel od strane EU, tako da blisko surađuje sa civilnom misijom EUCAP Sahel Niger koja je pokrenuta s ciljem da doprinese borbi protiv kriminala i terorizma u Nigeru i inostranstvu i misijom EUCAP Sahel Mali, koja podržava napore države Mali da osigura ustavni i demokratski poredak, i obezbjedi uslove za trajni mir na čitavoj teritoriji. Početni mandat misije je trajao 15 mjeseci, u čijem je sastavu bilo angažovano oko 450 zaposlenih, procjenjujući troškove operacije na oko 12,3 miliona eura za mandat od 15 mjeseci²⁵². Posljednjom odlukom Vijeća EU mandat misije je produžen na dvije godine i to za period od 18. maja 2018. godine do 18. maja 2020. godine. Trenutno snage misije raspolažu sa 593 zaposlenih, koji dolaze iz 25 europskih zemalja, od kojih je 21 država članica EU i 4 države nečlanice EU (Albanija, Gruzija, Crna Gora i Srbija). Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Posvećenost Maliju, dodatna podrška njihovim vlastima u sprovođenju mira i sigurnosti, kako u zemlji tako u regionu Sahel, odvija se u suradnji sa drugim zainteresovanim regionalnim i međunarodnim stranama. Potvrda tim nastojanjima je jednim dijelom iskazana od strane EU kroz „značajno povećanje budžeta od 59,7 miliona eura za misiju, za period od 18. maja 2018. godine do 18. maja 2020. godine, u usporedbi sa 33,4 miliona eura za prethodni dvogodišnji mandat”²⁵³. Iako je kroz operaciju EUTM Mali EU sprovela niz aktivnosti, kako bi doprinijela jačanju mira i sigurnosti u regionu, obučivši do sada kroz svoje programe obuke 12.924 pripadnika oružanih snaga Malija²⁵⁴, „sigurnosno okruženje u centralnom i sjevernom Maliju i dalje se pogoršava: u svom izvještaju o zemlji u junu 2018. godine, Ujedinjene nacije su zabilježile skoro 200 posto više napada u toj zemlji u prethodnoj

---

²⁵² European External Action Service, http://eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/missions_operations/eutm-mali/final_factsheet_eutm_mali_en.pdf, (17. decembar 2018).

²⁵³ European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/14/eu-training-mission-in-mali-council-extends-mission-for-two-years-with-broadened-mandate-to-include-support-for-g5-sahel-joint-force/>, (17. decembar 2018).

²⁵⁴ EUTM MALI, http://eutmmali.eu/wpcontent/uploads/2018/10/EUTM_Mission_Factsheet_OCT18_EN.pdf, (17. decembar 2018).

godini”²⁵⁵. Jasno je da EUTM Mali a ni malijske oružane snage i UN-ova multidimenzionalna integrisana stabilizaciona misija u Maliju nisu uspjeli spriječiti porast nasilja (iako bi bilo nepravedno očekivati takav ishod samo od ovih institucija i programa)²⁵⁶.

EUTM RCA je vojna operacija Europske unije pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike koja se sprovodi u okviru procesa reforme sigurnosnog sektora Centralnoafričke Republike i integrisanog pristupa EU za područje Centralnoafričke Republike. Uspostavljena je 19. aprila 2016. godine a pokrenuta 16. jula 2016. godine na osnovu odluke Vijeća EU 2016/610 kojoj je prethodio poziv predsjednika Centralnoafričke Republike Faustin-Archange Touadera s ciljem vojne obuke, osposobljavanja i izgradnje učinkovitih, etnički uravnoteženih i demokratski odgovornih oružanih snaga Centralnoafričke Republike. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Misija nema izvršne ovlasti, sprovodi se u punoj suradnji sa stabilizacijskom misijom Ujedinjenih naroda u Centralnoafričkoj Republici (MINUSCA). Vijeće EU je 30. jula 2018. godine produžilo mandat misije na dvije godine i to do 19. septembra 2020. godine uz izmjenu mandata, omogućivši i strateško savjetovanje ne samo vojnog osoblja oružanih snaga Ministarstva odbrane, već i predsjedničkog kabineta, uključujući i Ministarstvo unutrašnjih poslova i žandarmeriju. Prema info. listu misije iz novembra 2018. godine, u ovoj misiji je trenutno angažovano 187 vojnika koji dolaze iz 11 zemalja od kojih su 8 države članice EU a 3 partnerske zemlje (Bosna i Hercegovina, Gruzija i Srbija). Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Zajednički budžet misije koji je dogovoren i nadgledan putem mehanizma Athena za period od 20. septembra 2018. do 19. septembra 2020. i iznosi 25,4 miliona eura. Aktivnosti misije su doprinijeli restrukturiranju sektora odbrane kroz tri domena, strateškom kroz savjetovanje političkim i vojnim vlastima i pomoći kod izrade glavnih dokumenta iz sfere odbrane, nabavki i zapošljavanja, u domenu operativne obuke, obučivši 4 pokretna bataljona, validaciju 3 specijalizovane jedinice među kojima su dvije posebne službe Republičke zaštite i obavještajna služba i treći domen koji se odnosi na obrazovanje, obučivši više od 3.400 vojnika, 886 oficira i podoficira. EUTM RCA je također omogućio reintegraciju 232 bivša pobunjenika u Oružane snage Centralnoafričke Republike kao dijela Nacionalnog programa razoružanja, reintegracije i reparacije²⁵⁷. Bez obzira na opredijeljenost EU da pomogne u reformama i stabilizaciji sigurnosne situacije u

---

²⁵⁵ ECFR, https://www.ecfr.eu/publications/summary/halting_ambition_eu_migration_and_security_policy_in_the_sahel, (18. decembar 2018).

²⁵⁶ Ibid.

²⁵⁷ Common security and defence policy, *Factsheet-European Union Training Mission in Central African Republic*, (novembar, 2018).

Centralnoafričkoj Republici te integrisani pristup i suradnju više organizacija, zemlja se i dalje suočava brojnim kršenjima ljudskih prava, ubistvima, seksualnim nasiljem i agresijom kako prema civilima tako i prema mirovnim snagama. Kako bi se spriječili novi sukobi, smanjili prihodi terorističkih grupa, kao dio rada na ljudskim pravima i održivog razvoja, EU je 01. januara 2018. godine preuzela predsjedavanje *Kimberlijevim procesom*²⁵⁸, čiji je cilj osigurati održivu trgovinu dijamanta bez konflikata.

EUFOR RCA je vojna operacija Europske unije pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike kako bi doprinijela sigurnijem i zaštićenijem okruženju u Centralnoafričkoj republici. Uspostavljena je 10. februara 2014. godine, a pokrenuta 30. aprila. 2014. godine na osnovu odluke vijeća EU 2014/73 kojoj je prethodio poziv i odobrenje Vijeće sigurnosti UN-a doneseno u rezoluciji 2134 od 28. januara 2014., kojom se stvorila i pravna osnova za vojnu misiju i njeno brzo raspoređivanje od strane EU. Cilj misije je bio stabilizacija i osiguranje sigurnosti u Benguijau, osiguranje gradskom aerodroma s posebnim akcentom na zaštitu ugroženog stanovništva, stvarajući uslove za pružanje humanitarne pomoći. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. *EUFOR RCA* je jedna od najopasnijih operacija koja je pokrenuta od strane EU. Snage misije su bile ovlaštene da upotrijebe silu kako bi se zaštitilo civilno stanovništvo. Misija se sprovodila u punoj suradnji sa AU i UN stabilizacijskom misijom Ujedinjenih naroda u Centralnoafričkoj Republici (MINUSCA). Misija je okončana 15. marta 2015. godine. Snage misije su bile sačinjene od oko 700 vojnika, koji su dolazili iz 11 zemalja članica EU i jedne izvaneuropske zemlje (Gruzije). Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Misija se suočavala s problemom formiranja snaga za samu misiju i opšte nezainteresovanosti jer je vrlo mali broj članica EU, Centralnoafričku republiku vidio kao prioritetnu zemlju za njeno djelovanje, jednim dijelom i zbog toga što se proces formiranja snaga odvijao paralelno sa ukrajinskom krizom, koja je uticala na prioritete EU zbog čega je i njeno raspoređivanje odgađano nekoliko puta. Ukupni zajednički finansijski troškovi misije *EUFOR RCA* za period od 10. februara 2014. godine. do 15. marta 2015. su iznosili 30,62 miliona eura²⁵⁹. Glavni strateški i operativni nedostaci misije *EUFOR RCA* vezani su za usku prirodu mandata, u smislu

---

²⁵⁸ Kimberlijev proces je pokrenut 2002. godine od strane koalicije vlada, civilnog društva i industrije dijamanta kao odgovor na ulogu dijamanta u finansiranju nekih od najrazornijih građanskih ratova u Africi. Ideja ovog procesa je da „*dijamanti proizvode bogatstvo a ne moderno ropstvo, te da prirodni resursi pripadaju zajednicama a ne milicijama*”. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37397/european-union-takes-over-chairmanship-kimberley-process-conflict-diamonds_en, (18. decembar 2018).

²⁵⁹ Danilo Di Mauro, Ulrich Krotz and Katerina Wright, *EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide*, version 2.0 European (European University Institute, 2017), str. 58.

količine dodijeljenih trupa, trajanja operacije injenog geografskog opsega. Uprkos ovim kritikama, kada su bile raspoređene, EUFOR RCA je bio djelimičan uspjeh. U poprištu borbi u ostvarenju unutrašnjih ciljeva ispunjeni su svi operativni ciljevi i operacija je dostigla svoje strateške ciljeve i uspješno ispunila svoj mandat. Što se tiče postizanja eksternih ciljeva, trupe EU su poboljšale sigurnosne uslove i pored drugih aktera, spriječile širenje nasilja. Štaviše, uprkos uskom mandatu EUFOR RCA misija je učinila više dobra nego štete i bila je relativno efikasna i ekonomična²⁶⁰.

EUSEC RD Kongo je vojna operacija EU pokrenuta okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike za pružanje savjeta i pomoći u reformi sektora sigurnosti i odbrane u Demokratskoj Republici Kongo. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2005/355 od 2. maja 2005. godine a operativna je postala u junu iste godine. Misija se sprovodila u bliskoj suradnji sa drugim članovima međunarodne zajednice. Cilj misije je bio da podrži proces integracije u Oružanim snagama Demokratske Republike Kongo tj. obnovu njene vojske koja će garantovati sigurnost u cijeloj zemlji i stvoriti uslove za ekonomsko društveni razvoj. Također još jedan od mandatnih ciljeva misije je bio da proširi svoje aktivnosti djelovanja s ciljem modernizacije administracije i upravljanja ljudskim resursima u skladu sa demokratskim standardima, ljudskim i međunarodnim humanitarnim pravom. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: sigurnost. Početni budžet misije je iznosio 6 miliona eura u 2005. godini i stalno se povećavao do 2012. godine kada je iznosio 13,9 miliona eura, a zatim se počeo smanjivati, da bi za posljednji mandat od 30. juna 2015. do 30. juna 2016. iznosio 2,7 miliona eura. Kako se smanjivao budžet misije tako se smanjivao i broj zadataka a samim time i broj angažovanog vojnog osoblja, koje se sa oko 50 vojnika iz 2012. godine smanjilo na 10 vojnika u posljednjem mandatu. Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Osoblje u ovoj misiji je dolazilo iz nekoliko država članica EU (10 država članica u 2012. godini) i SAD. Nakon isteka posljednjeg mandata koji je trajao do 30. juna 2016. godine, isti se više nije produžavao. Za vrijeme trajanja misije *EUSEC RD Kongo* je doprinio izradi različitih zakonodavnih dokumenata, uspostavljanju transparentnijih finansijskih mehanizama i uspostavio niz zavidnih tehničkih dostignuća, međutim „rezultati u pogledu zaštite ljudskih prava su razočaravajući”²⁶¹. S obzirom na trenutno stanje u zemlji (policijsku represiju, ekstremno seksualno nasilje) odluka o povlačenju ove misije je prema nekim autorima „implicitno priznanje grešaka koje su počinjene pri rješavanju velikog izazova

---

²⁶⁰ Gitte Hojstrup Christensen, Elisa Norvanto and Thomas Mandrup, *The European Union's Military Operation in the Central African Republic: Successes, Shortcomings and Lessons Identified* (Royal Danish Defence College, februar, 2018), str. 7-8.

²⁶¹ KATOIKOS, <http://www.katoikos.eu/pending/9939.html>, (18. decembar 2018).

reforme sektora sigurnosti u krhkoj zemlji”²⁶². „Slučaj Demokratske Republike Kongo, pokazuje da misije za upravljanje krizom u okviru ZSOP, sa mandatom i kratkoročnim planiranjem, usmjerene na tehničku podršku, nisu prikladni instrumenti za rješavanje izgradnje sektora sigurnosti u krhkom i složenom kontekstu”²⁶³.

EUPOL Kinshasa je prva civilna-policajska misija Europske unije u Africi, pokrenuta u okviru Zajedničke vanjske sigurnosne i odbrambene politike. Misija je uspostavljena na osnovu odluke Vijeća EU 2004/847 od 9. decembra 2004. godine i poziva vlade Demokratske Republike Kongo i UN-a. Misija je djelomično raspoređena u februaru 2005. godine a zvanično pokrenuta 12. aprila iste godine. Početna misija EUPOL Kinshasa se sastojala u pružanju podrške Integrisanoj policijskoj jedinici na nivou komandnog lanca, kako bi se ojačali policijski kapaciteti jedinice koji bi doprinijeli osiguranju i zaštiti državnih institucija i jačanju aparata unutrašnje sigurnosti. Misija nije imala izvršne ovlasti. Misija je imala cilj da pruži podršku koja se sastojala u tehničkoj pomoći, nadzoru, monitoringu, uključujući savjetodavnu podršku u skladu sa najboljim međunarodnim preporukama u ovoj oblasti. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. Osoblje misije se sastojalo od oko 30 službenika koji su dolazili iz 6 država članica EU i po jedan službenik iz Kanade i Turske. Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Finansijski referentni iznos koji je namijenjen pokrivanju zajedničkih troškova misije za period 9. decembar 2004. godine. do 30. aprila 2006. godine je iznosio 4,37 miliona eura²⁶⁴, dok je za period od 1. maja 2006. godine do 31. decembra 2006. godine iznosio 3,5 miliona eura²⁶⁵. Značajne aktivnosti ove misije se prije svega odnose na pružanje pomoći kongovskoj nacionalnoj policiji u održavanju reda tokom tranzicije Demokratske Republike Kongo ka demokratiji, a posebno se ističe njena uloga za vrijeme izbornog procesa u 2006. godini. EUPOL Kinshasa se sprovodila u koordinaciji sa preostalim EU i UN misijama koje su u to vrijeme bile raspoređene u Demokratskoj Republici Kongo. Misija EUPOL Kinshasa se nije nikada formalno okončala već se transformisala u misiju EUPOL DR Kongo 1. jula 2007. godine, čiji se mandat nastavio razvijati.

EUPOL DR Kongo je civilna-policajska misija Europske unije u okviru reforme sektora sigurnosti u Demokratskoj Republici Kongo, koja je formalni nasljednik misije EUPOL

---

²⁶² Ibid.

²⁶³ Ibid.

²⁶⁴ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2005/822/CFSP of 21 November 2005, Article 10.

²⁶⁵ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2006/300/CFSP of 21 April 2006, Article 2.

Kinshasa. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2007/405 od 12. juna 2007. godine a pokrenuta je 1. jula 2007. godine. Mandatni cilj misije je pružiti pomoć i savjete kroz reformu policije i poboljšati koordinaciju između policije i sistema krivičnog pravosuđa time doprinoseći borbi protiv nekažnjavanja seksualnog nasilja i kršenja ljudskih prava. Misija se također sprovodi s ciljem jačanja sektora sigurnosti i operativnih kapaciteta kongovske policije kroz obuku trenera i policijskih službenika. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: obuka. EUPOL DR Kongo je misija bez izvršnih ovlasti. Ona je svoje zadatke, obavljala između ostalog, kroz mentorske, nadzorne i savjetodavne dužnosti. Misija blisko surađuje sa misijom EUSEC RD Kongo, misijom UN-a MONUSCO, delegacijom Europske unije i sa drugim međunarodnim partnerima kao što je njemački GIZ i UNDP. Prema press izvještaju sekretarijata Vijeća EU u martu 2009. godine, osoblje misije se sastojalo od 53 međunarodna i 9 lokalnih službenika koji dolaze iz 9 država članica EU i Angole. Budžet misije za period od 1. jula 2007. do 30. juna 2008. godine je iznosio 6,02 miliona eura²⁶⁶, dok je u posljednjem mandatu misije koji je počeo 1. oktobra 2013. godine a završio 30. septembra 2014. godine, budžet misije iznosio 6,32 miliona eura²⁶⁷. Sa posljednjim mandatom broj angažovanog osoblja je smanjen na oko 30 međunarodnih službenika koji su dolazili iz 7 država članica EU²⁶⁸. Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Iako je nakon okončanja misije, sigurnosna situacija u Kongu je bila bolja nego što je bila na početku misije, stalno kršenje ljudskih prava i sloboda, bezakonje i brojne naoružane grupe ukazuju na to da je DR Kongo još uvijek nesigurno mjesto za civilno stanovništvo a siromaštvo i loša infrastruktura i dalje produbljuju društvene podjele i sprječavanju svaki vid razvoja. Nedostatak političkog angažmana, snažnija posvećenost vrijednostima, posebno u pogledu ljudskih prava i sloboda i nedostatak evaluacije smanjili su uticaj i doprinos misije u izgradnji mira, međutim angažman EU u DR Kongo se može smatrati kao jedno od rijetkih mjesta gdje se spoljna politika zasnivala na analizi sukoba i neophodnosti intervencije.

EU SSR Guinea-Bissau je civilna misija Europske unije sprovedena u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike s ciljem pružanja savjeta i pomoći u podršci reformi sigurnosnog sektora u Gvineji Bisau kako bi doprinijela stvaranju uslova za implementaciju Nacionalne strategije, stvaranju uslova za smanjenje i restrukturiranje Oružanih snaga i snaga sigurnosti i sa ciljem olakšavanja naknadnog angažovanja donatora. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: podrška političkim reformama. Misija je uspostavljena na

---

²⁶⁶ EU Council secretariat, *EU Police Mission for the DRC (EUPOL RD Congo)*, (mart, 2009).

²⁶⁷ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2013/467/CFSP of 23 April 2013, Article 14.

²⁶⁸ EU Council secretariat, *EU Police Mission for the DRC (EUPOL RD Congo)*, (februar, 2014).

osnovu odluke Vijeća EU 2008/112 od 12. februara 2008. godine i na osnovu poziva tadašnjih vladajućih vlasti da EU formira misiju u Gvineji Bisau. Misija je pokrenuta u junu 2008. godine i trajala je 28 mjeseci tj. do 30. septembra 2010. godine nakon čega je i zvanično zatvorena. Prema press izvještaju sekretarijata Vijeća EU u septembru 2010. godine, prije njenog formalnog završetka osoblje misije je bilo sačinjeno od 8 međunarodnih i 16 lokalnih službenika. Misija se sastojala od vojske i civilnih savjetnika koji dolaze iz 6 država članice EU. Država sa najviše angažovanog osoblja je Portugal. Budžet misije za period april 2008. do novembra 2009. je iznosio 5,65 miliona eura, od 1. decembra 2009. godine do 30. juna 2010. godine je iznosio 1,53 miliona eura i od 1. jula 2010. do 30. septembra 2010. je iznosio 630 hiljada eura²⁶⁹. Iako je misija *EU SSR Guinea-Bissau* postigla značajne rezultate u izradi sveobuhvatnog niza zakona i organizacijskih dokumenata, stalna politička nestabilnost i nepoštivanje vladavine prava pogotovo nakon državnog udara i zatvaranja misije su doveli do toga da „država nije u stanju da efikasno obavlja većinu svojih osnovnih funkcija, a ta krhkost koja je popraćena ljudskim siromaštvom i dalje predstavlja prepreku miru i održivom razvoju”²⁷⁰. „Ova nestabilnost i institucionalna disfunkcionalnost je dodatno otežana konkurencijom vojnih i političkih elita nad ograničenim državnim resursima i angažovanjem u nelegalnim i nezakonitim poslovima”²⁷¹, koji dodatno narušavaju sigurnosni sistem.

EU AMIS II je vojna-civilna misija podrške Europske unije, operaciji pod vodstvom Afričke unije kako bi se stabilizovala sigurnosna situacija u Darfuru (Sudan). Misija je trajala u periodu od 18. jula 2005. godine do 31. decembra 2007. godine. Misija se sprovodila u okviru Zajedničke odbrambene i sigurnosne politike. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2005/557 od 18. jula 2005. godine, kojoj je prethodio poziv (pismo) od strane predsjednika Komisije AU, Visokom predstavniku EU u nadi da će moći računati na značajnu podršku EU i njenih država članica naporima AU i jačanju misije Amis II. Kao vid podrške, EU je stavila na raspolaganje opremu i sredstva, uz sopstvenu plansku i tehničku pomoć od strane vojnih posmatrača, koji su obučavali afričke trupe, pomagali u taktičkom i strateškom transportu i pružali policijsku pomoć i obuku. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: obuka. EU je u ovoj mirovnoj misiji rasporedila nekoliko desetina vojnih i civilnih vojnika tokom dvoipogodšnjeg mandata. Ovo osoblje je u prosjeku činilo 30 policijskih službenika, 15 vojnih stručnjaka i dva vojna posmatrača. Osoblje je bilo angažovano iz 15 država članica

---

²⁶⁹ EU Council secretariat, *EU mission in support of security sector reform in the Republic of Guinea-Bissau* (EU SSR GUINEA-BISSAU), (septembar, 2010).

²⁷⁰ Organization for Economic Cooperation and Development, *Report on international intervention in fragile states: Republic of Guinea-Bissau*, (Paris, 2011).

²⁷¹ Colonel Stephen K. Van Riper, *Tackling Africa's First Narco-State: Guinea-Bissau in West Africa* (Peacekeeping and Stability Operations Institute, U.S. Army War College, septembar, 2014).

EU. Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Ukupni troškovi misije su iznosili 4,1 miliona eura. Ova misija podrške se završila nakon što se misija AMIS ujedinila sa UN misijom UNAMID. Misija EU AMIS II je značajno doprinijela zaštiti civilnog stanovništva kroz napore usmjerene na poboljšanje sigurnosti i humanitarne situacije i ona je konkretan primjer dobrog partnerskog odnosa između Afričke i Europske unije koji je ključan za stvaranje uslova za trajni mir i sigurnost.

EUAVSEC Južni Sudan je civilna misija Europske unije koja se sprovodi u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike s ciljem uspostave, zaštite i unaprjeđenja zračnog prometa i pružanja doprinosa u upravljanju granicama kako bi pomogla Južnom Sudanu da postane održiva, stabilna i uspješna država a sve u skladu s međunarodnim standardima. Misija je uspostavljena na osnovu odluke Vijeća EU od 18. juna 2012. a godine a operativna je postala u oktobru 2012. godine. Uspostavljanju misije je prethodio poziv (pismo), vlade Južnog Sudana, Visokom predstavniku EU, kojim se pozdravlja prijedlog Unije da uspostavom misije doprinese jačanju zaštite zračnog međunarodnog aerodroma Juba. Misija je uspostavljena je kao dio sveobuhvatne pomoći međunarodne zajednice zemlji kako bi se poboljšala sigurnost aerodroma, koja neće samo doprinijeti borbi protiv kriminala i međunarodnog terorizma već će omogućiti i povećan protok ljudi i roba, čime bi se podsticala trgovina i promovisala regionalna integracija. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: obuka. EUAVSEC Južni Sudan je misija koja nije imala nikakve izvršne ovlasti. EUAVSEC misija je prvi angažman Unije u Južnom Sudanu i prva avijacijska sigurnosna misija. Referentni finansijski iznos namijenjen za pokriće izdataka povezanih s misijom EUAVSEC Južni Sudan za mandatni period od 19 mjeseci je iznosio 12,5 miliona eura²⁷². U misiji je angažovano 49 osoba, od kojih su 34 međunarodna i 15 lokalnih službenika²⁷³ koji dolaze iz 12 država članica EU. Država sa najviše angažovanog osoblja je Danska. Sa istekom mandata misija je okončala svoje operacije u Južnom Sudanu 17. januara 2014. godine. Aktivnostima misije EUAVSEC, postignuti su značajni rezultati u uspostavljanju neophodne zakonske i institucionalne osnove za dostizanje nivoa sigurnosti u vazduhoplovstvu u Južnom Sudanu a one uključuju, između ostalog osnivanje Uprave za civilno vazduhoplovstvo, Komiteta za sigurnost aerodroma, pripremu i razvoj Nacionalnog programa sigurnosti civilnog vazduhoplovstva, stvarno i vidljivo poboljšanje sigurnosti aerodroma koje se ogleda prije svega kroz promjenu rasporeda aerodromskog terminala, poboljšanje pregleda putnika i

---

²⁷² Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2012/312/CFSP of 18 June 2012, Article 13.

²⁷³ Common security and defence policy, *Factsheet-European union aviation security mission (EUAVSEC) in South Sudan*, (februar, 2014).

prtljaga kroz obuku i puštanje u rad niza rendgenskih aparata, povećanje opšte svijesti o sigurnosti kroz obuku više od 350 službenika za sigurnost, unaprjeđenje vještina za taktičko planiranje i operativne vještine kroz obuku zrakoplovne sigurnosti i policijskog osoblja²⁷⁴.

EUCAP NESTOR je civilna misija Europske unije za pomoć državama domaćinima da razviju samoodržive kapacitete za unaprjeđenje pomorske sigurnosti i izgradnju vlastitih sposobnosti. Misija je uspostavljena 16. jula 2012. godine nakon odluke Vijeća EU 2012/389 a raspoređena je na području Afričkog roga i Zapadnog Indijskog okeana (Džibutija, Sejšela i Tanzanije) a od kraja 2015. godine, nakon strateškog zaokreta, aktivnosti misije se fokusiraju isključivo na Somaliju, stoga je odlukom Vijeća EU 2016/2240 od 12. decembra 2016. godine naziv misije promijenjen u *EUCAP Somalija*. Cilj misije EUCAP NESTOR (Somalija) je da doprinese uspostavljanju i izgradnji kapaciteta za sprovođenje pomorskih sposobnosti koje će ojačati pomorsku sigurnost, uključujući i suzbijanje piratstva kao i pomorsko upravljanje i sprovođenje pomorskog prava. To obuhvata savjetovanje, podučavanje i osposobljavanje obalne straže te djelatnika pomorskog sustava kaznenog pravosuđa i obalne policije. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: obuka. U izvršavanju svog mandata, u okviru sveobuhvatnog pristupa u borbi protiv piratstva u državama roga Afrike, misija surađuje sa Delegacijom EU u Somaliji, dvije vojne misije u Somaliji koje djeluju u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike (operacija EUNAVFOR Atalanta, EUTM Somalija) kao i sa UN misijom pomoći u Somaliji (UNSOM) te Afričkom unijom. Misija EUCAP NESTOR (Somalija) nema izvršni mandat. Prema press izvještaju sekretarijata Vijeća EU iz aprila 2018. godine, osoblje misije se sastojalo od 125 međunarodnih i 40 lokalnih službenika koji dolaze iz 8 država članica EU²⁷⁵. Država sa najviše angažovanog osoblja je Velika Britanija. Finansijski referentni iznos za pokrivanje troškova misije za prvih 16 mj. je iznosio 22,88 miliona eura²⁷⁶, dok posljednjom odlukom Vijeća EU kojom je produžen mandat misije, finansijski referentni iznos za pokrivanje troškova misije za period od 1. januara 2019. do 31. decembra 2020. godine iznosi 66,1 miliona eura²⁷⁷. EUCAP NESTOR (Somalija) je dobar primjer misije koja je zbog neadekvatne pripreme, ograničenih ljudskih i finansijskih resursa, ograničenih mandata te suviše ambicioznog plana i očekivanja od strane država članica nekoliko puta mijenjala svoje mandatne ciljeve, prostor djelovanja pa

---

²⁷⁴ European External Action Service, https://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/news/20140117_en.htm, (19. decembar 2018).

²⁷⁵ Common security and defence policy, *Factsheet-EU Capacity Building Mission in Somalia (EUCAP Somalia)*, (april, 2018).

²⁷⁶ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2013/367 /CFSP of 9 July 2013, Article 1.

²⁷⁷ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2013/367 /CFSP of 9 July 2013, Article 1.

čak i ime. Svaki angažman bez jasno postavljenih temelja za dugoročno djelovanje, pogotovo u zemljama sa aktivnim sukobima kao što je slučaj sa Somalijom je osuđen na neuspjeh.

EUCAP Sahel Niger je civilna misija Europske unije, pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike. Uspostavljena je na osnovu odluke Vijeća EU 2012/392 od 16. jula 2012, s ciljem pružanja potpore u izgradnji sposobnosti sigurnosnih institucija Nigera za borbu protiv terorizma i organiziranog kriminala i poboljšanja njihovih sposobnosti u nadzoru nad nezakonitim migracijama te smanjenja razine kriminala koji je s time povezan. Misija također pruža savjete i obuku kako bi podržala vlasti u Nigeru u jačanju njihovih sigurnosnih sposobnosti, ona nema izvršne ovlasti. U okviru svojih zadataka misija surađuje sa ostalim misijama ZSOP u regionu, posebno sa misijom EUCAP Sahel Mali, ali i sa misijom EUBAM Libija, te podržava Regionalnu koordinacionu ćeliju u okviru koncepta regionalizacije EU za zemlje G5 Sahela. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: obuka. Prema press izvještaju sekretarijata Vijeća EU iz novembra 2018. godine, osoblje misije se sastojalo od oko 130 međunarodnih i oko 70 lokalnih službenika koji dolaze iz 15 država članica EU²⁷⁸. Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Finansijski referentni iznos namijenjen za pokrivanje troškova misije za prvih 16 mjeseci je iznosio 18,7 miliona eura, dok budžet za posljednji mandat za period od 1. oktobara 2018. do 30. septembra 2020. godine iznosi 63,4 miliona eura²⁷⁹. Da bi sprovela svoj mandat, misija EUCAP Sahel Niger je sprovela cijeli niz aktivnosti. Do sada su stručnjaci EUCAP-a Sahela Nigera obučili oko 13.000 pripadnika unutarnjih sigurnosnih snaga, oružanih snaga i pravosuđa. Trenutno se misija fokusira na aktivnosti trenera-trenera, kako bi se osigurala održivost njenih postignuća. EUCAP je također uspostavljao različite projekte za nadogradnju i obnovu operativnih centara i centara za obuku snaga sigurnosti i radionica za održavanje automobila. Osim toga, misija je postala sekretarijat za međunarodnu koordinaciju u sektoru sigurnosti u Nigeru. Kao takva, EUCAP olakšava koordinaciju međunarodne pomoći i donacija sigurnosnim akterima²⁸⁰. Napori EUCAP misije u smanjenju migracije preko Nigera učinili su migracije u ovoj zemlji tajnim fenomenom. Posljedica toga je da su sigurnosne mjere za smanjenje protoka ljudi kroz Niger značile i porast krijumčarenja te veću potrebu da se ljudi u pokretu oslanjaju na nezakonitu pomoć, u kojima čak i državni akteri imaju aktivnu ulogu. Međutim, bez obzira na sve, Nigeru kao tranzitnoj državi koja ne proizvodi nelegalne

---

²⁷⁸ Common security and defence policy, *Factsheet-EU civilian mission EUCAP Sahel Niger*, (novembar, 2018).

²⁷⁹ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2012/392 /CFSP of 16 July 2012, Article 13.

²⁸⁰ European External Action Service, [https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eucap-sahel-niger/3875/about-eucap-sahel-niger_en,\(20. decembar 2018\).](https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eucap-sahel-niger/3875/about-eucap-sahel-niger_en,(20. decembar 2018).)

migracije, već ih doživljava treba biti omogućeno da se pozicionira kao primatelj sigurnosti i tehničke pomoći ukoliko se želi postići granična stabilnost, koja ima važnu ulogu u osiguranju unutrašnje stabilnosti i sigurnosti²⁸¹.

EUCAP Sahel Mali je civilna misija Europske unije pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike a uspostavljena na osnovu odluke Vijeća EU 2014/219 od 15. aprila 2014. godine a formalno pokrenuta 15. januara 2015. godine, nakon zvaničnog poziva malijske vlade da pomogne snagama unutrašnje sigurnosti u ponovnom uspostavljanju vladine vlasti nad cijelom zemljom, nakon „krize sjevernog Malija“ koja je ostavila velike dijelove zemlje pod kontrolom raznih frakcija. EUCAP Sahel Mali predstavlja važan element sveobuhvatnog pristupa Europske unije u strategiji sigurnosti i razvoja za Sahel. EUCAP Sahel Mali ima za cilj omogućiti vlastima Malija da ponovno uspostave i održe ustavni i demokratski poredak kao i uvjete za dugoročan mir u Maliju. Misija EUCAP Sahel Mali pruža pomoć i savjete nacionalnoj policiji, žandarmeriji i gardi u sprovođenju reforme sigurnosti koju je postavila nova vlada s ciljem poboljšanja operativne efikasnosti, uspostavljanja hijerarhijskih lanaca, jačanja uloge pravosudnih i administrativnih organa u pogledu upravljanja i nadzora a sa posljednjim obnovljenim mandatom misija je produžena do februara 2019. godine a uključuje pozivanje na „Sporazum o miru i pomirenju“ i uputstva kojima se doprinosi interoperabilnosti i koordinaciji snaga unutrašnje sigurnosti zemalja G5 Sahela i malijskih unutrašnjih sigurnosnih snaga. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: obuka. Finansijski referentni iznos namijenjen pokrivanju izdataka povezanih s misijom EUCAP Sahel Mali u razdoblju od 15. januara 2018. do 28. februara 2019. iznosi 28,4 miliona eura²⁸² dok je za prvih 9 mj. misije nakon što je pokrenuta budžet iznosio 5,5 miliona eura²⁸³. Prema press izvještaju misije iz juna 2016. godine, snage misije su sastavljene od 100 međunarodnih službenika koji dolaze iz 13 zemalja članica EU i 40 lokalnih službenika²⁸⁴. Država sa najviše angažovanog osoblja je Francuska. Iako misija blisko surađuje sa drugim međunarodnim partnerima, posebno Delegacijom Europske unije, misijom EUTM Mali i multidimenzionalnom integrisanom stabilizacijskom misijom UN-a u Maliju (MINUSMA), „EUCAP Sahel često ne usvaja integrirani pristup koji zagovara EU. Članovi EU i UN misija u Maliju, kao i visoki zvaničnici Europske službe za vanjsku akciju

---

²⁸¹ Philippe M. Frowd, *The “Transit State”: Migration and Security Intervention in Niger* (Oxford Research Group, 23. juli 2018).

²⁸² Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2018/2008/CFSP of 17 December 2018, Article 1.

²⁸³ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2014/219/CFSP of 15 April 2014, Article 14.

²⁸⁴ Common security and defence policy, *Factsheet-The EUCAP Sahel Mali*, (juni, 2016).

koji su odgovorni za zapadnu Afriku, ukazali su da rijetko koordiniraju ili čak da se uključe u misiju EUCAP-a u zemlji²⁸⁵.

EUBAM Libija je civilna misija Europske unije koja je pokrenuta u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike kako bi podržala libijske vlasti u poboljšanju i razvoju sigurnosti granica u zemlji. Misija je dio sveobuhvatnog pristupa EU za podršku tranziciji ka demokratskoj, stabilnoj i prosperitetnoj Libiji. Misija je uspostavljena na osnovu odluke vijeća EU 2013/233 od 22. maja 2013. godine. Ciljevi misije EUBAM Libija jesu pružanje pomoći libijskim tijelima u izgradnji državnih sigurnosnih struktura u Libiji, osobito u područjima upravljanja granicama, izvršavanja zakonodavstva i kaznenog pravosuđa, s ciljem pružanja doprinosa naporima za onesposobljivanje organiziranih kriminalnih mreža koje se posebice bave krijumčarenjem migranata, krijumčarenjem ljudi i terorizmom u Libiji i regiji centralnog Sredozemlja. Kategorija mirovne operacije prema vrsti mandata: kontrola granice. Misija EUBAM Libija nema izvršne ovlasti. Misija pruža podršku i blisko surađuje sa misijom UN-a u Libiji (UNSMIL) u njezinim naporima u izgradnji kapaciteta policije, i podupire koordinacijske funkcije među mjerodavnim libijskim tijelima u borbi protiv organiziranog kriminala i terorizma. Posljednjom odlukom vijeća EU od 17. decembra 2018. mandat misije je produžen do 30. juna 2020. godine. Finansijski referenti iznos namijenjen pokrivanju rashoda povezanih s misijom EUBAM Libija za razdoblje od 1. januara 2019. do 30. juna 2020. iznosi oko 61,7 miliona eura²⁸⁶, dok je budžet misije za prvih 12 mjeseci nakon njenog pokretanja iznosio 30,3 miliona eura²⁸⁷. U početku, misija je bila planirana da broji 165 službenika, u punoj operativnoj sposobnosti, međutim kako se sigurnosna situacija pogoršala u Libiji, ovaj cilj nikada nije postignut²⁸⁸, a misija je privremeno premještena u Tunis. Prema press izvještaju misije iz aprila 2018. godine, broj angažovanih međunarodnih službenika u trenutnom mandatu je 38, a svoj doprinos misiji daje 14 zemalja članica EU²⁸⁹. Iako misija EUBAM Libija na terenu posvećuje značajne napore kroz balansiranje lokalnih i vanjskih potreba, i djeluje kao facilitator između konkurentnih libijskih institucija dok se trudi da pruži pomoć Libijskim vlastima kroz mentorstvo, savjetovanje i mapiranje, korisnici misije izražavaju ozbiljnu zabrinutost u vezi sa potencijalnim uticajem misije na terenu. Poboljšanje pravde, vladavine prava i integrisanog upravljanja granicom u Libiji do sada se nije ostvarilo,

---

²⁸⁵ ECFR, https://www.ecfr.eu/publications/summary/halting_ambition_eu_migration_and_security_policy_in_the_sahel, (20. decembar 2018).

²⁸⁶ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2018/2009/CFSP of 17 December 2018, Article 3(2).

²⁸⁷ Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2013/233/CFSP of 22 May 2013, Article 13.

²⁸⁸ ECEU, D3.4., (2017), str. 35.

²⁸⁹ Common security and defence policy, *Factsheet-EU Integrated Border Assistance Mission in Libya (EUBAM Libya)*, (april, 2018).

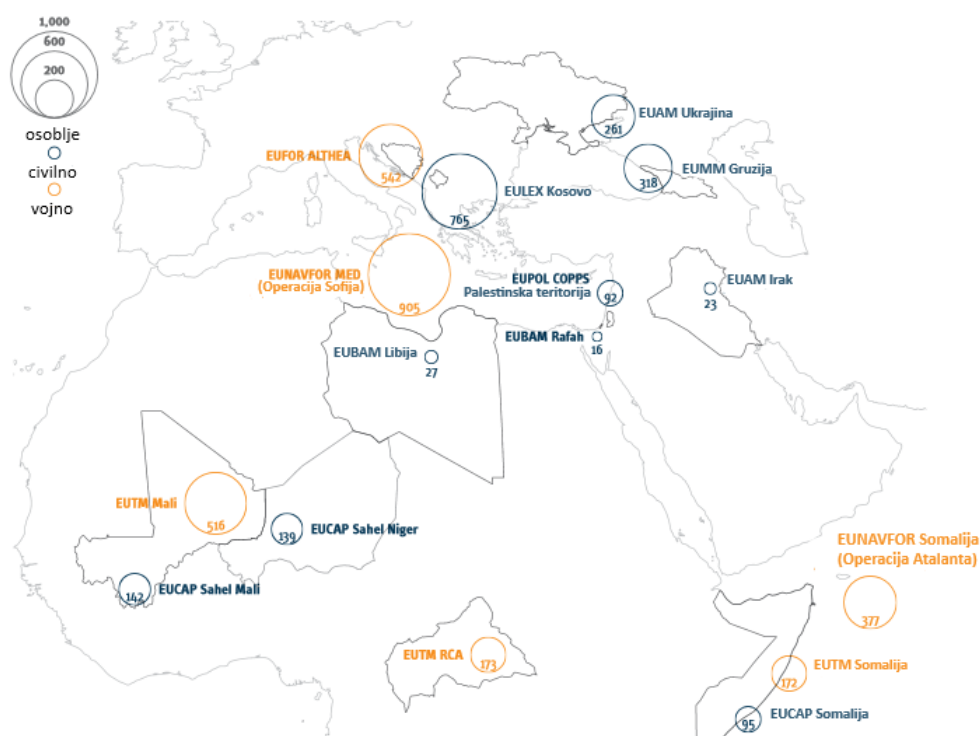

a općenito pogoršanje sigurnosne situacije u zemlji, rezultiralo je i premještanjem sjedišta misije u Tunis²⁹⁰.

1.2. Trenutne mirovne operacije/misije pod okriljem Europske unije

Europska unija je do sada uspostavila ukupno 35 mirovnih operacija, od kojih je 19 mirovnih operacija završeno a 16 još uvijek aktivno. Prema podacima Europske službe za vanjsku politiku, Europska unija je zaključno sa decembrom 2018. godine, imala raspoređeno 16 mirovnih misija i operacija od kojih je 6 vojnih misija i 10 civilnih operacija.

Ilustracija 3: Trenutne mirovne operacije/misije pod okriljem Europske unije

Ilustracija preuzeta. Izvor: Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018*, (EU Institute for Security Studies: Paris, 2018).

²⁹⁰ Chiara Loschi, Luca Raineri and Francesco Strazzari, *The implementation of EU Crisis Response in Libya. Bridging theory and practice*, EUNPACK - Research and Innovation Action (januar, 2018), str. 11.

Šest vojnih operacija je raspoređeno u više zemalja i regiona, uključujući Sredozemno more, Afrički rog, Bosnu i Hercegovinu, Mali, Centralnoafričku Republiku i Somaliju. Najznačajnije je, 8. juna 2017. godine, aktiviranje prvog komandnog centra EU za vojne obuke i savjetodavne misije, nazvanog MPCC. MPCC je osnovan zajedno sa "Zajedničkom podrškom za koordinaciju" kako bi osigurala suradnja sa civilnim kolegama i Civilno planiranje i sposobno vođenje (CPCC)²⁹¹.

Deset civilnih misija raspoređeno je u više zemalja i regiona, uključujući Gruziju, Irak, Kosovo, Libiju, Mali, Moldaviju, Niger, Palestinsku teritoriju, Somaliju i Ukrajinu. Ukupan broj trenutno angažovanog osoblja iznosi 4.563, od čega je 2.685 raspoređeno u okviru vojnih misija i 1.878 koliko ih je angažovano u civilnim misijama²⁹².

Tabela 3: *Trenutne mirovne misije i operacije EU i broj angažovanog osoblja*

Civilne operacije	Broj osoblja	Vojne misije	Broj osoblja
EUAM Ukrajina	261	EUFOR Althea	542
EUMM Gruzija	318	EUNAVFOR MED – Operacija SOFIJA	905
EULEX Kosovo	765	EUTM RCA	173
EUCAP Somalija	95	EUTM Somalija	172
EUAM Irak	23	EUNAVFOR Somalija Operacija ATALANTA	377
EUBAM Libija	27	EUTM Mali	516
EUCAP Sahel Niger	139		
EUCAP Sahel Mali	142		
EUPOL COPPS	92		
EUBAM Rafah	16		
Ukupno:	1.878	Ukupno:	2.685

Autor tabele: Emir Kršo. Izvor podataka: Daniel Fiott and Jakob Bund, EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018, (EU Institute for Security Studies: Paris, 2018).

²⁹¹ Daniel Fiott and Jakob Bund, *EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018* (Paris: EU Institute for Security Studies, 2018), str. 133-134.

²⁹² Ibid., str. 133.

5. BIH U MIROVNIM OPERACIJAMA

Punopravnim članstvom u Ujedinjene narode, 22. maja 1992. godine, u skladu sa Poveljom UN-a, Bosna i Hercegovina je preuzela obavezu očuvanja svjetskog mira i sigurnosti, osiguranja poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda, međunarodnih sporazuma i prava a samim time i obavezu učešća u mirovnim operacijama. Međutim zbog sukoba na vlastitoj teritoriji, Bosna i Hercegovina u samom početku ne da nije sudjelovala u mirovnim operacijama već je bila jedan od konzumenata ovog međunarodnog instrumenta sigurnosti, tako da danas često možemo pročitati da je Bosna i Hercegovina od konzumenta istovremeno postala i davatelj međunarodne pomoći, što je izdvaja kao jedinstven primjer u svijetu.

Na osnovu dosadašnjih stečenih iskustava, prije svega na vlastitoj teritoriji, a i širom svijeta od Iraka, Etiopije i Eritreje, Demokratske republike Kongo, pa do Liberije, Afganistana, Haitija, Kipra i Malija, Bosna i Hercegovina i Oružane snage BiH su postale prepoznatljiv partner međunarodne zajednice i njenih organizacija u različitim domenima, od intenzivirane obuke i školovanja kadrova, učešća u operacijama podrške miru, suradnje i pomoći civilnim organima i stanovništvu u kriznim i vanrednim situacijama do preuzimanja nadležnosti u operacijama/misijama i obavljanju različitih zadataka na terenu kao što su deminiranje, kontrola kretanja i kontrola i osiguranje lokacija. Ova suradnja sa međunarodnim sigurnosnim organizacijama i institucijama je jedan od ključnih elemenata bez koje ne bi bio ni moguć put BiH ka euroatlantskim integracijama i NATO-a savezu, a bez čije podrške Bosna i Hercegovina i OSBiH ne bi mogle postizati uspješne i značajne rezultate. „Suradnja BiH i NATO-a sprovodi se na više nivoa i u okviru nekoliko programa, putem značajnih mehanizama partnerskih odnosa, posebno u oblastima produbljiivanja međusobne suradnje i provođenja reformskih procesa neophodnih za stvaranje preduvjeta za prijem u NATO. Dosadašnje ocjene stanja odbrambenog sistema BiH, iznesene od zvaničnika NATO i EU, naglašavaju da institucije odbrane prednjače u provođenju reformi i ispunjavanju preuzetih obaveza”²⁹³.

Uspješnost u obavljanju složenih zadataka OSBiH i policijskih službenika u mirovnim operacijama svjedoče postignuti rezultati, uspješno završeni angažmani u mirovnim operacijama bez ijednog ekscesa i vanrednog događaja i ljudskih žrtava. Podrška nastojanjima Bosne i Hercegovine da se približi punopravnom članstvu u NATO savezu i Europskoj uniji

---

²⁹³ Oružane snage Bosne i Hercegovine, Ured za odnose s javnošću Ministarstva odbrane BiH, Sarajevo, str. 5. Ministarstvo odbrane BiH, http://www.mod.gov.ba/files/file/publikacija_bosW.pdf, (20. decembar 2018).

stigla je kroz poziv Bosni i Hercegovini, novembra 2006. godine da se priključi Programu Partnerstvo za mir²⁹⁴, kao i potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju dvije godine kasnije a koji je stupio na snagu 1. juna 2015. godine. Samo provođenje i primjena ovog sporazuma je u nadležnosti Vijeća za stabilizaciju i pridruživanje EU, Odbora za stabilizaciju i pridruživanje te Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje. Ovaj sporazum je uspostavio blisko partnerstvo između EU i BiH i produbio političke, ekonomske i trgovinske veze između dvije strane. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju je glavni okvir koji uređuje odnose između EU i BiH, sa ciljem da dodatno pripremi zemlju za buduće članstvo u EU. Bosna i Hercegovina je 15. februara 2016. godine predala službeni zahtjev za članstvo u EU i samim time je kao kandidat za članstvo u EU obavezna da usklađuje svoje politike sa europskim standardima, kako na pravnom i ekonomskom, tako i na sigurnosnom planu. Sigurnosni plan, između ostalog podrazumijeva i učešće „Oružanih snaga BiH”²⁹⁵ i „policijskih službenika”²⁹⁶ u operacijama kolektivne sigurnosti odnosno u mirovnim operacijama. Posljednji korak koji je BiH učinila na putu ka punopravnom članstvu u EU je predaja odgovora na Upitnik o pristupanju u članstvo u EU 28. februara 2018. i predaja dodatnih pitanja iz Upitnika EU 20. juna 2018.

Ministarstvo odbrane Bosne i Hercegovine, je kao organ BiH, između ostalog, nadležan da predstavlja Bosnu i Hercegovinu u međunarodnim odnosima koji se tiču pitanja odbrane, kao

---

²⁹⁴ Partnerstvo za mir je političko-vojni program u kojem zemlje potpisnice u skladu sa svojim potrebama i iskazanim mogućnostima razvijaju i usklađuju pojedinačne partnerske programe. Ovim programom se ostvaruje suradnja koja se prije svega ogleda kroz dostizanje standarda koji se primjenjuju u zemljama članicama NATO, nabavci vojne opreme, obuci i školovanju vojnog personala, zajedničkim manevrima i vježbama, kao i u drugim oblastima suradnje. Potpisivanjem ovog okvirnog dokumenta svaka zemlja članica se obavezuje da poštuje međunarodno pravo, ispunjava međunarodne dogovore o razoružanju i kontroli naoružanja, poštuje Povelju Ujedinjenih naroda i deklaracije o ljudskim pravima, uspostavlja demokratsku kontrolu nad oružanim snagama, transparentnost u planiranju i realizaciji budžeta, i drugo. Ministarstvo odbrane BiH, <http://os.mod.gov.ba/vojno-vojna-suradnja/suradnja-sa-nato/default.aspx?id=946&langTag=bs-BA>, (23. decembar 2018).

²⁹⁵ Oružane snage Bosne i Hercegovine je zvanični naziv vojnih snaga BiH koje su nastale udruživanjem dvije vojne komponente koje su egzistirale u BiH nakon potpisivanja dejtonskog sporazuma, Vojske FBiH i Vojske RS, tj. njihovim stavljanjem pod jedinstvenu komandu. Atlantska inicijativa, <http://atlantskainicijativa.org/oruane-snage-bih/>, (23. decembar 2018).

Vrhovno zapovjedništvo i nadzor nad Oružanim snagama BiH ima Predsjedništvo Bosne i Hercegovine koje odluke donosi konsenzusom. Lanac zapovijedanja i nadzora nastavlja se do ministra obrane BiH, zatim preko načelnika Zajedničkog stožera OS, zapovjednika Operativnog zapovjedništva i zapovjednika Zapovjedništva za potporu do podređenih zapovjednika zapovjedništava i postrojbi Oružanih snaga BiH. Ministarstvo odbrane BiH, <http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/misija/Default.aspx?id=41&langTag=hr-HR&pageIndex=1>, (23. decembar 2018).

²⁹⁶ Policijski službenik je lice koje je zaposleno u nekoj od policijskih službi u BiH i u kojem je status policijskog službenika priznat u skladu sa propisima o policijskim službenicima u Bosni i Hercegovini. Član 2. stavka a), Pravilnika o postupku upućivanja pripadnika policijskih službi u BiH u operacije podrške miru i druge aktivnosti u inostranstvu, ("Službeni glasnik BiH", br. 93/2006).

i da upućuje prijedloge Vijeću ministara Bosne i Hercegovine s inicijativom o učešću u operacijama podrške miru²⁹⁷.

Operacije za podršku miru i druge aktivnosti u kojima mogu učestvovati pripadnici BiH definisane su Zakonom o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika i one podrazumijevaju:

1. Operacije sprečavanja sukoba:

- a) posmatračke misije;
- b) preventivno raspoređivanje snaga;
- c) obuku za operacije podrške miru.

2. Operacije očuvanja mira:

- a) nadgledanje primirja i prekida vatre;
- b) razdvajanje snaga;
- c) razoružanje i demobilizacija.

3. Operacije uspostavljanja, provođenja i izgradnje mira:

- a) kontrola provođenja embarga i sankcija;
- b) zaštita ljudskih prava;
- c) vojna pomoć civilnim vlastima;
- d) stvaranje sigurnosnog okruženja za provođenje humanitarnih operacija.

4. Učešće u aktivnostima međunarodnih sigurnosnih i odbrambenih organizacija, kojima je Bosna i Hercegovina pristupila na osnovu međunarodnih ugovora, a koje ne podrazumijeva aktivnosti iz st. 1.,2.,3. i 7. ovog člana;

5. Humanitarne operacije kao samostalne operacije u slučaju prirodnih, tehničko tehnoloških ili ekoloških nesreća;

6. Učešće u vojnim vježbama i obuci na osnovu međudržavnih ugovora;

7. Otklanjanje posljedica terorističkih napada.²⁹⁸

Bosna i Hercegovina je država sa relativno malim oružanim snagama ali sa značajnim udjelom u mirovnim operacijama u odnosu na ukupan broj pripadnika Oružanih snaga BiH

---

²⁹⁷ Član 13. stavka s) i u) Zakona o odbrani, ("Službeni glasnik BiH" br. 88/05).

²⁹⁸ Član 2. Zakona o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika, u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu, str. 1, ("Službeni glasnik BiH" br. 14/05).

(oko 10.000 profesionalnih vojnika)²⁹⁹ i 1.000 civilnih lica. Prema podacima Ministarstva odbrane u mirovnim operacijama širom svijeta je do sada sudjelovalo preko 1.200 pripadnika Oružanih snaga BiH. Kontinuirano sudjelovanje Bosne i Hercegovine u mirovnim operacijama ili operacijama podrške miru je potvrda da su mirovne operacije jedan od važnijih segmenata vanjskopolitičkog i sigurnosnog angažmana Bosne i Hercegovine. Reformom odbrambenog sektora (entitetskih vojski) a kasnije i formiranjem jedinstvenih Oružanih snaga BiH 1. januara 2006. godine, Bosna i Hercegovina je stvorila preduslove za slanje pojedinaca i jedinica u promatračke misije UN-a, NATO-a i EU danas.

„Ujedinjene nacije, u procesu izgradnje stabilnosti u Bosni i Hercegovini, inicirale su i aktivnosti za učešće Bosne i Hercegovine u mirovnim operacijama, jednom od mehanizama UN-a u njenim temeljnim ciljevima za održavanje mira i sigurnosti u svijetu”³⁰⁰. „Uključenost Bosne i Hercegovine u proces mirovnih aktivnosti UN-a je imala dinamičan karakter. Nakon što je na 18. sjednici Stalnog komiteta za vojna pitanja formirana Radna grupa, za učešće Bosne i Hercegovine u mirovnim operacijama UN-a, ova radna grupa je već na narednoj sjednici, održanoj 20. januara 2000. godine istupila sa usaglašenim prijedlogom da Predsjedništvo Bosne i Hercegovine donese odluku o učešću Bosne i Hercegovine u mirovnim operacijama i da u prvo vrijeme Bosna i Hercegovina pošalje oficire-posmatrača na jednu od lokacija koje će biti predložene od strane UN-a”³⁰¹. „Opredijeljenost Bosne i Hercegovine za sudjelovanje u mirovnim operacijama UN-a, sa utvrđenom strukturom, potvrdilo je Predsjedništvo Bosne i Hercegovine na svojoj 152. sjednici održanoj 04.10.2002. godine”³⁰².

Pravni okvir za učešće Bosne i Hercegovine u vojnim operacijama i civilnim misijama za upravljanje u kriznim situacijama pod vodstvom EU dat je potpisivanjem okvirnog sporazuma između BiH i Europske unije, 15. septembra 2015. godine u Briselu, čime je omogućeno nesmetano uključivanje BiH u nove međunarodne sigurnosne okvire i čime je potvrđena njena sve veća uloga i posvećenost kao davaoca sigurnosti.

---

²⁹⁹ Broj pripadnika Oružanih snaga i Ministarstva odbrane je ograničen Zakonom o budžetu institucija BiH kao i međunarodnim obavezama BiH, na način da se popuna može vršiti do maksimalnih 10.011 pripadnika. Odlukama Predsjedništva BiH je, pored veličine, strukture i lokacija komandi i jedinica, utvrđena i nacionalna zastupljenost u Oružanim snagama BiH. Ministarstvo odbrane BiH, http://os.mod.gov.ba/oruzanim-snagama-bih/misija/Default.aspx?id=41&langTag=bs-BA&template_id=181&pageIndex=1, (30. decembar 2018).

³⁰⁰ Muhamed Šmajić, *Međunarodneorganizacije i sigurnost Bosne i Hercegovine u postdejtonkom period* (Sarajevo, 2011), str. 300.

³⁰¹ Ibid., str. 301.

³⁰² Ibid., str. 302.

5.1. Razlozi učešća BiH u mirovnim operacijama

Iako Bosna i Hercegovina još uvijek nije član Europske unije i NATO saveza, sudjelovanjem BiH i OSBiH u mirovnim operacijama širom svijeta približava BiH u dostizanju strateškog cilja da postane punopravna članica ovih organizacija, prvenstveno NATO-a, ali ujedno joj i daje obavezu da u okviru svojih mogućnosti i kapaciteta doprinosi izgradnji demokratskih institucija, izgradnji odbrambenog i sigurnosnog sektora, promociji ljudskih prava i sloboda i pruža adekvatan doprinos zajedničkim naporima za uspostavljanje i očuvanje mira i sigurnosti u svijetu. Kroz učešće pripadnika OSBiH i drugog osoblja u mirovnim operacijama Bosna i Hercegovina također pospješuje svoje odbrambene i sigurnosne kapacitete, proširuje znanja i iskustva svojih pripadnika što ujedno otvara i ubrzava put ka punopravnom članstvu u NATO i EU ali i daje kredibilitet da kao pouzdan partner (NATO, UN, EU, OSCE, AU) sudjeluje u što zahtjevnijim i složenijim mirovnim misijama, i tako doprinosi međunarodnoj sigurnosti. Višedecenijsko prisustvo misija na teritoriji BiH, stečeno iskustvo i angažman lokalnih stručnjaka u obnovi države i društva može drugim misijama i organizacijama ponuditi široku lepezu stručnjaka u raznim oblastima³⁰³ jedan je od razloga zbog kojih je poželjno prisustvo BiH i njenog osoblja u mirovnim operacijama a „ekspertiza i iskustva koje Bosna i Hercegovina može da ponudi, a koje je sakupila kroz mirovni proces koji se dešavao unutar zemlje, može u velikoj mjeri da doprinese uspješnoj implementaciji mandata UN-a, NATO-a, OSCE-a ili neke druge organizacije opredijeljene za očuvanje mira u svijetu”³⁰⁴. Iako je do sada u mirovnim operacijama UN-a i NATO-a, Bosna i Hercegovina sudjelovala isključivo sa vojnim i policijskim osobljem, zasigurno da stručnjaci iz raznih oblasti koji su učestvovali u mnogim reformama u Bosni i Hercegovini mogu dati doprinos u ispunjenju ciljeva i zadataka mirovnih operacija širom svijeta.

Učešće Bosne i Hercegovine i angažman njenih pripadnika u mirovnim operacijama širom svijeta je ujedno i promocija države na međunarodnom planu, ali i koristan segment za nastavak reforme odbrambenoga sektora i za stvaranje efikasne oružane sile na nivou države Bosne i Hercegovine. Učešćem u mirovnim operacijama BiH pokazuje svoju ozbiljnost, stabilnost i preuzetu međunarodnu odgovornost za međunarodni mir i sigurnost. Pored razloga koji se prije svega odnose na interes države tu su i oni individualni razlozi pojedinaca

---

³⁰³ Maja Bjeloš, *Izgradnja civilnih kapaciteta na Zapadnom Balkanu- komparativna analiza* (Beograd: Centar za bezbednosnu politiku, april 2017), str. 8.

³⁰⁴ Emsad Dizdarević, *Civilni kapaciteti Bosne i Hercegovine za učešće u mirovnim operacijama-prikaz praktične politike* (Beograd: Centar za bezbednosnu politiku, juli 2014), str. 4.

za sudjelovanje u mirovnim operacijama koji se prije svega odnose na mogućnost daljeg stručnog usavršavanja i školovanja, napredovanja u službi pa nerijetko i do onih materijalnih razloga, prvenstveno uzmemo li u obzir ekonomsku situaciju u našoj državi i statističke pokazatelje koji govore da je u Bosni i Hercegovini nezaposleno preko 40% radno sposobnog stanovništva, što je svrstava u zemlje sa najvećim brojem nezaposlenih u svijetu.

5.2. *Proces donošenja odluka za učešće BiH u mirovnim operacijama*

Donošenje odluke o učešću pripadnika i jedinica Oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i zaposlenika u mirovnim operacijama i njihovo upućivanje u misije/operacije je u skladu sa, Ustavom i Zakonom o odbrani Bosne i Hercegovine i Zakonom o učešću pripadnika Oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu.

U skladu sa navedenim Zakonima odluke o učešću predstavnika BiH u aktivnostima: operacije sprečavanja sukoba, operacije očuvanja mira, operacije uspostavljanja, provođenja i izgradnje mira, otklanjanje posljedica terorističkih napada, donosi Predsjedništvo BiH uz pribavljanje ocjene opravdanosti učešća u konkretnoj operaciji. Ocjena sadrži vanjskopolitičke, pravne, sigurnosne, odbrambene i finansijske aspekte. Vijeće ministara BiH dužno je dostaviti traženu ocjenu u roku od 60 dana dostavljanja zahtjeva. Vijeće ministara BiH može, na prijedlog nekog od ministarstava ili nadležnih državnih i entitetskih organa, odlučiti da pred Predsjedništvom BiH pokrene obrazloženu inicijativu o učešću u operacijama podrške miru³⁰⁵.

U skladu sa članom 12., Zakona o odbrani, Predsjedništvo BiH je nadležno da uputi Oružane snage u operacije tokom rata, vanrednog stanja ili mirovnih operacija van zemlje³⁰⁶. Odluke Predsjedništva BiH je potrebno da potvrdi Parlamentarna skupština, a ukoliko ista ne bude potvrđena u roku od 60 dana od dana odluke ista će se smatrati odbijenom i obustavit će se njeno provođenje. Učešće u aktivnostima međunarodnih sigurnosnih i odbrambenih

---

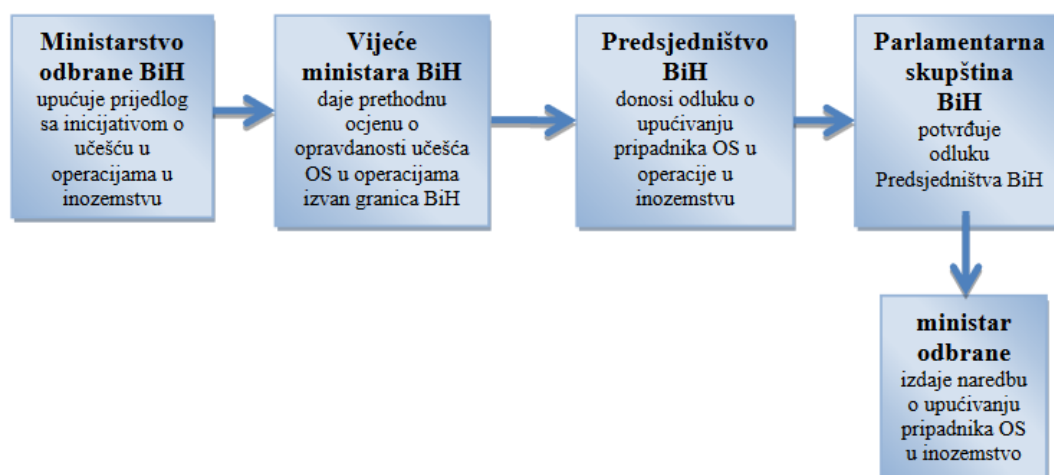
³⁰⁵ Član 5. Zakona o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika, u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu, str. 2, ("Službeni glasnik BiH" br. 14/05).

³⁰⁶ Član 12. stavka c) Zakona o odbrani, ("Službeni glasnik BiH" br. 88/05).

organizacija, kojima je Bosna i Hercegovina pristupila na osnovu međunarodnih ugovora, humanitarnim operacijama i vojnim vježbama i obuci donose ministarstva Vijeća ministara BiH čiji se pripadnici upućuju u konkretnu mirovnu operaciju.

Dijagram 17: *Procedura upućivanja pripadnika OSBiH u operacije podrške miru i druge aktivnosti u inozemstvu*

Dijagram preuzet. Izvor: Istraživački sektor, Sekretarijat/tajništvo, Parlamentarna skupština BiH, Zajednička služba, istraživanje br.097, Procedura upućivanja pripadnika Oružanih snaga u misije u inozemstvu, Sarajevo, 10.06.2011, str. 6.

Odabir kandidata za mirovnu operaciju počinje nakon naredbe ministra odbrane BiH o izvršenju pripremnih radnji za upućivanje u mirovnu operaciju. Pri odabiru kandidata treba voditi računa o stručnosti osoba, karakteru misije, nacionalne zastupljenosti i sastava, opreme koja će biti korištena u misiji i ispunjenju inicijalnih kriterija kandidata kao što su poznavanje engleskog jezika i završen kurs za mirovne operacije. U mirovnim operacijama ne mogu učestvovati osobe protiv kojih se vodi disciplinski ili krivični postupak. Iako se u mirovne operacije pripadnici OSBiH mogu slati po naredbi, to do sada nije bio slučaj. Upućivanje u mirovne operacije je do sada funkcionisalo na principu dobrovoljnosti.

Obuka za oficire, vojnike i civilno osoblje iz BiH i regiona koji sudjeluju u mirovnim operacijama se obavlja najvećim dijelom u Centru za obuku za operacije podrške miru (Butmir, Sarajevo), koji je međunarodno certificirani centar za obuku, a koji je važan element u osposobljavanju naše zemlje i njenog osoblja za sudjelovanje u ovim operacijama i važan element regionalne sigurnosne suradnje.

Kod donošenja odluka o učešću predstavnika BiH, trebaju se uvažavati sljedeći kriteriji:

- a) državni interes BiH;
- b) postojanje međunarodne obaveze Bosne i Hercegovine preuzete međunarodnim i međudržavnim ugovorima i sporazumima;
- c) definirana pravila angažiranja sa jasnim ciljevima;
- d) definirani finansijski izdaci³⁰⁷.

Odluke o povlačenju pripadnika i jedinica Oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika može donijeti Predsjedništvo BiH ukoliko su ugroženi interesi države ili životi osoba koje su raspoređene u misiji/operaciji.

5.3. *Zadaci, obaveze i prava pripadnika OSBiH i policijskih službenika u mirovnim operacijama*

Mirovne operacije BiH se obavljaju u skladu sa članom 4. Zakona o odbrani BiH, koji između ostalih obuhvata zadatke: učešće u operacijama kolektivne sigurnosti, u operacijama za podršku miru i samoodbrani, uključujući i borbu protiv terorizma i ispunjenje međunarodnih obaveza BiH³⁰⁸. Zadaci i aktivnosti pripadnika Oružanih snaga BiH, policijskih službenika, koji se upućuju u inozemstvo radi učešća u mirovnim operacijama su različiti i zavise prije svega od vrste misije, obima angažovanih snaga i situacije na terenu.

Zadaci policijskih službenika i pripadnika OSBiH koji su proistekli iz realizovanih i tekućih misija u kojima se učestvovali pripadnici BiH su: osiguranje vojne baze u provinciji Helmand u Afganistanu u okviru misije ISAF, organizacija dostave humanitarne pomoći, izviđanje i dostavljanje izvješća o stanju na kontroliranom teritoriju, pomoć lokalnim organima u nadgledanju predsjedničkih i parlamentarnih izbora u Demokratskoj Republici Kongo u okviru misije MONUSCO, u misiji „Odlučna podrška” u Afganistanu i „Iračka sloboda” u Iraku pripadnici OSBiH, su izvršavali zadatke unutrašnjeg osiguranja baze, kao i zadatke koji se odnose na uništavanje NUS-a.

Obaveze policijskih službenika i jedinica OSBiH koje se upućuju u mirovne operacije su definisane Zakonom o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika,

---

³⁰⁷ Član 7. Zakona o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika, u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu, str. 1, ("Službeni glasnik BiH" br. 14/05).

³⁰⁸ Član 4. tačka a) i e) i član 6. tačka c) Zakona o odbrani, ("Službeni glasnik BiH" br. 88/05).

državnih službenika i ostalih zaposlenika, u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu i one uključuju:

1. Zastupaju interese BiH u skladu sa mandatom misije;
2. Savjesno izvršavaju svoje zadatke i obaveze i poštuju lanac rukovođenja i komandovanja;
3. Sprovode i poštuju norme međunarodnog prava;
4. Snose troškove proistekle iz neopravdanog prekida angažovanja u misiji;
5. Ukoliko počine disciplinski prestup, učine prekršajno ili krivično djelo, podliježu odgovornosti po zakonima BiH i međunarodnim konvencijama³⁰⁹.

Naravno predstavnici BiH, odnosno pripadnici oružanih snaga BiH, policijski službenici, državni službenici i ostali zaposlenici koji se upućuju u mirovne operacije pored obaveza imaju i zagarantovana druga prava a ona se odnose na:

1. Pravo na diplomatsku i pravnu pomoć Bosne i Hercegovine;
2. Pravo na zaštitu ljudskih prava koja su zagarantirana ustavom Bosne i Hercegovine;
3. Pravo na plaćeno odsustvo za vrijeme trajanja mirovne operacije proizilaze iz radnopravnog statusa;
4. Povratak na ranije radno mjesto, odnosno raspoređivanje na drugo radno mjesto u skladu sa stručnom spremom i činom, odnosno zvanjem;
5. Pravo na naknadu štete u slučaju fizičkog oštećenja ili gubitka života, kao i druga prava koja su utvrđena posebnim propisima³¹⁰.

Kada je riječ o komandi, pripadnici BiH su u ispunjavanju svojih obaveza i zadataka odgovaraju komandantu-šefu misije kojeg imenuje organ nadležan za donošenje odluke o učešću a komandant-šef misije je podčinjen komandi multinacionalnih snaga i organima vlasti Bosne i Hercegovine. U slučaju da su dobiveni zadaci i obaveze u suprotnosti sa zakonom i odlukama nadležnoga organa BiH, komandant-šef misije postupa po zakonima Bosne i Hercegovine ako međunarodnim propisima nije drugačije određeno³¹¹.

---

³⁰⁹ Član 3. Zakona o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika, u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu, str. 1, ("Službeni glasnik BiH" br. 14/05).

³¹⁰ Član 21. navedenog Zakona, str. 5.

³¹¹ Član 15. navedenog Zakona, str. 4.

5.4. *Sudjelovanje pripadnika OSBiH i policijskih službenika BiH u mirovnim operacijama*

Bosna i Hercegovina od 2000. godine pa sve do danas, kao aktivni sudionik sudjeluje u mirovnim misijama i operacijama podrške miru pod okriljem UN-a, NATO-a, EU i doprinosi zajedničkim međunarodnim naporima u uspostavljanju i očuvanju mira i sigurnosti. Prema podacima Centra za sigurnosne studije iz Sarajeva a koji su objavljeni u publikaciji "BiH u mirovnim misijama-doprinos održavanju mira širom svijeta", navedeno je da je od 2000. godine pa do kraja 2017. godine, u mirovnim operacijama sudjelovalo ukupno 1498 pripadnika iz BiH, tačnije 1222 pripadnika Ministarstva odbrane i OSBiH i 276 policijskih službenika ali i da se sa svakom rotacijom taj broj povećava. Bosna i Hercegovina je od prve mirovne operacije pa do danas kroz angažman svojih pripadnika u većem ili manjem broju sudjelovala u 13 mirovnih operacija/misija od kojih je 6 u kojima su učestvovali policijski službenici i 7 u kojima su učestvovali pripadnici Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH.

Obuka za pripadnike OSBiH i policijske službenike ali i internacionalno osoblje zemalja partnera koji sudjeluju u mirovnim operacijama se obavlja u Centru za obuku operacija podrške miru (PSOTC) koji je NATO akreditovani partnerski i edukacijski centar koji sprovodi edukaciju i obuku u skladu sa NATO i UN standardima. Primarni fokus ovog Centra je na multinacionalnim operacijama podrške miru koje uključuju sveobuhvatan pristup i suradnju između različitih aktera u složenom operativnom okruženju. Iako je relativno mala i mlada organizacija, Centar je izgradio snažnu međunarodnu reputaciju i postigao globalni doseg kroz svoje kurseve, razmjenu instruktora i angažman Mobilnog tima za obrazovanje i obuku u mnogim zemljama Europe, središnje Azije i Južne Amerike. Prema podacima Centra, u prosjeku, godišnje se obučava i obrazuje više od 600 studenata, od čega gotovo 40 posto se odnosi na međunarodno osoblje. Osnovne organizacijske vrijednosti centra su: profesionalnost, kulturna svijest i inovacije i stalno poboljšanje. Sudjelovanje u kursevima je omogućeno za učesnike NATO članica i partnerskih zemalja. Pojedinci se mogu prijaviti na kurs jedino preko svojih organa zaduženih za slanje na kurseve, jer bilo koja aplikacija pristigla direktno se ne uzima u obzir. Radni jezik u centru je engleski. Centar je smješten u NATO/EUFOR kampu Butmir u Sarajevu. Od svog formiranja Centar se razvio u međunarodno priznatu edukativnu i obučnu instituciju koja je proširila svoj mandat na obuku kandidata iz regiona, uključujući podoficire, policijske službenike i civilna lica. Centar je 2007. godine postao partnerski obučni i edukacijski centar a 2009. godine je zvanično priznat i prepoznat kao jedan od 5 centara za obuku u regionu. U decembru 2012. godine, nakon

perioda tranzicije, Centar je predat u nadležnost BiH a od 01.01.2013. godine i zvanično potpuno integrisan u strukturu Oružanih snaga Bosne i Hercegovine. Čak i nakon tranzicije, Centar je zadržao svoj međunarodni profil jer je u svom sastavu zadržao međunarodne instruktore a nastavljena je i obuka međunarodnih studenata. Kao vrhunac postignutih rezultata, Centar je u maju 2016. godine dobio безусловnu potvrdu o osiguranju kvaliteta u procesu obuke i obrazovanja za period od šest godina, čime je i zvanično postao jedna od NATO akreditovanih institucija za obuku i edukaciju. U Centru se godišnje realizuje prosječno oko 30 edukativnih i obučnih događaja, od kojih se preko 15 odnosi na rezidentne kurseve i 6-8 na aktivnosti Mobilnog trening tima. Kursevi koji se provode u Centru su certificirani od UN-a, odobreni od NATO-a a neki su i univerzitetski certificirani. U svom katalogu kurseva Centar trenutno izvodi 6 NATO odobrenih kurseva, 2 UN certifikovana kursa i 2 univerzitetski akreditovana kursa³¹².

Dosadašnje iskustvo i učešće OSBiH u operacijama podrške miru UN-a i NATO mirovnim misijama dodatno je izgradilo sposobnosti za učešće OSBiH i policijskih službenika u vojnim operacijama i civilnim misijama pod okriljem EU kroz koje će BiH vjerovatno u budućnosti nastojati potvrditi jednim dijelom i svoje opredjeljenje na putu ka dobijanju statusa kandidata a u konačnici i punopravnom članstvu u Europskoj uniji. Prva i za sada jedina mirovna operacija EU u kojoj je Bosna Hercegovina sudjelovala je vojna operacija EUTM RCA u Centralnoafričkoj republici.

Tabela 4: Pregled mirovnih misija u kojima su učestvovali policijski službenici BiH

Naziv misije	Organizacija pod čijim se okriljem misija nalazi	Država u kojoj je misija smještena	Region	Period trajanja misije	Broj angažovanog osoblja iz BiH
UNMISSET	UN	Istočni Timor	Jugoistočna Azija	2000-2005	31 policijski službenik / 1 žena
UNMIL	UN	Liberija	Zapadna Afrika	2004-još traje	81 policijski službenik / 11 žena
UNFICYP	UN	Kipar	Istočno Sredozemlje	2004-još traje	47 policijskih službenika / 8 žena

³¹² Ministarstvo odbrane, http://mod.gov.ba/OS_BIH/struktura/Komanda_za_podrsku/KOiD/PSOTC/Default.aspx?template_id=193&pageIndex=1, (15. februar 2019).

MINUSTAH	UN	Haiti	Srednja Amerika	2004-2006	12 policijskih službenika / 3 žene
UNMIS	UN	Sudan	Sjeveroistočna Afrika	2006-2011	19 policijskih službenika / 4 žene
UNMISS	UN	Južni Sudan	Istočna Afrika	2011-još traje	86 policijskih službenika / 16 žena

Autor tabele: Emir Kršo. Izvor podataka: Centar za sigurnosne studije, BiH u mirovnim misijama-doprinos održavanju mira širom svijeta, Sarajevo, 2018, str. 14.

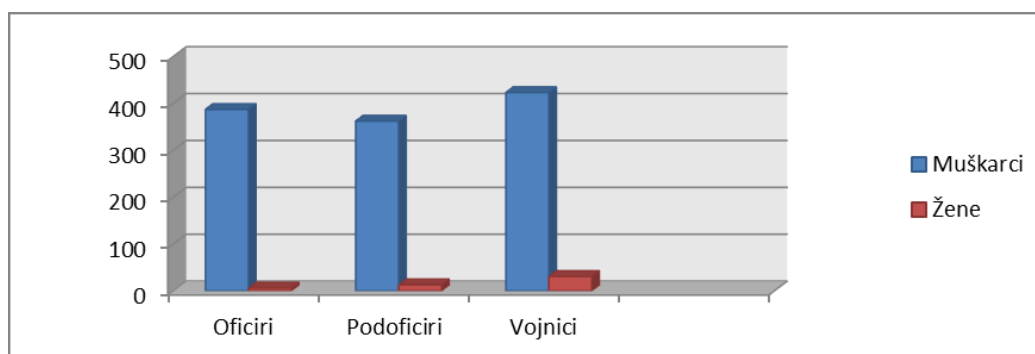
Tabela 5: Pregled mirovnih misija u kojima su učestvovali pripadnici Ministarstva odbrane i Oružanih snaga BiH

Naziv misije	Organizacija pod čijim se okriljem misija	Država u kojoj je misija smještena	Region	Period trajanja misije	Broj angažovanog osoblja iz BiH
MINUSMA	UN	Mali	Zapadna Afrika	2013 - još traje	Bez podataka
EUTM RCA	EU	Centralnoafrička Republika	Centralna Afrika	2016 - još traje	Bez podataka
MONUC/ MONUSCO	UN	Demokratska Republika Kongo	Centralna Afrika	2002 - još traje	Bez podataka
UNMEE	UN	Etiopija i Eritreja	Istočna i sjeveroistočna Afrika	2000 - 2008	Bez podataka
Iračka sloboda	NATO	Irak	Jugozapadna Azija	2005 - 2008	Bez podataka
ISAF	NATO	Afganistan	Centralna Azija	2010 - 2014	Bez podataka
Odlučna podrška	NATO	Afganistan	Centralna Azija	2014 - još traje	Bez podataka

Autor tabele: Emir Kršo. Izvor podataka: Centar za sigurnosne studije, BiH u mirovnim misijama-doprinos održavanju mira širom svijeta, Sarajevo, 2018, str. 14.

Prema podacima koji su preuzeti iz publikacije Centra za sigurnosne studije, *BiH u mirovnim misijama-doprinos održavanju mira širom svijeta*, ukupno je do sada u mirovnim misijama/operacijama sudjelovalo 1222 pripadnika OSBiH. Kada je riječ o strukturi, po činu i spolu, u mirovnim misijama je sudjelovalo 454 vojnika/31 žena, 375 podoficira/13 žena, 393 oficira od kojih je 6 žena.

Dijagram 18: Činovna i spolna struktura pripadnika OSBiH koji su učestvovali ili sudjeluju u mirovnim misijama/operacijama u periodu 2000-2017

Autor dijagrama: Emir Kršo. Izvor podataka: Centar za sigurnosne studije, *BiH u mirovnim misijama-doprinos održavanju mira širom svijeta*, Sarajevo, 2018, str. 16.

Svih šest misija u kojima su učestvovali policijski službenici iz BiH su pokrenute od strane UN-a a od sedam misija u kojima su učestvovali pripadnici OSBiH, tri su pokrenute i vođene pod okriljem UN-a, tri pod okriljem NATO-a i jedna po okriljem EU. OSBiH i policijski službenici BiH su u skladu sa važećim zakonskim procedurama trenutno angažirani u UN operacijama podrške miru u Demokratskoj Republici Kongo i Maliju, u misiji EU u Centralnoafričkoj Republici i NATO mirovnoj misiji u Afganistanu. Bosna i Hercegovina još uvijek ne sudjeluje u mirovnim misijama/operacijama sa civilnim osobljem i nema u potpunosti razvijene mehanizme za angažman civilnog osoblja u mirovnim operacijama/misijama pod okriljem pomenutih organizacija. Civilne zadatke u mirovnim misijama/operacijama obavljaju isključivo policijski službenici.

5.5. *Prepreke učešća BiH u mirovnim operacijama*

Političke tenzije, stalno zagovaranje podjela i neodgovorno ponašanje političkih lidera u BiH, u državi koja pretenduje da postane punopravna članica Europske unije i NATO saveza ne samo da blokira ili usporava preuzete reformske procese neophodne za pristupanje u ove organizacije već značajno utiču i na (ne)funkcionisanje same države, (ne)sigurnost a u konačnici umanjuju kvalitet i priliku za bolji život njenih građana, jer je to jedan od osnovnih razloga zbog kojih Bosna i Hercegovina teži da postane punopravna članica EU i NATO saveza. Iako se načelno svi političari zalažu za ulazak Bosne i Hercegovine u Europsku uniju, i pozivaju nadležne europske institucije da BiH dodijele status kandidata za članstvo u Europsku uniju, dio političara ne samo da ne podržava ulazak Bosne i Hercegovine u NATO savez, šta više, predlažu značajno smanjenje Oružanih snaga BiH pa čak i demilitarizaciju. Suprotstavljeni pogledi na unutrašnju pa i vanjsku politiku čiji su instrument mirovne operacije, otežava i utiče na proces donošenja odluka o slanju njenih pripadnika u mirovne operacije širom svijeta. Nezavidna ekonomska situacija u državi i sve veći finansijski izdaci neophodni za odbranu za BiH predstavljaju opterećenje koji bi moglo da negativno utiče na spremnost BiH da i dalje nastavi pružati doprinos međunarodnoj sigurnosti kroz učešće vlastitih pripadnika u mirovnim operacijama koje se provode pod okriljem UN-a, NATO-a i EU.

Iako su mnoge mirovne misije u kojima sudjeluju pripadnici BiH logistički i finansijski podržane od strane organizacije u zavisnosti u čije se misije njeni pripadnici upućuju, trenutne ekonomske mogućnosti nisu dovoljne za podršku programima modernizacije neophodne za razvoj korisnih i održivih vojnih kapaciteta za mirovne misije³¹³.

U jednoj takvoj kreiranoj atmosferi gdje je otežano sprovođenje osnovnih reformi značajnih za svakodnevno funkcionisanje i bolju ekonomsku situaciju i život njenih građana svako donošenje odluke o učešću Bosne i Hercegovine i njenih pripadnika u mirovnim operacijama se može smatrati svojevrsnim uspjehom.

---

³¹³ Denis Hadžović, *Country Profile: BiH Peacekeeping Contributions* (Sarajevo: Centre for Security Studies, 2015), str. 4.

5.6. *Finansiranje učesća BiH u mirovnim operacijama*

Finansiranje svih vrsta mirovnih aktivnosti BiH, priprema, opremanje, upućivanje njenog osoblja u skladu sa Zakonom o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika, regulisano je i osigurano iz budžeta institucija BiH³¹⁴. Prije odluke o slanju pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika u mirovne misije/operacije trebaju biti definisani finansijski troškovi bilo da se isti odnose na misiju/operaciju ili na pojedinca koji se upućuje u mirovnu misiju/operaciju. Pravo na naknadu i troškove života, tokom trajanja mirovne operacije, pripadnici OSBiH i policijski službenici regulišu sa Organizatorom mirovne operacije a iznos naknade zavisi od trajanja, rizika i uslova koji vladaju u mirovnoj misiji/operaciji.

---

³¹⁴ Član 25. Zakona o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika, u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu, ("Službeni glasnik BiH" br. 14/05).

6. ZAKLJUČAK

Nakon što je Europska unija u Laekenu 2001. godine izrazila spremnost i volju da sudjeluje u mirovnim operacijama, Vijeće Europske unije je odlučilo da u okviru Zajedničke sigurnosne i odbrambene politike, sudjeluje u nizu različitih mirovnih operacija pod okriljem EU. Cilj ovog instrumenta je prema riječima tadašnjeg visokog predstavnika Havieru Solane, da doprinese „*pravednijom, sigurnijem i jedinstvenijem svijetu*”, u kojem će biti moguće dostizanje stanja izraženog u naslovu Europske sigurnosne strategije „*Sigurna Europa u boljem svijetu*“, a samim time u konačnici i većoj međunarodnoj sigurnosti. Europska unija je do sada pokrenula ukupno 35 mirovnih operacija (operacija upravljanja krizom) od kojih se 12 odnosi na vojne misije, 22 na civilne operacije i 1 misija koja ima civilno-vojni karakter. Brojnost i obim misija/operacija bilo da se odnose na do sada realizovane ili misije/operacije koje su u toku predstavljaju potvrdu opredijeljenosti i odlučnosti zemalja članica i institucija EU za ojačavanjem i preuzimanjem primarne uloge u međunarodnim odnosima, kako na području Europe tako i van njenih granica ističući Afriku i Bliski istok kao glavna područja njenog djelovanja.

Njihova ekspanzija je započela odmah nakon pokretanja prve misije EU u Bosni i Hercegovini 2003. godine, tako da su već u prvoj godini (2003.) donesene 4 odluke za pokretanje mirovnih operacija, drugoj godini (2004.) 3 odluke a u trećoj godini (2005.) je doneseno čak 8 odluka za pokretanje mirovnih operacija. Nakon toga broj donesenih odluka za pokretanje mirovnih operacija pod vodstvom EU je blago stagnirao i kretao se u rasponu između 1 i 3 odluke godišnje, izuzmemo li 2008. godinu kada je doneseno 5 odluka. Razloge zbog kojih je trend donesenih odluka od strane EU u okviru ZSOP blago stagnirao, Haesebrouck i Van Meirvenne vide u „nedostatku adekvatnih vojnih kapaciteta, odsustvu stalnog sjedišta i najvažnije, neuspjehu”³¹⁵ mirovnih misija/operacija. Ipak, bez obzira na silazni trend, razloge za pokretanje 35 mirovnih operacija pod okriljem EU za relativno kratko vrijeme s jedne strane možemo tražiti u činjenici da su pod uticajem globalizacije, države prestale biti glavni sigurnosni akteri, da je trenutno globalno sigurnosno okruženje pod sve većim uticajem nevojnih prijetnji kao što su terorizam, međunarodni organizirani kriminal, neregularne migracije koje sve više narušavaju sigurnosno okruženje i mir ne samo državu koja je pogođena već mogu da ozbiljno utiču na sigurnost bilo koje zemlje na svijetu pa tako između ostalog i na Europsku uniju kao zajednicu europskih država. S druge strane razloge za

---

³¹⁵ Tim Haesebrouck and Melanie Van Meirvenne, *EUFOR RCA and CSDP crisis management operations: back on track ?* (European Foreign Affairs Review, 2015).

pokretanje mirovnih operacija EU možemo tražiti i u težnji Europske unije da se pozicionira prije svega kao globalni sigurnosni faktor sposoban da osigura mir i sigurnost kako na prostoru europskog kontinenta, tako i u njegovom bližem i daljem okruženju, što je i potvrđeno i Globalnom europskom strategijom iz 2016. godine.

Kako je za pokretanje mirovnih operacija od strane EU neophodna jednoglasna odluka svih njenih članica i kako su sve mirovne operacije EU (35) uspostavljene na osnovu zajedničke odluke Vijeća EU (što znaci da su i pravno utemeljene), to je može se reći s obzirom na broj država EU koje odlučuju i relativno kratko vrijeme za koje su donesene svojevrsan podvig, posebno jer je riječ o osjetljivim sigurnosnim pitanjima čija implementacija u svakoj fazi intervencije treba biti odobrena od svih država članica EU. „Iako su uspostavljene jednoglasno, misije i operacije u okviru ZSOP ne uživaju uvijek snažnu podršku država članica, koje imaju različite prioritete i često traže kratkoročne rezultate za složene izazove. Osiguranje potrebnog broja sredstava i odgovarajućeg kvalifikovanog osoblja za misije i operacije je dugotrajan problem”³¹⁶. Primjer je mirovna operacija EUFOR TCHAD/RCA koja je imala ograničeno poboljšanje sigurnosne situacije zbog nedostatka političke volje da se obezbjede adekvatni resursi za operaciju ili misija EUJUST Themis u Gruziji koja se suočavala sa nedostatkom kvalitetnog broja osoblja.

Iako su se u samome početku mirovne operacije EU uspostavljale jednim dijelom kako bi se provjerila i potvrdila njihova efikasnost na terenu u okviru provedbe ZSOP, kao što je slučaj sa mirovnom operacijom Concordia u Makedoniji, te kako bi se razvili mehanizmi za razmjenu informacija i priprema za buduće mirovne operacije EU, odluke za uspostavljanje mirovnih operacija su se također donosile na osnovu poziva države domaćina, odnosno sukobljenih strana kao i na osnovu mandata dodijeljenih od strane UN-a ili situacije na terenu. Koliko i na koji način, sa kojim brojem osoblja i zadacima raspoređenih kadrova sudjeluju određene države u određenim misijama je problem koji me je pratio cijelo vrijeme ovog istraživanja, pogotovo zbog činjenice da se ti brojevi i zadaci mijenjaju sa svakim novim mandatom. Osnovni izvori informacija koje sam u ovom istraživanju koristio, bile su javno dostupne informacije institucija Europske unije i oficijelne stranice misija. Iako svaka misija ima poseban karakter, karakteristične pojave koje se mogu primijetiti je broj država i osoblja koje sudjeluje u misijama/operacijama u zavisnosti od regiona u kojem je misija raspoređena, kao i dužina trajanja mirovne operacije. Najkraće mirovne operacija su pokrenute u Africi

---

³¹⁶ UK parliament, <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldeucom/132/13205.htm>, (23. februar 2019).

(ARTEMIS Kongo i EUFOR DR Kongo) koje su trajale 3 odnosno 7 mjeseci a najduže u Europi, EUFOR ALTHEA sa trajanjem 168 mjeseci i EULEX Kosovo 120 mjeseci (obje još uvijek aktivne), dok je prosječno trajanje svih misija/operacija od donošenja odluke pa zaključno do decembra 2018. godine oko 80 mjeseci. Kada je riječ o angažovanosti zemalja članica EU, misije sa najangažovanim brojem država su EULEX Kosovo u kojoj je prisutno osoblje iz svih 28 država članica EU odnosno Concordia u kojoj je prisutno osoblje iz 27 država članica, obje raspoređene na području Europe.

Velika angažovanost Europskih zemalja koje sudjeluju u mirovnim operacijama na području Europe, tačnije Balkana (Bosni i Hercegovini, Kosovu i Makedoniji) se može pripisati geopolitičkim značaju ovog prostora i strateškom cilju EU da osigura prije svega svoje granice ali i da osigura stabilnost u susjedstvu koja utiče kako na regionalnu tako i na međunarodnu sigurnost, što je potvrđeno prije svega kroz uložena finansijska sredstva, broj angažovanih snaga, te dužinu trajanja mirovnih operacija, čime je potvrđena teza da se mirovne operacije jednim dijelom uspostavljaju i radi sticanja prioriternih geopolitičkih ciljeva i interesa.

Mirovne operacije Europske unije prije svega se zasnivaju na zajedničkoj odluci svih država članica, međutim posmatrajući doprinos pojedinih zemalja tim operacijama pokazuje da se iste te operacije najčešće sprovode od strane država koje su voljne da sudjeluju u određenim misijama/operacijama što opet može biti značajan faktor koji može da utiče i na (ne)uspjeh same misije/operacije. Nacionalni interesi pojedinih država su u suprotnosti sa ambicijama EU da izraste u globalnog aktera spremnog da djeluje i dijeli odgovornost za globalnu sigurnost. Pojedine države kao što su Belgija ili Francuska, koja je ujedno i najveći finansijski i ljudski davalac resursa za mirovne operacije, zbog svojih historijskih razloga (kolonizacije), sudjelovanjem u mirovnim operacijama u određenim regionima kao što je Afrika, vidi svoje strateške i ekonomske interese ali to opet ne znači da neke druge države ne bi trebale i ne mogu da daju svoj doprinos naporima koji će doprinijeti međunarodnom miru i sigurnosti. Bez obzira na različite interese država članica koji se pojavljuju pri donošenju odluka za djelovanje u mirovnim operacijama, europske institucije moraju imati snagu i mogućnost da utiču i oblikuju njihova ponašanja i preferencije kako bi ih usmjerili ka postizanju zajedničkog strateškog interesa a to je međunarodni mir i sigurnost a samo daljnjim razvojem efikasne i efektivne suradnje u sprovedbi mirovnih mandata, moguće je ispuniti taj zajednički cilj.

Iz svega navedenog možemo izvući zaključak da iako se mirovne operacije Europske unije uspostavljaju i temelje na zajedničkoj odlučnosti, ta odlučnost je prije svega pravno-administrativnog karaktera, dok praktično, na terenu, postoji niz problema u stvaranju stabilnog i mirnog odnosa u konfliktnim područjima, kao što su uskraćena finansijska sredstava, adekvatni ljudski resursi i nedostatak političke volje. Međutim, ne možemo osporiti činjenicu da se mirovne operacije prije svega sprovode većinom u više ili manje konfliktnim područjima i da su zaštita ljudskih prava i sloboda temelj svake mirovne operacije, što se prvenstveno ogleda u činjenici da su u većini misija i operacija uključeni savjetnici za ljudska prava. Djelimičnu potvrdu teze po kojoj se mirovne operacije Europske unije sprovode prvenstveno radi zaštite ljudskih prava i sloboda te stvaranja stabilnog i mirnog odnosa u konfliktnim područjima nalazimo i u istraživanju Di Mauro, Krotz i Wright koje se temelji na 35 mirovnih operacija u kojima djeluje EU a koje je rađeno na osnovu aktivnosti konflikta 3 godine prije same intervencije EU. Prema navedenom istraživanju u 9 mirovnih operacija u kojima je raspoređena mirovna operacija EU nisu zabilježeni konflikti, u 19 mirovnih operacija su zabilježeni manji konflikti, dok je ratno stanje bilo prisutno u 7 mirovnih operacija.

S obzirom na to da su sve članice EU ujedno i članice UN i da je većina članica EU (22 od 28), članica NATO saveza, prirodno je da su njihovi zahtjevi, interesi i stavovi u velikom dijelu usaglašeni. Europska unija kroz mirovne operacije kao poseban i značajan mehanizam i jedan od najvažnijih i najučinkovitijih alata za generisanje vojnih i civilnih sposobnosti nastoji da promoviše zajedničku suradnju s drugim sigurnosnim organizacijama, multilateralizam i multidimenzionalnost kao sveobuhvatan pristup kojim se nastoje eliminisati kako vojne tako i ostale sigurnosne prijetnje koje su zbog sve većeg tehnološkog, ekonomskog razvoja i naučnih dostignuća sve složenije i zahtjevnije nego ikada prije. Učinkovitost mirovnih operacija u odgovoru na nove izazove ovisi i od njihove sposobnosti da se prilagode potrebama na terenu kao i o spremnosti institucija EU i država članica da objedine i prenesu svoje političko-diplomatske i razvojno-ekonomske koncepte i pristupe u države i područja u kojima su raspoređene. Noviji koncepti i pristupi u izgradnji mira i sprečavanju sukoba naglašavaju potrebu za suradnjom i višedimenzionalnim pristupom koji se usredotočuje na uspostavljanje koherentnog odnosa između različitih skupina i aktera uključenih na svim razinama. Suradnja Europske unije sa glavnim međunarodnim sigurnosnim akterima kao što su UN, NATO, AU, ASEAN i OSCE omogućava efikasniju borbu i posvećenost sprječavanju sukoba, očuvanju, sprovođenju mira kao i operativnoj suradnji između država članica, no ona nije garant uspjeha. Dobar primjer je EUTM Somalija,

u kojoj je EU surađivala sa UN-om i AU, a gdje je neusklađenost u pogledu ciljeva misije kako unutar EU institucija tako i na terenu uticala na to da sveobuhvatni pristup EU u Somaliji čiji je dio i EUTM Somalija nije iskorišten na pravi način, prvenstveno zbog toga što je onemogućio koordinaciju i pravovremeno djelovanje unutar istog. Navedeni primjer demantuje tezu da su zahtjevi, interesi i stavovi regionalne sigurnosne organizacije Europske unije usaglašeni su sa zahtjevima, interesima i stavovima OUN-a, NATO-a i drugih sigurnosnih organizacija. Bez obzira na sve, opredijeljenost EU za suradnju sa drugim međunarodnim organizacijama iskazana je kroz većinu mirovnih operacija pokrenutih od strane EU što je potvrđeno i u istraživanju Di Maura, Krotza i Wright iz 2017. godine, kojim je potvrđena suradnja EU sa OSCE-om u 6 mirovnih operacija, UN-om u 17 mirovnih operacija, sa NATO savezom u 5, ASEAN-om u 1 i sa Afričkom unijom u 6 mirovnih operacija.

Da se mirovne operacije pod okriljem Europske unije u određene države i područja sprovode se kako bi se zaštitile i pomogle prijateljske vlade Europske unije i NATO saveza, primjer je misija na graničnom prelazu Rafa (teritorija Palestine) koja trenutno ima ograničene aktivnosti zbog toga što je na vlasti partija Hamas, s kojom EU održava minimalan kontakt, za razliku od partije Fatah, koja je prozapadno orijentisana i koja uživa podršku EU i NATO članica. Također, većina misija koje se provode pod okriljem EU, imaju podršku vladajućih struktura ili su pokrenute su na poziv istih.

Kroz uspostavu više centralizovanih sistema, EU je razvila efikasnu i uravnoteženu suradnju i zaključila okvirne sporazume, angažmane i strateške dokumente s velikim brojem država i organizacija koji su omogućili formiranje veliki broj novih policijskih i sigurnosnih agencija te prenošenje nadležnosti sa nivoa države na nivoe sigurnosnih institucija odnosno na nivoe Europske unije.

Unutrašnja sigurnost EU i njenih građana je naličje vanjske sigurnosti Europske unije, koja je važan i neodvojiv dio međunarodne sigurnosti. Unutrašnja i vanjska sigurnost su usko povezane i utiču jedna na drugu. „Radi učinkovitog rješavanja zajedničkih sigurnosnih izazova i problema EU sudjeluje u političkim dijalozima i surađuje sa zemljama izvan EU-a i međunarodnim organizacijama kao što su Ujedinjeni narodi (UN). U tu svrhu EU se koristi svojom mrežom, koju čini 140 delegacija EU-a diljem svijeta koje zastupaju interese EU-a i njegovih građana u inozemstvu. Time se osigurava rješavanje mogućih prijetnji europskoj

unutarnjoj sigurnosti na izvoru i prije nego što zahvate područja EU-a³¹⁷. Postojanje navedenih delegacija je potvrda teze da se uspostavljanjem vanjske sigurnosti nastoji da postigne unutrašnja sigurnost i obratno, uspostavljanjem unutrašnje sigurnosti postigne vanjska sigurnost.

Na osnovu uvida u index demokratije, britanskog nedeljnika "*Ekonomist*" iz 2018. godine. možemo zaključiti da se mirovne operacije EU uspostavljaju najvećim dijelom u autoritarnim režimima (na područjima Afrike, Bliskog istoka i Azije) dok se uspostavljanje misija na području Europe isključivo događa u državama s ograničeno vođenim režimima ili hibridnim režimima koji su započele svoju tranziciju ka demokratiji, čime opovrgavamo tezu da se mirovne operacije EU uspostavljaju kako u demokratskim tako i u nedemokratskim vladavinama. Iz navedenog možemo zaključiti da se mirovne operacije uspostavljaju u nedemokratskim i u vladavinama koje teže da budu demokratske, ali one se trenutno po indexu demokratije britanskog nedeljnika "*Ekonomist*" još uvijek ne mogu smatrati demokratskim, u pravom smislu te riječi.

Sve mirovne operacije pod okriljem Europske unije su uspostavljene jednoglasno na osnovu zajedničke odluke Vijeća EU, a kojoj je prethodio poziv države domaćina u kojoj postoje sukobi, na osnovu rezolucija koje su donijele UN ili na osnovu provedbe međunarodnih mirovnih sporazuma.

Narušena sigurnosna situacija, eskalacija nasilja i humanitarne krize s jedne strane, te veliki materijalni izdaci, uskraćeni ljudski resursi i tehnička sredstava Ujedinjenim narodima s druge strane su ubrzali tranziciju mirovnih operacija na druge sigurnosne organizacije među kojima je i Europska unija. To je naročito izraženo u operacijama u ARTEMIS Kongo i EUFOR DR Kongo koje je EU na poziv UN-a iskoristila da pokaže da je efikasan i sposoban igrač s globalnim interesima i odgovornostima spreman da vodi mirovne operacije pod vlastitim okriljem, čime se ubrzala tranzicija mirovnih operacija na druge sigurnosne organizacije.

Da bi mirovne operacije EU bile prihvaćene od strane vanjskih aktera i međunarodnih organizacija i da bi se EU promovirala kao globalno priznati igrač pored suradnje sa drugim organizacijama i akterima relevantna je i njihova efikasnost i sposobnost. Loši rezultati i neefikasnost kao što je slučaj sa pojedinim vojnim operacijama EU u Centralnoafričkoj

---

³¹⁷ Europska komisija, *Politike Europske unije: Granice i sigurnost* (Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2014), str. 11.

Republici, Kongu i Maliju doveli su do toga da se sumnja u kapacitete i humani karakter mirovnih operacija EU a jednim dijelom su uticali na njihovo vanjsko i unutrašnje (ne)prihvatanje i međunarodnu (ne)sigurnost. Zbog toga, posljednjih godina mirovne operacije EU imaju tendenciju da se fokusiraju uglavnom na civilne misije, manjeg obima, čiji su mandatni zadaci najčešće da nadgledaju, savjetuju i obučavaju lokalne vlasti. Od 22 civilne mirovne misije koje su uspostavljene od strane EU, samo je jedna misija (EULEX Kosovo) imala izvršni mandat čiji je zadatak bio da zamjeni lokalne vlasti u sprovođenju i jačanju vladavine prava a od ukupno 35 mirovnih operacija, samo 7 mirovnih operacija je imalo angažman veći od 1000 mirovnjaka, dok su u 17 mirovnih operacija ljudski kapaciteti bili ispod 100 angažovanih mirovnjaka.

Ako međunarodnu sigurnost shvatamo kao puko odsustvo rata i sveukupno smanjenje smrtnih slučajeva i ratnih sukoba možemo reći da je posljednjih nekoliko godina svijet dosta sigurnije, odnosno mirnije mjesto, a da su mirovne operacije EU, između ostalog, jedan od instrumenata koji pridonosi tome da svijet postane bolje mjesto za život. U prilog tome ide i podatak Upsala programa podataka o konfliktima koji je objavljen u časopisu za istraživanje mira, u kojem stoji da je „sa skoro 90.000 smrtnih slučajeva zabilježenih od strane UCDP-a prošle godine, 2017. je treća godina zaredom u kojoj je pao nivo organiziranog nasilja na nivo niži od 32% od posljednjeg maksimuma iz 2014. godine. Ovaj trend opadanja nivoa organiziranog nasilja vođen je državnim oružanim sukobom, posebno u slučaju Sirije. Četrdeset i devet državnih sukoba je bilo aktivno u 2017. godini, što je za četiri manje u odnosu na 2016. godinu, a od tih četrdeset i devet, njih deset je dostiglo nivo rata, sa najmanje 1000 smrtnih slučajeva. Sveukupno smanjenje broja smrtnih slučajeva podupire tvrdnju da je broj smrtnih slučajeva u sukobu u opadanju i da je svijet sve mirniji. Nasuprot tome, povećao se nedržavni sukob: zabilježen je novi vrhunac od 82 aktivna nedržavna sukoba u 2017. godini, a smrtni slučajevi su istovremeno porasli. Mnogo toga je zbog eskalacije nasilja u DR Kongo i Centralnoafričkoj Republici. Međutim, smrtni slučajevi iz nedržavnih sukoba ostaju 15% od ukupnog broja smrtnih slučajeva od organiziranog nasilja. Što se tiče aktera uključenih u jednostrano nasilje, njihov broj se povećao i tokom 2017. godine, iako je broj smrtnih slučajeva (oko 7000) ostao na istom nivou kao u 2016. godini”³¹⁸.

Međutim, ako međunarodnu sigurnost shvatamo u njenom potpunom značenju, kao pravo na neometan, miran i skladan razvoj svih država, koji nadrasta nacionalni i regionalni značaj

---

³¹⁸ Therese Pettersson and Kristine Eck, *Organized violence, 1989-2017* (Journal of Peace Research, 2018), str. 55(4).

onda je doprinos mirovnih operacija EU, ograničen. Mirovne operacije EU kao sigurnosni alat u tom smislu, nemaju dovoljnu snagu i kapacitet da utiču na međunarodne odnose i kreiraju politike već je to zadatak drugih međunarodnih aktera i institucija. One su prije svega zadužene da „pomažu državama pogođenim sukobima da stvore uvjete za trajni mir”³¹⁹, da oblikuju kvalitet postignutog mira i stvore uvjete za politički, socijalni i ekonomski razvoj u zemlji i regionu u kojem su raspoređene. Da su trajni mir i sigurnost povezani sa socijalnim i ekonomskim razvojem potvrđeno je i u govoru Louis Michela na Zajedničkoj skupštini koja okuplja zastupnike Europskog parlamenta i njihove kolege iz afričkih, karipskih i pacifičkih zemalja na kojoj je rekao između ostalog da ”nema razvoja bez trajnog mira i sigurnosti a bez prosperiteta, nema socijalnog, ljudskog i ekonomskog razvoja”³²⁰. Stoga se novije mirovne operacije EU sve više fokusiraju na stvaranje preduslova za politički, socijalni i ekonomski razvoj država i područja kroz podršku političkim i ekonomskim reformama, obuku i izgradnju kapaciteta kako bi na taj način omogućile državama osiguranje vlastite sigurnosti, značajne u kontekstu sveobuhvatne međunarodne sigurnosti. Mirovne operacije EU predstavljaju dodatnu vrijednost EU koja ima „ograničene ambicije ali koje doprinose međunarodnoj sigurnosti”³²¹. One daju najbolje rezultate ako se provode kroz sveobuhvatan pristup, ali sa jasno definisanim mandatnim ciljevima u kombinaciji s drugim alatima i politikama EU i njihovim međunarodnim partnerima. Dobar primjer uspješne mirovne operacije je EUNAVFOR Atalanta koja je u velikoj mjeri pomogla da se smanji uticaj piraterije u Somaliji.

Iako su mirovne operacije EU od svog prvog raspoređivanja 2003. godine dale primjetan doprinos u zaštiti ljudskih prava i sloboda, uspostavljanju funkcionalnih reformi i funkcionisanju državnog aparata pomažući i stvarajući uslove za ekonomski razvoj u mnogim državama i područjima, njihova uloga i uticaj EU kao globalno-regionalnog i sigurnosnog aktera je i dalje značajno narušena postojanjem „*zamrznutih konflikata*”³²² u najbližem susjedstvu koji ne samo da „ugrožavaju regionalnu stabilnost...uništavaju ljudske živote i

---

³¹⁹ Ružica Jakešević, *II Dio: Međunarodna politika i međunarodni odnosi* (Beograd: FPN godišnjak br. 5, juni 2011), str. 378.

³²⁰ Europski parlament, 34. Zajednička skupština AKP-a i EU-a na Haitiju, članak - referentni broj: 20171208STO89943 (14. decembar 2017).

³²¹ Written evidence from Dr Laura Chappell and Dr André Barrinha (BSD0004).

³²² Zamrzavanje konflikata rezultira situacijom u kojoj konflikt nije riješen, niti otvoreno nasilan. Termin 'zamrznuti konflikt' je obmanjujući i daje lažni osjećaj sigurnosti, jer zamrznuti sukob može trajati godinama bez otvorenog nasilja, ali lahko će se pretvoriti u nasilni sukob koji se jednom pokrenuo. Primjeri zamrznutog konflikta se mogu naći u mogu se naći na južnom Kavkazu: Južna Osetija i Abhazija, kao rezultat rata između Gruzije i Rusije iz 2008. godine, Kosovu i BiH. European Movement International, <https://europeanmovement.eu/wp-content/uploads/2014/12/FA-2014-011-Peace-and-Security-ADOPTED.pdf>, (03. mart 2019).

društvenu i fizičku infrastrukturu, već prijete manjinama, narušavaju osnovne slobode i ljudska prava a također mogu dovesti do terorizma, neuspjele države, kao i olakšati organizovani kriminal³²³. Postojanje zamrznutih konflikata utiče na stalno prisustvo osjećaja nesigurnosti, narušenih društvenih odnosa koji onemogućavaju stvaranje uslova za trajni mir što je jedan od osnovnih zadataka svake mirovne operacije.

Kada je riječ o Bosni i Hercegovini, njeno nastojanje da se približi punopravnom članstvu u EU i NATO savezu, je rezultiralo da već dugi niz godina Bosna i Hercegovina aktivno doprinosi mirovnim operacijama koje se sprovode od strane UN-a i NATO-a a nedavno i Europske unije. Kako Europska unije nije „gotov” projekat, već je otvoren za sve europske države koje su spremne da ispune određene političke, ekonomske i pravne preduvjete u skladu s europskim standardima, Bosna i Hercegovine se nastoji približiti punopravnom članstvu jednim dijelom i kroz mirovne operacije, čime se ispunjava dio preuzetih sigurnosnih obaveza, a koje proizilaze iz ZSOP i europskih planova za buduće članice. Spremnost Bosne i Hercegovine da sudjeluje u mirovnim operacijama EU, otvara prostor za izgradnju dodatnih sposobnosti i kapaciteta BiH te mogućnost daljnjeg unapređenje suradnje i brže integrisanje u Europsku uniju i NATO savez, čime BiH pokazuje svoju ozbiljnost i preuzetu odgovornost za međunarodni mir i sigurnost. Pored svega navedenog, sudjelovanjem BiH u mirovnim operacijama, nastoji se prije svega osigurati mir i sigurnost na vlastitom teritoriju, a članstvo u EU i NATO savez je zasigurno najbolja garancija za mir i sigurnost, čemu svjedoči period najdužeg mira na tlu Europe, a koji je rezultat 70-godišnjeg djelovanja NATO-a i EU.

---

³²³ European Movement International, <https://europeanmovement.eu/wp-content/uploads/2014/12/FA-2014-011-Peace-and-Security-ADOPTED.pdf>, (03. mart 2019).

7. LITERATURA:

Knjige:

1. Beridan, Izet, Tomić M., Ivo i Kreso, Muharem. Leksikon osnovnih vojnih i ratnih političko pravnih pojmova. Sarajevo, 1996.
2. Beridan, Izet. Politika i sigurnost. Sarajevo, 2003.
3. Butler, J., Michael. International Conflict Management. New York: Taylor and Francis Group, 2009.
4. Coleman, P. Katharina. International organisations and peace enforcement: The politics of international legitimacy. Cambridge University Press, 2007.
5. Dautović, Kenan. Prevencija konflikta u međunarodnim odnosima. Travnik, 2007.
6. Diehl, Paul F. International Peacekeeping - Perspectives on Security. Johns Hopkins University Press, 1994.
7. Diehl, Paul F. Peace operations. UK: Polity Press, 2008.
8. Doyle, Michael and Sambanis, Nicholas. Making war and building peace: United Nations peace operations. Princeton University Press, 2006.
9. Howorth, Jolyon. Security and Defence Policy in the European Union. New York: Palgrave Macmillan, 2007.
10. Jaïr van der Lijn. Walking the Tightrope: Do UN Peacekeeping Operations Actually Contribute to durable peace. Rozenberg Publishers, 2006.
11. Nye, Joseph S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004.
12. Nye, Joseph S. The Future of Power. New York: Public Affairs, 2011.
13. Nye, Joseph S. Bound to Lead: The Changing Nature of American Power. New York: Basic Books, 1990.
14. Priručnik za NATO. Beograd, 2009.
15. Priručnik za NATO. Brisel, 2006.
16. Rostow, Eugene V. Toward Managed Peace – The National Security Interests of the United States, 1759 to the Present. New Haven and London: Yale University Press, 1993.
17. Roy H. Ginsberg and Susan E. Penksa. The European Union in Global Security - The Politics of Impact. London, 2012.
18. Smajić, Muhamed. Međunarodne organizacije i sigurnost BiH u postdejtonkom periodu. Sarajevo, 2011.
19. Smajić, Muhamed. Mirovne operacije organizacije Ujedinjenih nacija. Sarajevo, 2003.
20. Tadić, Ljubomir. Politološki leksikon. Beograd: Leksika, 1996.
21. Termiz, Dževad. Metodologija društvenih nauka. Lukavac: NIK Grafit, 2009.
22. Termiz, Dževad. Metodologija društvenih nauka. Sarajevo, 2003.
23. Vukićević, D. Operacije u miru. Beograd, 2009.
24. Zaječaranović, Gligorije. Osnovi metodologije nauke. Beograd, 1987.

Publikacije:

1. Akademija scenskih umjetnosti u Sarajevu. Priručnik za navođenje izvora u naučnim i stručnim radovima. Sarajevo, 2011.
2. Arloth, Jana and Seidensticker, Frauke. The ESDP Crisis Management Operations of the European Union and Human Rights. Berlin: German Institute for Human Rights, 2007.

3. Beridan, Izet, Turčalo, Sead i Smajić, Mirza. Međunarodna zajednica i izazovi humanoj sigurnosti u postkonfliktnom društvu. IV. Međunarodna konferencija, Dani kriznog upravljanja. Zbornik radova. Velika Gorica-Hrvatska, 25-26. maj 2011.
4. Bjeloš, Maja. Izgradnja civilnih kapaciteta na Zapadnom Balkanu-komparativna analiza. Beograd: Centar za bezbednosnu politiku, april 2017.
5. Bures, Oldrich. Wanted: A Mid-Range Theory of International Peacekeeping, Vol. 9, No. 3. International Studies Review, 2007.
6. Centar za sigurnosne studije. BiH u mirovnim misijama-doprinos održavanju mira širom svijeta. Sarajevo, 2018.
7. Chinchilla, A., Fernando. Deterrence, Protective and Preventive International Interventions in Civil War Contexts Bridging the Gap between International Relations and Comparative Politics in the Study of Conflict Resolution. London-Ontario, 2005.
8. Cvrtila, Vlatko i Barić, Robert. Europska sigurnost, skripta za studente iz predmeta „Europska sigurnost“. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti, 2004.
9. Di Mauro, Danilo, Krotz, Ulrich and Wright, Katerina. EU's global engagement: A database of CSDP military operations and civilian missions worldwide, version 2.0 European. European University Institute, 2017.
10. Direkcija za europske integracije. Pojmovnik europskih integracija. Sarajevo, 2010.
11. Dizdarević, Emsad. Civilni kapaciteti Bosne i Hercegovine za učešće u mirovnim operacijama-prikaz praktične politike. Beograd: Centar za bezbednosnu politiku, juli 2014.
12. European Commission. Faster and more united? The debate about Europe's crisis response capacity. Luxembourg, maj 2007.
13. Europska komisija. Politike Europske unije: Granice i sigurnost. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije, 2014.
14. Field Manual 100-23. Peace Operations. Washington DC, decembar 1994.
15. Fiott, Daniel and Bund, Jakob. EUISS Yearbook of European Security (YES) 2018. Paris: EU Institute for Security Studies, 2018.
16. Flessenkemper, Tobias and Helly, Damien. Ten years after: lessons from the EUPM in Bosnia and Herzegovina 2002-2012. Paris: Institute for Security Studies, 2013.
17. Fontaine, Pascal. Europa u 12 lekcija. Luksemburg: Ured za publikacije Europske unije, 2010.
18. Fortna, Virginia P., and Howard, Lise M. Pitfalls and Prospects in the Peacekeeping Literature, The Annual Review of Political Science, New York: Columbia University, 2008.
19. Goulding, Marrack. International Affairs, The evolution of United Nations peacekeeping, Vol. 69, Issue 3. Oxford University, 1993.
20. Grevi, Giovanni, Helly, Damien and Keohane, Daniel. European Security and Defence Policy-The first 10 years (1999-2009). Paris: Institute for Security Studies 2009.
21. Grupa autora. Civilian crisis management: the EU way. Paris: EU Institute for Security Studies, 2006.
22. Grupa autora. Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union, third edition. Vienna/Austria, 2000.
23. Grupa autora. Handbook – The Common Security and Defence Policy of the European Union, third edition. Vienna/Austria, 2017.
24. Grupa autora. The SAGE Handbook of European Foreign Policy: Two Volume Set. SAGE Publishing, 2015.
25. Hadžović, Denis. Country Profile: BiH Peacekeeping Contributions. Sarajevo: Centre for Security Studies, 2015.

26. Hansen, Wibke, Ramsbotham, Oliver and Woodhouse, Tom. *Hawks and Doves: Peacekeeping and Conflict Resolution*, Berghof Research Center for Constructive Conflict Management, 2004.
27. Jair Van Der Lijn. *Multilateral peace operations and the challenges of organized crime*. Stockholm International Peace Research Institute, februar 2018.
28. Jakešević, Ružica. *II Dio: Međunarodna politika i međunarodni odnosi*. Beograd: FPN godišnjak br. 5, juni 2011.
29. KAS. *Security politics in Asia and Europe*. Singapore, 2009.
30. Knezović, Sandro i Kornfein, Iva. *Zbornik radova - Sigurnost i obrana Republike Hrvatske u euroatlantskom kontekstu/ Europska unija kao globalni čimbenik sigurnosti i važnost stabilne jugoistočne Europe*. Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, 2009.
31. Loschi, Chiara, Raineri, Luca, and Strazzari, Francesco. *The implementation of EU Crisis Response in Libya. Bridging theory and practice*, EUNPACK - Research and Innovation Action, januar 2018.
32. Major, Claudia. *EU-UN cooperation in military crisis management: the experience of EUFOR DR CONGO in 2006*. Paris: Institute for Security Studies, 2008.
33. Miller, E. Christopher, editor: King, E. Mary; *A glossary of terms and concepts in peace and conflict studies*. University for Peace, 2005.
34. Organization for Economic Cooperation and Development. *Report on international intervention in fragile states: Republic of Guinea-Bissau*, 2011.
35. Popescu, Nicu. *Europe's Unrecognised Neighbours – The EU in Abkhazia and south Ossetia*. Centre for European policy studie, 2007.
36. Schulze, Kirsten E. *Mission not so impossible: The Aceh Monitoring Mission and Lessons learned for the EU*. Bonn: International Policy Analysis, 2007.
37. Schulze, Kirsten E. *Mission not so impossible: The AMM and the transition from conflict to peace in Aceh 2005–2006*. Singapore: S. Rajaratnam School of International Studies, 2007.
38. Seibert, Bjoern H. *Operation EUFOR TCHAD/RCA and European union's common security and defenes policy*. Strategic Studies Institute, 2010.
39. Suroush, Qayoom. *Assessing EUPOL Impact on Afgan Police Reform (2007 - 2016)*. Kabul, 2018.
40. Šegvić, Saša i Belhodarsky, Frano. *Sigurnosno-odbrambena politika EU; Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 45., 2/2008*.
41. Tardy, Thierry and Windmar, Erik. *The EU and Peace Operations*. Geneva: Centre for Security Policy, 2003.
42. Tardy, Thierry. *CSDP in action. What contribution to international security?* Paris: Chaillot Papers, EUISS, 2015.
43. Tatalović, Siniša and Jakešević, Ružica. *Terrorism in the Western Balkans – the Croatian, Experience and Position: The Fight Against Terrorism and Crisis Management in the Western Balkans*. IOS Press, 2008.
44. Turković, Bisera. *NATO od sigurnosnog saveza do savremenih izazova*. Sarajevo: Centar za sigurnosne studije, 2006.
45. Ured za publikacije Europske unije. *Europsko vijeće i vijeće, dom država članica*. Luksemburg, 2018.
46. Van Riper, Stephen K. *Tackling Africa's First Narco-State: Guinea-Bissau in West Africa*. Peacekeeping and Stability Operations Institute: U.S. Army War College, septembar 2014.

Časopisi i izvještaji:

1. Annual report. 1. december 2016 - 30. november 2017, European union border assistance mission to Moldova and Ukraine. Odesa/Ukraine, (2017).
2. Bellamy, Alex J. and Williams, Paul D. "Who's Keeping the Peace? Regionalization and Contemporary Peace Operations". Quarterly Journal: International Security, vol. 29. no. 4, (2005).
3. Christensen, Gitte Hojstrup, Norvanto, Elisa and Mandrup, Thomas. The European Union's Military Operation in the Central African Republic: Successes, Shortcomings and Lessons Identified. Brief - Royal Danish Defence College, (februar 2018).
4. Common security and defence policy. Factsheet-EU Capacity Building Mission in Somalia (EUCAP Somalia), (april 2018).
5. Common security and defence policy. Factsheet-EU civilian mission EUCAP Sahel Niger, (novembar 2018).
6. Common security and defence policy. Factsheet-EU Integrated Border Assistance Mission in Libya (EUBAM Libya), (april 2018).
7. Common security and defence policy. Factsheet-EU integrated rule of law mission for Iraq (EUJUST LEX Iraq), (januar 2014).
8. Common security and defence policy. Factsheet-EU police mission in Afganistan, (januar 2016).
9. Common security and defence policy. Factsheet-European union aviation security mission (EUAVSEC) in South Sudan, (februar 2014).
10. Common security and defence policy. Factsheet-European Union Training Mission in Central African Republic (EUTM-RCA), (novembar 2018).
11. Common security and defence policy. Factsheet-The EUCAP Sahel Mali (juni 2016).
12. ECEU D3.4, (2017).
13. EPSC Strategic Notes. From Mutual Assistance to Collective Security, (10/2015).
14. EU Council secretariat. EU Military Operation in Eastern Chad and North Eastern Central African Republic (EUFOR Tchad/RCA), (mart 2009).
15. EU Council secretariat. EU mission in suport of security sector reform in the Republic of Guinea-Bissau (EU SSR GUINEA-BISSAU), (septembar 2010).
16. EU Council secretariat. EU Police Mission for the DRC (EUPOL RD Congo), (mart 2009).
17. EU Council secretariat. EU Police Mission for the DRC (EUPOL RD Congo), (februar 2014).
18. EU Council secretariat. Factsheet-EU monitoring mission in Aceh (Indonesia), (decembar 2006).
19. EU Council secretariat. Factsheet-EU support to the African Union Mission in Darfur – AMIS, (januar 2008).
20. EU, JOIN/2017/017 final, Bruxelles, (2017).
21. European Union Committee (published by the Authority of the House of Lords). 2nd Report of Session 2017–19, Operation Sofija: a failed mission, (juli 2017).
22. European Union Institute for Security Studies. CSDP: getting third states on board. Brief Issue, (6/2014), (07. mart 2014).
23. European Union Institute for Security Studies. MPCC: Towards an EU military command? Brief Issue,(17/2017), (07. juni 2017).
24. Europski parlament. 34. Zajednička skupština AKP-a i EU-a na Haitiju, članak - referentni broj: 20171208STO89943, (14. decembar 2017).
25. Haesebrouck, Tim, Van, Meirvenne, Melanie. EUFOR RCA and CSDP crisis management operations: back on track? European Foreign Affairs Review, (2015).

26. HQ EUFOR Public Affairs Office. Operation Althea European Union force in BiH, (novembar 2018).
27. International Crisis Group. 'Securing Congo's Elections: Lessons from the Kinshasa Showdown, (2. oktobar 2006).
28. ISIS Europe. Putting "Berlin Plus" into Practice: Taking over from NATO in FYROM, European Security Review, no. 16. Brussels, (februar 2003).
29. Istraživački sektor, Sekretarijat/tajništvo, Parlamentarna skupština BiH, Zajednička služba, istraživanje br.089, Europska Unija, Sarajevo, (28. decembar 2010).
30. Istraživački sektor, Sekretarijat/tajništvo, Parlamentarna skupština BiH, Zajednička služba, istraživanje br.097, Procedura upućivanja pripadnika Oružanih snaga u misije u inozemstvu, Sarajevo, (10. juni 2011).
31. Jean-Yves Haine and Bastian Giegerich. 'In Congo, a cosmetic EU operation'. International Herald Tribune, (12. juni 2006).
32. Nye, Joseph S. "Propaganda Isn't the Way: Soft Power". International Herald Tribune, (10. januar 2003).
33. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2003/423/CFSP of 5 June 2003, Article 14.
34. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2005/190/CFSP of 7 March 2005, Article 11.
35. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2005/797/CFSP of 14 November 2005, Article 14.
36. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2005/822/CFSP of 21 November 2005, Article 10.
37. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2006/304/CFSP of 10 April 2006, Article 9.
38. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2006/918/CFSP of 11 December 2006, Article 9.
39. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2006/300/CFSP of 21 April 2006, Article 2.
40. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2007/334/CFSP of 14 May 2007, Article 2.
41. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2007/778/CFSP of 29 November 2007, Article 2.
42. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2007/369/CFSP of 30 May 2007, Article 13.
43. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2012/312/CFSP of 18 June 2012, Article 13.
44. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2012/392 /CFSP of 16 July 2012, Article 13.
45. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2013/467/CFSP of 23 April 2013, Article 14.
46. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2013/367 /CFSP of 9 July 2013, Article 1.
47. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2013/233/CFSP of 22 May 2013, Article 13.
48. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2014/800/CFSP of 17 November 2014, Article 3.
49. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2014/219/CFSP of 15 April 2014, Article 14.
50. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2017/2371/CFSP of 18 December 2017, Article 1.

51. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2018/2008/CFSP of 17 December 2018, Article 1.
52. Official Journal of the European Union, Council Joint Action 2018/2009/CFSP of 17 December 2018, Article 3(2).
53. Pettersson, Therese and Kristine Eck. Organized violence, 1989-2017. *Journal of Peace Research*, (2018).
54. Philippe M. Frowd. The "Transit State": Migration and Security Intervention in Niger. Oxford Research Group, (23. juli 2018).
55. Pietz, Tobias. Flexibility and Stabilization Actions: EU Crisis Management One Year After the Global Strategy. ZIF Policy Briefings, (septembar 2017).
56. Pisani dokazi Kancelarije za inostrane i komonvelte (BSD0014), (20. septembar 2018).
57. Smajić, Mirza. Sigurnosni aspekti migracijske krize: između humanosti i oblikovanja novih „umjetnih“ manjina. Forum za sigurnosne studije, god.1, br.1, (2017).
58. Tardy, Thierry. Quo Vadis Civilian CSDP? Center for International Peace Operations, Policy Briefing, (februar 2018).
59. Williams, Nikola. Bosnia and the EU: Time to end Operation Althea, (april 2018).
60. Written evidence from Dr Laura Chappell and Dr Andre Barrinha (BSD0004).
61. Zaključci Vijeća o jačanju civilne ZSOP, 9288/18. Brisel, (28. maj 2018).

Dokumenti i zakoni:

1. An Agenda for Peace. Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping. New York, 1992.
2. Globalna strategija Europske unije za vanjsku i sigurnosnu politiku; Zajednička vizija, zajedničko djelovanje: jača Europa, 2016.
3. Konvencija Ujedinjenih naroda protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, 15. novembar 2000.
4. Lisabonski Ugovor Europske unije (2007), Zbornik zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu, vol. 16, Zagreb-Split, 2009.
5. Pravilnik o postupku upućivanja pripadnika policijskih službi u BiH u operacije podrške miru i druge aktivnosti u inostranstvu ("Službeni glasnik BiH", br. 93/2006).
6. Radni dokument Europske službe za vanjsku akciju, Prioriteti za civilno upravljanje krizama, 1281. Brisel, 13. oktobar 2017.
7. Solana, Javier. A Secure Europe in A Better World - European Security Strategy. Brussels, 2003.
8. Zakon o odbrani BiH ("Službeni glasnik BiH" br. 88/05).
9. Zakon o učešću pripadnika oružanih snaga BiH, policijskih službenika, državnih službenika i ostalih zaposlenika, u operacijama podrške miru i drugim aktivnostima u inozemstvu ("Službeni glasnik BiH" br. 14/05).

Internet stranice:

1. Academia, http://www.academia.edu/24071276/EUPOL_Afghanistan_What_can_the_EU_learn, (06. decembar 2018).

2. Ansamed, http://www.ansamed.info/ansamed/en/news/sections/generalnews/2018/08/28/migrants-2292-saved-by-operation-sofija-in-2018_a53f9211-70fb-4f27-853b-1f1fa70d4ee5.html, (05. decembar 2018).
3. Atlantska inicijativa, <http://atlantskainicijativa.org/oruane-snage-bih/>, (23. decembar 2018).
4. Club Bruxelles, <http://club.bruxelles2.eu/wp-content/uploads/2016/05/euam-ukraine-fich@1506.pdf>, (05. decembar 2018).
5. Consilium Europa, <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/athena/>, (23. oktobar 2018).
6. Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4913&langTag=bs-BA>, (13. juni 2018).
7. Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=5898&langTag=bs-BA>, (13. juni 2018).
8. Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4539&langTag=bs-BA>, (13. juni 2018).
9. Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=5797&langTag=bs-BA>, (20. oktobar 2018).
10. Direkcija za europske integracije, <http://www.dei.gov.ba/dokumenti/default.aspx?id=4891&langTag=bs-BA>, (16. septembar 2018).
11. ECFR, https://www.ecfr.eu/publications/summary/halting_ambition_eu_migration_and_security_policy_in_the_sahel, (18. decembar 2018).
12. EUAM Ukraine, <http://www.euam-ukraine.eu/wp-content/uploads/2018/02/Factsheet-Eng.pdf>, (05. decembar 2018).
13. EUBAM Rafah, <http://www.eubam-rafah.eu/en/node/5054>, (15. decembar 2018).
14. EUBAM Rafah, <http://www.eubam-rafah.eu/en/node/5319>, (15. decembar 2018).
15. EUMM, https://eumm.eu/en/about_eumm/facts_and_figures, (05. decembar 2018).
16. EUNAVFOR, <https://eunavfor.eu/mission/>, (16. decembar 2018).
17. EUPOL Copps, <http://eupolcopps.eu/en/content/what-eupol-copps>, (06. decembar 2018).
18. EUR-LEX, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/ALL/?uri=CELEX%3A52017JC0017#footnote15>, (21. oktobar 2018).
19. European Commission, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/border-crossing/eurosur_en, (26. oktobar 2018).
20. European Commission, https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_hr, (26. oktobar 2018).
21. European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/07/30/eunavfor-somalia-operation-atalanta-council-decides-on-new-headquarters-and-new-head-of-operation/>, (16. decembar 2018).
22. European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/08/eulex-kosovo-new-role-for-the-eu-rule-of-law-mission/#>, (04. decembar 2018).
23. European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/11/19/somalia-eu-training-mission-extended-budget-agreed-and-mandate-amended/>, (16. decembar 2018).
24. European Council, <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/05/14/eu-training-mission-in-mali-council-extends-mission-for-two-years-with-broadened-mandate-to-include-support-for-g5-sahel-joint-force/>, (17. decembar 2018).
25. European External Action Service, http://eeas.europa.eu/csdp/capabilities/eu-support-african-capabilities/index_en.htm, (21. oktobar 2018).
26. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/euavsec-south-sudan/news/20140117_en.htm, (19. decembar 2018).

27. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eucap-sahel-niger/3875/about-eucap-sahel-niger_en, (20. decembar 2018).
28. European External Action Service, [https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20\(CPCC\)](https://eeas.europa.eu/topics/military-and-civilian-missions-and-operations_en/5438/The%20Civilian%20Planning%20and%20Conduct%20Capability%20(CPCC)), (16. novembar 2018).
29. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en, (24. oktobar 2018).
30. European External Action Service, [https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/5436/The%20European%20Union%20Military%20Staff%20\(EUMS\)](https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/5436/The%20European%20Union%20Military%20Staff%20(EUMS)), (16. novembar 2018).
31. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/27763/military-planning-and-conduct-capability-mpcc_en, (16. novembar 2018).
32. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/5392/csdp-structure-instruments-and-agencies_en, (23. oktobar 2018).
33. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/55058/eu-navfor-atalanta-10-years-fighting-piracy-somalia_en, (16. decembar 2018).
34. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/47006/pitanja-i-odgovori-europski-instrument-mirovne-pomo%C4%87i_hr, (23. oktobar 2018).
35. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/37397/european-union-takes-over-chairmanship-kimberley-process-conflict-diamonds_en, (18. decembar 2018).
36. European External Action Service, http://eeas.europa.eu/archives/docs/csdp/missions_operations/eutm-mali/final_factsheet_eutm_mali_en.pdf, (17. decembar 2018).
37. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/csdpmissionsoperations/e-unavformed/12215/assets_en, (05. decembar 2018).
38. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eutm_factsheet_0.pdf, (16. decembar 2018).
39. European External Action Service, https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eunavfor_med_mission_19_june_2017_en.pdf, (05. decembar 2018).
40. European leadership network, <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/bosnia-and-the-eu-time-to-end-operation-althea/>, (28. novembar 2018).
41. European Movement International, <https://europeanmovement.eu/wp-content/uploads/2014/12/FA-2014-011-Peace-and-Security-ADOPTED.pdf>, (03. mart 2019).
42. European Parliamentary Research Service Blog, https://epthinktank.eu/2016/11/22/the-european-council-and-eu-efforts-to-strengthen-the-partnership-with-the-united-nations-on-crisis-management/eu-ms-personnel-contributions_to_un/, (18. oktobar 2018).
43. Europska komisija, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_hr, (01. oktobar 2018).
44. Europski parlament, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-parliament_hr, (30. septembar 2018).
45. Europski revizorski sud, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-court-auditors_hr, (01. oktobar 2018).
46. Europsko vijeće, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-council_hr, (30. septembar 2018).

47. Europsko vijeće, <https://www.consilium.europa.eu/hr/council-eu/preparatory-bodies/european-union-military-committee/>, (16. novembar 2018).
48. EUTM Somalia, <https://www.eutm-somalia.eu/about-us/>, (16. decembar 2018).
49. EUTM Mali, http://eutmmali.eu/wp-content/uploads/2018/10/EUTM_Mission_Factsheet_OCT18_EN.pdf, (17. decembar 2018).
50. Fokus, <https://www.fokus.ba/eu-fokus/mogherini-na-sjednici-samita-osce-a-suradnja-ce-sagraditi-bezbjednost/144985/>, (20. septembar 2018).
51. EUBAM, http://eubam.org/wp-content/uploads/2018/03/Report_2017_ENG.pdf
52. IRIB - Bosanski radio program, <http://bosnianold.ws.irib.ir/radiokultura/kulturne teme/item/176005-pojam-i-nivoi-mira-u-mesneviji>, (14. juni 2018).
53. ISIS Europe blog, <https://isiseurope.wordpress.com/2013/11/06/eupol-copps-success-on-quicksand/>, (06. decembar 2018).
54. KATOIKOS, <http://www.katoikos.eu/pending/9939.html>, (18. decembar 2018).
55. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=25798>, (2. oktobar 2018).
56. Ministarstvo odbrane BiH, <http://os.mod.gov.ba/o-oruzanim-snagama-bih/misija/Default.aspx?id=41&langTag=hr-HR&pageIndex=1>, (23. decembar 2018).
57. Ministarstvo odbrane BiH, <http://os.mod.gov.ba/vojno-vojna-suradnja/suradnja-sa-nato/default.aspx?id=946&langTag=bs-BA>, (23. decembar 2018).
58. Ministarstvo odbrane BiH, http://www.mod.gov.ba/files/file/publikacija_bosW.pdf, (20. decembar 2018).
59. Ministarstvo odbrane, http://mod.gov.ba/OS_BIH/struktura/Komanda_za_podrsku/KOid/PSOTC/Default.aspx?template_id=193&pageIndex=1, (15. februar 2019).
60. North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49217.htm, (20. oktobar 2018).
61. North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52060.htm, (20. septembar 2018).
62. North Atlantic Treaty Organization, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2018_03/20180315_180315-pr2018-16-en.pdf, (21. oktobar 2018).
63. Operation Sophia, <https://www.operationsofija.eu/wp-content/uploads/2018/04/Mission.pdf>, (05. decembar 2018).
64. Peace Research Institute Oslo (PRIO), <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Dupuy%2C%20Rustad%20Trends%20in%20Armed%20Conflict%2C%201946%E2%80%932017%2C%20Conflict%20Trends%205-2018.pdf>, (10. decembar 2018).
65. Statistički odjel UN-a, <https://unstats.un.org/unsd/methodology/m49/>, (16. novembar 2018).
66. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), <https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2018/global-and-regional-trends-multilateral-peace-operations-2008-17>, (15. oktobar 2018).
67. Sud Europske unije, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_hr, (01. oktobar 2018).
68. UK parliament, <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldeucom/132/13207.htm#footnote-212-backlink>, (20. septembar 2018).
69. UK parliament, <https://publications.parliament.uk/pa/ld201719/ldselect/ldeucom/132/13205.htm>, (23. februar 2019).
70. UN lista mirovnih operacija od 1948 do 2017, https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/unpeacekeeping-operationlist_1.pdf, (15. oktobar 2018).
71. United Nations – Peacekeeping, <https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping>, (20. oktobar 2018).

72. Vijeće EU, https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_hr, (30. septembar 2018).
73. Vijeće Europske unije, <https://www.consilium.europa.eu/media/35380/st09288-en18.pdf>, (16. oktobar 2018).
74. Wikimedia Commons, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:EU_and_NATO.svg, (20. oktobar 2018).
75. Wikipedia, https://sh.wikipedia.org/wiki/Ohridski_sporazum, (28. novembar 2018).

SAŽETAK

Pokretanje mirovnih operacija pod okriljem Europske unije je složen zadatak koji bi prije svega trebao da se sprovodi na jasnim principima i načelima. Ukoliko dođe do svjesnog zaobilaženja principa i načela na kojima se uspostavljaju mirovne operacije zarad interesnih ciljeva određenih organizacija, grupa država ili određene države povjerenje u ovaj instrument će zasigurno biti dovedeno u pitanje a samim time i u mnogočemu otežan njihov doprinos međunarodnoj sigurnosti. Kako bi se to spriječilo prije same implementacije u određene države ili područja neophodno je studiozno razmatranje sudjelovanja u ponaosob svakoj misiji, efektima i kontraefektima a svako uspostavljanje mirovnih operacija mora biti zasnovano na jasnim činjeničnim razlozima, na principima neophodnosti i pod uslovima koji pogoduju uspostavljanju mirovnih operacija.

Iako je EU regionalna organizacija, ona nije fokusirana samo na svoj region, već i na druge dijelove svijeta, a posebno na Afriku. Do sada je EU od ukupno 35 mirovnih operacija, 11 pokrenula u Europi, 19 u Africi, 2 u Aziji, 3 na Bliskom istoku. Razloge za pokretanje 35 mirovnih operacija (22 civilne misije, 12 vojnih operacija, 1 kombinovana misija/operacija) pod okriljem EU za relativno kratko vrijeme s jedne strane možemo tražiti u činjenici da su pod uticajem globalizacije, države prestale biti glavni sigurnosni akteri, da je trenutno globalno sigurnosno okruženje pod sve većim uticajem nevojnih prijetnji kao što su terorizam, međunarodni organizirani kriminal, neregularne migracije a sa druge strane razloge za pokretanje mirovnih operacija EU možemo tražiti i u težnji Europske unije da se pozicionira prije svega kao globalni sigurnosni faktor sposoban da osigura mir i sigurnost kako na prostoru europskog kontinenta, tako i u njegovom bližem i daljem okruženju, što je i potvrđeno i Globalnom europskom strategijom iz 2016. godine.

Ako međunarodnu sigurnost shvatamo kao puko odsustvo rata i sveukupno smanjenje smrtnih slučajeva i ratnih sukoba možemo reći da je posljednjih nekoliko godina svijet dosta sigurnije, odnosno mirnije mjesto, a da su mirovne operacije EU, između ostalog, jedan od instrumenata koji pridonosi tome da svijet postane bolje mjesto za život. Međutim, ako međunarodnu sigurnost shvatamo u njenom potpunom značenju, kao pravo na neometan, miran i skladan razvoj svih država, koji nadržava nacionalni i regionalni značaj onda je doprinos mirovnih operacija EU, ograničen. Mirovne operacije EU kao sigurnosni alat u tom smislu, nemaju dovoljnu snagu i kapacitet da utiču na međunarodne odnose i kreiraju politike već je to zadatak drugih međunarodnih aktera i institucija. Loši rezultati i neefikasnost kao što je slučaj

sa pojedinim vojnim operacijama EU u Centralnoafričkoj Republici, Kongu i Maliju uticali su na to da se posljednjih godina mirovne operacije EU fokusiraju uglavnom na civilne misije, manjeg obima, čiji su mandatni zadaci najčešće da nadgledaju, savjetuju i obučavaju lokalne vlasti. Mirovne operacije EU se pretežno uspostavljaju u područjima, državama koje su pogođena u većoj ili manjoj mjeri konfliktima. Rezultati istraživanja prema aktivnosti konflikta 3 godine prije same intervencije, govore da su u 19 mirovnih operacija zabilježeni manji konflikti, ratno stanje je bilo prisutno u 7 mirovnih operacija, dok u 9 mirovnih operacija u kojima je raspoređena mirovna operacija EU nisu zabilježeni konflikti. Mirovne operacije EU se najčešće obavljaju kroz integrisani pristup utemeljen na zajedničkoj suradnji i multilateralizmu. Prema rezultatima istraživanja, na temelju 35 mirovnih operacija koje su uspostavljene pod okriljem EU, pored suradnje sa trećim državama, ostvarena je značajna suradnja i sa međunarodnim i regionalnim organizacijama. EU je ostvarila suradnju sa UN-om u 17 mirovnih operacija, sa OSCE-om je ostvarena suradnja u 6 mirovnih operacija, sa NATO-om 5, ASEAN-om u 1 i sa Afričkom unijom je ostvarena suradnja u 6 mirovnih operacija, dok u 9 mirovnih operacija nije zabilježen značajniji vid suradnje.

Iako su mirovne operacije EU od svog prvog raspoređivanja 2003. godine dale primjetan doprinos u zaštiti ljudskih prava i sloboda, uspostavljanju funkcionalnih reformi i funkcionisanju državnog aparata pomažući i stvarajući uslove za ekonomski razvoj u mnogim državama i područjima, njihova uloga i uticaj EU kao globalno-regionalnog i sigurnosnog aktera je i dalje značajno narušena postojanjem „*zamrznutih konflikata*“ u najbližem susjedstvu koji ne samo da „ugrožavaju regionalnu stabilnost...uništavaju ljudske živote i društvenu i fizičku infrastrukturu, već prijete manjinama, narušavaju osnovne slobode i ljudska prava a također mogu dovesti do terorizma, neuspjele države, kao i olakšati organizovani kriminal“. Postojanje zamrznutih konflikata utiče na stalno prisustvo osjećaja nesigurnosti, narušenih društvenih odnosa koji onemogućavaju stvaranje uslova za trajni mir što je jedan od osnovnih zadataka svake mirovne operacije.

Ključne riječi: *mirovne operacije, Europska unija, međunarodna sigurnost, ZSOP, mir*

SUMMARY

Launching peacekeeping operations under the auspices of the European Union is a complex task which should, above all, be carried out under clear principles. Any conscious circumvention of the principles on which peacekeeping operations are performed, in order to gain the interest of certain organizations, a group of states or a particular country, would call into question the trust in such instrument, and therefore, its contribution to international security would in many ways be hindered. In order to prevent it from being implemented beforehand in a particular country or region, it is necessary to consider the participation in each mission, its effects and counter-effects, and each establishment of peacekeeping operations must be based on clear factual reasons, on the principles of necessity and under conditions conducive to the establishment of peacekeeping operations.

Even though the EU is a regional organization, it is not focused only on its region, but also on other parts of the world, especially Africa. So far, the EU had a total of 35 peacekeeping operations, 11 launched in Europe, 19 in Africa, 2 in Asia, 3 in the Middle East. The reasons for launching 35 peacekeeping operations (22 civil missions, 12 military operations, 1 combined mission/operation) under the auspices of the EU in a relatively short period can, on the one hand, be found in the fact that, under the influence of globalization, states have ceased to be major security actors, the current global security environment is under the increasing influence of the non-military threats such as terrorism, international organized crime, irregular migration and, on the other hand, the reasons for launching peacekeeping operations in the EU can also be sought in the aspiration of the European Union to position itself primarily as a global security factor capable of providing peace and security in the European continent, as well as in its immediate and further surroundings, as confirmed by the EU Global Strategy in 2016.

If we understand international security as a mere absence of war and an overall reduction of deaths and war conflicts, we can say that the world has been safer and quieter place in recent years, and that the EU's peacekeeping operations are, amongst other things, one of the instruments contributing to making the world a better place to live. However, if international security is understood in its full meaning, as the right to the undisturbed, peaceful and harmonious development of all states, which overruns the national and regional importance, then the contribution of the EU peacekeeping operations is limited. EU peacekeeping operations, as a security tool in this respect, do not have the sufficient power and capacity to influence international relations and create policies, but this task pertains to other

international actors and institutions. Poor results and inefficiencies, which is the case with some EU military operations in the Central African Republic, Congo and Mali, resulted in EU peacekeeping operations focusing in the last years mainly on civilian missions of lesser magnitude, whose mandate tasks are usually to monitor, advise and train the local authorities. EU peacekeeping operations are predominantly established in areas, states, which are affected to a greater or lesser extent by conflicts. The results of the research on conflict activities 3 years prior to the intervention itself, indicate that minor conflicts were recorded in 19 peacekeeping operations, the state of war was present in 7 peacekeeping operations, while 9 peacekeeping operations which involved EU peace forces did not have a record of conflicts. EU peacekeeping operations are mostly carried out through an integrated approach based on joint cooperation and multilateralism. According to the results of the research, in addition to cooperation with third countries, a significant cooperation with international and regional organizations was achieved in 35 peacekeeping operations established under the auspices of the EU. The EU has cooperated with the UN in 17 peacekeeping operations, achieved cooperation in 6 peacekeeping operations with OSCE, 5 with NATO, 1 with ASEAN, there was cooperation in 6 peacekeeping operations with the African Union, while 9 peacekeeping operations were conducted without any significant form of cooperation.

Although the EU peace operations, since its first deployment in 2003, have made remarkable contributions to the protection of human rights and freedoms, establishment of functional reforms and functioning of the state apparatus, creating conditions for economic development in many countries and areas, their role and the EU's impact as a global- regional and security actor is still significantly disturbed by the existence of "*frozen conflicts*" in the nearest neighborhood which not only "threaten regional stability ... destroy human lives and social and physical infrastructure, but also present a threat to minorities, violate fundamental freedoms and human rights, and can also lead to terrorism, failed state, as well as facilitate organized crime". The existence of frozen conflicts affects the constant presence of feelings of insecurity, disrupted social relations which prevent the creation of conditions for lasting peace, which is one of the basic tasks of every peacekeeping operation.

Keywords: *peacekeeping operations, European union, international security, CSDP, peace*